

Måndagen den 18 juni

Kl. 10.00–19.18

§ 1 Val till Nämnden för prövning av statsråds och statssekreterares övergångsrestriktioner

*Val till Nämnden för
prövning av statsråds
och statssekreterares
övergångsrestriktioner*

Anf. 1 ANDREAS NORLÉN (M):

Herr talman! Riksdagen ska nu för första gången förrätta val av ledamöter till Nämnden för prövning av statsråds och statssekreterares övergångsrestriktioner. Namnet är inte helt lättillgängligt, och vi har i KU helt informellt använt det lite enklare uttrycket karensnämnden.

Nämnden inrättas formellt den 1 juli och ska ha till uppgift att pröva ärenden enligt den nya lagen om restriktioner vid statsråds och statssekreterares övergång till annan än statlig verksamhet.

Syftet med den nya lagen är att skydda staten och enskilda om ett statsråd eller en statssekreterare fått sådana kunskaper eller sådan information i sitt uppdrag som gör att det genom annan framtida sysselsättning kan finnas en risk för ekonomisk skada för staten, otillbörlig fördel för någon enskild eller att allmänhetens förtroende för staten skadas.

Två olika restriktioner ska införas: karensrestriktion och ämnesrestriktion.

Karens innebär att statsrådet eller statssekreteraren inte får påbörja ett nytt uppdrag, en ny anställning eller en ny näringsverksamhet upp till tolv månader efter att uppdraget eller anställningen avslutades.

Ämnesrestriktion innebär att den enskilde inom ramen för ett nytt uppdrag, en ny anställning eller en ny näringsverksamhet inte får befatta sig med vissa särskilt angivna frågor under en tid av upp till tolv månader efter avgången.

Den nya nämnden, som kammaren strax ska välja, ska pröva om ett före detta statsråd eller en före detta statssekreterare ska omfattas av karens- eller ämnesrestriktion. Det är ett viktigt och svårt uppdrag som ankommer på nämnden.

Under nämndens första år kommer nämnden att utveckla en praxis som sannolikt kommer att bli styrande under lång tid framåt. Konstitutionsutskottet har därför med stor omsorg gripit sig an uppdraget att nominera ledamöter till den nya nämnden.

Ordförande och vice ordförande har varit ordinarie domare. Därutöver ska nämnden bestå av tre ledamöter, varav en ledamot ska ha varit före detta statsråd och en ledamot ska ha varit före detta statssekreterare.

Konstitutionsutskottet har efter sin beredning enhälligt i kammaren föreslagit att kammaren till ordförande i nämnden ska välja justitiekansler

Prot. 2017/18:134
18 juni

*Val till Nämnden för
prövning av statsråds
och statssekreterares
övergångsrestriktioner*

Anna Skarhed, att kammaren till vice ordförande ska välja kammarrätts-
president Thomas Rolén samt att kammaren som ledamöter ska välja
landshövdingen och före detta statsrådet Sven-Erik Österberg, kommers-
rådet och före detta statssekreteraren Tanja Rasmusson samt före detta
chefsjustitieombudsmannen Elisabet Fura.

Jag yrkar därmed bifall till konstitutionsutskottets eniga förslag.

Från konstitutionsutskottet hade följande skrivelse kommit in:

Till riksdagen

Enligt bestämmelsen i 13 kap. 14 a § riksdagsordningen i dess lydelse
per den 1 juli 2018 består Nämnden för prövning av statsråds och statssek-
reterares övergångsrestriktioner av en ordförande och fyra andra ledamö-
ter, varav en ska vara ordförandens ersättare. De väljs var för sig av riks-
dagen året före ett ordinarie val till riksdagen för tiden till dess ett nytt val
till nämnden har ägt rum. Enligt övergångsbestämmelsen sker dock val av
ledamöter första gången 2018. Val till nämnden bereds av konstitutionsut-
skottet (tilläggsbestämmelse 13.14 a.1).

Konstitutionsutskottet föreslår enhälligt att riksdagen från den 1 juli
2018 till dess att ett nytt val till nämnden har ägt rum till ordförande i
Nämnden för prövning av statsråds och statssekreterares övergångsre-
striktioner väljer justitiekanslern Anna Skarhed och till vice ordförande
kammarrättspresidenten Thomas Rolén samt till ledamöter väljer lands-
hövdingen Sven-Erik Österberg, kommerserådet Tanja Rasmusson och
f.d. chefsjustitieombudsmannen Elisabet Fura.

Stockholm den 14 juni 2018

På konstitutionsutskottets vägnar

Andreas Norlén

Kammaren biföll konstitutionsutskottets förslag och valde därmed *för
tiden från och med den 1 juli 2018 till dess nytt val till nämnden genom-
förts* till

*ordförande i Nämnden för prövning av statsråds och statssekreterares
övergångsrestriktioner*

Anna Skarhed, justitiekansler

*ledamot och ersättare för ordföranden i Nämnden för prövning av stats-
råds och statssekreterares övergångsrestriktioner*

Thomas Rolén, kammarrättspresident

*ledamot i Nämnden för prövning av statsråds och statssekreterares över-
gångsrestriktioner*

Sven-Erik Österberg, landshövding

*ledamot i Nämnden för prövning av statsråds och statssekreterares över-
gångsrestriktioner*

Tanja Rasmusson, kommerseråd

*ledamot i Nämnden för prövning av statsråds och statssekreterares över-
gångsrestriktioner*

Elisabet Fura, f.d. chefsjustitieombudsman

§ 2 Justering av protokoll

Protokollet för den 28 maj justerades.

Prot. 2017/18:134

18 juni

§ 3 Anmälan om subsidiaritetsprövning

Andre vice talmannen anmälde att utdrag ur prot. 2017/18:30 för torsdagen den 7 juni i ärende om subsidiaritetsprövning av EU-förslag hade kommit in från näringsutskottet.

§ 4 Anmälan om uteblivna svar på interpellationer

Följande skrivelser hade kommit in:

Interpellation 2017/18:583

Till riksdagen

Interpellation 2017/18:583 Regeringens flygskatt
av Ann-Charlotte Hammar Johnsson (M)

Interpellationen kommer inte att besvaras.

Skälet till detta är dels tidigare inplanerade engagemang, dels att det inte finns några ytterligare sammanträden för interpellationssvar inplanerade under valperioden.

Stockholm den 13 juni 2018

Finansdepartementet

Magdalena Andersson (S)

Enligt uppdrag

Johan Ndure

Departementsråd

Interpellation 2017/18:584

Till riksdagen

Interpellation 2017/18:584 Höjda skatter
av Sofia Fölster (M)

Interpellationen kommer inte att besvaras.

Skälet till detta är dels tidigare inplanerade engagemang, dels att det inte finns några ytterligare sammanträden för interpellationssvar inplanerade under valperioden.

Stockholm den 13 juni 2018

Finansdepartementet

Magdalena Andersson (S)

Enligt uppdrag

Johan Ndure

Departementsråd

Prot. 2017/18:134
18 juni

Interpellation 2017/18:587

Till riksdagen

Interpellation 2017/18:587 RUT-avdraget
av Ann-Charlotte Hammar Johnsson (M)

Interpellationen kommer inte att besvaras.

Skälet till detta är dels tidigare inplanerade engagemang, dels att det inte finns några ytterligare sammanträden för interpellationssvar inplanerade under valperioden.

Stockholm den 13 juni 2018

Finansdepartementet

Magdalena Andersson (S)

Enligt uppdrag

Johan Ndure

Departementsråd

Interpellation 2017/18:588

Till riksdagen

Interpellation 2017/18:588 Digitaliseringen hos Kronofogdemyndigheten

av Hans Rothenberg (M)

Interpellationen kommer inte att besvaras.

Skälet till detta är tidigare inplanerade engagemang, dels att det inte finns några ytterligare sammanträden för interpellationssvar inplanerade under valperioden.

Stockholm den 13 juni 2018

Finansdepartementet

Magdalena Andersson (S)

Enligt uppdrag

Johan Ndure

Departementsråd

Interpellation 2017/18:590

Till riksdagen

Interpellation 2017/18:590 Den nya lagen om personalliggare
av Hans Rothenberg (M)

Interpellationen kommer inte att besvaras.

Skälet till detta är tidigare inplanerade engagemang, dels att det inte finns några ytterligare sammanträden för interpellationssvar inplanerade under valperioden.

Stockholm den 13 juni 2018

Finansdepartementet

Magdalena Andersson (S)

Enligt uppdrag

Johan Ndure

Departementsråd

§ 5 Anmälan om faktapromemorior

Prot. 2017/18:134

18 juni

Andre vice talmannen anmälde att följande faktapromemorior om förslag från Europeiska kommissionen hade kommit in och överlämnats till utskott:

- 2017/18:FPM105 EU:s årsbudget för 2019, till finansutskottet
- 2017/18:FPM106 Bättre tillgång till kapitalmarknadsfinansiering för små och medelstora företag *COM(2018) 331* till finansutskottet
- 2017/18:FPM107 Förordning om värdepapper med statsobligationer som underliggande tillgångar *COM(2018) 339* till finansutskottet
- 2017/18:FPM108 CO2-krav för tunga fordon *COM(2018) 284* till miljö- och jordbruksutskottet
- 2017/18:FPM109 Förordning om energimärkning för däck *COM(2018) 296* till näringsutskottet

§ 6 Anmälan om granskningsrapport

Andre vice talmannen anmälde att följande granskningsrapport hade kommit in från Riksrevisionen och överlämnats till miljö- och jordbruksutskottet:

RiR 2018:17 Skyddet av värdefull skog

§ 7 Ärenden för bordläggning

Följande dokument anmäldes och bordlades:

Arbetsmarknadsutskottets betänkande

2017/18:AU14 Ett entreprenörsansvar för lönefordringar i bygg- och anläggningsbranschen

Utbildningsutskottets betänkanden

2017/18:UbU30 Ökade möjligheter till grundläggande behörighet på yrkesprogram och ett estetiskt ämne i alla nationella program

2017/18:UbU31 Fler nyanlända elever ska uppnå behörighet till gymnasieskolan och kvaliteten i förskola och fritidshem ska stärkas

2017/18:UbU28 Behandling av personuppgifter på utbildningsområdet

2017/18:UbU32 Riktade statsbidrag till skolan

Trafikutskottets betänkanden

2017/18:TU18 Infrastrukturfrågor

2017/18:TU22 Uppskov med behandlingen av vissa ärenden

Anf. 2 ANDREAS NORLÉN (M):

Herr talman! Riksdagens konstitutionsutskott har alltsedan 1809, alltså i över 200 år, granskat att regeringen och dess medlemmar i sin ämbetsutövning har följt grundlagarna och andra lagar och regler som styr regeringsarbetet. KU:s granskning är formell. Frågan gäller inte om en viss åtgärd är politiskt önskvärd eller inte utan om gällande regler har följts när beslutet fattades eller åtgärden företogs.

Jag vill, herr talman, meddela att konstitutionsutskottet även detta år har granskat ett antal anmälningar mot regeringen och har sammanställt sina iakttagelser i ett betänkande som härmed redovisas för kammaren.

Denna granskning av anmälningar som lämnats in av riksdagsledamöter gör KU varje vår. Alla anmälningar som kommit in senast i slutet av januari granskas innevarande vår, medan anmälningar som kommer in senare granskas nästa vår.

Årets granskning har avsett 33 anmälningar, ett med KU:s mått mätt normalt antal. De senaste 20 åren har antalet anmälningar varierat från ungefär 20 till ungefär 40.

Dessa 33 anmälningar har lagts ihop till 29 granskningsärenden, varav 26 rör sittande regering, medan 2 rör den tidigare regeringen och 1 rör båda regeringarna.

Det här är den sista granskningsdebatten under den här mandatperioden, och det kan vara på sin plats att göra en summering. Vi kan se tillbaka på en mandatperiod som på flera sätt varit mindre lyckad i svensk politik men som på samma gång har varit fyra bra år för riksdagens konstitutionsutskott.

Genom åren har det med jämna mellanrum uppstått en debatt om KU:s påstådda politisering. Vissa år har motsättningarna i utskottet varit stora och lett till ett antal ställningstaganden som ledamöterna inte kunnat enas om.

När jag blev ordförande i KU 2014 och Björn von Sydow blev vice ordförande visade det sig att vi hade den gemensamma ambitionen att försöka föra KU tillbaka till rötterna, den juridiska och konstitutionella granskningen. Vi ville komma bort från det som alltför många förknippade med KU – partipolitiska övertoner och motsättningar.

Det har lyckats över förväntan. Redan det första året, 2015, lyckades vi uppnå bred enighet i utskottet med bara någon enstaka reservation. Året därpå, 2016, kunde vi åter presentera ett i princip enigt granskningsbetänkande, och detsamma skedde förra året. Så enigt hade KU inte varit de senaste 20 åren. Jag har översiktligt gått tillbaka ytterligare tio år i tiden, så jag kan med rätt stor säkerhet säga att KU inte har varit så här enigt i en vårgranskning på 30 år.

Under årets granskning har jag fått många frågor på temat ”Kommer ni att kunna bli överens i år igen?”. Den politiska temperaturen är hög. Det

är bara tre månader kvar till valet, och KU har haft att hantera en mycket känslig fråga, regeringens hantering av säkerhetskrisen vid Transportstyrelsen.

Det är därför med stor glädje som jag kan meddela kammaren att vi för fjärde året i rad har lyckats komma fram till ett i princip enigt granskningsbetänkande. Liksom tidigare år finns någon enstaka reservation, men de slutsatser som KU kommit fram till har alltså mycket brett stöd. Det genomsnittliga antalet reservationer för de 20 åren närmast före 2015 var strax över nio, vilket onekligen ger en bild av den tidigare höga konfliktnivån i utskottet.

Jag vill framföra ett varmt tack till övriga partier och ledamöter i utskottet för ett samarbete som har bedrivits på ett sakligt, sansat och civiliserat sätt, och jag vill särskilt tacka Björn von Sydow, vars erfarenhet och kunskap har varit avgörande för att vi har kunnat uppnå detta fina resultat. Jag vill även rikta ett stort tack till konstitutionsutskottets utmärkta kansli, under ledning av kanslichef Peder Nielsen, biträdande kanslichef Annika Waller och vikarierande biträdande kanslichef Hans Hegeland. Jag vill också särskilt nämna föredraganden Lars Widlund, som ansvarat för de båda granskningarna som rör Transportstyrelsen och som gjort ett utmärkt arbete med dessa två mycket omfattande ärenden.

Varför är det viktigt att KU är överens? KU:s uppgift är att bedöma om regeringen och enskilda ministrar har följt de bestämmelser som styr regeringens arbete. Därigenom bygger KU, genom sina uttalanden, steg för steg, år för år, en allt finmaskigare konstitutionell praxis för vad som är bra regeringsarbete. Det är en styrka, särskilt om det parlamentariska läget är osäkert, att vi kan vara brett överens om denna praxis, så att den ligger fast oavsett vem som för tillfället styr Sverige.

Dessutom: I en tid när utländska och inhemska krafter försöker skapa osäkerhet och splittring är det viktigt att det finns motkrafter som står för lugn, sammanhållning och stabilitet. Till detta hör att vårda och värna våra demokratiska institutioner. Min uppfattning är att KU:s ledamöter genom sitt agerande har vårdat KU som institution och gett KU större styrka och trovärdighet.

Låt mig i detta sammanhang även konstatera att vi den här mandatperioden också har kunnat uppnå bred enighet i KU i en rad viktiga, sakpolitiska frågor. Det har gällt bland annat förebyggande av våldsbejakande extremism, rätten till skadestånd när staten eller en kommun bryter mot Europakonventionen, den omfattande översynen av tryckfrihetsförordningen och yttrandefrihetsgrundlagen, behovet av förstärkt tjänstemannansvar, förstärkt skydd för domstolarnas oberoende i en orolig tid samt den uppmärksammade överenskommelsen om det offentliga belöningssystemet, anslaget till hovet och allmänna flaggdagar.

Det finns i sakpolitiska frågor som rör demokratins spelregler och offentliga institutioner ett särskilt värde i bred enighet, och jag är därför glad och stolt också över dessa olika ställningstaganden.

För att lämna sakpolitiken och utveckla resonemanget något ytterligare om KU:s breda enighet när det gäller granskningen av regeringen kan man konstatera att det är bra att vara överens om texterna och ännu bättre om man även är överens om tolkningen.

Tidigare har det ibland gjorts gällande att KU enbart framför kritiska synpunkter i de ärenden där ordet kritik används i KU:s slutsatser. KU har

dock länge varit överens om att kritiska omdömen och påpekanden om felaktigheter och brister kan uttryckas på olika sätt, med eller utan ordet kritik. För att göra detta tydligt valde KU förra året att inte alls använda ordet kritik. I stället framfördes kritiska synpunkter med andra ordval. Så har KU valt att göra även i år.

Härutöver fanns redan förra året en ambition i utskottet att försöka skapa ett ännu bredare samförstånd om hur vi ska se på KU:s sätt att uttrycka sig och hur vi ska tolka KU:s ställningstaganden. Vi valde i utskottet att låta denna process ta formen av en diskussion om ett pressmeddelande.

Även i år har utskottet utarbetat ett pressmeddelande, som har delats in i två avsnitt. Det första har rubriken ”Brister i regeringens handläggning och statsrådets agerande”. Där räknar vi upp de ärenden där vi är överens om att KU påpekar brister av olika slag – genomför prickningar, för att använda mediernas uttryckssätt. Det andra avsnittet har rubriken ”Andra resultat i granskningen”, och där presenteras några övriga intressanta slutsatser. På detta sätt råder det ingen tvekan om vilka ärenden som innehåller påpekanden om brister och vilka som inte gör det.

Vi återkommer senare under denna debatt till de olika ärendena mer i detalj, men låt mig här ge en översiktlig bild av vad som nämns under rubriken ”Brister i regeringens handläggning och statsrådets agerande”.

Det ärende som rör regeringens hantering av säkerhetskrisen vid Transportstyrelsen är den största granskning som KU har genomfört denna mandatperiod och en av de större under de senaste årtiondena. Vi återkommer närmare till slutsatserna i nästa debattrunda, så jag noterar här enbart att KU anser att före detta inrikesminister Anders Ygeman har brustit, att före detta infrastrukturminister Anna Johansson har brustit och att statsminister Stefan Löfven bär det yttersta ansvaret för att rutinerna för informationsöverföring inom regeringen och Regeringskansliet inte har fungerat.

Vi nämner även att inrikesministerns dåvarande statssekreterare har brustit. Men KU utkräver ansvar på konstitutionell grund av statsråd, och därför får Anders Ygeman bära det politiska ansvaret för detta. Däremot får försvarsminister Peter Hultqvist inte kritik av KU.

KU har också behandlat ett ärende som rör den förra regeringens agerande när det gäller Transportstyrelsens it-upphandling samt informations-säkerhet. KU konstaterar att det inte framkommit något som visar att den förra regeringen var informerad om eller delaktig i Transportstyrelsens planer på att upphandla sin it-drift. KU anser däremot att den förra regeringens arbete med informationssäkerhetsfrågor generellt var eftersatt och att den dåvarande regeringen inte gjorde tillräckligt för att brister skulle åtgärdas. KU ifrågasätter också om ansvarsfördelningen när det gäller informationssäkerhet var tillräckligt tydlig och säger att den förra it-ministern lämnade bristfällig information i en utfrågning.

Härutöver påpekar KU brister i ytterligare tio ärenden. Det mest uppmärksammade är nog det som rör UD:s hantering av handlingar i säkerhetsrådskampanjen, där KU framhåller att utrikesministern inte kan undgå ansvar för bristerna i hanteringen av allmänna handlingar.

UD:s hantering av handlingar aktualiserades också i ett ärende om statsministerns utfrågning i KU förra året. KU säger att det är otillfredsställande när KU med kort mellanrum får motstridiga besked som gäller handlingsöfentlighet och sekretess.

Vad gäller hanteringen av flyktingkrisen anför KU att regeringen borde ha agerat mer proaktivt när det stod klart att Migrationsverkets juliprognos 2015 var överspelad.

Efter den debatt som uppkom när det gäller Försvarsberedningens rapport understryker KU vikten av att regeringen samordnar sina uttalanden när det gäller försvars- och säkerhetspolitik, för att säkerställa att det inte uppstår missförstånd eller motstridiga tolkningar.

Blekinge tekniska högskola står i fokus för ett annat ärende. KU anser att högskoleministerns statssekreterare har agerat olämpligt, något som statsrådet bär ansvar för. Högskoleministern har även brustit i ett ärende som rör Karolinska institutets etablering i Hongkong.

Statsrådet Morgan Johansson har på Twitter redovisat arbetslöshetsstatistik på ett missvisande sätt.

Regeringskansliet har i ett svar till KU om tillgången på poliser lämnat en uppgift som är ofullständig och därmed ger en missvisande bild.

Slutligen, i ett ärende som rör regleringsbrev till Försäkringskassan om assistansersättning, säger KU att det inte går att utesluta att formuleringar av det slag som regeringen använde i förlängningen riskerar att leda till felaktiga bedömningar i enskilda ärenden.

Detta, herr talman, är viktiga iakttagelser och påpekanden i både stora och dramatiska ärenden och mindre, inte så uppmärksammade ärenden, och det illustrerar en av de saker som gör KU speciellt. I många parlament kan man tillsätta särskilda granskningsutskott när en skandal inträffar, men jag vill påstå att KU är tämligen unikt på så sätt att KU år efter år, i ärende efter ärende, granskar smått och stort och varje år genom sina uttalanden lägger till nya byggstenar till sitt stora bygge av konstitutionell praxis som anger hur ett bra regeringsarbete ska bedrivas. Därigenom skapas ett allt finmaskigare nät av normer som bildar utgångspunkt när KU nästa gång närmar sig en fråga som liknar något som har prövats förut.

Vår stat och vårt samhälle ser helt annorlunda ut nu än när KU skapades i efterdyningarna av 1809 års statskupp och slutet för det kungliga enväldet, men det är nu liksom då av central betydelse att säkerställa att regeringsmakten utövas under lagarna. Genom att behålla sin historiska uppgift men utföra den med utgångspunkt i de förutsättningar som råder i vårt moderna samhälle är och förblir KU ett i hög grad relevant och viktigt verktyg för att utöva riksdagens kontrollmakt. Därigenom förenar KU arvet från 1809 med en ny tids krav – krav som riksdagens konstitutionsutskott har kunnat leva upp till även detta dramatiska valår 2018. Detta är jag som utskottets ordförande stolt över, och jag vet att mina kollegor i utskottet delar den stoltheten.

(Applåder)

Anf. 3 BJÖRN VON SYDOW (S):

Herr talman! Ärade kammarledamöter! Det är fjärde året i rad som vi här debatterar ett granskningsbetänkande som vi i stort sett är eniga om. Det är fyra år av ansvarstagande, fyra år där vi gemensamt har kunnat stärka förtroendet för riksdagens kontrollmakt och därigenom göra en konkret insats för den parlamentariska demokratin.

Jag vill passa på att tacka ordföranden och övriga ledamöter för ett gott och konstruktivt samarbete mandatperioden igenom. Även detta valår, med uppmärksammade ärenden, har vi kunnat arbeta i god anda. I en tid

av ökad polarisering, inte bara i vårt land utan på många håll i den demokratiska världen, är detta en bedrift.

Herr talman! Regeringen styr riket. I en orolig värld och i det nya parlamentariska läge vi har är detta en mer komplex uppgift än tidigare. Jag vill notera att den regering vi har har skaffat sig ökad erfarenhet och säkerligen också på sätt och vis har tagit del av konstitutionsutskottets granskningar under de gångna åren.

Tillåt mig emellertid att också ödmjukt varna mina kära utskottskolleger från oppositionen för att falla för frestelsen att förminska KU:s granskning till en matematik där man går igenom antalet ärenden där vi kan ha synpunkter. Det är ändå en kvalitativ bedömning som sker. Matematikens förenklade värld, som löser världsgåtorna teoretiskt, är därför inte helt lämplig i detta sammanhang.

Vad gäller ärendena om informationssäkerhet och upphandling av Transportstyrelsens it-verksamhet, där vi riktar kritik mot både den nuvarande regeringen och den förra alliansregeringen, hänvisar jag till kommande anföranden från mina kollegor Hans Ekström och Laila Naraghi. Men låt mig upprepa mina reflektioner från presskonferensen.

Efter kalla krigets slut inleddes en period, särskilt i Europa men även i andra demokratiska länder, med en påtaglig optimism om det allmänna säkerhetsläget. Samtidigt har hastigheten i den tekniska utvecklingen med nya digitala kommunikationsvägar varit hisnande. Ett traditionellt civilt eller militärt inriktat spionage har numera också fått nya armar genom cyberhantering, både att avlyssna och att störa kommunikationerna i det som är nästan en huvudpart av kommunikationsmetoderna nu för tiden.

I denna utveckling är det min bedömning att det under ett par decennier, från omkring 1990 och oavsett regering, har funnits en viss underskattning av riskerna och en bristande säkerhetskultur i förhållande till it-säkerhet. Brottet skedde först genom de ryska angreppen mot Krim och Ukraina, där cyberangrepp var en del men där det också till syvende och sist blev militär traditionell maktutövning på marken som karakteriserade detta. Det är ett krig som fortsätter dag efter dag i Ukraina. Och fortfarande byggs det på med angrepp inom cybervärlden och avspaning av kunskaper om förhållanden genom cybertekniken.

Herr talman! Låt mig beröra några ytterligare ärenden som ligger åt samma håll. När det gäller frågan om UD:s hantering av handlingar under kampanjen för att Sverige skulle bli vald till säkerhetsrådsmedlem upprättades det en så kallad digital arbetsyta mellan UD och den svenska FN-representationen. KU riktar kritik mot hur detta har försvarat för allmänhet och medier att använda sig av den svenska handlingsoffentlighetsprincipen.

Det är inte första gången som KU riktar kritik av detta slag mot olika statsråd men mot samma utrikesdepartement. Oavsett minister och färg på regeringen tycks den icke-politiska organisationen inom Utrikesdepartementet ha svårt att fullt ut förhålla sig till principerna i tryckfrihetsförordningen och i yttrandefrihetsgrundlagen.

Vi vet att Sverige har konventionsåtaganden för att skydda diplomatisk sekretess när det gäller de länder som vi har diplomatisk representation med. Men det är att gå för långt att på det sätt som sker helt enkelt nonchalera föreskrifterna om att inkommande handlingar ska registreras och kunna prövas om de innehåller sekretessartat material eller ej och i så fall

kunna utlämnas. Det är frustrerande för oss i vårt utskott. Det finns därför anledning att lyfta blicken och fråga sig: Hur fungerar egentligen denna lagstiftning i det moderna digitala samhället? Jag hoppas att det kan vara en uppgift som kommande konstitutionsutskott och riksdag tar sig an. Principerna i vår kära gamla tryckfrihetsförordning och i dess modernare kusin yttrandefrihetsgrundlagen ska vi ha kvar, men är det rimligt att de är organiserade, inklusive ansvaret för ett enskilt statsråd, på det sätt som nu är fallet?

Vi välkomnar den översyn som utrikesministern har initierat, men vi tror att vi behöver gå djupare i denna frågeställning.

Låt mig också få passa på att notera att vi på nytt har granskat säkerhetsrådskampanjen i sak. Skedde det någonting som var löften som stred mot Sveriges utrikespolitik i syfte att värva staters och nationers stöd i FN? Fanns det element av korruptiv verksamhet? På nytt har vi gått igenom detta. Av allt att döma som vi har sett och kunnat bedöma har vi funnit att denna kampanj har utförts med sjysta metoder.

Herr talman! Jag har varit jävig i två ärenden, och det gäller hur regeringen har behandlat Försvarsberedningens rapport *Motståndskraft* som presenterades dagarna före jul. Jag har alltså inte deltagit i beredningen av ärendet. Men jag vill i detta sammanhang ändå göra en kommentar.

Vi kan konstatera att UD:s talepunkter som gällde för regeringen togs fram i enlighet med de regler som finns. Vi har också funnit att företrädarna för Sveriges regering delvis har skilt sig åt när de har talat om vad Försvarsberedningen har uttalat.

Det måste finnas ett visst utrymme för anpassning och nyansering av utrikespolitiska uttalanden beroende på situation och sammanhang. Jag kan konstatera att vi har funnit att inget av uttalandena, som är något skiljaktiga mellan olika statsråd, kan innebära någon ny politisk linje. Samtidigt är det, herr talman, olyckligt att vissa uttalanden uppenbarligen har uppfattats som motsägelsefulla.

Herr talman! Statsministern uttalade sig på ett sätt som blev anmält till konstitutionsutskottet när han sa att de som hade legat bakom ett angrepp mot synagogan i Göteborg borde få rejäla straff. Ett statsråd ska inte uttala sig på ett sätt som riskerar att påverka en pågående rättsprocess eller sätta domstolarnas oberoende i fara. Men samtidigt måste ett statsråd, precis som alla andra medborgare, få nyttja sin yttrandefrihet och uttrycka sin avsky för hot, våld och terror, inte minst om det är rasistiskt eller antisemitiskt motiverat. Det finns åtal mot tre personer, men det finns ännu ingen dom.

Men, herr talman, under detta ärende har jag funderat och tänkt följande. Tänk om det hade funnits en tysk rikskansler som någon gång under den ödesdigra tiden före januari 1933, då Hitler blev rikskansler, hade uttalat att man förväntade sig rejäla straff om någon angrep synagogor i Tyskland. Tänk om det hade kunnat spela en roll.

(Applåder)

Anf. 4 JONAS MILLARD (SD):

Herr talman! Med dagens debatt avslutar KU sitt granskningsarbete för denna mandatperiod. Låt mig därför börja med att rikta ett stort tack till alla mina kollegor från övriga partier för det arbete som utskottet har gjort

under denna mandatperiod. Trots att vi kommer från åtta olika partier har vi kunnat enas både över blockgränserna och såklart över partigränserna.

Jag vill också rikta ett stort tack till vårt fantastiska kansli. Under de fyra år som jag har fått sitta i Sveriges riksdag och i konstitutionsutskottet har jag fått äran att uppleva ert stora kunnande och er kompetens. Utan er hjälp hade vårt arbete inte varit möjligt.

Att ha fått sitta i det här utskottet med alla er, duktiga och arbetsamma kollegor, har för mig varit en ära och samtidigt en period av långt lärande.

Nu är dock den här mandatperioden snart över, och vi går mot en otroligt spännande valrörelse. Det är en valrörelse som sannolikt kommer att handla om att fokusera på våra politiska skillnader. Att hitta dessa skiljelinjer är kanske det som vi politiker är allra duktigast på. Detta gör vi såklart för att visa väljarna vad som skiljer oss partier åt.

I KU:s granskningsarbete gör vi däremot det rakt motsatta. När andra alltför ofta, enligt mig, försöker polarisera och stigmatisera lägger vi ned många timmars arbete och förhandlingar på att nå samförstånd. Vi gör det för att KU:s arbete behöver det. Vi gör det för att förtroendet för KU behöver det och för att det i framtiden ska finnas tydliga och begripliga regler som hjälper regeringen och dess statsråd att göra rätt. Gör ni däremot fel kommer vi att tala om det för er! Min kollega Tuve Skånberg brukar säga att alla ministrar borde ha en skylt på sitt skrivbord med texten "KU ser dig". Det är ett råd jag kan instämma i.

Om jag får förtroendet att företräda mitt parti i detta utskott även nästa mandatperiod kommer min ambition att vara att fortsätta att sträva efter enighet och samförstånd snarare än konflikt.

Om väljarna där ute nu lyssnar på detta kanske de tycker att det är konstigt att en politiker föredrar förhandling där alla i slutet av dagen når samförstånd och kan komma överens i stället för att tydliggöra de politiska skillnaderna. Många kanske frågar sig varför vi ska ha olika partier om alla ändå kommer fram till samma slutsatser, och det är såklart en relevant fråga.

Låt mig därför lugna er alla med att försäkra att de politiska skillnaderna såklart alltid kommer att finnas där. De kommer också för det mesta att synliggöras genom den politiska debatten. Då handlar det dock om politik – om sakpolitik. Där kan vi, och där ska vi, fortsätta att visa väljarna vad som skiljer oss åt och vilka olika argument vi har.

Så gör vi även i konstitutionsutskottet när det kommer till de många politiska frågor vi debatterar. Det är tunga politiska frågor: frågor om våra grundlagar, våra fri- och rättigheter, rätten till integritet och försvarandet av vår demokrati. Även om vi alla kämpar för att försvara allt detta gör vi det såklart på lite olika sätt, men vi är trots allt försvarare dessa värden.

Herr talman! Men just när det gäller granskningen – granskningen av regeringen och granskningen av statsråden – tjänar vi alla på detta. Just då tjänar vi på att visa enighet och inte konflikt. Just då tjänar vi på att göra det som man utanför KU kanske inte alltid är så duktig på. Vi tjänar på att prata, vi tjänar på att förhandla, och vi tjänar på att samarbeta mellan samtliga åtta partier. Vi och utskottet tjänar på det. Regeringen tjänar på det. Demokratien tjänar på det.

Det här året och den här mandatperioden har enligt mig inneburit ett kliv framåt för utskottet och vårt omfattande granskningsarbete. Trots att vi har nått närapå total enighet har våra slutsatser blivit tydliga. Att få

kritik av KU är såklart aldrig bagatellartat, men att få kritik av ett helt enigt utskott är betydligt tyngre. Samma sak gäller såklart även i de fall då man blir friad av utskottet.

Herr talman! Även om vi senare under dagen kommer att avhandla de olika ärendena mer i detalj kan jag inte lämna talarstolen i dag utan att ha nämnt något övergripande om vårens största granskningsärende. KU har behandlat 33 anmälningar från riksdagens ledamöter, och dessa har rört ett vitt spektrum av olika områden.

Trots många intressanta fall kommer de flesta nog ändå att minnas vår granskning av regeringens agerande kring Transportstyrelsens it-upphandling allra mest. Detta ärende är sannolikt också det ärende som kommer att debatteras, eller åtminstone diskuteras, mest i dag. Från Sverigedemokraternas sida kommer min kollega Fredrik Eriksson att redogöra för utskottets och vårt ställningstagande om en stund. Låt mig ändå konstatera att det som nu uppdagats är, och kommer att gå till historien som, ett av våra största exempel på informationshaveri.

Herr talman! Samhällets alla larmklockor borde ha ringt. De departement som skulle agerat, de tjänstemän som skulle lyssnat och de statsråd som skulle förstått gjorde inte det. De förstod inte, de lyssnade inte och de berättade inte. När en svensk säkerhetskris var ett faktum fallerade myndigheter, och då fallerade regeringen. För detta bär statsminister Stefan Löfven det yttersta ansvaret.

Det finns tyvärr få hjältar i detta tragiska haveri, men det finns i alla fall en. Det finns en person som vågade berätta – en person som förstod allvaret i allt detta. Annette Olofsson, internrevisor på Transportstyrelsen – jag vet inte om du lyssnar på den här debatten, men jag vänder mig nu direkt till dig. Det du vågade göra är värt att minnas. Ditt agerande är på många sätt ett föredöme. Utan det mod och den envishet du har visat prov på är det inte säkert att allt detta hade uppdagats i det skede det nu gjorde.

Vår ordförande brukar säga att KU inte gärna ska syssla med kontrafaktisk historieskrivning, och det är en uppfattning som jag delar. Ändå vill jag, herr talman, avsluta detta anförande med att å utskottets vägnar rikta ett stort tack till dig, Annette Olofsson. Tack för att du förstod, och tack för att du berättade! Ditt agerande och ditt mod är ett föredöme. För detta förtjänar du all heder.

(Applåder)

Anf. 5 AGNETA BÖRJESSON (MP):

Herr talman! Vi debatterar nu KU20 *Granskningsbetänkande*. Det är ett ovanligt tjockt betänkande och dokument, som baseras på den granskning av olika anmälningar som KU har genomfört under våren.

Granskningsanmälningarna kommer från enskilda ledamöter. Det är alltså de som får lov att begära att KU granskar. Vi gör en granskning baserad på varje anmälan, även om det är olika hur mycket arbete som läggs ned på varje enskild anmälan.

De riksdagsledamöter som har anmält kommer denna gång från samtliga riksdagspartier utom mitt eget. Det är sammanlagt 33 anmälningar, varav 19 anmälningar från moderata riksdagsledamöter. Andra partier i riksdagen har lämnat in mellan noll och tre anmälningar. Osedvanligt många anmälningar mot statsministern och utrikesministern har under året lämnats in.

Årets granskning har dominerats av det mycket omfattande arbete som vi har lagt ned på att granska Transportstyrelsen och hur det kunde komma sig att man genomförde en upphandling på ett sätt som bröt mot lagen och riskerade rikets säkerhet. Det har varit intressant att följa denna granskning, och stundtals har i alla fall jag känt mig mer som en del i en intressant pusseldeckare än som en del av vardagens KU.

Bit för bit har vi klarlagt att problemen knappast startade med att generaldirektören skrev på den så kallade avvikelser från lagen. I stället har vi fått bilden av att Myndighetssverige under den förra regeringen nog inte hade klart för sig vidden av hur eftersatt säkerhetsskyddsarbetet var. I ett sådant läge startade en upphandling på fel sätt och havererade genom att en gd tvingades välja mellan det som hon själv säkerligen såg som två mycket dåliga vägar.

Hon valde en av vägarna, men frågan är hur mycket problem hon hade fått om hon hade valt den andra dåliga vägen. Det har vi naturligtvis inte klarlagt. Däremot har vi konstaterat att när de stora problemen väl var kända skulle det dröja länge innan infrastrukturministern och statsministern fick information, något vi i KU pekar på som brister.

Jag kommer att fördjupa mig mer i denna fråga under nästa debattomgång, som särskilt berör Transportstyrelsen.

Under mandatperioden har KU utvecklat sitt arbete, och vi har lämnat i stort sett eniga betänkanden varje år under denna mandatperiod. Det är bra; det ger stöd och utveckling inte bara åt regeringen utan också åt hur riksdagen ska kunna jobba tillsammans med regeringen.

Här vill jag särskilt peka på några mer principiella frågor under hela mandatperioden som har handlat om att utveckla arbetet med EU-frågor. Riksdagen har här gjort en egen utredning.

Riksdagen har också gjort en utredning som gäller statsråds medverkan i KU:s utfrågningar. Även här har vi klargjort det nya regelverket: Numera förväntar vi oss från KU och från riksdagen att statsministern avkräver sina ministrar ett skriftligt medgivande till att delta i KU:s utfrågningar också efter att de har slutat som statsråd.

Det gäller också frågan om tillkännagivanden, där vi i årets granskning har några anmälningar som jag tänkte återkomma till i debatten under kapitel 1. Redan här vill jag dock uppmärksamma hur bra jag tycker att vi från KU kan bidra till spelregler och förbättrad praxis i arbetet mellan riksdag och regering.

Under mandatperioden har en fråga när det gäller tillkännagivanden handlat om negativa tillkännagivanden, det vill säga när riksdagen säger åt regeringen att låta bli att göra något. Där har vi från KU gjort väldigt försiktiga uttalanden. De har dock fått effekt, och man ser nu en åtstramning i riksdagens arbete.

I årets granskning tittar vi en del på frågan om tidsperioder när det gäller tillkännagivanden. Det ska vara möjligt för regeringen att genomföra det som riksdagen har beslutat.

Till sist, herr talman, misstänker jag att dagens debatt kommer att präglas mycket av avtackningar. Jag kommer att spara de flesta av mina avtackningar till den sista debatten i dag, men redan nu vill jag alldeles särskilt tacka Andreas Norlén och Björn von Sydow. De har verkligen bi-

dragit till mycket goda, och ibland väldigt långa, diskussioner. Dessa diskussioner har lagt grunden för ett gott samförstånd i många av dessa frågor, som är oerhört viktiga för riksdagen och för regeringen.

(Applåder)

Anf. 6 PER-INGVAR JOHANSSON (C):

Herr talman! Den granskning av regeringen som avslutas med dagens debatt inleddes redan i augusti förra året; det var ju då som det kom fram att säkerhetsskyddade data i bilregistret och körkortsregistret av Transportstyrelsen hade sänts till olika länder i Östeuropa för databearbetning. Detta skedde utan att skyddet för hemliga uppgifter i registren hade säkrats.

Vi har som sagt haft ett omfattande arbete i KU med årets granskning; det började redan i augusti. Jag vill särskilt tacka KU:s ordförande Andreas Norlén och vice ordförande Björn von Sydow samt KU:s kansli för det mycket omfattande och väl genomförda arbete med granskningen som de har utfört.

Jag kommer i min inledning dock i huvudsak att ägna mig åt den granskning som vi har gjort av Transportstyrelsen och de synpunkter som KU har där.

Vi har i konstitutionsutskottet tagit in ett mycket omfattande skriftligt material och genomfört ett stort antal utfrågningar för att kunna bedöma på vilket sätt regeringen och dess statsråd har varit inblandade i vad statsministern kallat för skandalen på Transportstyrelsen.

Det är en skandal som konstitutionsutskottet har kommit fram till skulle ha kunnat stoppas, eller i vart fall begränsas, om inrikesminister Anders Ygeman och hans dåvarande statssekreterare Ann Linde hade agerat när de fick information från Säkerhetspolisen. Infrastrukturminister Anna Johansson och statsminister Löfven skulle dessutom ha fått information om informationsvägarna hade fungerat. När informationsvägarna inte fungerade kunde de inte handla på det sätt som hade varit rimligt.

När informationsvägarna inte fungerade kom det som var en skandal på Transportstyrelsen att också bli en skandal för regeringen. Denna skandal ledde till att två statsråd och en statssekreterare avgick: inrikesminister Anders Ygeman, infrastrukturminister Anna Johansson samt statsministerns egen statssekreterare Emma Lennartsson.

Även den tidigare statssekreteraren Erik Bromander, som var ansvarig gentemot Transportstyrelsen, hade med säkerhet tvingats avgå om han inte redan av andra skäl – på grund av sina privata resor – hade tvingats lämna sitt uppdrag som statssekreterare. Han var djupt inblandad i kontakter med Transportstyrelsens generaldirektör.

I KU är vi helt överens om slutsatserna när det gäller granskningen av Transportstyrelsenskandalen. Den nuvarande regeringen bär ansvaret för att man inte stoppade eller snabbt återtog den datadrift som hade lagts ut till länder i Östeuropa för att skötas av personal på IBM i dessa länder.

Vi har alltså konstaterat att det är statsministern som har det yttersta ansvaret för att viktig information inte kom vidare.

När det gäller den tidigare regeringen Reinfeldts hantering av frågor som rör denna utkontraktering av it-driften återkommer jag i nästa debatt. Jag tänker dock säga något om detta redan nu, eftersom jag i konstitutionsutskottet i denna del har haft avvikande synpunkter.

Prot. 2017/18:134

18 juni

Gransknings-
betänkande

Inledning

Statsrådet Anna-Karin Hatt kallades till utfrågning i KU. KU är helt överens om att Anna-Karin Hatt inte begick några fel under sin tid som it-minister, som har samband med händelserna på Transportstyrelsen. Den kritik som hon har fått handlar om en detaljfråga som rör hennes svar i själva utfrågningen. KU:s majoritet tycker att hon borde ha varit tydligare om sina ansvarsområden.

Jag tycker dock att det är viktigt att vi har klart för oss att hon kallades till utfrågningen för att tala om någonting annat och hade förberett sig utifrån detta. Dessutom kom Anna-Karin Hatt efter utfrågningen in med en komplettering om vad som gällde enligt hennes så kallade § 5-förordnande. Jag menar att KU i denna del borde ha godtagit denna komplettering som tillräcklig förklaring.

Totalt sett är det många – ungefär en tredjedel – av de KU-ärenden som riksdagsledamöter har anmält som har lett till någon form av kritik. Jag kan här nämna utrikesminister Margot Wallström, som kritiserades både för upprepade brister i Utrikesdepartementets diarieföring av handlingar i samband med säkerhetsrådskampanjen och för de oklarheter som skapades om Sveriges säkerhetspolitiska bedömningar. Det var ju när Försvarsberedningen lämnade ett delbetänkande som UD gick ut med information till sina ambassader och på detta sätt skapade oklarheter.

Jag vill återkomma djupare i ett antal frågor senare.

Anf. 7 BJÖRN VON SYDOW (S) replik:

Herr talman! Per-Ingvar Johnsson kom in på frågan om Anders Ygemans agerande. Jag kan inte se att det i utskottets ställningstagande finns underlag för det uttalande Per-Ingvar Johnsson har gjort här.

På s. 419 kan vi finna en beskrivning av att Justitiedepartementet och Näringsdepartementet inte var ”tillräckligt samordnade” i hanteringen av frågor. Det står att det ”sammantaget” fanns ”information vid dessa departement som visade på allvaret i situationen”. Men det går inte att finna annat än: ”Det ansvar som ålåg övriga departement och statsråd var därmed i första hand att efter att information förmedlats till dem hantera konsekvenserna inom sina respektive områden.”

Det är svårt att i utskottets ställningstagande finna underlag för den utsaga som Per-Ingvar Johnsson nyss har gjort, och jag ber honom att precisera sig.

Anf. 8 PER-INGVAR JOHNSON (C) replik:

Herr talman! Redan i september 2015 fick regeringen, genom Säpo, information om att det hade inletts en utredning när det gällde Transportstyrelsen beroende på att man hade sänt iväg uppgifter. Det var säkerhetschefen inom Transportstyrelsen som hade sett till att Säpo fick informationen.

Det som var allvarligt var att man sedan inte reagerade. Statsministern hade infört nya kontaktvägar när det gäller ansvaret för it-säkerhet; det hade tidigare legat hos Försvarsdepartementet men överförts till inrikesministern. På det sättet hade Anders Ygeman ett mycket tydligt ansvar för de uppgifter som kom in när det gäller informations säkerhet och att frågan åtgärdades, men det kom att dröja väldigt lång tid innan det hände någonting. Det är naturligtvis allvarligt, och för detta har Anders Ygeman fått tydlig kritik i KU:s utlåtande.

Anf. 9 BJÖRN VON SYDOW (S) replik:

Herr talman! Det utskottet har samlat sig kring är kritik beträffande informationsvägarna inom Regeringskansliet. Det har för övrigt inte framkommit att hanteringen av dessa frågor lagda i Justitiedepartementet har varit av någon som helst betydelse i sammanhanget.

Vi har på flera olika sätt – och sekretesslagen förhindrar att jag går in på detaljer – fått klagoranden från de berörda myndigheterna. Man ställde aldrig något krav på åtgärd från regeringen. Man ansåg det vara fullt möjligt att med tillräcklig precision och snabbhet hantera allt på myndighetsnivå. Det gällde Säpo, det gällde Transportstyrelsen själva sedan de kommit på spåret och det gällde i övrigt. Det finns alltså ingen grund för att påstå att statsrådet Ygeman eller någon annan hade kunnat ingripa för att förkorta riskhanteringen och riskminimeringen av de dokument detta gäller.

Jag ber att Per-Ingvar Johnsson reviderar sin utsaga inför kammaren, i anslutning till det Per-Ingvar Johnsson har varit med om att signera i utskottets betänkande. Vi kan inte ha divergenser – allra minst i ett sådant här ärende, som kompliceras av att utskottet har fått kännedom om uppgifter som är hemligstämplade och där det inte finns möjlighet för oss att gå in på uttalanden. Jag ber därför att Per-Ingvar Johnsson ansluter sig till utskottets betänkande fullt ut, herr talman.

Anf. 10 PER-INGVAR JOHNSON (C) replik:

Herr talman! Naturligtvis står jag fullt ut bakom konstitutionsutskottets betänkande. Vad jag därutöver har nämnt är detta att dåvarande inrikesministern borde ha tagit initiativ och fört vidare. Även statsministern har kritiserat Ygeman för att statsministern inte fick den information han borde ha fått. På det sättet kan man väl säga att statsministern har konfirmerat det jag säger, nämligen att Ygeman borde ha fört vidare den information han hade fått. Det är min syn.

Anf. 11 MIA SYDOW MÖLLEBY (V):

Herr talman! Då var vi alltså klara med årets stora granskningsbetänkande, vilket är ovanligt stort och tjockt. Den förra och nuvarande regeringens agerande i förhållande till Transportstyrelsens it-upphandling är ett av de riktigt stora ärendena. Det har redan börjat debatteras, men vi kommer att återkomma till det i nästa debatt. I övrigt finns det i detta betänkande en del teman som brukar dyka upp vartenda år och gör det nu också. Jag tänker kommentera några av dem.

Regeringens samråd med riksdagen inför olika former av EU-möten är ett sådant område. Det handlar om olika toppmöten och möten i olika ministerråd med mera. Vi har inte sett att regeringen har agerat fel, men vi kan – precis som vi brukar – konstatera att regeringen hade kunnat ha ytterligare kontakter med riksdagen. Regeringen hade inte varit förhindrad att kalla till samråd. Bristen på information, eller känslan av brist på information, tenderar att skapa misstro. Det är genomgående så att mer information förebygger missförstånd, och det kommer upp i flera av årets ärenden. Det är inte alls bara kopplat till EU-nämnden, men där är det vanligt att man hamnar i läget att man tycker att man vet för lite.

Hanteringen av handlingar är också något som återkommer varje år. Brister i diarieföringen hos UD har varit uppe här tidigare, och vi påpekar det i år också. Hos den nuvarande och den förra regeringen har det varit problem med diariehanteringen hos UD. Det finns också på något sätt ganska begripliga skäl till att det inte är helt enkelt – generellt finns det fler och fler handlingar och mer och mer information. Men hur ska man då få till ett system som gör att det går att hitta saker?

Vi har gått ifrån detta att det skickas ett papper med post från en myndighet till en annan. Det är ganska hanterbart: Det kommer ett dokument, det går att sätta en stämpel på det och det går att registrera. Nu skickas mycket mer via de it-kommunikationssystem vi har, och vi använder e-post. Hur mycket ska registreras och sparas i alla sammanhang? På vilket sätt ska det registreras? Detta är områden som Regeringskansliet arbetar med och kommer att fortsätta att arbeta med. Det är viktigt men också väldigt svårt. Ju mer vi spar, desto svårare är det också att hitta det vi faktiskt tycker är viktigt.

Samtidigt har vi ärenden där vi inte kan få full klarhet därför att det inte finns någon dokumentation alls. Det finns till exempel återkommande problem vad gäller myndighetsdialoger och dokumentation av det. Det har vi haft uppe många gånger, och där har det ofta varit Näringsdepartementet som har varit ett problemområde.

Anmälningar om tillkännagivanden och att regeringen inte är tillräckligt lyhörd mot riksdagen är också ett återkommande tema. Riksdagen vill att regeringen ska göra det som begärs snabbt – ibland för snabbt. Det är nämligen också så att riksdagen samtidigt förväntar sig att regeringen ska göra ett ordentligt beredningsarbete. Det är lite grann så att regeringen gör fel hur den än gör. Vi i KU konstaterar dock att regeringen har agerat rimligt snabbt, även om vi också säger att det hade varit bra om riksdagen hade fått information om fördröjningen av den tidsram som riksdagen hade satt upp. Den informationen hade man kunnat ge innan tidsramen gick ut. Vi tror alltså även här att mer information minskar risken för misstro och missförstånd.

Sedan finns det förstås ärenden där missförstånden och missuppfattningarna nog kan vara en del av det politiska spelet och ett sätt att få upp debatten i en viss fråga. Till exempel gäller det uttalandena om säkerhetsläget och den försvarspolitiska linjen – jag är inte säker på att man *ville* förstå. Det går att uppfatta det som att det kanske fanns en viss önskan att missförstå lite där.

På flera ställen påpekar också utskottet att svaren på våra frågor behöver vara fullödiga och korrekta, och det gäller även i utfrågningar. Detta är också ett ständigt återkommande tema, vilket jag tycker är förvånande. Det borde vara självklart att Regeringskansliet och tidigare ministrar svarar ordentligt på frågor från KU, men icke. Ibland får vi också ställa frågor om och om igen för att få svar – och ibland står vi ändå där och vet inte riktigt. *Det* skapar misstro, kan jag säga.

I det här betänkandet kan man se att KU:s ställningstaganden är ganska långa. Vi säger något om i princip alla ärenden. Jag tycker egentligen att det är bra, för de tidigare korta kommentarerna med en formulering om att utskottet inte har någonting att anföra var egentligen obegripliga. Vi hade en tendens att efter ett långt material som beskrev ärendet ha liten mening

som löd ungefär: Utskottet har ingenting att tillföra i frågan. Det var faktiskt svårt att förstå.

Nu framgår det mer hur vi har tänkt. Jag tror att det här är resultatet av att KU under den här mandatperioden har försökt att bli överens i granskningsarbetet. Då blir det lite mer av å ena sidan och å andra sidan i våra uttalanden. Och precis så är det faktiskt i de allra flesta fall. Det är få saker som är tvärsäkert bara på ett enda sätt. I stället är det faktiskt lite så här och lite så där och att man kan tänka sig att det är lite så också – det är så i de allra flesta frågor.

Man kan tycka att det här blir lite för utslätat och grått, men jag tror att det är bra och ökar möjligheten för KU:s arbete att få positiva effekter på regeringens och statsrådets arbete, på myndighetsstyrningen och på förhållandet till riksdagen. Sedan är det förstås så att vi lägger olika tyngd på olika frågor, och det kommer säkert att framgå i den fortsatta debatten.
(Applåder)

Anf. 12 TINA ACKETOFT (L):

Herr talman! Årets granskning har som tidigare talare redan påpekat varit även i KU-mått någonting i hästväg – så till den grad att vi tydligen nu faktiskt har spräckt gränsen för vad riksdagens tryckeri klarar av att hantera.

Vid debatten om granskningsbetänkandet förra våren kommer jag ihåg att jag tog farväl med en önskan om att vi skulle få en vilsam sommar och bland annat sa att sommaren inte kunde bli värre än den förra – då hade jag Riksrevisionen i åtanke – men det kunde den ju, och jag kommer i år inte att utmana ödet med ett sådant avsked.

Det är ett i princip enigt utskott som avlämnar betänkandet i dag. Det är något som jag får erkänna att jag hyste en viss tveksamhet till om vi skulle kunna uppnå med valår och allt som vi har framför oss. Men trots det och trots de många och känsliga ärenden som vi hade att utreda lyckades vi faktiskt, och då hade vi ändå en historiskt stor och komplicerad granskning som den om Transportstyrelsen, som vi kommer att debattera närmare här efteråt och som i grunden rörde någonting så allvarligt som rikets säkerhet.

Det är inte för att vi är konfliktradda eller för att vi är välviljan personifierade som vi har kunnat enas, utan det är för att vi tillsammans, vilket redan har blivit tydligt, känner ett gemensamt och tungt ansvar för konstitutionsutskottets roll som den som har att granska regeringen och att den granskningen måste fungera oavsett om våra olika partier befinner sig i regeringsställning eller i opposition. Det är kanske vårt, eller i alla fall mitt, sätt att visa respekt för våra institutioner, för 200 år av demokrati och för kollegor och deras anmälningar.

Vi är folkvalda riksdagsledamöter och politiker, men om KU ska fungera på det sätt vi vill att det ska fungera, det vill säga som något annat än ett politiskt slagträ, krävs det att vi är så opolitiska och sakliga som det någonsin går.

Det är inte lätt att alltid förstå vad KU menar. Vi tenderar ju att använda ett mycket återhållsamt språk, och därför är det mycket värdefullt att vi i år också kunde enas om ett pressmeddelande för att ge struktur och en tolkningsram för hur man ska läsa KU:s betänkande och om vilka statsråd som får påpekande om brister i sitt agerande och varför. Ordföranden i

utskottet lämnade en alldeles ypperlig läsinstruktion i sitt anförande där han också tryckte på betydelsen av att vi inte enbart är eniga till bokstäverna utan även till tankens innehåll. Vi återkommer senare under denna debatt till de olika ärendena mer i detalj, så jag tänker inte gå in på dem här.

Jag vill tacka kollegor och kansliet som alltid hjälper till och finns redo med sin kunskap. Det kommer att bli en tämligen opolitisk debatt här i dag, men jag hoppas att vi alla kommer att mötas på barrikaderna i valrörelsen runt om i Sverige för att där kunna diskutera de olika politiska lösningar som vi har, för vi är ju i grund och botten fullblodspolitiker.

Alla valrörelser är viktiga, och jag vill inte skapa ödesstämning här, men mig synes det som att den här valrörelsen kommer att vara ännu viktigare än någonsin. Vi i Liberalerna och andra partier som tycker att demokrati, mänskliga rättigheter, rättsstatens principer, jämställdhet, jämlikhet och öppenhet är viktigt har ett gigantiskt och viktigt arbete framför oss – varje dag tills hela svenska folket, minoriteter eller ej, går till valurnorna den 9 september.

Jag ser fram emot en fortsatt debatt.
(Applåder)

Anf. 13 TUVE SKÅNBERG (KD):

Herr talman! Det här är konstitutionsutskottets sista debatt för den här mandatperioden. Den kröner fyra års arbete som har gått långt utöver det vanliga på ett sätt som vi kanske inte hade önskat men som det likväl har blivit. Den kröner också mitt eget arbete under totalt 23 år i riksdagen. År 1991 blev jag invald första gången, och jag har suttit i konstitutionsutskottet under tre mandatperioder – den första som arbetande suppleant och sedan som ledamot. Det har blivit svårare och svårare ju längre jag har suttit där, och det har också blivit framgångsrikare och framgångsrikare.

Vi har under den tid jag kan överblicka haft att hantera mycket svåra frågor. Två exempel är tsunamin och Riksrevisionen, då tre av tre riksrevisorer var tvungna att avgå. KU lyckades, med början mitt i sommaren, att få till en god lösning på detta. Till det kommer att nyheten om Transportstyrelsen och det it-haveri som hade ägt rum där som briserade för snart ett år sedan, i början av juli. Det gjorde att KU fick inkallas efter en KU-anmälan från mer än ett parti, och vi påbörjade vårt arbete med Transportstyrelsen redan i augusti.

Nu har vi resultatet av tio månaders arbete. Det är på totalt 1 823 sidor och är ett arbete som bara när det handlar om utfrågningarna utgör 480 sidor. Bilagorna är inte ens medtagna, för de rymdes inte inom de ramar som finns för vad som kan tryckas upp. Då förstår var och en att det har varit mycket tidskrävande. Den totala längden på våra sammanträden är kanske sex gånger längden på ett annat, normalt utskotts sammanträde. Är det värt allt detta arbete? Ja, det är inte bara värt det, utan det är nödvändigt.

KU har genom att bli i det allra mest väsentliga helt enigt i sitt ställningstagande visat en väg framåt i en mycket svår parlamentarisk situation med tryck från opportunistiska och populistiska krafter i vårt eget land och från främmande makt. Det gör att det blir mycket viktigt när KU enas. Det är ett sätt att vårda demokratin och våra demokratiska institutioner där KU har blivit en av de främsta – ett samtalsforum där frågorna inte politiseras. Åtminstone gör vi vårt allra bästa för att det inte ska ske.

Det finns 1 600 rum i det här huset, har det sagts mig. Det är gott om det finns *ett* rum där det vuxna samtalet kan ske och där vi kan göra gemensamma och eniga ställningstaganden för det bästa för vårt land.

Att granska regeringen är inte det enda vi gör, även om det tidsmässigt är det mesta. Bara den här våren har vi haft 50 betänkanden, men det KU är känt för och det KU är aktat för, med all rätt, är just att det – ojävt utifrån det regelverk som finns för regeringen – granskar statsråden.

Det som mer än någonting annat har överskuggat vårt arbete har naturligtvis varit Transportstyrelsen. Vi har avdelat en senare del av debatten, som börjar strax, till detta ärende. Jag ska inte föregripa det.

Jag vill tacka KU:s ordförande, Andreas Norlén, för fyra utomordentligt viktiga år av arbete. Och jag vill tacka vice ordföranden, Björn von Sydow.

Jag vill också tacka regeringspartierna. Ni har nämligen tuggat i er tio stycken prickar eller kritikpunkter utan att protestera, och ni har gjort det väl. Jag hoppas att framtida regeringar kan göra det lika bra.

Jag vill också tacka ledamöterna, var och en och utan att nämna oss vid namn – nya och äldre. Det här hade inte gått om inte alla hade samarbetat. Om det har brustit någonstans finns det möjlighet att reparera det, bland annat i resten av den här debatten.

Jag vill tacka kansliets personal. Det är ett makalöst arbete de gör. Om vi sammanträder sex gånger mer än ett normalt utskott gör kan man ana att de också får jobba sex gånger mer för samma lön. De har gjort det med oerhörd skicklighet, frenesi och har aldrig klickat. Det är i och för sig inget nytt för den här mandatperioden. De brukar göra det på det sättet.

Herr talman! Med det kröner vi över 200 års arbete inom KU med vad jag tror är det viktigaste vi kan göra för att stå rustade inför framtiden och de påfrestningar som kan komma.

(Applåder)

Vissa frågor rörande Transportstyrelsens outsourcing m.m. (kapitel 5)

Anf. 14 PER-INGVAR JOHNSON (C):

Herr talman! Resultatet av KU:s granskning visar tydligt att den nuvarande regeringen har begått flera fel i hanteringen av Transportstyrelsens it-upphandling. Det handlar inte minst om att man inom regeringen har brustit när det gäller att föra viktig information vidare till de departement och ministrar som borde ha fått informationen. Att informationen handlar om rikets säkerhet gör det bristfälliga agerandet särskilt allvarligt.

Först och främst kan man konstatera att statsministern, som regeringschef och chef för Regeringskansliet, har det yttersta ansvaret för att hanteringen av den här viktiga informationen inte har fungerat. Stefan Löfven hade ansvaret för de rutiner som ska säkerställa att viktig information når rätt departement och rätt personer i allvarliga situationer.

Här vill jag återkomma till kritiken mot tidigare inrikesministern, Anders Ygeman. Han tog själv ansvar för sin brist på handlande genom att han avgick förra sommaren. Om han gjorde det på eget bevåg eller på grund av att statsministern bad honom avgå har väl inte blivit helt tydligt. Men han begärde i varje fall att få avgå i anslutning till den kritik som riktades mot regeringen när det gällde Transportstyrelsen.

*Vissa frågor rörande
Transportstyrelsens
outsourcing m.m.
(kapitel 5)*

Inrikesminister Anders Ygeman är som jag ser det den som kritiseras hårdast av konstitutionsutskottet. Trots att han och hans dåvarande statssekreterare Ann Linde tidigt blev informerade om vad som inträffat på Transportstyrelsen förde de inte informationen vidare till infrastrukturministern, som var ansvarig minister för Transportstyrelsen, eller till statsministern.

Statsminister Löfven berömde sig i mars 2015, i regeringens svar på Riksrevisionens granskning av it-säkerhetsfrågor, för att ha skapat en ny och bättre organisation för informationssäkerhet än den som han tidigare haft inom regeringen. Det gjorde han genom att föra över ansvaret för MSB, Myndigheten för samhällsskydd och beredskap, och ansvaret för it-säkerheten inom myndigheterna från försvarsministern till inrikesministern. Nu, ett år senare, vet vi hur Ygeman klarade det här eller – som det blev – tyvärr inte klarade att föra vidare uppgiften i den nya organisation som statsministern skapat.

Dåvarande infrastrukturministern, Anna Johansson, får kritik för att även hon har brustit i informationen till statsministern. I hennes fall handlar det om att hon inte fick information från sin egen statssekreterare, Erik Bromander, som var mycket väl informerad om och insatt i vad som hände på Transportstyrelsen i fråga om outsourcingen av datauppgifterna.

Sammanfattningsvis kan vi konstatera att Transportstyrelsens beslut om att outsourca it-verksamheten togs 2015, när den nuvarande regeringen satt vid makten. Det avspeglas också i att KU riktar enig kritik mot Stefan Löfven och två av hans ministrar.

När det gäller granskningen av den förra regeringens ansvar har det inte framkommit något som visar att den var informerad om eller delaktig i Transportstyrelsens planer på att outsourca sin it-drift. Det är en viktig slutsats som jag ser det.

I denna granskning får dock tidigare it- och energiministern, Anna-Karin Hatt, kritik för det hon inte sa i konstitutionsutskottets utfrågning när det gällde hennes så kallade § 5-förordnande. I det avseendet tycker jag att det är viktigare att konstatera att Anna-Karin Hatt som statsråd aktivt medverkade för att förbättra samhällets informationssäkerhet. Det har vi konstaterat genom hennes medverkan vid bland annat en konferens som anordnades av MSB. Det var viktigare än att hon nästan åtta år efter sitt förordnande inte kom ihåg att ordet informationssäkerhet fanns med i henne förordnande. Men när hon utövade sitt ämbete kom hon ihåg det. Och det tycker jag är mycket viktigare.

En del i att Anna-Karin Hatt inte kom ihåg det var också att hon inte var kallad för att svara på frågor om det. Det skulle handla om anmälningarna om outsourcing, om det användes i den tidigare regeringen. Den hade inte sagt att Transportstyrelsen skulle outsourca den här verksamheten. Den tidigare regeringen var alltså inte inblandad i detta.

Det har konstaterats i betänkandet att Anna-Karin Hatt inte var ansvarig minister när det gäller Transportstyrelsens verksamhet eller denna myndighets informationssäkerhet under den förra regeringen. Hon var inte heller ansvarig för hur arbetet med informationssäkerhet var organiserat i den tidigare regeringen.

Anna-Karin Hatt klargjorde vid utfrågningen att hon hade ett övergripande ansvar inom regeringen för samordning av it-frågor. Men hon

nämnde då inte informationssäkerhet. Det borde naturligtvis ha framkommit. Men jag menar att det skriftliga svar som hon lämnade till utskottet efter utfrågningen om att hon hade haft det förordnandet klargjorde den frågan.

Vi i konstitutionsutskottet brukar på goda grunder ge vårt kansli och våra föredragande beröm. Jag vill dock nämna att jag har haft vissa kritiska synpunkter när det gäller den skrivelse som kansliet har upprättat i fråga om Anna-Karin Hatts förordnande. Men visst har kansliet gjort ett fantastiskt stort arbete när det gäller frågan om Transportstyrelsen. Det har varit en jättestor insats som har varit en viktig grund för konstitutionsutskottets arbete.

Anf. 15 ANDREAS NORLÉN (M):

Herr talman! Ärendet som rör regeringens hantering av säkerhetskrisen vid Transportstyrelsen är, som jag nämnde i min inledning, den största granskning som KU har genomfört under den här mandatperioden och en av de större under de senaste årtiondena.

Granskningen inleddes redan i augusti förra året och har inneburit att KU samlat in en stor mängd skriftligt material och hållit utfrågningar med över ett dussin personer. Ett vanligt år håller KU kanske 8–10 utfrågningar totalt. I år blev det närmare 20, eftersom vi även hade utfrågningar i några andra ärenden. KU:s betänkande inklusive bilagor är, som nämnts, rekordtjockt – över 1 800 sidor – varav huvuddelen är material som rör Transportstyrelseärendet.

Säkerhetskrisen var en mycket allvarlig händelse som ledde till att känslig information hanterades i strid med svensk lag, vilket i sin tur kan ha lett till allvarliga skador. Det är dock inte KU:s uppgift att granska Transportstyrelsen eller att bedöma vilka men som kan ha uppstått. KU har granskat hur regeringen har agerat.

Diskussionen när det gäller regeringens roll har alltsedan den första medierapporteringen om skandalen i huvudsak handlat om informationshanteringen inom regeringen och Regeringskansliet. Regeringen styr riket och har ett ansvar för att hantera och för att ha förmåga att hantera kriser av olika slag. För att krishantering ska fungera är en grundläggande förutsättning att nyckelpersoner snabbt får korrekt och relevant information.

KU konstaterar att granskningen i det här fallet väcker frågor om förmedlingen av information inom Regeringskansliet när det gäller frågor av betydelse för rikets säkerhet. Det rör sig dels om kontakter mellan Justitiedepartementet och Näringsdepartementet, dels om dessa departementers kontakter med andra delar av Regeringskansliet. Granskningen väcker också frågor om information inom departementen till statsråden samt mellan statsråden inklusive statsministern.

Justitiedepartementet och Näringsdepartementet har inte varit tillräckligt samordnade. Information fanns förhållandevis tidigt vid båda dessa departement. Även om varje information för sig endast gav en begränsad bild fanns det i slutet av 2015 sammantaget information som visade på allvaret i situationen, vari problemen bestod samt behovet av skyndsamma åtgärder vid inte minst Transportstyrelsen. Utskottet konstaterar att Justitiedepartementet och Näringsdepartementet i alltför stor utsträckning agerat var för sig, vilket gått ut över möjligheten att gemensamt skaffa sig en

Prot. 2017/18:134

18 juni

*Gransknings-
betänkande*

*Vissa frågor rörande
Transportstyrelsens
outsourcing m.m.
(kapitel 5)*

bättre bild av läget och med den som grund överväga vad som ytterligare kunde göras för att hantera situationen.

Först i december 2016 fick Statsrådsberedningen information. Då hade över ett år gått sedan Justitiedepartementet och senare Näringsdepartementet hade fått information om att outsourcingen medförde risker av betydelse för rikets säkerhet. Det tog sedan ytterligare några veckor innan statsministern fick informationen. Utskottet ser allvarligt på att det tog så pass lång tid innan statsministern nåddes av informationen.

En fråga som har diskuterats, herr talman, är om det spelade någon roll i praktiken att samordningen och informationsspridningen inom regeringen brast. Jag kan konstatera att det av granskningen framgår att ingen myndighet efterfrågade någon åtgärd från regeringens sida. KU gör dock ingen bedömning av de praktiska effekterna, det vill säga om något skulle ha blivit annorlunda på fältet, i myndigheternas åtgärder för att hantera situationen, om till exempel samordningen inom regeringen hade varit bättre eller om statsministern hade fått veta ett år tidigare.

Min personliga uppfattning är att det är svårt med kontrafaktisk historieskrivning, alltså att försöka att bedöma vad som hade hänt i förgången tid om någon viss förutsättning hade varit annorlunda än den faktiskt var. Man kan fråga sig om Transportstyrelsen snabbare hade kunnat ta hem alla system till Sverige om pressen hade varit hårdare från Regeringskansliet eller regeringen. Man kan fråga sig om någon annan åtgärd hade vidtagits tidigare eller på annat sätt om statsministern fått veta i början av 2016. Detta är frågor som vi aldrig får svar på, och det är mycket svårt att bedöma i efterhand.

KU inskränker sig därför i sitt ställningstagande till frågor om informationsspridningen inom Regeringskansliet. Ur mitt perspektiv är det illa nog att samordningen brast och att informationsöverföringen inte fungerade på det sätt som var tänkt.

I sammanhanget noterar utskottet att den genomlysning som tidigare hade aviserats av statsministern för att få klarhet i händelseförloppet ännu inte har redovisats i samlad form. Det som åsyftas i den korta kommentaren i utskottets betänkande är det som statsministern uttalade i slutet av juli och början av augusti. Det finns ett skriftligt uttalande från statsministern på regeringens hemsida från den 3 augusti 2017. Statsministern säger där: "Så snart genomlysningen är klar kommer regeringen att redogöra för den om vilka åtgärder som behöver vidtas."

För mig är det ganska tydligt att det här uttalandet skapade förväntningar om att det skulle genomföras ett systematiskt arbete och att någon form av rapport skulle presenteras när genomlysningen var färdig.

För att övergå till KU:s bedömning av de olika statsrådets ansvar har KU som utgångspunkt haft ansvarsprincipen, som i regeringsarbetet innebär att varje departement och statsråd ansvarar för sina områden även i händelse av kris. I det här fallet låg ansvaret för Transportstyrelsen hos Näringsdepartementet. Ansvaret för den myndighet som agerade gentemot Transportstyrelsen, alltså Säpo, låg hos Justitiedepartementet och inrikesministern. Det ansvar som ålåg övriga departement och statsråd var därmed i första hand att efter att information förmedlats till dem hantera konsekvenserna inom sina respektive områden.

Dåvarande inrikesminister Anders Ygeman blev förhållandevis tidigt informerad av sitt departement om det inträffade. Men som konstaterats brast Justitiedepartementet, och då inte minst inrikesministerns statssekreterare när det gällde att säkerställa att övriga berörda departement och Statsrådsberedningen fick information. Utskottet noterar också att Anders Ygeman inte under hela den aktuella perioden tog upp händelsen med vare sig statsministern eller infrastrukturministern personligen. Det framstår för utskottet som självklart att händelser av detta allvarliga slag bör tas upp direkt med statsministern och andra berörda statsråd.

När det gäller den dåvarande infrastrukturministern Anna Johansson fick hon först i januari 2017 information om det inträffade, trots att informationen fanns tidigt i hennes departement. Utskottet uttalar att det är uppseendeväckande att en fråga av detta slag inte tagits upp mellan statsrådet och hennes dåvarande statssekreterare. Ansvar för den bristfälliga relationen dem emellan åvilar Anna Johansson.

Som statsråd hade Anna Johansson även ansvar för de otillräckliga kontakterna mellan Näringsdepartementet och Justitiedepartementet samt för att Näringsdepartementet inte förmedlade information till Statsrådsberedningen.

Försvarsminister Peter Hultqvist hade att hantera konsekvenserna av det inträffade för Försvarsmakten. Utskottet anser att han agerade på ett rimligt sätt i den uppkomna situationen. Utskottet kan även notera att Peter Hultqvist i samband med att han fick information hade skäl att utgå ifrån att även Statsrådsberedningen hade fått informationen.

Ansvarsprincipen, fortsätter utskottet, får samtidigt inte medföra att all information stannar inom respektive departement. Principen kan enligt utskottets mening inte heller innebära att ett statsråd i varje situation kan utgå från att information överförs inom andra delar av Regeringskansliet på det sätt som är avsett. Om principen inte hade följts så strikt i detta fall hade Statsrådsberedningen kunnat nå av informationen om det inträffade tidigare.

Som regeringschef och chef för Regeringskansliet har statsministern det övergripande ansvaret för regeringens och Regeringskansliets arbete. Detta innebär att han bland annat ansvarar för att det finns rutiner för informationsöverföring och att dessa rutiner fungerar. Utskottet kan konstatera att tillämpningen av rutinerna i detta fall har brustit. Statsminister Stefan Löfven bär det yttersta ansvaret för att rutinerna inte har fungerat.

Min förhoppning, herr talman, är att KU genom sin granskning har bidragit till att besvara ett antal berättigade frågor från svenska folket när det gäller regeringens hantering av säkerhetskrisen som uppstod vid Transportstyrelsen.

Flera anmälningar har också gällt den förra regeringens agerande i samband med Transportstyrelsens it-upphandling. Enligt KU har det inte framkommit något som visar att den förra regeringen var informerad om eller delaktig i Transportstyrelsens planer på att upphandla en extern leverantör av sin it-drift. Regeringen eller Regeringskansliet har inte heller fått någon information om att Transportstyrelsen inte hade genomfört en säkerhetsanalys förrän 2014.

När det gäller informationssäkerhet på ett mer allmänt plan noterar KU däremot att arbetet var eftersatt under den granskade perioden och att den

dåvarande regeringen inte gjorde tillräckligt för att brister som påpekats skulle bli åtgärdade.

KU anser också att det finns skäl att ifrågasätta om ansvarsförhållandena för informationssäkerhetsfrågor inom den dåvarande regeringen var tillräckligt klara. Med oklara ansvarsförhållanden fanns det en risk för att problemen inte fick den uppmärksamhet som krävdes i regeringsarbetet och att nödvändiga åtgärder därför uteblev.

Herr talman! Med detta lämnar KU de olika ärenden som uppkom till följd av Transportstyrelsens it-upphandling och jag är, som jag nämnde i min inledning, glad över den breda uppslutningen bakom KU:s bedömningar.

(Applåder)

Anf. 16 HANS EKSTRÖM (S):

Herr talman! Granskningsbetänkandet, som jag håller i händerna, är ett arbete som kostat många miljoner av skattebetalarnas pengar. Då måste man fundera på om det är värt pengarna. Jag skulle vilja säga att det här är väldigt mycket värt. Det handlar om själva legitimiteten för hur regeringsmakten utövas och hur riksdagen sköter sin roll att kontrollera regeringens arbete. I en tid när den liberala demokratin är ifrågasatt är det väldigt viktigt att den granskningen fungerar väldigt väl, så att den inte kan ifrågasättas.

Konstitutionsutskottets största granskning i år hör till de största som någonsin gjorts, nämligen granskningen av Transportstyrelsens outsourcing av it-drift. När skandalen briserade förra sommaren inledde KU omedelbart sin granskning, och den har således pågått nästan hela riksdagsåret.

Själva skandalen är egentligen ganska enkel. En statlig myndighet grundad 2009 har haft en bristande säkerhetskultur och bristande insikter om vilken information med bäring på rikets säkerhet som man sitter på. En generaldirektör har med berätt mod fattat beslut om att bryta mot lagen – egentligen någonting väldigt oerhört. Men det är inte KU:s roll att granska själva skandalen. Det är nödvändigt för oss att veta om vad som har hänt för att förstå vår roll, nämligen att granska vilken roll den tidigare regeringen och den nuvarande regeringen har haft i förhistorien till den här skandalen och hanteringen av den.

Björn von Sydow pratade tidigare om det som vi efter 1989 trodde var den eviga freden. Den liberala demokratin gick till synes segrande fram över världen. För varje år blev fler och fler länder demokratiska, och det kändes väldigt stabilt i de gamla demokratiska länderna. Den här känslan ledde till en förslappning av säkerhetsmedvetandet runt om i olika institutioner i samhället. Jag tror att det är viktigt att ha den historiska kontexten för att förstå hur den slapphet med informationssäkerhet som har funnits kunnat uppstå.

Det fanns dock varningssignaler. Till exempel påpekade 2007 och 2011 Riksrevisionen bristerna i säkerhetskulturen i myndigheterna. Man måste ändå säga att den dåvarande regeringen inte tog de signalerna på tillräckligt allvar. Till bristen på säkerhetskultur bidrog också oklara ansvarsförhållanden i den tidigare regeringen. Det är klart att det här har spelat en roll i förhistorien till att en sådan här skandal har kunnat inträffa.

I utredningen av det här har vi också kunnat konstatera att det tidigare statsrådet Anna-Karin Hatts redovisning för KU har skapat förvirring och försvårat KU:s arbete. Det är väldigt allvarligt och kan inte accepteras av konstitutionsutskottet.

Den nuvarande regeringen har haft ansvar för hanteringen av skandalen. Vi har kunnat konstatera att berörda myndigheter, till exempel Säpo och försvaret, inte har krävt eller förväntat sig några åtgärder från regeringen för att begränsa skadorna av det inträffade. De här organisationerna har också själva vidtagit kraftfulla åtgärder för att begränsa skadorna. Däremot har vi kunnat konstatera en väldigt bekymmersam brist i hur informationsspridningen mellan departementen och från de olika departementen till Statsrådsberedningen har skett. I det här fallet har vi inte kunnat konstatera att det har orsakat några skador. Det vet vi som sagt ingenting om. Som Andreas Norlén pratar om ska man inte ägna sig åt kontrafaktisk historieskrivning, eller som min farfar sa: Om om vore sköt bonn haren med en högaffel. Det är svårt att spekulera runt sådant. Men man kan konstatera att det här hade kunnat ha allvarliga effekter i ett annat fall, och det är allvarligt nog.

Här bär Anders Ygeman och Anna Johansson ansvar för hanteringen på sina respektive departement. Däremot har vi kunnat konstatera att Peter Hultqvist har hanterat det här på ett rimligt sätt. Det gör också att det misstroendevotum som riktades mot honom från Moderaterna och Kristdemokraterna i efterhand ter sig som lite övermaga.

Vi kan också konstatera att vi inte har kunnat se några egentliga brister i själva rutinerna gällande informationen. Däremot har tillämpningen av rutinerna brustit. Då är det så att den ytterst ansvarige, statsministern, bär ansvar för det, även om han inte själv varit inblandad eller fått information. Systemet fungerar så att statsministern bär det yttersta ansvaret.

Sammanfattningsvis, i några punkter:

1. En upprörande skandal har skett i en myndighet.
2. Under en lång tid har det varit bristande säkerhetskultur i statliga myndigheter, och den tidigare regeringen vidtog för lite åtgärder.
3. Anna-Karin Hatts agerande har försvårat KU:s arbete och skapat förvirring.
4. Den nuvarande regeringen har haft bristande intern kommunikation, och Anders Ygeman och Anna Johansson har ansvaret för detta. De rutiner som finns har inte tillämpats på riktigt sätt, och då fungerar systemet så att statsministern ytterst bär ansvar för detta.

(Applåder)

Anf. 17 FREDRIK ERIKSSON (SD):

Herr talman! KU har nu levererat sitt i princip eniga ställningstagande kring det vi har haft att granska om it-skandalen hos Transportstyrelsen. Ställningstagandet har kommit fram som en slutprodukt av tio månaders ingående granskning, med otaliga skriftliga underlag, ett dussintal utfrågningar och inte minst många och långa överläggningar inom utskottet. Det skriftliga ställningstagandet är vad vi, till största delen, har kunnat enas om.

Men betyder det att detta är allt som finns att säga om haveriet hos myndigheten och inte minst inom Regeringskansliet? Verkligen inte, herr talman. Låt gå för att det i första hand är andra som har haft att studera bristerna hos själva myndigheten och de skadeverkningar som dessa kan ha medfört. Men även vad gäller regeringens tillkortakommanden finns ett och annat ytterligare att tillföra.

De formuleringar som återfinns i det skriftliga ställningstagandet är alltså en produkt av långa överläggningar där varje ord vägs på guldväg för att vi ska hitta nyanser i språket som alla kan svälja och ställa sig bakom. Det innebär också att ställningstagandet hade tett sig något anorlunda om jag hade fått fria händer att formulera det helt efter eget huvud.

En av de första skillnaderna hade varit att jag hade omnämnt inte bara statsråden utan även deras statssekreterare vid namn och ytterligare tydliggjort deras del och ansvar i det inträffade. Det är förvisso statsråden som är ansvariga för sina statssekreterare, men att till exempel regeringschefens före detta statssekreterare Emma Lennartsson avgår för att hon inte ställde tillräckligt med uppföljningsfrågor när hon fick vetskap om läckan hos Transportstyrelsen halvtannat år efter att den hade inträffat, medan före detta inrikesministerns dåvarande statssekreterare Ann Linde, som var bland de första som informerades och som inte sa någonting till vare sig sin chef eller någon annan, befordras till EU- och handelsminister, ter sig i mina ögon milt sagt anmärkningsvärt.

Men mest anmärkningsvärt är förstås att den instans som borde vara bland de allra första att informeras om hot mot rikets säkerhet, det vill säga Statsrådsberedningen med regeringschef Stefan Löfven i spetsen, förefaller ha varit bland de i särklass sista att nås av just sådan angelägen information. Utskottet har kunnat konstatera, som också har påtalats här, att det visserligen finns rutiner för hur information ska kanaliseras inom Regeringskansliet men gör ingen bedömning av huruvida dessa är ändamålsenliga och adekvata. I stället stannar man vid att tillämpningen av befintliga rutiner inte har fungerat. Den slutsatsen tror jag nästan att vi hade kunnat komma fram till utan att företa någon närmare granskning över huvud taget.

Visst, det är upp till statsministern att på eget ansvar implementera vilka rutiner han vill på sitt kansli. Men när vi nu blickar tillbaka på vad som kan hända när dessa inte följs hade det möjligen kunnat vara på sin plats om utskottet också kunnat göra några medskick om hur dessa rutiner skulle kunna förbättras. Det blir då lätt att göra rätt för alla inblandade, inte minst när det kommer till så oerhört viktiga saker som rikets säkerhet. Då räcker kanske inte de gamla vanliga stuprören och ansvarsprinciperna till, bara för att de måhända kan vara tillräckliga för andra mer vardagliga ärenden.

Det gäller bara en sådan sak som att tre fyra ministrar kan gå omkring på Rosenbad i över ett år utan att ens fråga varandra: Hur går det med hanteringen av det där spektakulära ärendet som berör tre fyra departement och kan ha avslöjat en massa svenska försvarshemligheter för främmande makt? Så fungerar det inte i någon annan grupp i något annat arbete någon annanstans, tror jag. För det kanske är som Anders Ygeman sa: Detta är

inte någonting man pratar om på kafferasten. Men man får samtidigt hoppas att detta inte heller är någonting som blivit så vanligt förekommande att det börjar betraktas som vardagsmat inom Regeringskansliet.

Men visst, herr talman, granskningen har också givit vid handen att såväl innevarande som föregående regering har tagit alldeles för lätt på så allvarliga frågor som informations- och it-säkerhet. Här kan varken de rödgröna eller Alliansen svära sig fria. Man tar sig för pannan när man hör att en nybildad myndighet kan tillåtas bedriva verksamhet i fem år utan att ens upprätta en säkerhetsanalys över vilken skyddsvärd information den har att hantera.

Att ett sådant agerande dessutom strider mot regeringens egen säkerhetsskyddsförordning får en att ifrågasätta ledarskapet än mer. Att inte heller den tillsynsmyndighet som regeringen har utsett att övervaka efterlevnaden reagerar är häpnadsväckande. När både den och andra myndigheter väl gör det och uppmärksammar regeringen på, ibland flera gånger, att det föreligger brister i myndigheternas säkerhetsarbete verkar de tala för döva öron.

Tydligen har det varit viktigare för dessa regeringar att statsförvaltningen och deras chefer genomdriver politiska reformer samt erhåller stöd för hur man kan uppnå en jämn könsfördelning på myndigheterna än att de på ett tryggt och ansvarsfullt sätt kan tillvarata så grundläggande intressen som att åtminstone inte utsätta svenska medborgare för onödiga risker genom att sjabbla med deras skyddsvärda information.

Tydligen har det bedömts viktigare, enklare eller kanske mer angeläget att tillhandahålla inhemska, centraliserade supportsystem för administrativ databehandling, såsom till exempel Statens servicecenter för löneutbetalningar, än att få på plats en säker svensk statlig it-miljö för de myndigheter som har att hantera skyddsvärd information.

Det säger en del om denna och den förra regeringens prioriteringar, herr talman, och det bådar verkligen inte gott för framtiden ifall någon av dessa skulle få förtroendet att fortsätta regera. Men snart finns som tur är möjlighet att ändra på det. För även om granskningen är företagen och utförd på strikt juridiska grunder syftar den i slutändan till att utkräva ett politiskt ansvar. Det är väl inga som är bättre lämpade att utkräva just ett sådant politiskt ansvar än just väljarna i kommande val.

(Applåder)

Anf. 18 AGNETA BÖRJESSON (MP):

Herr talman! Som flera har varit inne på är det en av de största granskningar som KU har genomfört som vi debatterar just nu. Det är framför allt den mest omfattande under denna mandatperiod. Det handlar om Transportstyrelsen. Det är flera anmälningar mot både den nya och den gamla regeringen, och det är ett omfattande material som vi i KU har fått ta del av.

Precis som jag sa i mitt inledningsanförande har det väldigt ofta känts som att läsa en pusseldeckare där man kämpar med att hitta tidslinjer, försöker få ihop vem det var och hur informationen borde ha transporterats vidare.

Transportstyrelsen startade sin verksamhet den 1 januari 2009. Myndigheten ersatte gamla Järnvägsstyrelsen och Luftfartsstyrelsen och tog också över verksamhet från Sjöfartsverket och Vägverket. Det är en myndighet som skulle arbeta med normgivning, utöva tillsyn och ge tillstånd om järnväg, luftfart, sjötrafik och vägtrafik.

Det är viktigt för alla myndigheter att ständigt söka smartare och mer effektiva sätt att organisera sig. Frågan om outsourcing dök upp tidigt, redan i oktober 2011, i myndighetsdialog med Näringsdepartementet. Den 22 februari 2013 anges i årsredovisningen för 2012 att man planerar att kunna spara pengar genom outsourcing.

Redan 2007, det vill säga innan myndigheten startar, kommer Riksrevisionen med sin rapport som pekar på eftersatt säkerhetsskyddsarbete i Myndighetssverige. Från 2012 har Säkerhetspolisen varje år i sin årsbok pekat på outsourcing av it-verksamhet. Man lyfter fram nästan identiska case i flera av årsböckerna som särskilt sårbara. Man ger ut handböcker och talar om hur myndigheterna ska göra.

Staffan Widlert, som var generaldirektör under denna tid, har berättat i vår utfrågning att han haft möte med bland annat Säpo där han fick information om vad som var skyddsvärt. Trots detta gjordes ingen säkerhetskyddsanalys på Transportstyrelsen under de första fem år som myndigheten fanns. Det skulle dröja till 2014 innan alla myndigheter fick uppgiften i regleringsbrev.

Så här i efterskott kan jag tycka att det inte borde behövas särskilda uppdrag för att myndigheter ska följa lagen. Regeringen borde kunna förvänta sig detta. Men när regeringen vid flera tillfällen av olika myndigheter, både Riksrevisionen och Säpo, får veta att det inte fungerar borde den ha stramat upp ansvarsförhållandena tidigare. Vi från KU beskriver att ansvaret för säkerhetsskyddsarbetet var otydligt.

Så till själva händelsen där den nya generaldirektören Maria Ågren skrev på för en outsourcing till ett bolag i annat land och sedan också den så kallade avvikelserna att man skulle bryta mot det som står i lagen. Det skulle ta en viss tid innan Säpo fick veta vad som hade hänt. Efteråt kan vi ändå se att en rad rutiner har kickat igång.

Det säkerhetshöjande arbetet drogs igång. Man bokade också möte med generaldirektören för att på djupet pränta in allvaret. Justitiedepartementet, Näringsdepartementet och Statsrådsberedningen fick information. Men informationsvägarna till infrastrukturministern och statsministern var bristande. Det pekar vi också på.

Jag kan inte, precis som flera övriga talare i debatten, låta bli att fundera lite på konsekvenserna. Även om det inte är vad vi har granskat är det ändå intressant och sådant som man som politiker funderar en hel del på.

Frågan om Transportstyrelsen har fått stora konsekvenser. En generaldirektör har fått lämna sitt uppdrag, så också två ministrar och en statssekreterare.

En tredje minister hotades av misstroendeförklaring men frias här av konstitutionsutskottet. Vi beskriver att Peter Hultqvists agerande var rimligt.

Däremot vet vi inte – det har vi heller inte granskat – om det som har hänt har skadat Sveriges säkerhet. Men jag tror att varje myndighet efter att denna katastrof eller detta haveri eller vad vi nu ska betrakta det som,

denna händelse, inträffat såg över sitt eget säkerhetsskydd – och det tror i alla fall jag är långsiktigt mycket bra.
(Applåder)

Anf. 19 MIA SYDOW MÖLLEBY (V):

Herr talman! Transportstyrelsehaveriet, ja, vad sjutton ska man säga om det? En generaldirektör skriver på ett papper där det anges att myndigheten ska bryta mot lagen. Det är helt osannolikt, men det har hänt. Det är sant.

Men det var inte där det började. Den här granskningen visar tydligt att allt inte ska outsourcas. Hantering av särskilt skyddsvärd information bör ligga kvar på myndigheterna själva. Man kan tänka sig att myndigheter samarbetar, men oavsett om informationen finns på papper eller i it-system ska den helt enkelt inte privatiseras.

Detta kan tyckas självklart, men en myndighet som först efter fem år kommer till skott och gör en säkerhetsanalys har nog en del problem med säkerhetskulturen. Myndigheten Transportstyrelsen bildades 2009, men först 2014 gjordes en säkerhetsanalys. Att den myndigheten kommer på att den ska upphandla hela it-driften är kanske inte så konstigt, särskilt inte som det funnits en generell förväntan på myndigheterna att it-verksamheten ska effektiviseras och gärna outsourcas.

Den förra regeringen uttalade bland annat att ”det är önskvärt att en större del av myndigheternas IT-behov tillfredsställs med hjälp av outsourcing”. Vi har granskat den förra regeringens agerande i samband med det här, och vi har inte hittat något som visar på att den var informerad om eller delaktig i planerna på outsourcing av it-driften hos just Transportstyrelsen. Det är viktigt att komma ihåg. Men själva ingången var att mer ska outsourcas.

Agneta Börjesson har tydligt redogjort för de generella brister i myndigheternas it-hantering som bland annat Säkerhetspolisen har påtalat. Vilket ansvar för det som före detta it- och energiministern Anna-Karin Hatt har haft är fortfarande lite oklart. Oklarheter i ansvarsförhållandena inom regeringen gör, som KU säger, att det finns risk att problem inte får den uppmärksamhet som behövs.

Ibland är det svårt att komma ihåg till exempel exakt vad som står på ett papper. Ibland är det lättare att komma ihåg vad man faktiskt har gjort och vilket ansvar man faktiskt har haft.

På en konferens om informationssäkerhet för offentlig säkerhet som MSB anordnade 2012 sa Ann-Karin Hatt bland annat följande:

”Det här är faktiskt första gången som vi har en IT-minister i Sverige som har ett samlat, horisontellt ansvar för den här typen av frågor, t.ex. när det gäller informationssäkerhet.

Det är ju därför jag står här idag. Det är därför jag kan ge ett uppdrag till FRA, det är därför som jag har tjänstemän på försvarsdepartementet som jobbar åt mig när det gäller informationssäkerhetsfrågorna.

Så även om regeringen inte bestämde sig för att inrätta ett särskilt departement för informationssäkerhet så har ju regeringen valt att inrätta en portfölj som har att hantera de här frågorna.”

Man skulle lätt kunna tro att en minister med det ansvaret och med de resurserna är den som agerar när Riksrevisionen lyfter fram problemen med myndigheternas it-säkerhet och att det är den ministern som reagerar

Prot. 2017/18:134
18 juni

*Gransknings-
betänkande*

*Vissa frågor rörande
Transportstyrelsens
outsourcing m.m.
(kapitel 5)*

när Säkerhetspolisen påtalar problemen. Men i vår utfrågning av före detta statsrådet Hatt kom vi inte fram till hur det förhöll sig med det, för varje gång vi frågade om något som hade med it-säkerhet att göra vidhöll före detta statsrådet att hon inte hade något ansvar för informationssäkerhetsfrågorna. När utskottet sedan skickade följdfrågor till före detta statsrådet angav hon att hon ansvarade för ”samordning av ... dels frågor om samhällets informationssäkerhet”. Det hade varit klädsamt om före detta statsrådet hade sagt detta även vid utfrågningen och tydliggjort vad denna samordning egentligen betydde. Då hade vi kanske fått större klarhet i hur ansvaret för informationssäkerhetsarbetet generellt och övergripande i regeringen faktiskt såg ut.

Så kommer vi då till beslutet om att bryta mot lagen. En generaldirektör för en stor och viktig statlig myndighet beslutar sommaren 2015 att myndigheten ska bryta mot lagen. Det har tidigare lyfts fram – jag tror att Agneta Börjesson gjorde det i sitt första inlägg – att det var ett mer eller mindre omöjligt val: antingen en it-verksamhet som inte fungerar alls eller att bryta mot lagen. Det spelar egentligen ingen roll, för det är ju ett fullkomligt omöjligt beslut för en generaldirektör att fatta. Så kan man inte göra; det är självklart.

Statssekreteraren på Näringsdepartementet får information i slutet av året. Han informerar alltså *inte* statsrådet Anna Johansson, som är ansvarig för Transportstyrelsen. Det är helt obegripligt att han inte talar om att Näringsdepartementet har en myndighet hos sig där generaldirektören har bestämt sig för att skriva på ett papper att man struntar i lagen om säkerhetsfrågor. Hur är det ens möjligt? Det är klart att hon har ansvar för den statssekreteraren. Hon är dessutom en av dem som får informationen allra sist i hela den här snurren – helt vansinnigt. Näringsdepartementet informerar inte heller Statsrådsberedningen, som man borde ha gjort.

Inte heller informerar Justitiedepartementets statssekreterare inrikesministern direkt, och inte heller därifrån går information till Statsrådsberedningen med en gång. Det dröjer mer än ett år innan Statsrådsberedningen nås av informationen om vad som hänt.

Som varit uppe tidigare vet vi inte alls hur det hade påverkat om informationen hade kommit tidigare eller vad man eventuellt kunde ha gjort då. Men det är uppenbart att det har funnits brister i informationshanteringen i Regeringskansliet. Vi är eniga i den uppfattningen.

Det är kanske inte så mycket mer att orda om. Jag vill i stället passa på att tacka kansliet för ett fantastiskt arbete. Det blir mycket tackande så här i den sista debatten, så jag slänger in mitt tackande här. Jag tackar kansliet. De underlag som har tagits fram för detta utifrån våra skiftande önskemål har varit fantastiskt bra.

Utifrån ett tidigare uttalande i talarstolen av Per-Ingvar Johnsson skulle man kunna tro att kansliet tar fram skrivelser helt på eget bevåg, men så är det faktiskt inte. Det är vi ledamöter som begär underlag för det vi vill uttala oss om. Det gäller alltså även underlaget för det som rör Anna-Karin Hatt.

Jag vill också tacka resten av utskottet för ett gott samarbete. Tack!
(Applåder)

Anf. 20 TINA ACKETOFT (L):

Herr talman! Jag skulle till fullo kunna instämma med föregående talare, specifikt i det hon säger om Transportstyrelsen. Vad sjutton finns det mer att säga om det? När man då kommer som näst sista talare finns det ännu mindre kvar att säga.

Det enda i föregående anförande jag inte instämmer i är frågan om outsourcing, det vill säga utkontraktering på svenska. Att outsourcing som sådan är ett problem är ingenting som utskottet har kommit fram till, utan det är ett problem när man inte har rutiner i ordning för vad man ska granska och vad man på så sätt ska kunna utkontraktera. Att saker och ting utkontrakteras är nog en företeelse som vi kommer att få se mycket mer av i framtiden, och så länge det görs rätt är det också rätt.

Herr talman! Vi granskar som sagt brister i regeringens handläggning och statsrådets agerande. Som Hans Ekström helt korrekt sa är det inte Transportstyrelsen som vi granskar. Transportstyrelsens agerande var kanske det som var lättast att, ja, inte hålla med om – tvärtom – men i alla fall begripa turerna i. Därefter blev det betydligt mer komplicerat, som flera talare har varit inne på.

Men vi hade som sagt flera anmälningar som gällde just regeringens agerande i samband med Transportstyrelsens it-upphandling. Upphandlingen gjorde, som vi nu vet, att sekretessbelagd information hanterades på ett olagligt sätt, vilket onekligen är en mycket allvarlig händelse som har fått omfattande konsekvenser. Det handlar inte bara om att statsråd och statssekreterare har fått lämna sina poster, utan också om rikets säkerhet.

Enligt konstitutionsutskottet väcker hanteringen också frågor om förmedlingen av information inom Regeringskansliet. Det är just den delen som har varit den svåraste att få en komplett överblick över och förståelse för.

Uppenbart är att Statsrådsberedningen fick information om de säkerhetsrisker som upphandlingen hade medfört först ett år efter det att Justitiedepartementet hade informerats. Därefter tog det ytterligare veckor innan statsminister Stefan Löfven informerades. Detta är, kan man väl säga, mycket oroande eller rent av alarmerande. När KU tar till sådana brösttoner inser man snabbt att vi är mycket oroliga.

Det framstår som tämligen självklart att händelser av denna karaktär bör tas upp direkt med statsministern, oavsett om statsministern sedan säger att det inte spelar någon roll om han fick veta något eller inte, för han hade ändå inte kunnat göra något. Jag som medborgare, och fler med mig, har helt enkelt kravet att statsministern ska informeras vid allvarliga händelser. Detta är en trygghet för oss andra. Jag finner helt plötsligt att jag har större förtroende för statsministerns agerande än statsministern själv har. Det är ganska märkligt, tycker jag. KU ser alltså allvarligt på att det tog så pass lång tid innan statsministern informerades, och det är kring detta vi hela tiden debatterar.

Granskningen visar också att dåvarande inrikesminister Anders Ygeman förhållandevis tidigt ändå blev informerad av sitt departement. En så pass rutinerad man som Anders Ygeman borde ha varit tillräckligt insatt för att förstå behovet av att följa upp händelserna och utvecklingen och säkerställa just att Statsrådsberedningen blev informerad. Justitiedeparte-

Prot. 2017/18:134

18 juni

*Gransknings-
betänkande*

*Vissa frågor rörande
Transportstyrelsens
outsourcing m.m.
(kapitel 5)*

mentet och kanske främst ytterligare en rutinerad räv i spelet, inrikesministerns statssekreterare Ann Linde, brast, med KU-språk, i dessa avseenden. Statsrådet bär alltså ansvaret för dessa brister.

Transportstyrelsen sorterar under Näringsdepartementet och ingick i dåvarande infrastrukturminister Anna Johanssons ansvarsområde. Hon fick i ett mycket sent skede information om händelserna, trots att informationen fanns i hennes eget departement. Frågan var alltså om Transportstyrelsen medvetet hade agerat på ett sätt som medfört risker för rikets säkerhet. Ändå togs detta inte upp mellan henne och dåvarande statssekreterare Erik Bromander, trots att vi alla i denna sal är fullständigt medvetna om att en statssekreterare och ett statsråd agerar i symbios med varandra. Detta innebär brister, påpekar vi.

KU säger också tydligt att den ansvarsprincip som gäller inom Regeringskansliet, att varje departement och statsråd ansvarar för sina myndigheter, inte får medföra att informationen stannar inom respektive departement. Den kan inte heller medföra att ett statsråd i varje situation – det uttrycker vi tydligt – kan anse att informationsöverföringen därmed fungerar automatiskt. Vi kan lätt konstatera att om man inte så strikt hade hållit på just denna ordning hade informationen förmodligen spridits betydligt tidigare, och åtgärder hade kunnat sättas in – även om statsministern anser att det egentligen inte hade gjort någon skillnad om han hade vetat det hela.

En av mina bästa lärare i skolan, som jag hade förmånen att ha redan på mellanstadiet, sa en gång när jag hade lagt ned avsevärd tid på att räkna ut ett tal och tyckte att jag hade fått fram en fantastisk summa: Det är jättefint uträknat, Tina, men är svaret rimligt?

Just denna rimlighetsbedömning tycker jag att vi behöver lära oss mycket av – att vid varje enskilt tillfälle ställa oss frågan: Är det rimligt att agera på detta vis? Vi hörde tidigare att det kanske bara var en enda som agerade rimligt på Transportstyrelsen, nämligen internrevisorn. Är det något jag tycker att vi ska ta med oss från detta arbete är det just att ställa oss frågorna: Är svaret rimligt? Är agerandet rimligt?

Inom Regeringskansliet finns faktiskt rutiner för att säkerställa informationsöverföringen mellan departementen och mellan departementen och Statsrådsberedningen. Utskottet kan konstatera att tillämpningen av rutinerna i detta fall har brustit. Statsministern bär det yttersta ansvaret för detta.

Jag skulle också vilja efterlysa den genomlysning som statsministern har lovat oss och svenska folket. Vad var det som brast, och vad var det som gjorde att rutinerna brast? Man blir ännu oroligare när man på direkta frågor som utskottet har ställt till de inblandade får svaret: Jag är inte medveten om att jag har fått sådana frågor. Jag ser alltså fram emot en genomlysning, där vi i svart på vitt får se vad statsministern anser har brustit och hur man ska komma till rätta med de problem som blev så uppenbara.

KU har att granska regeringens agerande, och det har vi gjort. Låt oss hoppas att denna granskning gör att alla hädanefter tar informationssäkerhet på mycket större allvar och att man också kommunicerar mer inom Regeringskansliet och dess departement.

(Applåder)

Anf. 21 TUVE SKÅNBERG (KD):

Herr talman! Nu talar vi om Transportstyrelsen och outsourcingen av it-driften samt de brott som begicks där av en generaldirektör, följderna av dem och regeringens ansvar. Kristdemokraterna var första parti att KU-anmäla 2017, i juli månad. Vi yrkade också på att man så snart som möjligt skulle ha ett sammanträde i KU, vilket kom till stånd i början av augusti.

Hur har granskningen gått? Har det varit värt allt det arbete som har lagts ned under tio månader? Ja, det har det. Vi har vänt på varje sten. Vi har kontrollerat varje uppgift. Jag tror att man kan säga att vi har fullgjort vårt arbete på ett gott sätt.

Vid granskningen har framkommit att Säkerhetspolisen den 17 september 2015 informerade Justitiedepartementet om att den nåtts av information om att Transportstyrelsen hade för avsikt att outsourca bland annat körkortsregistret till utlandet. Bland dem som fick informationen fanns inrikesminister Anders Ygemans statssekreterare. Därefter informerade Säkerhetspolisen Justitiedepartementet den 20 november 2015 om att man under tillsynen uppmärksammat förhållanden som föranlett Säkerhetspolisen att skicka ett brev till Transportstyrelsen med starka rekommendationer om omedelbara säkerhetshöjande åtgärder.

Det vid det tillfället ansvariga statsrådet vid Justitiedepartementet, inrikesminister Anders Ygeman, blev informerad av sitt departement om problemen kring Transportstyrelsens outsourcing i januari 2016. I samband med ett möte den 12 januari 2016 informerades infrastrukturminister Anna Johanssons dåvarande statssekreterare Ann Linde om situationen.

Men det dröjde till januari 2017 innan statsrådet med ansvar för Transportstyrelsen, infrastrukturminister Anna Johansson, fick information om Transportstyrelsens outsourcing. Hon informerades då av sin nytillträdde statssekreterare om att generaldirektören vid Transportstyrelsen misstänktes för brott.

Granskningen har visat stora brister i förmedlingen av information inom Regeringskansliet när det gäller frågor av betydelse för rikets säkerhet. Detta gäller dels kontakter mellan Justitiedepartementet och Näringsdepartementet, dels dessa departements kontakter med andra delar av Regeringskansliet. Granskningen har också visat stora brister i informationen inom departementen till statsråden och mellan statsråden och, framför allt, till statsministern. Statsministern har till synes varit den siste att få veta, i stället för den förste.

Först i december 2016 fick Statsrådsberedningen information om Transportstyrelsens outsourcing och de problem och säkerhetsrisker som var förknippade med den. Då hade det gått över ett år sedan Justitiedepartementet och senare Näringsdepartementet fått information om att outsourcingen medförde risker av betydelse för rikets säkerhet. Det tog ytterligare några veckor, till den 12 januari 2017, innan statsminister Stefan Löfven fick informationen.

Vi säger att konstitutionsutskottet ser allvarligt på att det tog så pass lång tid innan statsministern nåddes av denna viktiga information. Den genomlysning som statsministern tidigare har aviserat för att få klarhet i händelseförloppet och informationsvägarna har ännu inte redovisats.

I regeringsarbetet ansvarar varje departement och statsråd för sina områden, även i händelse av kris. I det här fallet låg ansvaret för den myndig-

Prot. 2017/18:134

18 juni

*Gransknings-
betänkande*

*Vissa frågor rörande
Transportstyrelsens
outsourcing m.m.
(kapitel 5)*

het där problemen uppkom, alltså Transportstyrelsen, hos Näringsdepartementet och därmed hos infrastrukturministern. Ansvar för Säkerhetspolisen låg hos Justitiedepartementet och inrikesministern. Dåvarande inrikesminister Anders Ygeman blev av sitt departement förhållandevis tidigt informerad om det inträffade. Han borde då ha varit tillräckligt insatt för att förstå behovet av att följa utvecklingen och säkerställa att de berörda departementen och Statsrådsberedningen blev informerade, men där brast Justitiedepartementet och inte minst inrikesministrarnas statssekreterare.

Det handlar både om samordningen med Näringsdepartementet och om kommunikationen med Statsrådsberedningen. Ansvar för dessa brister åvilar Anders Ygeman.

Anders Ygeman har under hela den aktuella perioden inte tagit upp händelsen och dess konsekvenser vare sig med statsministern eller med infrastrukturministern, och utskottet säger: ”Det framstår för utskottet som självklart att händelser av detta allvarliga slag bör tas upp direkt med statsministern och andra berörda statsråd.”

När det gäller den dåvarande infrastrukturministern Anna Johansson fick hon i ett mycket sent skede information om det inträffade, men informationen fanns tidigt i hennes departement. Det var först i januari 2017 som hon fick kännedom om att en myndighet under hennes ansvarsområde medvetet hade agerat på ett sätt som medfört risker för rikets säkerhet och att en förundersökning om brott hade inletts ett år tidigare. Det är uppseendeväckande att en fråga av detta slag inte togs upp mellan statsrådet och hennes dåvarande statssekreterare. Ansvar för den bristfälliga relationen dem emellan åvilar Anna Johansson.

Som statsråd hade Anna Johansson även ansvar för de otillräckliga kontakterna mellan Näringsdepartementet och Justitiedepartementet och för att Näringsdepartementet inte informerade Statsrådsberedningen om de risker för rikets säkerhet som hade uppkommit.

Vad gäller försvarsminister Peter Hultqvist säger utskottet gemensamt att man har funnit att han hade skäl att utgå från att även Statsrådsberedningen hade fått informationen. Men den ansvarsprincip som gäller inom regeringen om att varje departement och statsråd ansvarar för sina myndigheter får samtidigt inte medföra att all information stannar inom respektive departement. Det kan heller inte innebära att ett statsråd i varje situation kan utgå från att information överförs inom andra delar av Regeringskansliet på det sätt som är avsett. Om principen om ansvar inte hade följts så strikt i detta fall hade Statsrådsberedningen kunnat nås av information om det inträffade tidigare.

Vad säger då konstitutionsutskottet om statsministern? Som regeringschef och chef för Regeringskansliet har statsministern det övergripande ansvaret för regeringens och Regeringskansliets arbete. Detta innebär att han bland annat ansvarar dels för att Regeringskansliet har rutiner för informationsöverföring, dels för att dessa rutiner faktiskt fungerar. Inom Regeringskansliet finns rutiner för att säkerställa informationsöverföring mellan departementen och mellan departementen och Statsrådsberedningen vid allvarliga situationer, men tillämpningen av rutinerna har i detta fall brustit. Jag skulle vilja säga att de har uteblivit. Statsminister Stefan Löfven bär det yttersta ansvaret för att rutinerna inte har fungerat.
(Applåder)

Anf. 22 LAILA NARAGHI (S):

Herr talman! Ärade ledamöter! Jag kommer att tala om punkt 5.1 i KU20, om den förra regeringens agerande i fråga om Transportstyrelsen. Det mesta i debatten har ju hittills handlat om den nuvarande regeringen, men som Hans Ekström och andra har sagt spelade också förhistorien en roll här.

Säkerhetspolisen varnade tidigt Sveriges regering och svenska myndigheter för farorna med outsourcing av it-verksamhet. Exempelvis finns i Säpos årsbok från 2012 ett helt avsnitt med rubriken ”Outsourcing – potentiellt hot mot känsliga uppgifter” i stora svarta bokstäver. I det avsnittet går Säpo igenom riskerna med outsourcing när det gäller främmande makts underrättelseinhämtning.

I ett annat avsnitt beskriver Säpo hur man redan då hade sett exempel på att organisationer hade missat att identifiera olika it-system som skyddsvärda och sedan outsource systemen med otillräckliga krav på säkerhet. Också i andra rapporter och sammanhang har Säkerhetspolisen varnat för detta.

Detta var alltså ett känt problem – ett känt hot mot rikets säkerhet. Säkerhetspolisen pekar själv i årsböckerna på att denna utveckling till stora delar drevs fram av krav från regeringen på myndigheterna vad gäller effektivitet och ekonomiska hänsyn. Detta är också vad konstitutionsutskottets granskning visar. När Transportstyrelsen bildades av den tidigare regeringen fanns ett tydligt budskap från regeringen om att det skulle göras effektiviseringar.

Herr talman! Det är viktigt att belysa att den förra regeringens agerande fick allvarliga konsekvenser. Det har framkommit att Transportstyrelsen från den dag då den förra regeringen bildade myndigheten år 2009 bröt mot svensk lag vad gäller it-säkerhet.

Fram till år 2014 hade myndigheten inte gjort någon säkerhetsanalys. Därmed bröt man under nära fem år mot den svenska säkerhetsskyddsförordningen, vars hela syfte är att värna rikets säkerhet. Vi kan i dag inte veta vad detta innebar för myndigheten och vilka skador som då skedde, och det har heller inte varit vår uppgift att granska detta.

Utskottets uppgift har varit att ta reda på ansvarsförhållandena i den förra regeringen och bland dess ministrar. Den bild som har framkommit under vår granskning är att arbetet med informationssäkerhetsfrågor i den förra regeringen var eftersatt och att den dåvarande regeringen inte gjorde tillräckligt för att de brister som påpekats skulle bli åtgärdade.

Vissa initiativ togs visserligen, men ett enligt KU konstaterar att konkreta och omedelbara insatser inte synes ha vidtagits i den utsträckning som krävts. Med anledning av detta är det viktigt att regeringen följer myndigheternas verksamhet och vid behov ser till att vidta de åtgärder som är nödvändiga ur ett styrningsperspektiv.

Herr talman! Tidigare regeringars arbete med informationssäkerhet har vid flera tillfällen granskats av Riksrevisionen. Riksrevisionen ansåg vid en granskning 2014 att arbetet med informationssäkerhet inte var ändamålsenligt, sett till de hot och risker som finns. I sin rapport framhöll Riksrevisionen att regelsystemet för informationssäkerhet i huvudsak såg ut som det gjorde 2007 och att de brister som Riksrevisionen då hade påpekat i stora drag kvarstod, vilket innebär brister i den förra regeringens styrning.

Prot. 2017/18:134

18 juni

*Gransknings-
betänkande*

*Vissa frågor rörande
Transportstyrelsens
outsourcing m.m.
(kapitel 5)*

Under sju år av den förra regeringens styre vidtogs alltså inte tillräckliga åtgärder, trots tydliga varningssignaler från både Säkerhetspolisen och Riksrevisionen. Vi socialdemokrater i riksdagen tog detta på stort allvar.

Ett exempel är när Riksrevisionens styrelse i en framställan till riksdagen redan 2007 ansåg att regeringen snarast borde genomföra en översyn av regleringen av den statliga förvaltningens informationssäkerhet, något som vi då stödde. Vi motionerade om en översyn, i en följdmotion till Riksrevisionens framställan, men både vi socialdemokrater och Riksrevisionens styrelse blev här i riksdagen nedröstade av Moderaterna, Centerpartiet, KD och Liberalerna.

Herr talman! För mig som riksdagsledamot framstår det som synnerligen allvarligt när regeringens ledamöter ignorerar varningsklockor när två så viktiga myndigheter som Säkerhetspolisen och Riksrevisionen ringer i dem, särskilt när det gäller något så angeläget som it-säkerhet och rikets säkerhet.

I ljuset av detta framstår den förra regeringens vilseledande information kring statens outsourcing av it-verksamhet som problematisk. Jag kommer i det följande att tala om det, för en stor del av tiden vi ägnat åt detta ärende har tyvärr handlat om den vilseledande information som har getts KU.

Herr talman! Här är exempel ett: I januari 2011 publicerade Riksrevisionen ännu en rapport om it inom statsförvaltningen och om outsourcing. I rapporten uppmärksammades bland annat krav på informationssäkerhet. Riksrevisionen ansåg att myndigheterna i vissa fall antingen brast i sin skyldighet att klassificera informationen eller klassificerade informationen felaktigt. En tänkbar förklaring var att det saknades gemensamma riktlinjer och ställningstaganden för hur informationen skulle klassificeras. Riksrevisionen ansåg att denna avsaknad av råd kan ha inneburit att myndigheterna brast.

Det saknades också en rekommendation för hur myndigheterna skulle ställa krav vad gäller informationssäkerhet vid upphandling.

Den förra regeringen uttalade i sin bedömning av Riksrevisionens rapport, som sändes till riksdagen, att den delade Riksrevisionens bedömning att det var önskvärt att en större del av myndigheternas it-behov tillfredsställdes med hjälp av outsourcing. Ansvarig för skrivelsen var dåvarande it-minister Anna-Karin Hatt. Problemet var bara att denna utsaga var direkt felaktig och vilseledande. Ingenstans skrev Riksrevisionen att det var önskvärt att myndigheternas it-verksamhet outsourcades. Riksrevisionen påpekar själv att förra regeringens utsaga var fel. Riksrevisionens Anna Maria Böök har till media sagt:

”I rapporten finns en sådan bedömning inte med.”

Därutöver har en av Sveriges främsta experter på revision inom statlig förvaltning, Shirin Ahlbäck Öberg, vid Uppsala universitet, uttalat sig med anledning av detta: ”Genom att referera någon typ av sakkunskap underbygger man en ideologisk ståndpunkt och får det att se ut som man faktiskt har underlag som pekar i den riktningen, men det har man inte.”

Hon har även sagt:

”Jag tycker man mycket väl kan stå för en preferens, en värdering man har: i det här fallet att outsourcing skulle vara bra. Men att försöka klä det i någon form av rationell dräkt genom att åberopa stöd i en källa som faktiskt inte ger stöd, det är inte bra. Det är vilseledande.”

Vilseledande var ordet.

Herr talman! Här är exempel två: I KU har vi hållit utfrågningar i ärendena med anledning av Transportstyrelsen. De flesta har varit med representanter från myndigheter eller från den nuvarande regeringen. En utfrågning har varit med en representant från den förra regeringen: den förra it-ministern Anna-Karin Hatt.

Vid utfrågningen var Anna-Karin Hatt mycket noga med att i sitt inledningsanförande påpeka att hon som minister inte ansvarade för informationssäkerhetsfrågorna. Detta återkom hon också till flera gånger under utfrågningen. Dagens Nyheter räknar det till att hon vid minst sju tillfällen upprepade detta.

Jag minns det väl. Både jag och andra ledamöter i KU försökte ställa frågor till henne om informationssäkerhet, men hon avvisade dem bestämt. De uppgifter som gavs KU visade sig dock inte stämma.

Anna-Karin Hatt hade ett ansvar för samhällets informationssäkerhet. Det handlade till och med om något så viktigt som att hon hade regeringens samordningsansvar för detta.

I utskottet konstaterar vi att det hon sa var bristfälligt och gav bilden av att frågor om informationssäkerhet inte alls ingick i hennes ansvarsområde. Som tidigare uttalats av utskottet ska uppgifter som lämnas till KU vara korrekta och fullständiga. Och det utskottet tidigare har uttalat i liknande fall är alltså att medvetet vilseledande uppgifter självfallet aldrig kan accepteras. Det står i strid med saklighetskravet i regeringsformen. Den konstitutionella kontroll som utförs av konstitutionsutskottet förutsätter att utskottet kan lita på att uppgifter som lämnas till utskottet är riktiga samt ger en rättvisande bild av det som granskas och att inte väsentliga fakta utelämnas. Kan utskottet inte lita på detta undergrävs den konstitutionella kontrollen av regeringen.

Först efter ett par vändor skriftliga frågor till Anna-Karin Hatt, där vi i utskottet hänvisar till ett Youtubeklipp där hon själv talar om sitt ansvar för informationssäkerhet, tillstod Hatt att hon haft ett ansvar.

Youtubeklippet är från en konferens om informationssäkerhet som Myndigheten för samhällsskydd och beredskap, MSB, anordnade 2012. Då sa Anna-Karin Hatt:

”Det här är faktiskt första gången som vi har en IT-minister i Sverige som har ett samlat, horisontellt ansvar för den här typen av frågor, t.ex. när det gäller informationssäkerhet.

Det är ju därför jag står här idag. Det är därför jag kan ge ett uppdrag till FRA, det är därför som jag har tjänstemän på försvarsdepartementet som jobbar åt mig när det gäller informationssäkerhetsfrågorna.

Så även om regeringen inte bestämde sig för att inrätta ett särskilt departement för informationssäkerhet så har ju regeringen valt att inrätta en portfölj som har att hantera de här frågorna.”

Genom den bristfälliga och missvisande information som hon gav vid KU:s utfrågning försvårade hon vårt arbete. Det är mycket allvarligt.

Herr talman! Enligt vår gemensamma mening i KU finns det skäl att ifrågasätta om ansvarsförhållandena inom den förra regeringen när det gäller informationssäkerhetsfrågorna var tillräckligt klara. KU anser att det med sådana oklara ansvarsförhållanden inom regeringen fanns en risk att problemen inte fick den uppmärksamhet som krävdes i regeringsarbetet och att nödvändiga åtgärder därför uteblev. Vi vill understryka vikten av

tydliga ansvarsförhållanden, särskilt på områden som informationssäkerhet, där konsekvenserna av uteblivna åtgärder kan bli mycket allvarliga.

Herr talman! Sammanfattningsvis är det så här:

1. Från att den förra regeringen bildade Transportstyrelsen år 2009 och fram till 2014 hade myndigheten inte gjort någon säkerhetsanalys. Därmed bröt de under nära fem år mot den svenska säkerhetskyddsförordningen, vars enda syfte är att värna rikets säkerhet.
2. Den förra regeringen tog inte varningssignalerna om säkerhetsriskerna med outsourcing av it-verksamhet från Säkerhetspolisen, Riksrevisionen och oss socialdemokrater på allvar. Det fick allvarliga konsekvenser.
3. Tidigare it-minister Anna-Karin Hatt har vid minst två tillfällen gett vilseledande information till riksdagen vad gäller outsourcing och informationssäkerhet.

Herr talman! Avslutningsvis ska jag säga något apropå en sak som tidigare har sagts här i talarstolen. Per-Ingvar Johnsson anser att det är mindre väsentligt vad före detta it-ministern sa till KU vid utfrågningen och att vi i KU borde vara nöjda med att hon deltog. Jag delar inte den bedömningen utan vill framhålla KU:s tidigare ställningstagande om betydelsen av att regeringens representanter lämnar korrekt information.

Men visst, om ribban ligger vid att statsråd inte behöver dyka upp – Centerns före detta partiledare, Maud Olofsson, gjorde inte det – kan man möjligen förstå Per-Ingvar Johnssons beundran av Hatts bristfälliga information. Jag delar dock ej denna och upprepar utskottets ställningstagande vad gäller KU:s utfrågning av Anna-Karin Hatt. Det hon sa var bristfälligt. (Applåder)

Anf. 23 JONAS GUNNARSSON (S):

Herr talman! Jag vill börja med att tacka mina kollegor i både utskottet och riksdagen i stort för fina år som jag har haft som ledamot, då detta är min sista debatt i denna kammare. Att få representera medborgarna i riksdagen är kanske det finaste en människa kan få göra. Att förrätta sitt värv som riksdagsledamot i konstitutionsutskottet är något som många av kollegorna i övrigt i riksdagen skyr, men vi som sitter där vet att det är helt fantastiskt.

Vad dessa kollegor inte verkar ha förstått är att man som ledamot i KU ges insikt och påverkansmöjlighet när det gäller statens innersta väsen och också de politiska grundvalar som hela vårt samhälle är byggt på.

Det dubbla ansvar som vårt utskott har – det gäller dels det politiska, likt alla andra utskott, dels det unika uppdraget att granska regeringen – ger ett uppdrag och ett ansvar som är unikt och otroligt spännande.

Herr talman! Av de 424 sidor som utgör del ett i granskningsbetänkandet handlar det här blockets debatt om de knappa 100 sidor som rör vissa frågor om regeringens förhållande till riksdagen. Jag tänker främst uppehålla mig kring de delar i kapitlet som rör regeringens EU-arbete och hur det förankras i riksdagen.

Anmälningar som rör förhållandet mellan regering och riksdag i EU-frågor har under mandatperioden varit många. I år är det dock bara tre stycken. Jag tycker att det ska tolkas på det viset att vi under mandatperioden genom vårt arbete i utskottet, och praxisskapandet som följer av det, på ett reellt sätt skapat större tydlighet kring spelreglerna och därmed också skapat en större trygghet och säkerhet i hur frågorna ska hanteras.

Med årets betänkande fortsätter vi på inslagen väg som konstruktiv granskare i de här frågorna genom tydliga ställningstaganden som i sig kan användas som vägledning för framtiden. Sammanfattningsvis kan sägas att för att EU-arbetet ska fungera på ett tillfredsställande vis måste tydlighet råda framför allt från regeringen, men riksdagen genom sin EU-nämnd och utskott har också ett väsentligt ansvar.

Mot bakgrund av det arbete som utförts i den till följd av vår granskning av riksdagen tillsatta parlamentariska EU-kommittén och de den 15 juni presenterade förslagen från riksdagsstyrelsen kring hur riksdagen bör utveckla sitt EU-arbete har också större tydlighet skapats, samtidigt som ännu mer kommer.

Herr talman! Man kan nog tycka att det emellanåt blir väl petigt och gnälligt när det kommer till alla de ärenden vi genom åren hanterat på det här området. Vad en måste komma ihåg är dock att enligt våra grundlagar är det så att det är riksdagen som stiftar lag, vilket gör att samråden mellan riksdag och regering i EU-frågor måste ges en väsentlig tyngd och relevans för att lagstiftandet inte ska föras bort från riksdagen som lagstiftande församling. EU är helt enkelt inte utrikespolitik, och utifrån det faktum att det är regeringen som företräder Sverige i rådet faller ett tungt ansvar på att regeringen, närhelst det kan vara påkallat, ser till att få till stånd kommunikation med riksdagen.

Herr talman! Att relationen mellan riksdag och regering när det kommer till EU-frågor fungerar blir allt viktigare i en orolig omvärld. Det har tidigare nämnts i debatten att det vi trodde om att den eviga freden var kommen inte är sant. Det blev tydligt med Rysslands ockupation av Krim och skapandet av satellitstater på georgiskt territorium. Illiberal demokrati har blivit hippt bland auktoritära typer som Erdoğan, Orbán, Putin och Kaczynski, som städar bort mer och mer av det som krävs för att ses som anständiga europeiska demokratier.

Ska vi klara av att stå upp mot sådant måste vi se till att samarbetet funkar som det ska och att det svenska agerandet i EU har en fortsatt stark och tydlig förankring i riksdagen.

Än en gång, herr talman, vill jag tacka mina kollegor. Jag vill tacka för fint samarbete och för uppriktiga diskussioner över bordet. Jag vill tacka för goda skratt och roliga fyndigheter funna i allt från vår konstitutionella historia till vår politiska nutid.

Jag vill även tacka kansli och personal i stort för att ni gör riksdagsarbetet möjligt genom er professionalitet och kompetens, samtidigt som glimten i ögat alltid finns där. Tack, alla! Vi syns på barrikaderna!
(Applåder)

Anf. 24 ANNICKA ENGBLOM (M):

Herr talman! Kära kollegor i konstitutionsutskottet! I årets granskningsärende under kapitel 1, Vissa frågor om regeringens förhållande till riksdagen, vill jag särskilt fästa uppmärksamheten vid två anmälningar.

Den första gäller det för riksdagsledamöternas kontrollmakt så viktiga interpellationsinstrumentet. Kort beskrivet för dem som lyssnar är det möjligheten för riksdagsledamöter att ställa frågor till olika ministrar i aktuella ämnen, med därpå följande debatt i kammaren.

Anmälaren i fråga lyfter problemet med att det vid flera tillfällen varit så att interpellationen inte har besvarats av den minister som frågeställaren velat vända sig till av olika orsaker, främst förstås för att den ministern har bedömts ha haft bäst kunskap på området för att besvara den.

KU har tidigare tittat på olika aspekter när det gäller besvarandet av interpellationer. Det har då främst handlat om att de inte besvaras i tid. I det sammanhanget har KU uttalat att ett statsråd endast i undantagsfall och om det finns synnerliga skäl bör kunna avstå från att besvara en interpellation.

Det är just den aspekten som har blivit aktuell i denna granskning. I den skriftväxling som KU har haft med Miljö- och energidepartementet angående ett av de exempel som anmälaren har tagit upp i sin anmälan svarar departementet så här: I den aktuella situationen, då samma interpellation har ställts vid två tillfällen – dock inte av samma frågeställare, eget notat – under en kortare tidsperiod och svaret hade inneburit en upprepning av redan lämnade svar, bedömdes det finnas synnerliga skäl för att avstå från att besvara interpellationen.

Detta, herr talman, kan inte anses till fyllest utan utgör en alltför vidlyftig tolkning av vad som kan sägas utgöra synnerliga skäl. Enbart den omständigheten att en likalydande eller liknande interpellation redan har besvarats av statsrådet kan enligt utskottets mening inte sägas utgöra synnerliga skäl att avstå från att på nytt besvara en interpellation.

Här uttalar KU en klar brist i regeringens synsätt. I en levande och rörlig demokrati utgör möjligheten att interpellera en väldigt viktig del. Den måste vi värna.

Herr talman! Nästa granskningsärende som jag vill uppmärksamma under samma kapitel gäller en anmälan om information om svenskt deltagande i ett internationellt försvarssamarbete. Det internationella försvarssamarbetet i fråga avser Sveriges deltagande i det brittiskledda samarbetet JEF, Joint Expeditionary Force, där styrkor från bland annat Danmark, Norge och de baltiska länderna ska ingå. Samarbetet omnämns i den försvarspolitiska inriktningspropositionen som ett gott exempel på tänkbara samarbeten. Om detta råder bred politisk enighet, och så långt är väl allt gott och väl.

Vad anmälan och granskningen handlar om är dock huruvida tillräcklig information lämnats av försvarsministern till riksdagen och till försvarsutskottet om den rapport som under 2015 lämnades av den svenska försvarsattachén i London om det brittiska intresset för svenskt deltagande. Om detta gick det nämligen att läsa i en tidningsartikel hösten 2015.

Det restes förstås en del frågetecken om detta från försvarsutskottets ledamöter och en del andra riksdagsledamöter. Men trots återkommande frågor i form av interpellationer och liknande om ett stundande samarbete och om det förelegat någon beredningsprocess har precisa svar i detta lyst med sin frånvaro, och det är givetvis olyckligt.

I försvarsdebatten, herr talman, är vi överens om vikten av att förankra den svenska säkerhetspolitiken både hos den bredare allmänheten och, för långsiktighetens och stabilitetens skull, bland riksdagens samtliga partier.

I KU konstaterade vi under granskningen att den information om svenskt deltagande i det här internationella försvarssamarbetet som försvarsministern och regeringen har lämnat till riksdagen är av en sådan art att vi vill understryka att det är av stor betydelse för Sveriges försvars- och säkerhetspolitik. Det är därför viktigt att informationen är tydlig, fullständig och aktuell. För egen del vill jag även lägga till ordet ”löpande”.

Herr talman! Utifrån vad som framkommit i granskningsärendet har vi i utskottet inget att anföra mot försvarsministerns och regeringens agerande på formella grunder men noterar att oklarheter hade förebyggts om försvarsministern lämnat information i ett tidigare skede än vad som nu gjordes. Översatt från KU-språk betyder det att en hel del oklarheter, missförstånd och missnöje hade undanröjts och vi hade haft en betydligt klarare och bredare förankringsprocess.

Det är ju tyvärr inte första gången som försvarsministern varit föremål för KU:s granskning huruvida man har lämnat tillräckligt med information i tillräckligt god tid. Ska vi lägga vikt vid att det ska vara brett förankrat och att det ska vara ordentliga beredningsprocesser är detta viktigt att beakta.

(Applåder)

Anf. 25 JONAS MILLARD (SD):

Herr talman! Jag sa i mitt inledningsanförande att det är glädjande att KU finner nästan helt gemensam grund i årets granskning. Så är det naturligtvis.

När det gäller det ämne vi nu ska diskutera, regeringens förhållande till riksdagen, är vi faktiskt helt eniga. Eftersom föregående talare redan har sagt mycket om det vi nu ska tala om får jag be utskottet och dem som lyssnar om ursäkt för en del upprepningar. Men så blir det, såklart, när vi till stor del är eniga i ett betänkande. Då finns ändå mycket klokt som tål att upprepas.

Jag börjar med, likt Annicka Engblom, att tala om regeringens förhållningssätt till interpellationsinstrumentet. För er som lyssnar och som inte är ledamöter kan det vara värt att känna till att en interpellation är en fråga som en riksdagsledamot kan ställa till ett statsråd eller en minister. Ministern har sedan en viss tid på sig att besvara en interpellation.

KU har i en tidigare granskning yttrat att interpellationer till statsråd är en viktig del av riksdagens kontrollmakt. Det är därvid viktigt att svarstiderna också respekteras så att frågeinstituten kan ha avsedd verkan enligt lag och författning.

KU har konstaterat att svarstiden för interpellationer, trots upprepade påpekanden från utskottet genom åren, åsidosatts i en alltför stor del av fallen. Det är naturligtvis inte bra. I år yttrar KU att det är viktigt att det är statsråd vars område berörs av interpellationen som också ska besvara den. Ett statsråd bör endast undantagsvis och om synnerliga skäl föreligger kunna avstå från att besvara en interpellation. Den tid som har förflutit sedan en tidigare interpellation besvarats och om det sedan dess tillkommit ytterligare omständigheter av betydelse i sammanhanget är exempel på sådana förhållanden som enligt utskottet måste beaktas vid bedömningen av om synnerliga skäl ska anses föreligga för att avstå från att på nytt besvara en interpellation.

KU konstaterar vidare att ett statsråd inte kan avstå från att besvara en interpellation endast på den grunden att en liknande eller likalydande interpellation redan har ställts och besvarats vid ett tidigare tillfälle.

KU har även behandlat frågan om hur regeringen arbetar med tillkännagivanden, det vill säga hur regeringen behandlar en avsiktsförklaring från riksdagen.

Grunden är att regeringen alltid ska tillgodose ett tillkännagivande. Jag kommer inte att fördjupa mig i alla ärenden, men ett av särskilt intresse är Utrikesdepartementets hantering av ett tillkännagivande om ökat valdeltagande bland utlandssvenskar. Min kollega Fredrik Eriksson kommer att tala mer om UD i ett anförande längre fram, men i nu aktuellt fall har det gått till på följande vis.

Riksdagen har gjort ett tillkännagivande till regeringen om åtgärder för att öka valdeltagandet bland utlandssvenskar. Grunden till tillkännagivandet var ett betänkande från just KU. UD har sedan i en instruktion till utlandsmyndigheterna skrivit: Konstitutionsutskottet har i betänkande föreslagit ett tillkännagivande om åtgärder för att öka valdeltagandet bland utlandssvenskar.

Men nu är det så att KU inte har rekommenderat detta, utan det är fråga om ett beslut fattat av Sveriges riksdag. Det borde rimligen också ha framkommit av UD:s instruktion. Som vi kommer att höra längre fram är detta inte enda gången som UD inte har hanterat information korrekt. Jag tycker att det är anmärkningsvärt.

Herr talman! Slutligen vill jag nämna några ord om EU. KU får i år anledning att påminna om att det är viktigt att regeringen förankrar sina ställningstaganden hos riksdagen i enlighet med regeringsformen, vari det stadgas att regeringen fortlöpande ska informera riksdagen och samråda med organ som utses av riksdagen om vad som sker inom ramen för samarbetet i Europeiska unionen.

Detta har varit aktuellt bland annat när Ann Linde agerade inför och vid rådet för allmänna frågor den 16 maj 2017 i frågan om en dialog med Polen. Statsrådet hade lämnat uppgifter om att ministerrådet endast skulle informeras av kommissionen rörande Polen och var därför av uppfattningen att ett samråd med EU-nämnden inte behövdes. Därmed inhämtades i det här fallet aldrig något mandat från EU-nämnden för eventuella svenska ståndpunkter på ministerrådet. Nu blev det i stället en diskussionspunkt där statsrådet själv var drivande. KU har därför mot denna bakgrund framhållit att statsrådet varit oförhindrad att samråda med EU-nämnden antingen vid sammanträdet den 12 maj eller på statsrådets begäran vid ett senare telefonmöte.

Herr talman! Det är viktigt att regeringsföreträdarna inte rundar riksdagens företrädare utan förankrar sina ståndpunkter enligt de regler som vi gemensamt tagit fram. EU är överstatligt nog som det är; att då inte använda de verktyg som trots allt finns för att förankra vårt arbete med Bryssel ger oss ännu sämre förutsättningar att faktiskt påverka.

Min uppfattning är såklart att Sverige bör lämna EU, men tills vi har gjort det borde regeringen åtminstone klara av att informera riksdagen om vad man ämnar hitta på i förhandlingarna med detta överstatliga organ.

Anf. 26 AGNETA BÖRJESSON (MP):

Herr talman! Nu är vi i den delen av granskningen som handlar om regeringens förhållande till riksdagen. Precis som jag lyfte upp i mitt inledningsanförande finns där en hel del av spelregelsfrågorna. De är otroligt viktiga för att regeringens och riksdagens arbete ska fungera bra.

Under mandatperioden har det varit frågor om EU-samarbetet, som Jonas Gunnarsson tidigare i debatten förtjänstfullt har lyft upp. Under något år var det så många som tio anmälningar. Sedan tillsatte riksdagen en utredning, och därefter verkar det som att det har blivit färre anmälningar och att det har blivit något bättre klarhet i hur det svåra arbetet med att förankra EU-frågor i riksdagen ska gå till.

Riksdagen har genomfört en utredning som klarlägger att regeringschefen bör be ministrar att skriftligt förbinda sig att komma till riksdagen då KU kallar. Detta är principiellt viktigt och klargör hur stark och betydelsefull KU:s roll är.

KU har när det gäller tillkännagivanden tidigare särskilt granskat negativa tillkännagivanden. Men i årets granskning har utskottet, vilket jag finner alldeles särskilt intressant, pekat på att det är viktigt att regeringen får tillräckligt med tid på sig att genomföra det som ska göras och att det också är viktigt att regeringen försöker lyssna på riksdagen och inte onödigt förlänger en process där riksdag och regering ändå är överens. Utskottet kommenterar också i några fall att bättre kommunikation nästan alltid gör att risken för missförstånd minskar.

Ett viktigt och principiellt ärende handlar om ett Natura 2000-område på Gotland, Ojnarekogen, där regeringen 2015 anmälde detta område till Natura 2000-nätverkets lista.

Jag kan nu konstatera, efter att ärendet har varit ända uppe i Högsta förvaltningsdomstolen, som förklarat att regeringens beslut står fast, att också KU menar att regeringen faktiskt har gjort rätt. Efter alla dessa år av strider om detta skyddsvärda område tycker jag att det känns mycket bra.

Flera tidigare talare har varit inne på frågan om frågeinstitutet. KU klarlägger nu hur man ska agera när det gäller att lämna över frågor.

Där vill jag invända mot något som Annicka Engblom hävdade från talarstolen, nämligen att vi från KU skulle ha pekat på brister i frågan. Jag kan inte se att utskottet har skrivit så i yttrandet. Det är ett kort ställningstagande där utskottet skriver att enbart omständigheterna att en likalydande eller liknande interpellation redan har besvarats inte kan sägas utgöra synnerliga skäl. Det är väl den starkaste kritiken som finns. Jag anser inte att det är att gå så långt som att kalla det för en brist, och det framgår inte heller i vårt pressmeddelande. Vi konstaterar också att miljöministern faktiskt svarade på frågan i den kommande debatten.

Jag bedömer att alla praxisförtydliganden som KU gör och har gjort under den här mandatperioden hjälper till att tydliggöra spelregler och därför är mycket bra.

(Applåder)

Anf. 27 PER-INGVAR JOHNSSON (C):

Herr talman! Jag vill framföra några synpunkter på ärendet om tillkännagivande om ökat valdeltagande för utlandssvenskar.

Prot. 2017/18:134

18 juni

*Gransknings-
betänkande*

Vissa frågor om regeringens förhållande till riksdagen (kapitel 1)

I konstitutionsutskottet har jag tillsammans med övriga ledamöter medverkat till ett tillkännagivande som riksdagen lämnade vidare till regeringen våren 2017, som handlade om åtgärder för ett ökat valdeltagande bland utlandssvenskar. Eftersom det sedan i regeringens budgetförslag hösten 2017 inför valåret 2018 inte fanns några förslag till åtgärder lämnades i november 2017 en skriftlig fråga till kulturminister Alice Bah Kuhnke om åtgärder. Frågan besvarades sedan av utrikesminister Margot Wallström i december 2017. Hon utlovade i svaret att det skulle vidtas åtgärder för ett ökat valdeltagande bland utlandssvenskar, bland annat genom ökat öppethållande på våra ambassader utomlands.

När konstitutionsutskottet i våras besökte Valmyndigheten fick vi dock beskedet att flera generalkonsulat i länder där det finns många utlandssvenskar hade gett beskedet att man inte kommer att kunna ta emot utlandssvenskarnas röster, beroende på att det från och med detta val kommer att krävas dubbelbemanning på ambassader och generalkonsulat för att ta emot deras röster.

KU har ställt frågor till Utrikesdepartementet kring detta och fick svar i mars 2018 om att man arbetar för att lösa de här problemen och att det också finns en plan från oktober 2017 för ett ökat valdeltagande bland utlandssvenskar i höstens val.

KU har inte kritiserat regeringen i det här ärendet. Men jag anser att det är viktigt att vi följer upp att Utrikesdepartementet verkligen lever upp till det som utlovats, att man vidtar åtgärder för ett ökat valdeltagande och att alla generalkonsulat kommer att kunna ha ökat öppethållande, något som Valmyndigheten var oroad över efter vissa signaler som tidigare hade kommit.

Anf. 28 TINA ACKETOFT (L):

Herr talman! Som vi tidigare har sagt är vi ett helt enigt utskott vad gäller de här frågorna. I stället för att repetera vad mina ärade kollegor har sagt i de två ärenden som jag också hade valt att adressera – det vill säga betydelsen av interpellationsinstrumentet och ett ökat valdeltagande för utlandssvenskar – vill jag säga att jag till fullo står bakom Per-Ingvar Johnssons, Annicka Engbloms och Agneta Börjessons uttalanden.

Jag kan ändå inte låta bli att ta upp ett ärende som också har diskuterats, men det är en fråga som ligger mig särskilt varmt om hjärtat, för även detta år har KU haft att granska anmälningar om regeringens arbete med EU-frågor och om kontakten med EU-nämnden. Det är ett kärt anmälningsobjekt som jag som varm EU-vän väljer att se som ett bevis på att vi i denna kammare tar Sveriges aktiva arbete med EU-frågorna på allvar både här och i Bryssel.

Det är uppenbart när man är ute i världen och diskuterar EU-frågor att vi som svenska folkvalda får vara delaktiga i EU-arbetet på ett helt annat sätt än många av våra kollegor runt omkring i Europa, det vill säga att vi kan ta del av och kan påverka frågor. Det är en stor möjlighet för oss, men det är då också en skyldighet för regeringen att verkligen fullfölja den informationsplikt och samrådspikt som den har.

Vad gäller anmälan om handelsministerns agerande vid ett rådsmöte i frågan om rättsstatsprincipen var statsrådet under samrådet med EU-nämnden tydlig med att ministerrådet endast skulle informeras av kom-

missionen rörande Polen och att frågan egentligen inte krävde något samråd. Därmed inhämtades naturligtvis inte något mandat från EU-nämnden för svenska ståndpunkter i frågan. Men som anmälaren sedan uppmärksammade – vilket jag också gjorde när jag lyssnade på P1 – sa Ann Linde, när hon intervjuades i Sveriges Radio och fick frågor om hur Sverige och EU agerade gentemot Polen, att Sverige deltog aktivt i de diskussioner som hölls på ministerrådets möte och att Sverige var tydligt med vilket agerande Sverige önskade från EU:s sida. EU-ministern gick faktiskt så långt att hon sa: Jag har varit väldigt drivande i den här frågan, och på det senaste mötet var det jag som inledde diskussionen. Då kan man ju diskutera huruvida det skulle ha skett ett samråd eller inte.

I riksdagsordningen föreskrivs att regeringen ska underrätta EU-nämnden om frågor som ska beslutas i Europeiska unionens råd. Regeringen ska också rådgöra med nämnden om hur förhandlingarna i rådet ska föras inför beslut i rådet, och regeringen ska rådgöra med nämnden inför möten och beslut i Europeiska rådet.

Den aktuella punkten på dagordningen för allmänna rådet var en övrig fråga som gällde information från kommissionen om den pågående dialogen mellan kommissionen och Polen. Om ett förfarande enligt artikel 7 i EU-fördraget senare initierades skulle frågan bli föremål för beslut i Europeiska rådet, och samrådsskyldighet skulle då alltså föreligga. Men vid tiden för sammanträdet i EU-nämnden den 12 maj och rådsmötet den 16 maj var det ännu inte avgjort om ett artikel 7-förfarande skulle initieras. Regeringen har därför inte formellt en samrådsskyldighet. Men, och här kommer det, utskottet noterar också att den frågeställning som var aktuell, det vill säga att om det finns en klar risk för att en medlemsstat allvarligt respektive allvarligt och ihållande åsidosätter rättsstatens principer – som man väl kan diskutera om inte ett antal länder inom Europeiska unionen just nu gör – gällde om unionen skulle ta ställning mot en av sina egna medlemsstater. Frågan är alltså därför av mycket stor vikt och betydelse både för Sverige som stat och för Sverige som medlemsstat i EU.

Av granskningen framgår att Ann Linde har haft en tydlig uppfattning och agerat på ett proaktivt sätt vid rådsmötet. Dessutom kom rådsmötet att omfatta även annat än information från kommissionen. Mot denna bakgrund vill utskottet framhålla – här kommer ett fantastiskt KU-språk igen – att Ann Linde har varit oförhindrad att samråda med EU-nämnden vid sammanträdet den 12 maj eller vid ett senare telefonmöte.

Det går som en röd tråd genom många av de anmälningar och granskningar vi har gjort att kommunikation är nyckeln till allt. Jag skulle i fortsättningen hellre vilja se ett samråd för mycket än ett för lite. Det säger jag på EU-nämndens vägnar och också på konstitutionsutskottets vägnar.

Anf. 29 TUVE SKÅNBERG (KD):

Herr talman! Konstitutionsutskottet jobbar sig igenom den här debatt-dagen och är snart framme vid halvlek.

Vi håller nu på med ett kapitel som handlar om regeringens förhållande till riksdagen. Av ärendena under denna rubrik har jag tydligen gjort samma val som föregående ledamot, att ta upp EU- och handelsministerns agerande vid ett rådsmöte i fråga om rättsstatsprincipen.

I anmälan bad anmälaren KU att granska statsrådet Ann Lindes agerande inför och vid mötet i rådet för allmänna frågor den 16 maj 2017 i fråga om dialogen med Polen inom ramen för rättsstatsramverket.

Enligt anmälaren var statsrådet tydlig med att ministerrådet endast skulle informeras av kommissionen rörande Polen och att frågan inte krävde något samråd med EU-nämnden. Därmed inhämtades inte heller något mandat från EU-nämnden för eventuella svenska ståndpunkter på ministerrådet.

När Ann Linde intervjuades den 27 maj 2017 i Sveriges Radio och fick frågor om hur Sverige och EU agerade gentemot Polen framhöll hon att Sverige deltog aktivt i de diskussioner som hölls på ministerrådets möte den 16 maj och att Sverige var tydligt med vilket agerande Sverige önskade från EU:s sida. Ann Linde sa: Jag har varit väldigt drivande i den här frågan, och på det senaste mötet var det jag som inledde diskussionen.

Vad tänker KU om detta? Jo, vi utgår från riksdagsordningens 7 kap. 14 § första stycket, där det står att regeringen ska underrätta EU-nämnden om frågor som ska beslutas i Europeiska unionens råd.

Har Ann Linde gjort detta? Om ett förfarande enligt artikel 7 i fördraget om Europeiska unionen senare initierades skulle frågan komma att bli föremål för beslut i Europeiska rådet och samrådsskyldighet föreligga. Vid tiden för sammanträdet i EU-nämnden den 12 maj 2017 och rådsmötet den 16 maj var det emellertid inte avgjort om ett artikel 7-förfarande skulle komma att initieras, och därmed säger vi i utskottet att det formellt inte har förelegat någon samrådsskyldighet.

Härutöver noterar KU att den typ av frågeställning som var aktuell, det vill säga om det finns en klar risk för att en medlemsstat allvarligt respektive allvarligt och ihållande åsidosätter rättsstatsprincipen, gäller om unionen ska ta ställning mot en av sina egna medlemsstater. Frågan är därför av stor betydelse både för Sverige som stat och för Sverige som medlemsstat i EU.

Av granskningen framgår att Ann Linde har haft en tydlig uppfattning och agerat på ett proaktivt sätt vid det aktuella rådsmötet. Det synes som att det som sedermera kom att äga rum på rådsmötet även omfattade annat än informationen från kommissionen.

Avslutningsvis drar KU slutsatsen: ”Utskottet vill mot denna bakgrund framhålla att Ann Linde varit oförhindrad att samråda med EU-nämnden, vid sammanträdet den 12 maj eller på statsrådets begäran vid ett senare telefonmöte.”

Anf. 30 VERONICA LINDHOLM (S):

Herr talman! Inledningsvis vill jag rikta ett stort tack till hela konstitutionsutskottet för ett konstruktivt och gott samarbete. Ett extra tack vill jag rikta till vår ordförande Andreas Norlén och vår vice ordförande Björn von Sydow för deras genuina ledarskap. Jag vill också rikta ett tack till vårt fantastiskt kompetenta kansli.

Konstitutionsutskottet är ett utskott som strängt håller riktningen för hur praxis för landets bästa vad gäller styrningen i fokus ska prioriteras, framför allt före intern partipolitik. Det är inte bara för detta år utan för en hel mandatperiod, och trots en osäker omvärld har det lett till att utskottet

än mer effektivt har fokuserat på sina uppgifter att upprätthålla grundlagar och regeringsform. Stort tack!

Herr talman! Jag vill specifikt för detta block lyfta upp den anmälan som gällde regeringens informationshantering och dåvarande inrikesminister Anders Ygemans uttalanden i samband med flyktingmottagandet under hösten 2015.

KU har i huvudsak granskat regeringens agerande när Migrationsverket informerades och gav signaler till Regeringskansliet om att antalet asylsökande såg ut att bli fler än verket tidigare trott. Utskottet konstaterar att den särskilda utredaren bedömde att regeringen på olika sätt försåg sig med tillräcklig information och att bland annat Migrationsverket, enligt Riksrevisionen, i huvudsak lyckades fullfölja sitt kärnuppdrag under flyktingsituationen.

KU delar samtidigt bedömningen av den särskilda utredaren, som konstaterat att regeringen och Regeringskansliet inte agerade tillräckligt snabbt på den information som lämnades. För att regeringen ska kunna fullgöra sin styrfunktion i situationer som kräver snabba och kraftfulla åtgärder krävs ett mer proaktivt agerande.

Utöver detta konstaterar KU att dåvarande inrikesministern i riksdagens kammare sagt att den information som lämnades till Regeringskansliet innebar att antalet flyktingar till Europa ökade, inte att antalet asylsökande till Sverige skulle öka. Uttalandet är inte helt förenligt med vad som framkommit i granskningen.

Herr talman! Vi socialdemokrater står för utskottets bedömning i ärendet, men frågan tjänar på att sättas i rätt kontext. Under försommaren och den tidiga hösten 2015 var det mycket svårbedömt hur många människor på flykt som skulle söka sig till Sverige. Under denna tid föll också det europeiska asylsystemet samman.

De signaler regeringen fick av Migrationsverket i början av september var att man bedömde att det kunde komma upp till totalt 90 000 till Sverige det året. Det är en hög siffra, både i förhållande till juliprognosen och till vad som är normalt. Samtidigt är siffran väsentligt lägre än de 163 000 som det till slut landade på. Varken Migrationsverket eller MSB efterfrågade några extraordinära insatser från regeringen med anledning av dessa signaler i september. Detta är viktigt att framhålla.

Regeringen försåg sig på olika sätt med tillräcklig information. Relevanta myndigheter lyckades i huvudsak fullfölja sitt kärnuppdrag under flyktingsituationen. Utifrån septembersignalerna vidtog regeringen åtgärder för att bland annat öka myndigheternas och kommunernas beredskap att ta emot en ökad mängd flyktingar och kunna hantera situationen. Inom Regeringskansliet inrättades också olika funktioner för krishantering, samordning och informationsspridning.

Som helhet måste det konstateras att hela det svenska samhället gjorde en imponerande insats i en mycket krävande och svår situation.
(Applåder)

Anf. 31 DAG KLACKENBERG (M):

Herr talman! Jag vill ge en speciell hälsning till alla statsrättsligt intresserade lyssnare, eventuellt dem som i framtiden läser protokollen.

Det är en viktig funktion som vi upprätthåller inom konstitutionsutskottet, och jag vill påminna om att kontrollmakten måste pågå ständigt,

Prot. 2017/18:134

18 juni

*Gransknings-
betänkande*

*Handläggning av vissa
regeringsärenden m.m.
(kapitel 2)*

även om det inte har inträffat något. Nu har det inträffat rätt mycket under det gångna året, men normalt sett är det viktigt att kontrollmakten i dess olika skepnader – JO-anmälningar, Riksrevisionen, KU, yttrandefriheten och meddelandefriheten – ständigt pågår, 24 timmar om dygnet.

Det behöver inte vara så att en revision ska påkallas. Tänk om det skulle vara så i aktiebolag och företag att det bara blev en revisionsberättelse om en aktieägare begärde att få en sådan. Då hade det varit kaos i ekonomin och naturligtvis även i den offentliga förvaltningen, om inte vi gör vårt viktiga arbete.

Herr talman! Allmänheten och väljarna tror att KU är det politiska käbblat och hoppas gärna på en del ordväxlingar vid utfrågningar, men i själva verket är det så att kvaliteten i KU:s arbete upprätthålls av kansliet, under ledning av de valda ledamöterna i KU. En del tror att det är vi i utskottet som har skrivit alla papper – de 8 kilo som Hans Ekström visade upp. Så är det inte, utan det är ett mycket skickligt kansli. De ska ha ett speciellt tack från medborgarna för att de med oväld och nit ser till att KU kan göra jobbet.

Kontrollmakten finns numera i ett politiskrättsligt ekosystem, som man skulle kunna kalla det. Medierna granskar och uppmärksammar, och yttrande- och meddelarfriheten fungerar. Detta blir grundstenar som vi inte kan vara utan. Därför är det med stor glädje som jag kan konstatera att vi återigen har sett till att den fria pressen har möjlighet att verka framöver. Utan tidningarnas och mediernas insatser kanske det inte skulle bli så mycket uppmärksamhet och därmed inte så många anmälningar från ledamöterna och riksdagen.

Låt mig visa vad jag menar med ett exempel. Det finns i granskningspromemorian något som heter ”Utrikesdepartementets hantering av handlingar i samband med säkerhetsrådskampanjen”. Handlingar ska registreras och vara åtkomliga. Det är också en given förutsättning för att få vår demokrati att fungera.

I det här fallet tog det över ett år för Utrikesdepartementet att lägga dessa handläggningar till arkivet på rätt sätt. Det är klart att utrikesministern har ett ansvar för detta. Men hon har också tagit på sig detta och har sett till att det har blivit en reform som vi hoppas kommer att fungera. Vi har inte sett resultatet än. Men utrikesministern har tagit till sig detta och har tagit på sig ansvaret för att denna brist uppstod.

Hur gick det då till i verkligheten? Jo, någon utnyttjade sin meddelarfrihet i kontakter med en journalist. Det vet jag; så gick det till.

Dagens Nyheter efterfrågade då handlingarna kring säkerhetsrådskampanjen hos Utrikesdepartementet, vilket de naturligtvis också har rätt att göra i det system som vi har. Handlingarna hade då ännu inte blivit allmänna. De fanns inte på det sätt som vi skulle vilja se dem. DN publicerade då två artiklar där UD anklagas för att vilja dölja fakta kring säkerhetsrådskampanjen. Det är klart att man gärna misstänker det om någon säger: Nej, det tänker jag inte visa för er.

Det är klart att det då finns risk för att det uppstår en känsla av att någonting inte är rätt och att någonting är lurtt.

KU har inte att granska innehållet i utrikespolitiken. Vi ska granska om det har gått rätt till. Men icke desto mindre har tjänstemän från KU tittat på hela denna gemensamma arbetsyta och de 900 sidor som finns där. Vad

framkom? Det finns inte någon större anledning att kritisera säkerhetsråds-kampanjen som sådan, men det finns stor anledning att kritisera sättet att dokumentera den. Jag instämmer helt i vad vice ordföranden i konstitutionsutskottet Björn von Sydow nämnde i kritiken av UD: Låt oss inte hamna i denna situation igen.

Helt i onödan skapades misstankar och misstro kring något så väsentligt som vårt utrikesdepartement.

Vi har granskat statsråden och ingenting annat. Men mellan raderna i betänkandet: Kära före detta kollegor på UD! Utsatt inte nästa utrikesminister för samma plåga och pinsamhet som den nuvarande fick uppleva. (Applåder)

Anf. 32 FREDRIK ERIKSSON (SD):

Herr talman! I mitt förra anförande talade jag om informationshaveriet hos regeringen när det handlade om it-skandalen på Transportstyrelsen.

Ytterligare ett haveri utspelade sig ungefär samtidigt i anslutning till den uppmärksamade anstormningen av migranter under hösten 2015. Det är inte första gången, och förmodligen inte sista, som vi talar om sommaren och hösten 2015 i denna kammare. Frågan har därtill utretts av såväl KU som Riksrevisionen och en särskild utredare.

Både Riksrevisionen och utredningen kretsade mycket kring huruvida den nu mer eller mindre legendariska julprognosen från Migrationsverket, som siade om hur många migranter som skulle komma till Sverige, stämde med det verkliga utfallet eller inte. Vi kan konstatera att den inte gjorde det – ganska långt ifrån.

Det har emellertid också framkommit att Justitiedepartementet och Regeringskansliet i vart fall någon gång i början av september fick signaler om att Migrationsverket bedömde att uppemot 90 000 asylsökande kunde komma till Sverige under 2015, det vill säga en inte helt oansenlig ökning i förhållande till vad Migrationsverket hade uppskattat i juli. Hade denna information förts vidare inom Regeringskansliet och till berörda myndigheter kunde troligtvis Sveriges beredskap ha varit bättre. Det hade förstås också varit klädsamt om före detta inrikesministern Anders Ygeman hade uttalat sig på ett sätt som bättre överensstämde med verkligheten.

Förutom Justitiedepartementet, och för all del även Näringsdepartementet, finns det ytterligare ett departement som verkar ha en tendens att haverera mer eller mindre regelbundet, inte minst då det kommer till frågor som berör diarieföring och utlämnande av allmänna handlingar. Jag talar såklart om Utrikesdepartementet under ledning av Margot Wallström.

Jag tänkte sålunda uppehålla mig en liten stund kring ett par kapitel om UD:s hantering av den beryktade säkerhetsråds-kampanjen. KU granskade senast förra året Sveriges kampanj för att komma in i säkerhetsrådet. Vi fann och påtalade då bland annat en omfattande eftersläpning i diarieföringen.

Inom nuvarande granskning har vi funnit ytterligare eftersläpning på över ett år vad gäller registrering av en ytterst central handling på nästan 900 sidor när det gäller vilka åtgärder som regeringen vidtog mot övriga länder i FN:s generalförsamling för att få dem att rösta på Sverige som medlem i säkerhetsrådet. Detta är förstås helt i strid med principen om en handlingens offentlighet och regelverkets grundläggande syfte om att skyndsamt garantera folket tillgång till allmänna handlingar.

Prot. 2017/18:134

18 juni

*Gransknings-
betänkande*

*Handläggning av vissa
regeringsärenden m.m.
(kapitel 2)*

Att det dessutom tog många månader, efter att KU påtalade vikten av detta vid sin förra granskning, innan handlingen slutligen registrerades får förstås UD:s hantering att framstå som än mer anmärkningsvärd.

Utskottet konstaterar att utrikesministern inte kan undgå ansvar för detta, och vi ser fram emot den utredning som ska säkerställa att något liknande inte inträffar igen.

Att UD och Regeringskansliet i övrigt har svårt att hantera information på ett adekvat, genomtänkt och unisont sätt framgår också av granskningsärendena som rör Försvarsberedningens senaste rapport från december 2017. Där anförs bland annat ett väpnat angrepp mot Sverige inte kan uteslutas, vilket av många bedömare har setts som en skärpning gentemot tidigare formulering om att ett väpnat angrepp mot Sverige är osannolikt.

Margot Wallström har emellertid anfört att hon föredrog den tidigare formuleringen snarare än riksdagspartiernas senaste och lät helt sonika de gamla uttrycken gå ut till utlandsmyndigheterna i deras talepunkter. Än mer förvirrande blir det av att andra ministrar och företrädare, däribland statsministern och försvarsministern, trots krav på gemensamhetsberedning och dylikt inom Regeringskansliet, har gått ut med andra uttalanden som ligger mer i linje med Försvarsberedningens uttryckssätt. Därmed riskerar Regeringskansliet att framstå som helt osynkroniserat i så avgörande frågor som rör rikets säkerhet och landets försvar.

Herr talman! Avslutningsvis skulle jag vilja uppehålla mig något vid det ärende där vi har ett särskilt yttrande och som berör en anmälan om ett så kallat Natura 2000-område. Här är det kanske inte själva sakfrågan i sig som är det mest intressanta, då vi alla är överens om att regeringen undkom med blotta förskräckelsen i Högsta förvaltningsdomstolen. Vad vi däremot inte är överens om i denna kammare är den principiellt intressanta frågeställningen, nämligen hur man lämpligast borde ha gått till väga om Högsta förvaltningsdomstolen till slut inte hade gått regeringen till mötes utan kommit fram till en annan dom som skulle ha inneburit att regeringen hade varit tvungen att ändra det tidigare fattade beslutet.

Här verkar regeringen och de övriga partierna vara helt tillfreds med att ett utslag från Sveriges högsta förvaltningsdomstol riskerar att bli fullständigt verkningslöst och att man överlåter åt några tjänstemän på EU-kommissionen i Bryssel att bestämma om vad som ska hända i stället.

I regeringens fall föreföll det dessutom vid utskottets utfrågning som att ansvarigt statsråd, miljöminister Karolina Skog, inte ens visste eller förstod vad som skulle kunna bli konsekvensen av regeringens agerande och än mindre att man hade vidtagit några åtgärder vare sig för att utreda eller förhindra ett sådant scenario.

Jag i min tur vet inte vilket som är värst, herr talman. Är det en aningslös regering, som inte vet vad den gör? Eller är det en regering som är fullt medveten om att man oåterkalleligt omintetgör alla möjligheter för en drabbad aktör att få sin sak prövad i svensk domstol men likväl väljer att med berätt mod kringskära hela det svenska rättsväsendet när det passar ens politiska syften?

Här är vår ståndpunkt att beslutsfattare i allmänhet och regeringen i synnerhet gör klokt i att vänta med att avhända sig möjligheten att korrigera fattade beslut tills den som eventuellt upplever sig ha blivit negativt drabbad av dem har kunnat få sin sak prövad i svensk domstol i enlighet med gällande regelverk.

I det aktuella fallet, och kanske inte minst i kommande fall, bör regeringen alltså avvakta med att skicka in sina listor och beslut och överlåta den fortsatta beslutanderätten till kommissionen intill dess att Högsta förvaltningsdomstolen slutligen har kunnat avgöra varje mål om rättsprövning som underställs dem inom en rimlig tidsfrist. Därigenom försätter regeringen inte, som nu, Sverige i en situation där man är utlämnad till utomståendes goda vilja för att kunna efterkomma ett domstolsavgörande, oavsett vilket det är och på vilka grunder. Det ankommer inte på regeringen eller någon annan att föregripa eller överpröva våra domstolars avgöranden. Det hoppas jag att vi i alla fall kan vara överens om.
(Applåder)

Anf. 33 AGNETA BÖRJESSON (MP):

Herr talman! Det är dags för kapitlet som heter ”Regeringens ansvar för förvaltningen”.

Eftersom flera andra här har varit inne på de här frågorna tänkte jag enbart dyka ned i en fråga som har lett till oerhört mycket debatt under de senaste åren. Den handlar om assistansersättningen.

Anmälan handlar om ifall regeringen har lagt sig i Försäkringskassans tillämpning av lagstiftningen om assistansersättning. Det gäller framför allt en formulering i ett regleringsbrev till Försäkringskassan som av vissa skulle kunna tolkas som att Försäkringskassan har fått i uppdrag att minska antalet timmar till enskilda i strid med gällande rätt.

KU skriver i betänkandet att det nog inte är troligt att detta var avsikten från regeringens sida. Men vi menar samtidigt att det inte går att utesluta att bedömningar i enskilda ärenden skulle kunna påverkas.

Samtidigt noterar vi att Försäkringskassan i sin årsredovisning bedömde att målet för assistansersättningen delvis var uppfyllt bland annat på grund av att kvaliteten i handläggningen hade höjts och att kontrollerna hade förbättrats. Försäkringskassan beskrev också att man genom att göra utbetalningar i efterskott till de assistansberättigade kunde höja kvaliteten och minska antalet återkrav.

I granskningen har det således inte framkommit att målet att bryta utvecklingen av antalet timmar inom assistansersättningen skulle ha förutsatt åtgärder från Försäkringskassans sida som står i strid med lagstiftningen om assistansersättningen.

Under den tid vi beredde ärendet fanns det en del funderingar från utskottets sida på att parallellt lyfta fram de olika domar från Högsta förvaltningsdomstolen som också skulle ha kunnat påverka enskilda ärenden. Där bedömde vi att vår tid inte räckte till för en djupare granskning. Men jag tror ändå att det förtjänar att lyftas fram i debatten, då även detta kan ha bidragit till några av förändringarna i bedömningarna.

Anf. 34 PER-INGVAR JOHNSON (C):

Herr talman! Jag tänkte tala om assistansersättningsfrågan, LSS, i nästa ärende.

Jag tänkte nu ta upp lite grann som gäller UD:s handläggning av säkerhetsrådkampanjen – den digitala arbetsytan där det inte skedde löpande diarieföring. Det ledde till att handlingarna blev diarieförda först ett år senare, alltså ett år efter att säkerhetsrådkampanjen hade avslutats och först när Dagens Nyheter hade ställt frågor till UD om handlingarna. Detta visar

på upprepade brister från Utrikesdepartementets sida, och därför är den kritik som KU riktar mot utrikesministern och UD ganska skarp i detta avseende.

En annan punkt där utrikesministern och UD kritiserats gäller de talepunkter som UD lämnade efter Försvärsberedningens delrapport och som gick ut till svenska ambassader med synpunkter på den säkerhetspolitiska analys som Försvärsberedningen hade gjort.

KU pekar på att det som sändes ut till ambassaderna från UD skapade en osäkerhet om hur man skulle tolka linjen. Olika ministrar hade i och för sig sagt olika saker, men just detta att Försvärsberedningens rapport var ett beredningsunderlag kom inte riktigt fram. Här blev det en hel del missförstånd, och detta är något som konstitutionsutskottet därför kritiserar.

Jag vill ta upp ett ärende som i sig inte leder till kritik av KU. Det handlar om utnämningen av Thomas Bodström till landshövding. Han utnämndes i augusti 2017 till landshövding i Stockholms län, men utnämningen togs tillbaka beroende på att de oegentligheter som skett i Allras premiepensionsfonder hade blivit mer uppmärksammade efter det att Bodström hade utnämnts.

I oktober 2017 tog regeringen tillbaka utnämningen. KU ställde frågor till Regeringskansliet om detta, och det som får sägas var lite anmärkningsvärt är att Regeringskansliet då svarade att det var samma underlag som låg till grund för återkallandet som det man hade när man fattade beslutet om att tillsätta Bodström. Det låter något anmärkningsvärt, och slutsatsen är att regeringen från början borde ha insett att Bodström inte borde ha utsetts till landshövding i Stockholm.

Anf. 35 MIA SYDOW MÖLLEBY (V):

Herr talman! Nu är vi alltså inne på avsnittet om handläggning av vissa regeringsärenden. Jag tänker bara kommentera några få av dessa.

Som jag sa i den allmänna delen handlar mycket om detta om information på olika sätt. Vi har bland annat granskat hur, eller snarare kanske om, regeringen agerade när Migrationsverket hösten 2015 informerade om att antalet asylsökande såg ut att bli fler än vad verket tidigare hade trott. Vi har inte kunnat få fram exakt när det kom tydlig och detaljerad information till regeringen, men det torde ha varit åtminstone i början av september.

KU konstaterar att förvaltningsmyndigheterna förstås har ett ansvar för att ge relevant och uppdaterad information till regeringen när det gäller stora och viktiga händelser och saker som regeringen måste agera på. Men regeringen själv har också ett ansvar för att efterfråga uppdaterad information för att kunna vidta åtgärder. När situationer förändras och när det dyker upp stora saker i omvärlden har regeringen all möjlighet att efterfråga tydligare och mer uppdaterad information för att kunna agera snabbt och ordentligt.

KU kan konstatera, som tidigare utredningar också har gjort, att regeringen inte agerade tillräckligt snabbt för att skaffa sig uppdaterad information i frågan.

I den allmänna delen av debatten i dag lyfte jag kortfattat fram frågan om hanteringen av handlingar inom Utrikesdepartementet. Jag hade tänkt återkomma lite till det under denna del, men jag konstaterar att Dag Klackenbergs har beskrivit ärendet på ett alldeles utmärkt sätt. Jag delar helt och

hållet hans bedömning i frågan och tänkte därför avstå från ytterligare kommentarer här och nu.

Jag återgår nu till att tala om information. Jag nämnde att jag ibland kan få en känsla av att man lite grann *vill* missförstå. Så har jag nästan uppfattat läget vad gäller det svenska säkerhetsläget och den svenska försvarspolitiska linjen.

När det gäller uttalanden om detta har KU konstaterat att statsminister Stefan Löfvens, utrikesminister Margot Wallströms och försvarsminister Peter Hultqvists uttalanden delvis skiljer sig åt. De har inte sagt exakt samma saker, men vi har också sett att det ändå är inom de ramar som regeringen tidigare har haft och inom det som riksdagen har uttalat.

Det måste, enligt KU, finnas utrymme för att anpassa och nyansera uttalanden från olika situationer. Men KU talar också om att det är viktigt att man samordnar sina uttalanden så att man minskar risken för att saker missförstås.

Här tror jag dock faktiskt att vi ibland gärna vill se de små skillnaderna mellan uttalanden – ”denna lilla ordändring betyder nog något annat” – eftersom vi vet att det har varit mycket diskussion om orden i detta sammanhang.

Det är då självklart ännu viktigare att regeringen tittar på hur man ska uttala sig. Regeringen vet ju att det är en fråga där de politiska partierna ser olika på det hela och där man kommer att vilja hitta saker som inte riktigt stämmer. Då är det väl alldeles utmärkt om det samordnas ordentligt inom regeringen.

(Applåder)

Anf. 36 TINA ACKETOFT (L):

Herr talman! Jag tillhör dem som tycker att det är viktigt att vi har en livlig politisk debatt med många partier och många olika åsikter som bryts mot varandra. Men det finns också någonting vackert med detta i KU, att en vänsterpartist går upp och stryker en del av sitt anförande till fördel för vad en moderat har sagt.

Jag kommer att göra detsamma, också med hänvisning till Dag Klackenberg's inlägg och UD:s hantering av dokument. Jag tycker att det, som alltid, var välformulerat och definitivt beskrev den process som vi har haft i utskottet.

Jag har dock två punkter kvar på min lista som jag skulle vilja ta upp, även om inte heller de är några nyheter. Det gäller regeringens informationshantering under flyktingmottagandet hösten 2015 och UD:s talepunkter om Försvarsberedningens rapport.

Vi kan väl summera båda ärendena med att det är viktigt vad regeringen faktiskt gör och lika viktigt hur man kommunicerar vad man gör, vad man tycker och varför.

Det var till exempel viktigt vad dåvarande inrikesminister Anders Yge-man sa under en frågestund i kammaren 2017 om vilken information regeringen haft om det förväntade antalet flyktingar till Sverige.

Både Riksrevisionen och en särskild utredning har granskat regeringens förberedelser inför och agerande under flyktingkrisen under framför allt hösten 2015.

Prot. 2017/18:134

18 juni

*Gransknings-
betänkande*

*Handläggning av vissa
regeringsärenden m.m.
(kapitel 2)*

Av Riksrevisionens rapport och den särskilda utredarens betänkande framgår enligt anmälaren att det redan under sensommaren 2015 fanns information i Regeringskansliet om att antalet asylsökande till Sverige skulle komma att bli betydligt större än vad man tidigare hade trott. Om denna information hade förts vidare inom Regeringskansliet eller till andra myndigheter hade Sveriges beredskap för att hantera de stora flyktingströmmarna enligt anmälaren kunnat vara högre.

Anmälaren ifrågasätter också varför uppgifter om att den aktuella informationen fanns i Regeringskansliet inte lämnades till konstitutionsutskottet redan i samband med granskningsärendet våren 2016.

Här kom KU fram till att regeringen inte agerade tillräckligt snabbt och proaktivt, trots att vi har mycket stor förståelse för den något kaotiska situation som vi alla befann oss i under 2015–2016 vad gäller antalet flyktingar och asylansökande som kom till vårt land. Informationen fanns, men den fördes inte vidare. Detta är tydligen ett återkommande problem inom Regeringskansliet.

Att den dåvarande inrikesministern dessutom under frågestunden menade att antalet flyktingar och asylsökande inte skulle öka för Sverige var, som KU säger, inte helt förenligt med vad som framkommit i granskningen. Det kan vi väl alla ställa oss bakom.

Vad gäller granskningarna rörande UD:s talepunkter om Försvarsberedningens rapport och uttalanden om det svenska säkerhetsläget och den svenska försvarspolitiska linjen får vi väl konstatera att utfrågningarna snabbt blev en tävling i semantik, där formuleringarna i uttalandena av utrikesminister Wallström, försvarsministern, statsministern och ordföranden för Försvarsberedningen vägdes mot varandra och på guldväg.

Visst finns det ibland, som föregående talare sa, en benägenhet att vilja missförstå och läsa in saker, men just därför är det otroligt viktigt att vi alla uttrycker oss helt korrekt och sakligt. Detta gäller speciellt erfarna statsråd, som kan kommunicera på ett sätt som kan leda till förvirring om Sveriges ställningstaganden och ståndpunkter. Särskilt gäller detta i samband med så viktiga saker som utrikes- och försvarsfrågor.

Samtidigt som vi alla naturligtvis förstår att statsråd måste ha möjlighet att nyansera sig och, i viss mån, att vara mänskliga är det av yttersta vikt att en minister inte går ut med uttalanden som kan förvirra debatten.

Vi konstaterar alltså att talepunkternas innehåll har uppfattats som otydligt när det gäller beskrivningen av Försvarsberedningens bedömning i fråga om militära hot mot Sverige. I denna del understryker vi åter vikten av att talepunkter till sitt innehåll är formulerade så att de inte leder till missförstånd eller ger upphov till motstridiga tolkningar.

Anf. 37 TUVE SKÅNBERG (KD):

Herr talman! Vi är inne på kapitel 2. Det handlar om handläggning av regeringsärenden, och det finns ett par aspekter här som jag vill lyfta fram. Mycket har redan sagts – Dag Klackenberg har nämnts vid namn, och jag kan ställa mig bakom det.

När det handlar om UD:s hantering av säkerhetsrådskampanjen uttalade KU att den omfattande eftersläpning som förekommit i departementets diarietföring inte var acceptabel; senast sas detta våren 2017. I det ak-

tuella ärendet handlade det om en granskning som skedde den 17 november 2017, det vill säga mer än ett år efter att ärendet hade slutbehandlats hos UD.

Det är en alltför stor tidsutdräkt, både i registrering och i diarieföring, och vi finner i KU att det står i strid med principen om handlingsoffentlighet och regelverkets grundläggande syfte att garantera allmänhetens tillgång till allmänna handlingar. Vi skriver i KU att det är klart att UD:s hantering av den aktuella handlingen inte var förenlig med gällande regelverk för registrering och diarieföring av allmänna handlingar.

I ljuset av den tidigare granskningen, som avslutades drygt fem månader innan handlingen registrerades, framstår UD:s hantering som anmärkningsvärd. För detta kan utrikesministern inte undgå ansvar.

Jag vill gå vidare och tala om ord och ords betydelse. Frågan gäller om ett väpnat angrepp mot Sverige är fortsatt osannolikt eller, med Försvarsberedningens ord, om ett väpnat angrepp mot Sverige inte kan uteslutas. Den diskrepans som definitivt finns i ordalydelsen, och även till någon del i själva betydelsen, har utskottet haft anledning att ta ställning till.

I anslutning till att Försvarsberedningens delrapport presenterades den 20 december 2017 tog Utrikesdepartementet fram och översände talepunkter till utlandsmyndigheterna under departementen, alltså ambassader och liknande.

Konstitutionsutskottet konstaterar att det av utredningen framgår att Utrikesdepartementet regelbundet översänder sådana här talepunkter till utlandsmyndigheterna och att dessa talepunkter tjänar som underlag vid frågor i samtal på den aktuella ort där man är stationerad. Utskottet har inga invändningar mot detta förfarande, men vi vill understryka vikten av att innehållet i talepunkterna är korrekt, vederhäftigt, tydligt och väl kontrollerat.

Talepunkternas innehåll har uppfattats som otydligt när det gäller beskrivningen av Försvarsberedningens bedömning i fråga om militära hot mot Sverige. I denna del vill utskottet understryka vikten av att talepunkter till sitt innehåll är formulerade så att de inte leder till missförstånd eller ger upphov till motstridiga tolkningar.

Vi konstaterar att utrikespolitiken i viss mån skiljer sig från andra politikområden. Bland annat måste utrikesministerns uttalande anses ha särskild auktoritet när det gäller regeringens hållning i en utrikespolitisk fråga. Ett uttalande som uppfattas stå i strid med regeringens officiella hållning kan skapa oklarhet och risk för komplikationer. Detta gäller särskilt när det rör förhållandet till en annan stat.

Särskilda krav måste därför, enligt KU, ställas på uttalanden som görs av den minister som ansvarar för utrikespolitiken.

Inom utrikespolitiken förekommer så kallade performativa uttalanden, det vill säga uttalanden som i det att de uttalas skapar en ny verklighet att förhålla sig till och som deklarerar landets ställning eller förhållningssätt till något. Uttalandena rör svensk såväl utrikespolitik som försvars- och säkerhetspolitik, och i det aktuella fallet skiljer de sig delvis åt.

KU skriver att de aktuella uttalandena i debatten uppenbarligen har missförstått och uppfattats som motsägelsefulla. Mot bakgrund av de särskilda krav som ställs på uttalanden inom det aktuella området vill KU understryka vikten av att företrädarna för regeringen – i det här fallet är det statsministern och utrikesministern – samordnar sina uttalanden för att

Prot. 2017/18:134
18 juni

*Gransknings-
betänkande*

*Handläggning av vissa
regeringsärenden m.m.
(kapitel 2)*

säkerställa att de formuleringar som används inte leder till missförstånd eller ger upphov till motstridiga tolkningar.

Anf. 38 HANS EKSTRÖM (S):

Herr talman! Det var snudd på att jag strök mig från debatten. Det jag tänkte tala om är just uttalandena och de olika nyanserna i samband med Försvarsberedningens rapport.

Jag tycker att det är en lite komplicerad fråga, herr talman. Man ska nämligen komma ihåg att Försvarsberedningens rapport inte automatiskt utgör en ny svensk utrikespolitik. Det gäller lite grann att komma ihåg det. Då kan det också vara så att statsråd och Utrikesdepartementet inte omedelbart när en försvarsberedning gör ett ställningstagande kan kommunicera det som landets nya utrikespolitik eller som nya bedömningar av förutsättningarna. Jag tycker att det är rätt viktigt att betona det.

Sedan måste man väl också konstatera att uttalandena inte strider mot varandra. Däremot är det så att Försvarsberedningen har avstått från att göra en sannolikhetsbedömning i sina ställningstaganden, vilket på sikt kan leda till att vi kommer att uttrycka en annan politik.

Jag funderade dock på vilken reaktion det hade blivit – eventuellt hade det blivit en KU-anmälan – om Utrikesdepartementet omedelbart, beroende på Försvarsberedningens rapport, hade skickat ut en ny svensk utrikespolitisk linje i bedömningen av säkerhetsläget. Det kanske hade väckt lite uppseende också om en parlamentarisk utredning automatiskt formulerade den svenska politiken på en gång. Lite försiktighet när vi tassar fram i de här markerna tror jag alltså att vi måste ha.

Jag måste också erkänna att detta känns som en lite onödig fråga. Om berörda statsråd hade synkat sina uttalanden med varandra lite mer hade frågan nämligen inte uppkommit. Jag tycker att det finns anledning att påpeka det. Det är en onödig diskussion. När utskottet har försökt ta reda på om detta har påverkat någonting i utrikesrelationer när det gäller var Sverige står och vad Sverige tycker har det inte heller verkat som att frågan har väckt särskilt mycket förvirring i andra länder. Däremot verkar det väldigt påtagligt att detta har blivit ett stort plask i den svenska säkerhetspolitiska ankdammen.

(Applåder)

Anf. 39 ANNICKA ENGBLOM (M):

Herr talman! Det var väl en synnerlig tur att Annicka Engblom kommer upp i talarstolen efter Hans Ekström. Hon har nämligen tillbringat två tredjedelar av sitt yrkesliv i denna försvarspolitiska och säkerhetspolitiska ankdamm och har väl kanske en lite annorlunda syn på vikten av dessa frågor.

Herr talman! När det gäller årets granskningsbetänkandes kapitel 2 om handläggningen av vissa regeringsärenden vill jag fästa uppmärksamheten vid två anmälningar som konstitutionsutskottet har valt att hantera sammanfört. Så tänker jag också göra i debatten.

Likt mina kvinnliga företrädare hade jag tänkt inleda med en liten vända vad gäller granskningsärendet om UD:s säkerhetsrådskampanj. Jag hade nämligen ansvaret för det under förra riksmötet, när vi granskade själva innehållet i den och huruvida det hade gått till på rätt sätt eller inte.

Min ekvilibristiske kollega har dock så värtaligt beskrivit detta på ett alldeles utmärkt sätt, och jag går därför vidare till det som handlar om Försvarsberedningens rapport och UD:s talepunkter till sina beskickningar respektive det debacle som uppstod, ska jag väl säga, på Folk och Försvars säkerhetskonferens i Sälen i början av året.

Även jag var närvarande och kunde åse vad som skedde och anfördes i denna, som Ekström kallar det, ankdamm. Det handlar alltså om Försvarsberedningens delrapport, som presenterades i höstas, och framför allt om förändringen av motiveringen gällande hotbilden gentemot Sverige. Tidigare hade det uttryckts så här: "Ett enskilt militärt väpnat angrepp direkt mot Sverige är fortsatt osannolikt." Försvarsberedningen hade landat i en annan formulering, nämligen: "Ett väpnat angrepp mot Sverige kan inte uteslutas."

Det är klart att de förhandlingar och den genomlysning som har gjorts i delrapporten – som, vill jag understryka, är en delrapport och inte en fullständig sådan och, vilket tidigare påpekats, inte förändrar den nuvarande säkerhetspolitiska linjen – definitivt understryker det alltmer allvarliga försvars- och säkerhetspolitiska läget. Detta har tvättats, stötts och blötts av riksdagens åtta partier, varav sju står bakom formuleringen. Ord har vägts på guldväg, så som görs i sådana här sammanhang. Försvarsberedningen är inte vilken grupp som helst – eller "den där gruppen", som utrikesministern tyvärr lite vanvördigt kallade den under Sälenkonferensen i januari – utan den är av stor vikt. Den följs både internpolitiskt och av externa intressenter i frågorna och är absolut någonting man fäster vikt vid.

Sverige är som bekant militärt alliansfritt, herr talman, men inte neutralt på så sätt. Vi har en hel del olika samarbeten, framför allt med Nato som vi har knutit närmare till oss under den här mandatperioden, vilket är väldigt positivt. Det är klart att det är en ständigt pågående debatt om vart Sverige är på väg. Vi har en geopolitiskt viktig position, och vi har samarbeten med många olika länder inom olika samarbeten. Man har ett stort intresse av vad Sverige knyter upp sig vid på olika sätt.

Det uppfattades som att en skärpning skett och som att det samtidigt, vid ett och samma tillfälle, inte rådde samstämmighet mellan statsministern och utrikesministern – följt av försvarsministern, som jag tror på ett ganska gott sätt försökte rädda situationen. Också Försvarsberedningens ordförande var närvarande och hamnade i kläm. Det är otroligt viktigt att man just i utrikes- och säkerhetspolitiska sammanhang är sammanpratad, och så var det icke i det här fallet.

Herr talman! Begrepp som "ordklyverier" och "semantik" har varit uppe i diskussionen, men jag vill nog göra det lite allvarligare än så. Det handlar inte bara om ordklyverier. Vi har i utskottet tidigare haft uppe detta med vikten av att just inom diplomatin och försvars- och säkerhetspolitiken vakta sina ord, då med hänvisning till uttrycket "performativa uttalanden". Det handlar om saying by doing, det vill säga att det som utrikesminister och statsminister uttalar också kan bli Sveriges politik och att man därför måste vara extra varsam i de här fallen.

Jag tänker inte, som föregående talare Hans Ekström, ägna mig åt det som har blivit ett nytt favorituttryck för mig, nämligen kontrafaktiska historiebeskrivningar, det vill säga vad som hade kunnat vara fallet, utan konstaterar precis det som konstitutionsutskottet konstaterar i sitt ställningstagande. Vi understryker vikten av att talepunkter och uttalanden från

Prot. 2017/18:134

18 juni

*Gransknings-
betänkande*

*Handläggning av vissa
regeringsärenden m.m.
(kapitel 2)*

regeringsföreträdare i sitt innehåll är så formulerade att de inte leder till missförstånd eller ger upphov till motstridiga tolkningar. Särskilt gäller detta diplomatin och försvars- och säkerhetspolitiken.

Herr talman! Eftersom det här är mitt sista inlägg för det här riksmötet är det nu min tur att rikta ett varmt, innerligt och hjärtligt tack till mina riksdagskollegor i konstitutionsutskottet. Det har varit ett sant nöje, och det har varit en fantastiskt trevlig stämning. Vi har funnit konstruktivitet och producerat vältalighet, skratt och spänstiga diskussioner. Det har varit intellektuellt stimulerande att spendera de här fyra åren tillsammans med er kring de frågor som utgör demokratins fundament. För det vill jag verkligen rikta ett enormt stort tack till utskottet och ett särskilt tack inte bara till ordförande Andreas Norlén och vice ordförande Björn von Sydow utan också till riksdagens vassaste kansli – det är konstitutionsutskottets kansli, banne mig. Utan er hade vi stått oss slätt i arbetet med våra slutsatser.

Varmt tack och ha en riktigt glad sommar! Vi ses i valrörelsen!
(Applåder)

Anf. 40 IDA DROUGGE (M):

Herr talman! Det har sagts flera saker i den här debatten före mig, och jag tänkte passa på att fördjupa mig lite grann särskilt i ett ärende. Det är granskningsärende 4 som rör regeringens hantering av information under flyktingkrisen och särskilt information under de tidiga månaderna under flyktingkrisen, alltså under sommaren och början av hösten. Granskningen handlar också om ett uttalande som Anders Ygeman har gjort i den här kammaren. Det kommer jag att återkomma till i slutet av mitt anförande.

Konstitutionsutskottet har redan granskat flyktingkrisen som sådan vid ett tillfälle, 2016, men har nu gjort det igen. Framför allt har vi gjort det på grund av att det har tillkommit information sedan dess, särskilt i den granskning som Riksrevisionen har gjort, men det har också tillkommit mycket nödvändig information i en utredning gjord av regeringens särskilda utredare.

Redan 2014 kom betydligt fler asylsökande än normalt till Sverige. Då sökte ca 10 000 personer asyl i Sverige varje månad under hösten. Varje kvartal gör Migrationsverket en prognos över hur många asylsökande som ska komma för att regeringen och myndigheterna ska ha någonting att förhålla sig till, göra beräkningar på, förbereda sig på och kunna vidta nödvändiga åtgärder inför.

Till saken hör att den prognos som Migrationsverket gjorde i juli 2015, i den här granskningen kallad för juliprognosen, för hösten var att mottagandet skulle minska i relation till år 2014. Riktigt så blev det ju inte.

Av Migrationsverkets årsredovisning har KU kunnat konstatera att Migrationsverket själva redan i augusti, bara några få veckor efter att den hade släppts, insåg att prognosen var felaktig. Exakt när regeringen fick den informationen har vi tyvärr inte kunnat fastställa, men vi vet att man åtminstone fick den i början av september.

Det vi också vet är att Migrationsverket varje vecka gör rapporter till regeringen som skickas över via mejl där man både visar på utfallet, alltså hur många som har sökt asyl i Sverige den senaste veckan, och gör en prognos för hur man tror att det kommer att vara de kommande veckorna. I de veckorrapporterna avvek utfallet från juliprognosen redan i augusti.

I september konstaterade man i veckorapporterna att det kom 24 300 personer i stället för de ca 7 000 personer som man trodde skulle komma.

Den här informationen fick regeringen alltså. Det är bra. Man hade även kontakt med Migrationsverkets generaldirektör flera gånger under september. Migrationsverket informerade om att den här ökningen var större än man hade förväntat sig och att det riskerade att innebära en kapacitetsbrist.

Vi har med detta kunnat konstatera att regeringen fick tillräcklig information. Det är inte det som har varit problemet. De slutsatser som KU har kunnat dra, och som stöds särskilt av granskningen som har gjorts av regeringens särskilda utredare, är att regeringen inte tillräckligt snabbt agerade efter att ha fått den informationen. Man fick informationen, men man reagerade inte tillräckligt snabbt. Man lyckades inte identifiera den förändrade migrationen förrän den var ett faktum. Man kunde inte förutspå detta tillräckligt bra. Informationen om det kraftigt ökande antalet asylsökande fördes heller inte vidare inom Regeringskansliet eller till berörda myndigheter.

Enligt ett enligt KU och också den särskilda utredaren är det på grund av detta inte orimligt att anta att beredskapen skulle ha varit högre i början av hösten om kunskapen hade spritts om att juliprognosen var felaktig. Om man hade varit mer proaktiv i sitt förhållningssätt skulle den sammantagna bilden i början av hösten i varje fall troligtvis inte ha varit att man hade utgått från en minskad migration.

Det här spelar stor roll. Det spelar framför allt stor roll för våra myndigheter och kommuner och deras beredskap för att hantera en svår situation. Det spelar också stor roll för oss vanliga medborgare och för oss i riksdagen när det gäller hur vi ska fatta våra beslut och hur vi oppositionspolitiker ska kunna agera och lägga fram förslag på ett korrekt sätt. Det spelar också stor roll för hur allmänheten överlag ska kunna bilda sig en uppfattning om vad som sker i Sverige och vad man behöver göra i vår politiska omvärld.

Avslutningsvis vill jag säga att dåvarande inrikesministern Anders Ygeman har stått i den här kammaren och sagt att den information som regeringen fick innebar att antalet asylsökande till Europa ökade, inte att antalet asylsökande till Sverige skulle öka. Utskottet kan konstatera att det uttalandet inte är helt förenligt med vad vi fått information om. Det är helt enkelt inte sant, om man ska tala klarspråk. För regeringen fick ju information. Varför Ygeman sa så vill jag inte spekulera i, men jag lämnar gärna den frågan vidare till er som lyssnar.

(Applåder)

Vissa frågor om regeringens ansvar för förvaltningen (kapitel 3)

Anf. 41 EVA-LENA GUSTAVSSON (S):

Herr talman! Ledamöter och åhörare!

Granskningarna av de anmälningar som har lämnats in till konstitutionsutskottet ger upphov till en rad olika infallsvinklar och reflektioner. Det har vi hört i debatten i dag.

I granskningsbetänkandet har vi i kapitel 3 tittat närmare på vissa frågor som rör regeringens ansvar för förvaltningen. Jag vill lyfta fram två av

Prot. 2017/18:134
18 juni

*Gransknings-
betänkande*

*Handläggning av vissa
regeringsärenden m.m.
(kapitel 2)*

Vissa frågor om regeringens ansvar för förvaltningen (kapitel 3)

anmälningarna. Den ena handlar om Blekinge tekniska högskola och ministrernas hanterande av frågan om dess campus. Den andra handlar om Karolinska institutets filial i Hongkong. Man fick en stor ekonomisk donation som möjliggjorde att en filial etablerades där.

I båda ärendena, som är väldigt olika i sak, blir det tydligt hur viktigt det är med ansvars- och rollfördelningen. Om den blir otydlig på något sätt försvåras styrningen, och ansvarsfrågorna blir otydliga.

Varför kan det vara svårt? Jo, det kan fattas tydliga regelverk i författningar, alltså lagar, förordningar och föreskrifter, i saken. Det kan också finnas så kallade gråzoner eller andra otydligheter, till exempel när en minister uttalar sig generellt i olika frågor. Det kan tolkas på olika sätt, vilket har skett just i frågan om campus vid Blekinge tekniska högskola.

Ministern för högre utbildning, Helene Hellmark Knutsson, fick en fråga av en journalist i tidskriften Universitetsläraren. Hon uttalade sig då generellt om att ”det ska finnas goda möjligheter att bo och verka i hela landet och där ingår tillgång till högre utbildning av god kvalitet”. Många uppfattade att ministern tog ställning i sakfrågan om att campus i Karlshamn inte skulle få samordnas med campus i Karlskrona. Men något regeringsbeslut i just den sakfrågan finns inte.

Vid utfrågningen av ministern när det gäller Karolinska institutets filial i Hongkong var hon tydlig med vikten av att högskolorna själva ansvarar för den verksamhet de bedriver och att det är särskilt viktigt när det gäller just forskningen. Regeringen ska inte lägga sig i hur forskningen bedrivs.

Jag tror att alla här håller med om vikten av forskningens frihet och vikten av internationellt samarbete och samverkan. I de svar vi fick från ministern i den offentliga utfrågningen var det också tydligt att det är rektorn som har det absolut största ansvaret. Men det finns också en styrelse för varje högskola och universitet, och för just Karolinska institutet var Lars Leijonborg styrelseordförande.

Karolinska institutet har ett reglemente för mottagande av donationer. Men det finns ingen bestämmelse som generellt reglerar en myndighets möjlighet att bedriva verksamhet utomlands, vilket också Riksrevisionen har bedömt. Det är inte någon ny företeelse att ta emot donationer, och internationellt samarbete är vanligt i högskole- och universitetsvärlden. Men det saknas ett tydligt nationellt regelverk. Det kan därför uppfattas som en gråzon.

Det som konstitutionsutskottet vill skicka med är att det hade varit bra om vägledning och klarhet hade kunnat skapas i de myndighetsdialoger som ändå har funnits mellan Karolinska institutet och departementet. Det gäller också ärendet om Blekinge tekniska högskola och placeringen av dess campus. Det hade varit bra om de informella kontakterna mellan departementet, rektorn och högskolans styrelse hade varit än mer inriktade på dialog och information.

Jag är ganska ny i konstitutionsutskottet. Jag kan snart inte säga det, men jag har varit inne i några månader. Jag är mycket imponerad av det arbete som vi allihop har gjort i KU och av det sätt på vilket ni andra har tagit emot mig.

Jag var med i höstas när alla anmälningar kom in. Jag tjänstgjorde då som ersättare för Jonas Gunnarsson, som var föräldraledig. Sedan var jag hemma några veckor och blev plötsligt inkallad igen, efter att Berit Högman blivit utnämnd till landshövding.

Ni ledamöter har lotsat mig på ett fantastiskt fint sätt. Det har gjort mig trygg i att vara den ledamot som jag nu har fått vara i utskottet. Det är inte bara ni som har hjälpt mig; jag är också mycket imponerad av det arbete som kansliet gör. Det gäller hela förvaltningen som stöttar oss ledamöter. Ett stort och varmt tack för det!

Om jag skulle råka komma tillbaka till riksdagen efter nästa val tror jag minsann att jag ska önska att få sitta i KU.
(Applåder)

Anf. 42 DAG KLACKENBERG (M):

Herr talman! KU:s granskning ska alltid riktas mot statsråd. Det har vi sagt flera gånger nu. Men under granskningen har vi många gånger hamnat i diskussioner om statssekreterarna och deras roll. Även om vi inte ska lägga riktigt allt ansvar på statssekreterarna är de i alla fall statsrådets närmaste medarbetare. I många ärenden har vi diskuterat om vi ska skriva ”statssekreteraren” eller om vi till och med ska namnge statssekreteraren i fråga. I några fall har vi också gjort det.

Statssekreteraren ska bidra till statsrådets framgångar och gör ofta det. Men granskningen har visat att statssekreterarna i några fall också har bidragit till statsrådets misslyckanden. Där är det lätt att se att ett mer handfast och framåt agerande från statssekreterarna hade kunnat rädda statsråden från att hamna i de predikament som de har hamnat i.

En statssekreterare ska vara administrativt skicklig, en bra budgetförhandlare – det gäller inte minst den interna budgeten – och en väldigt bra dialogpartner i den så kallade myndighetsdialogen. Det är tre viktiga uppgifter för en statssekreterare.

Om jag ska uttrycka mig drastiskt kan det beskrivas som att om statsrådet ska vara de vackra möblerna i rummet ska statssekreteraren vara tapeten. Om det inte finns någon tapet ska man alltså upptäcka att det inte finns någon tapet, men om den finns ska man inte tänka på den. Det är en bra statssekreterare.

Statssekreterarens främsta uppgift är att våga stå för att vara det som på engelska kallas the early warning system, det vill säga att ligga lite före, att höra, känna och prata med medarbetare och att dessutom våga gå till statsrådet och meddela om det håller på att gå över styr.

Jag hade förmånen att vara expediteschef åt Anna Lindh. En gång när vi småpratade om annat berättade hon att hon två gånger under sin politiska karriär hade känt att det fanns risk för avgång – det var några år innan hon mördades. Den ena gången handlade det om tunneln under Hallandsåsen, och den andra gången handlade det om den så kallade Sydafrikaaffären. Vad gjorde hon då som statsråd? Jo, hon insåg att det gällde att handla snabbt. Hon tog initiativet och kommandot över utvecklingen och slapp åtminstone att behöva avgå.

För ett statsråd gäller det helt enkelt att ha en statssekreterare omkring sig som gör det möjligt att skörda politiska framgångar. Emma Lennartson, Ann Linde, Erik Bromander och Annika Söder har alla det gemensamt att de hade kunnat göra livet mycket lättare för sina statsråd. De hade kunnat se till att statsråden inte skulle hamna i den situation som de nu hamnat i. Det innebär att valet av statssekreterare blir en grannlaga uppgift. Jag kommer att återkomma till det.

När det gäller till exempel ärendet om KI som vill etablera en filial i Hongkong har man uttryckligen bett departementet om vägledning och därtill även uppmanad av Riksrevisionen att göra så. Man har påmint flera gånger, men det är väl inte riktigt statsrådets fel att det inte händer någonting. Men det är hennes ansvar att det inte blir gjort. Ansvaret ligger naturligtvis hos den statssekreterare som skulle ha hållit ordning på ärendediariet. Statssekreteraren borde ha påpekat att ärendet är oavslutat och att man borde göra någonting. Enklare än så kan det nog inte uttryckas.

Det finns ett talesätt om att fan ska vara teaterdirektör. Ett statsråd som inte väljer en skicklig statssekreterare skulle kunna säga att fan ska vara statsråd, om man på departementet inte har en administration som fungerar.

Alla tackar alla. Så gjorde vi på det dagis där jag var en trägen hämtare och lämnare. Där skulle alla tacka alla vid den här tiden på året. Ett halvår senare skulle alla tacka alla och alla skulle bli lucia. Men jag vill också tacka alla för tiden i KU. Även om jag inte blev lucia har det varit en fantastisk tid.

Jag satt som student på åhörarläktaren och lyssnade på dechargedebatten – det var inte så många som satt på läktaren, kan jag meddela. Sedan har jag undervisat och examinerat i offentlig rätt och statsrätt. Jag har diskuterat KU:s roll på seminarier. Jag har till och med varit på seminarium i Greifswald och träffat tyska statsrättsstudenter. De litade inte riktigt på att det svenska systemet skulle fungera, för de trodde att det skulle bli partipolitiskt käbbel. Jag tycker att vi har visat att det har funkat.

Sedan har jag varit utfrågad av KU ett antal gånger. Det kan jag tala om för er att det är påfrestande. Man kan fundera på det någon gång. Det är inte så lätt att ha 17 taggade personer mot sig som också nuförtiden skickar lappar i form av mess och får stöd, medan det stackars statsrådet sitter ensam med en skräckslagen expeditionschef bredvid sig.

När vi utfrågade statsministern tänkte jag på att han, stackaren, får sitta långt ned och vi andra sitter högt upp. Jag fick också sitta lägre och alla tittade ned på mig. Jag tycker att det kunde vara en reform att tänka på, att nivån ska vara jämnare. Det är ett medskick.

Men det var i alla fall en väldigt bra upplevelse som gjorde att jag fick respekt för hela systemet. Som ledamot av KU har jag fått vara med om att utforma ett betänkande och därmed göra min sista gärning här. Cirkeln är sluten och för det vill jag tacka, herr talman.

(Applåder)

Anf. 43 JONAS MILLARD (SD):

Herr talman! Av regeringsformen följer att regeringen styr riket och att den är ansvarig inför riksdagen. Av regeringsformen följer att under regeringen lyder statliga förvaltningsmyndigheter som inte är myndigheter under riksdagen.

Av bestämmelsen följer att myndigheterna i princip är skyldiga att följa de föreskrifter av allmän natur och de direktiv för särskilda fall som regeringen meddelar.

Det är även stadgat att ingen myndighet får bestämma hur en förvaltningsmyndighet i ett särskilt fall ska besluta i ett ärende som rör myndighetsutövning mot en enskild eller mot en kommun eller som rör tillämpningen av lag.

För regeringsbeslut gäller att minst fem statsråd måste vara närvarande. En minister får inte på egen hand beordra en myndighet att fatta ett visst beslut.

Varför denna repetition i förvaltningsrätt? Jo, för att det nu blivit dags att tala om regeringens ansvar för förvaltningen. Jag kommer inte att beröra samtliga av utskottets ärenden, utan jag kommer begränsa mig till ett par stycken.

KU har granskat om statsrådet Helene Hellmark Knutsson har agerat på ett sätt så att hon informellt påverkat beslutsprocessen vid Blekinge tekniska högskola och därigenom kringgått förbudet mot ministerstyre. Rektorn vid högskolan har nämligen aviserat att han ämnar avgå i förtid. Skälet uppges vara en markering mot ministern för att hon hade blandat sig i frågor om campus vid högskolan.

Vid granskningen har det framkommit att ministerns statssekreterare i ett tidigt skede markerat mot de överväganden om campusfrågan som Blekinge tekniska högskola hade inlett.

Vid två samtal per telefon med rektorn i maj har statssekreteraren gett uttryck för att det kan vara svårt respektive omöjligt för högskolan att av politiska skäl fortsätta att driva frågan med hänsyn till den stundande valrörelsen.

Statssekreteraren kan således anses ha gett uttryck för att det inte var regeringens vilja att högskolan skulle fortsätta att driva frågan. Detta rör sig således om ett indirekt ministerstyre och är att anse som direkt olämpligt.

Utskottet konstaterar också att statssekreterarens uttalanden kom i ett skede som gjorde att någon analys av frågan om sammanslagning av campus egentligen aldrig kom till stånd. Härigenom fick varken Blekinge tekniska högskola eller regeringen något faktaunderlag för eventuella beslut.

KU noterar att rektorn uppgett att han i samråd med styrelseordföranden den 22 maj beslutade att avskryva frågan om en sammanslagning och att rektorn begärt sitt entledigande.

KU har även funnit att regeringens svar under granskningen inte varit helt fullständiga. Om utskottet inte hade ställt frågor också till högskolan i den aktuella granskningen hade utskottets slutsats med all sannolikhet kunnat bli en helt annan.

Det har också saknats dokumentation från kontakterna mellan statssekreteraren och högskolan, vilket har försvårat för utskottet att skapa klarhet i vad som har förevarit i kontakterna. Så får det så klart inte gå till.

Statsrådet Helene Hellmark Knutsson är även aktuell i ett annat ärende som utskottet har granskat, nämligen det om Karolinska institutet och dess filial i Hongkong.

Kortfattat har det gått till på det viset att Karolinska har fått en donation på 50 miljoner amerikanska dollar för att grunda en forskningsfilial. Ett av villkoren var att KI ska bedriva forskningsverksamhet i Hongkong med lokalt anställd personal och utsänd personal från KI.

För att så att säga krydda ärendet något hade KI anställt sonen till regeringschefen i Hongkong som postdoktor strax före undertecknandet av donationsbrevet.

Enligt uppgifter i medier kommer dessutom donationssumman från en Hongkongkinesisk affärsman som är verksam i ett företag vars tidigare vd,

donatorns pappa, är dömd för korruption och penningtvätt. Detta är minst sagt en härva.

Rättsläget när det gäller svenska förvaltningsmyndigheters etablering av verksamhet utomlands är inte glasklart. KU sökte därför ett klargörande från regeringen och beställde också en egen utredning i väntan på att regeringen gjorde sin rättsutredning.

Riksrevisionen, som skrivit en rapport om donationen och inte själv kunde avgöra om KI hade formell rätt att bedriva den verksamhet som man avsåg att etablera i Hongkong, rekommenderade KI att fortsätta sina ansträngningar för att få ett tydligt bemyndigande av regeringen i frågan om att etablera och bedriva verksamheten.

Regeringens besked kom att dröja, och när beslutet om att regeringen inte avsåg att vidta någon åtgärd fattades i juli 2016 angavs som skäl för beslutet att frågeställningarna i KI:s begäran inte var frågor som regeringen måste pröva utan att det var myndigheten själv som ansvarade för att verksamheten bedrevs i enlighet med gällande föreskrifter och beslut.

Utskottet vill framhålla att det är regeringens uppgift att styra riket, och den är ansvarig inför riksdagen även när rättsläget för verksamhet som bedrivs inom den statliga förvaltningen upplevs som otydligt.

I regeringens styrande funktion ingår att vägleda och skapa klarhet i frågor som myndigheterna bedömt är av sådant slag att de inte kan klaras ut på myndighetsnivå. I det aktuella fallet bär statsrådet ansvaret för att ett sådant klargörande inte har gjorts.

Jag går från ett fall där ett klargörande saknades till ett fall där det måhända var väl tydligt vad regeringen önskade av sin myndighet.

I regleringsbrevet för 2016 gavs Försäkringskassan följande instruktion: ”Försäkringskassan ska bidra till att bryta utvecklingen av antalet timmar inom assistansersättningen.”

Frågan är då om skrivningen kan anses vara så precis och detaljerad rörande myndighetens handläggning att den träder regeringsformens bestämmelser om förvaltningens självständighet förnärligt.

Myndigheterna lyder under regeringen och är i princip skyldiga att följa de föreskrifter av allmän natur och de direktiv för särskilda fall som regeringen meddelar. Detta följer bland annat av att det är regeringen som har som uppgift att styra riket.

Regeringens rätt att meddela direktiv till myndigheterna begränsas av regeringsformen i två avseenden. För det första är regeringen självklart bunden av gällande rätt och får inte utfärda direktiv till myndigheterna i strid med detta. För det andra får regeringen – som jag öppnade mitt anförande med – inte bestämma hur en förvaltningsmyndighet i ett särskilt fall ska besluta i ett ärende som rör myndighetsutövning mot enskild eller rör tillämpning av lag.

Regeringen styr sina myndigheter bland annat genom regleringsbrev. Med ett regleringsbrev kan regeringen precisera sin styrning i form av mål och särskilda uppdrag för myndigheterna. Regleringsbreven måste självklart följa gällande rätt.

Formuleringen om att bidra till att bryta utvecklingen av antalet timmar blev föremål för en debatt och tolkades av vissa som att Försäkringskassan fått i uppdrag att minska antalet timmar till enskilda i strid med vad som faktiskt gäller. Även om detta inte är avsikten från regeringens sida – och inte heller är förenligt med grundläggande principer för vad som utgör en

rättskälla vid rättstillämpning – går det inte att utesluta att formuleringar av detta slag i förlängningen riskerar att leda till felaktiga bedömningar i enskilda ärenden. Det förefaller dock inte ha skett i det här fallet. Sedan 2017 är formuleringen också bortplockad och omformulerad. Detta har utskottet ansett ha fördelar. Min uppfattning är att den noggrannhet som KU har med hur man formulerar sig är någonting som kan användas även av regeringen i framtiden.

Anf. 44 PER-INGVAR JOHNSON (C):

Herr talman! Som jag sa i debatten om föregående ärende avser jag att ta upp frågan om Försäkringskassan och beslutet från regeringen om LSS, lagen om särskilt stöd. Det handlar om en anmälan som gjordes till konstitutionsutskottet beroende på att regeringen i två budgetar fattade beslut om att man skulle se till att bryta utvecklingen mot högre kostnader för LSS.

Detta är naturligtvis ett lite knepigt beslut; det är en rättighetslag, vilket gör att det är behoven som ska styra antalet timmar och kostnaderna för LSS. Det är inte ett politiskt beslut. Man kan inte styra genom budgetbeslut på det sätt som regeringen gjort i två budgetar.

Det här ledde till att Försäkringskassan, vilket har framgått i en hel del reportage, gjorde neddragningar av LSS-verksamhet på ett sätt som måste uppfattas kunna stå i strid med rättighetslagstiftningen. Syftet var att budgeten skulle kunna hållas och att kostnaderna skulle sänkas.

Konstitutionsutskottets bedömning är att budgetbeslutet kan ha lett till felaktiga bedömningar i enskilda fall med den skrivning som regeringen beslutat om i två budgetar. Samtidigt konstaterar konstitutionsutskottet att regeringen i den senaste budgeten gjort en ändring som man anser acceptabel i förhållande till de regler som LSS ger som rättighetslag.

Jag vill också säga några ord om Karolinska institutet och dess mottagande av en donation och etablering av en filial i Hongkong. Konstitutionsutskottet höll en utfrågning av statsrådet Helene Hellmark Knutsson om KI:s etablering av den här filialen och mottagande av donationen på 50 miljoner US-dollar från en kinesisk affärsman. Konstitutionsutskottet ställde efter utfrågningen också frågor till tidigare rektor vid Karolinska institutet, Anders Hamsten, om donationen och etableringen av filialen.

Problemet var att Utbildningsdepartementet hade fått en fråga från Karolinska institutet om mottagande av donationen och etablering av den här filialen i Hongkong. Men regeringen gav aldrig något besked utan sa att Karolinska institutet självt fick bestämma både om mottagandet av donationen och om en eventuell etablering av filialen. Att det blev så beror enligt min bedömning på att det efter att man från Utbildningsdepartementet till en början var väldigt positiv till mottagandet av donationen och etableringen av filialen förekom omfattande skrivelser om att donationspengarna kom från pengar som tillkommit på grund av korruption. Det ledde, som jag uppfattar det, till att regeringen inte ville ta ställning till donationen eller etableringen.

Konstitutionsutskottet menar att Karolinska institutet borde ha fått ett besked av regeringen om huruvida den här filialen fick inrättas eller ej. KU kritiserar statsrådet för att Karolinska institutet inte fick besked av regeringen om huruvida man fick möjlighet att etablera filialen i Hongkong.

Prot. 2017/18:134
18 juni

*Gransknings-
betänkande*

Vissa frågor om regeringens ansvar för förvaltningen (kapitel 3)

Anf. 45 MIA SYDOW MÖLLEBY (V):

Herr talman! I mitt inledningsanförande under den allmänna delen antydde jag att det ibland är så att regeringen gör fel hur den än gör. Det är alltid någon som blir missnöjd. Man riskerar alltid en anmälan. Jag tänkte själv att det är lite grann som att vara tonårsförälder. Man går upp på morgonen och andas och har redan gjort fel.

I en del ärenden här tänker jag på regeringen som föräldern till tonår-ingen. Jag tycker att Karolinska institutet är en sådan. Myndigheterna ska klara sig själva. De har direktiv. De har fått med sig en massa saker. De har med sig regleringsbrev, förhållningsorder och så vidare och ska arbeta under detta. Men sedan vet de ibland ändå inte hur de ska göra. Då kommer de hem och frågar, och då är det faktiskt föräldrarnas skyldighet att svara. Vad är det för fasoner att bara lämna dem då? Det är klart att man ska ha ett besked när man kommer från Karolinska institutet och inte riktigt vet hur man ska göra: Här finns det inga ordentliga regler – vi behöver hjälp!

Då är det bra att KU kan komma in och tala om att regeringen faktiskt måste svara ordentligt när myndigheter ber om vägledning. Det är också en del av regeringsuppgiften.

Men ibland lägger regeringen sig i för tidigt. Jag kommer att prata om precis samma ärenden som flera tidigare talare. Vad gäller Blekinge tekniska högskola var kommentarerna och yttrandena från statssekreteraren alltför styrande och långtgående. Sedan kan man beklaga att myndigheten lyssnade väldigt snabbt på dem. Det hade inte varit dåligt om myndigheten ändå hade tittat vidare på frågan och gjort ett utredningsunderlag för att kunna ta ordentlig ställning i frågan. Det hade också varit möjligt. Men statssekreteraren var alldeles för tydlig. Det blev inte bra.

Sedan måste jag kommentera LSS-ärendet. Vi har ju inte sett att regeringens uttalande skulle handla om att man vill att Försäkringskassan ska frånga lagstiftningen – självklart inte! Det är nog inte så det är tänkt. Det är inte det man har avsett. Man skriver: "Försäkringskassan ska bidra till att bryta utvecklingen av antalet timmar inom assistansersättningen." Längre fram anger man: "Försäkringskassan ska även säkerställa en god kontroll för att motverka överutnyttjande." Detta kan ju tolkas som att det är två olika saker och att den goda kontrollen av överutnyttjande är det som handlar om fusk.

Det andra handlar om någonting annat, att bryta utvecklingen av antalet timmar inom assistansersättningar på något sätt. En sådan formulering går att missförstå. Det är bra att den är borttagen.

Om man vill att myndigheten ska jobba mot fusk kanske man ibland ska säga just det. Då kanske det är enklare att förstå, och det kanske är mindre risk att det blir missförstånd.

Det är väl bra att regeringen har gått vidare i det och nu uttrycker sig på ett annat sätt. Vi får hoppas att den gör det även framöver.

Anf. 46 TINA ACKETOFT (L):

Herr talman! Det är inte utan att det börjar kännas att vi nu har suttit i kammaren ett antal timmar. Jag tror i varje fall att jag är på rätt ärende. Det handlar om Vissa frågor om regeringens ansvar för förvaltningen.

Under denna rubrik kommer jag att uppehålla mig enbart vid ett ärende. Föga förvånande för kammaren är det granskningen som rör huruvida regeringen har lagt sig i Försäkringskassans tillämpning av lagstiftningen om assistansersättning, LSS, på ett otillbörligt sätt. Det gör jag trots att detta tagits upp föredömligt också av föregående talare.

Under det senaste året såg vi plötsligt hur enskilda och deras familjer, som för att kunna föra ett drägligt liv hade assistanshjälp, plötsligt såg sin assistans bli indragen. Många är de berättelser jag fått ta del av. Det har säkert många av oss fått göra. De gjorde mig alldeles matt över hur vi som välfärdssamhälle, som ska präglas av tanken om allas lika rättigheter och möjligheter, svek dem som behöver oss allra mest.

Vad varje normalt funtad människa skulle betrakta som livsviktiga insatser, som hjälp med mat, hygien och möjlighet till delaktighet i samhället, ansågs plötsligt inte längre vara en samhällelig angelägenhet utan något familjerna oftast fick lösa bäst de kunde.

I regleringsbrevet för 2016 där regeringen preciserade sin styrning av myndigheten angavs att Försäkringskassan skulle bidra till att bryta utvecklingen av antalet timmar inom assistansersättningen och att Försäkringskassan även skulle säkerställa en god kontroll för att motverka överutnyttjande. Det är väl just i den formuleringen som vi har en del av problematiken.

Formuleringen om att bidra till att bryta utvecklingen av antalet timmar blev också föremål för en häftig debatt. Den har av vissa tolkats som att Försäkringskassan fick i uppdrag att minska antalet timmar till enskilda i strid med gällande rätt. Även om det inte var regeringens avsikt, vilket vi inte heller har kunnat påvisa, går det ändå inte att utesluta att formuleringen öppnade för risken att felaktiga bedömningar gjordes i enskilda ärenden.

Enligt Regeringskansliet var uppdraget inte kopplat till tillämpningen av bestämmelser om rätten till assistansersättning, utan man tog sikte på att Försäkringskassan skulle kunna öka kontrollen av assistansersättning i syfte att förhindra och upptäcka felaktiga utbetalningar.

Försäkringskassan bedömde i sin årsredovisning för 2016 att målet för assistansersättningen delvis var uppfyllt bland annat på grund av att kvaliteten i handläggningen hade ökat och att kontrollerna hade förbättrats. I granskningen har det alltså inte framkommit att målet att bryta utvecklingen av antalet timmar inom assistansersättningen har förutsatt åtgärder från Försäkringskassans sida som står i strid med lagstiftningen om assistansersättning, LSS.

Vi kan konstatera att regeringen i regleringsbrevet för 2017 och 2018 tagit bort just formuleringarna om att bryta utvecklingen av antalet timmar inom assistansersättningen. I stället anges att Försäkringskassan ska säkerställa en god kontroll för att motverka överutnyttjande och brottslighet med ett särskilt fokus på den ökande timutvecklingen.

Syftet med formuleringen är säkert att man vill tydliggöra kopplingen mellan timutvecklingen och vikten av att en god kontroll säkerställs. Utskottet kan därför från de synpunkter som utskottet har att beakta se fördelar med den nya formuleringen, och det är milt uttryckt. Det instämmer jag såklart fullt i.

Låt mig också vara väldigt tydlig med att den rättighetslagstiftning, LSS, som Liberalerna alltid har vurmat särskilt för kommer vi att fortsätta

att bevaka och debattera. Fusk ska såklart alltid beivras. Men rätten till delaktighet och förutsättningarna för ett gott liv, oavsett funktionshinder eller ej, är okränkbara.

Anf. 47 TUVE SKÅNBERG (KD):

Herr talman! Det här kapitlet handlar om regeringens ansvar för förvaltningen. Jag vill lyfta fram tre av de frågor som finns inom kapitlet.

Den första handlar om campusfrågan vad gäller Blekinge tekniska högskola. Där har vi uppgiften att statssekreteraren vid telefonsamtal med rektorn den 15 och den 18 maj har gett uttryck för att det kan vara svårt för högskolan att av politiska skäl fortsätta att driva frågan respektive omöjligt att driva frågan med hänsyn till att det är valår, det vill säga: Statssekreteraren kan anses ha gett uttryck för att det inte var regeringens vilja att högskolan skulle fortsätta att driva frågan om campus i Blekinge.

Mot bakgrund av att regeringen styr sina myndigheter genom kollektivt fattade regeringsbeslut måste agerandet anses olämpligt och vad som populärt kallas för ministerstyre. KU vill också framhålla vikten av att utskottet inom ramen för sin granskning får så fullständiga svar från Regeringskansliet som möjligt på utskottets frågor. Utskottet konstaterar att om utskottet inte hade ställt frågor till högskolan i den aktuella granskningen hade utskottets slutsats med all sannolikhet kunnat bli en helt annan. I det aktuella fallet finns det inte heller någon dokumentation från kontakterna mellan statssekreteraren och högskolan, vilket försvårat utredningen.

Så är det frågan om LSS. Även Kristdemokraterna har ett hjärta i den frågan som flera andra. I regleringsbrevet för 2016 angavs att Försäkringskassan skulle bidra till att bryta utvecklingen av antalet timmar inom assistansersättningen. Vidare angavs att Försäkringskassan även skulle säkerställa en god kontroll för att motverka överutnyttjande. Formuleringen om att bidra till att bryta utvecklingen av antalet timmar blev föremål för en debatt och tolkades av vissa som att Försäkringskassan fått i uppdrag att minska antalet timmar till enskilda i strid med gällande rätt. Vi landar i KU i att det inte går att utesluta att formuleringar av detta slag i förlängningen riskerar att leda till felaktiga bedömningar i enskilda ärenden. Det är inte bra.

Vi vill också lyfta fram att regeringen i regleringsbrevet för 2017 och 2018 tagit bort formuleringen om att bryta utvecklingen av antalet timmar inom assistansersättningen. I stället anges att Försäkringskassan ska säkerställa en god kontroll för att motverka överutnyttjande och brottsligt nyttjande med ett särskilt fokus på den ökande timutvecklingen. Sedan skriver vi, på KU-språk, att utskottet ser fördelar med den nya formuleringen. Det är väl dagens understatement.

Jag vill också nämna något om den märkliga frågan om en filial för KI i Hongkong. Tidigare talare har åtminstone lite djupare än vad jag avser att göra tagit detaljerna om en donation som har ifrågasatts, om personer med tvivelaktig bakgrund och jäv. Här blir KI väldigt osäker och undrar: Hur är det rättsliga läget? Kan vi ta emot en donation under de förhållandena?

KU konstaterar att rättsläget när det gäller svenska förvaltningsmyndigheters etablering av verksamhet utomlands är otydligt. Det är oklarheter

när det gäller på vilka sätt enskilda lärosäten har möjlighet att agera internationellt. Men nu sökte KI under våren 2015 ett klargörande från regeringen. Det uteblev. Det är inte bra.

KI skriver att man av tidsskäl skulle uppskatta om mandat kunde ges så omgående som möjligt. Regeringens besked dröjde. När beslutet om att inte vidta någon åtgärd fattades i juli 2016 angavs som skäl för beslutet att frågeställningarna i KI:s begäran inte var frågor som regeringen måste pröva utan att det var myndigheten själv som ansvarade för att verksamheten bedrevs i enlighet med gällande föreskrifter och beslut. Men då framhåller KU att det faktiskt är regeringens uppgift att styra riket. Inkommer det en sådan här förfrågan från en myndighet får regeringen se till att leverera. I regeringens styrande funktion ingår att vägleda och skapa klarhet i frågor som myndigheten bedömt är av sådant slag att de inte kan klaras upp på myndighetsnivå. I det aktuella fallet bär alltså statsrådet ett ansvar för att ett sådant klargörande inte har gjorts.

Anf. 48 LISBETH SUNDÉN ANDERSSON (M):

Herr talman! Då börjar även jag mitt sista anförande här i kammaren. Tack och hej till alla!

Jag kan inte säga det här nog om att jag hamnade i konstitutionsutskottet. Jag har sagt det till min gruppledning också. Det är bara en kort anekdot. Innan vi skulle väljas frågade alla vad jag anmält mig till för utskott. ”Jag vill inte sitta i försvar, utbildning eller kultur”, sa jag. ”Ja, bara du inte hamnar i konstitutionsutskottet!” Sedan hamnade jag i konstitutionsutskottet. ”Nämen, hamnade du där!” Men jag är så nöjd. Jag kunde inte ha haft fyra bättre riksdagsår. Det passar mig som hand i handske att sitta i konstitutionsutskottet, och vi har haft så trevligt. Jag deltar naturligtvis också i hyllningskören till kansliet. Vi har haft bra sammanhållning. Vi har haft olika uppfattningar, men vi har ju alltid sytt ihop det.

Här har vi Emilia på besök också. Fantastiskt!

Nu ska jag återgå till ordningen. Jag ska tala om Försäkringskassan och LSS-stödet. Jag kan lägga undan manus, för jag kommer ändå inte att säga någonting av det.

Jag har varit engagerad i funktionshindersrörelsen sedan 1985, och jag är ordförande i en förening för funktionshindrade. Vad jag vill säga med det är att man måste vara aktsam när man skriver regleringsbrev så att det inte blir tolkningsfel. Jag tror inte – och jag tror inte att någon tror – att det fanns ont uppsåt i hur det blev skrivet. Men när det blivit bokstavstolkat har det blivit förfärligt; det kan jag verkligen vittna om från min del i rörelsen.

Någonting vi också ska fundera över är Försäkringskassans förtroendeläkare. De underkänner sina kollegors intyg, friskskriver personer med ett penndrag utan att ens ha träffat dem och slår undan benen för stöd och annat. Det är en fråga som är större än så här, men jag tycker ändå att man ska fundera på det.

Är en person i behov av LSS-stöd är det ju inte bara den personen som är sjuk. Det är hela familjen, hela omgivningen, som blir ”sjuk” och drabbad. Det är en enorm påfrestning. Syskon blir inte sedda, för man har inte tid med dem. Anhöriga går på knäna. Vi ser det till exempel hos strokepatienter – män med stroke klarar sig bättre därför att fruarna pushar på dem,

Prot. 2017/18:134
18 juni

*Gransknings-
betänkande*

Vissa frågor om regeringens ansvar för förvaltningen (kapitel 3)

Prot. 2017/18:134
18 juni

Gransknings-
betänkande

Vissa frågor om reger-
ingens ansvar för för-
valtningen (kapitel 3)

men sedan dör fruarna före männen för att de inte orkar mer. Man glömmer det, och jag tycker att det blev en del i konsekvenserna av detta.

Ett medskick till alla kommande regeringar: Tänk efter innan ni skriver någonting, för det kan få sådana konsekvenser att det knappt går att hantera för vissa familjer!
(Applåder)

Anf. 49 IDA DROUGGE (M):

Herr talman! I konstitutionsutskottet har i alla fall jag lärt mig att vare sig man säger något eller avstår sänder det signaler. Nu har samtliga här tackat för de senaste fyra åren. Om jag då inte skulle göra det skulle det sända signaler, så även om jag inte hade tänkt göra det måste jag såklart instämna och önska alla ett trevligt sommarlov.

Det jag tänkte tala om är Blekinge tekniska högskola, BTH. Flera här har sagt bra saker i ärendet, men jag skulle vilja tillägga några saker och understryka några andra.

Den här processen föregicks av en liknande situation, där Högskolan Dalarna ville slå ihop två campus och där regeringen inte ville det. Trots att högskolan själv och studenterna ville slå ihop två campus, Borlänge och Falun, och trots att utredningen förordade det ville inte regeringen det. Man fattade ett beslut, kollektivt i regeringen, att man inte skulle tillåta det utan ha kvar två campus.

Jag tycker att det är en viktig bakgrund att ha i åtanke, särskilt då det tidigare i debatten har antytts här i talarstolen att BTH agerade lite väl snabbt. Det fanns goda skäl till det, skulle jag vilja säga. Man insåg att ”okej, vi kan lägga pengar och resurser på den här utredningen, men det kommer ändå inte att bli så. Då kan de pengarna och resurserna lika gärna gå till bättre studiekvalitet. Då behöver vi inte lägga dem på att utreda någonting som vi vet inte kommer att bli av”. Jag kan misstänka att det är så man har resonerat.

Men den stora skillnaden mellan Högskolan Dalarnas och Blekinge tekniska högskolas fall är att BTH aldrig fick chansen att göra en utredning eftersom statssekreteraren agerade. Egentligen kan man säga att Helene Hellmark Knutsson agerade genom sin statssekreterare eftersom det är hon, statsrådet, som är ytterst ansvarig för departementet och för statssekreteraren.

Statssekreteraren säger per telefon vid ett tillfälle att det av politiska skäl kan vara svårt för högskolan att fortsätta driva frågan och vid ett annat att det är omöjligt att driva frågan med hänsyn till att det snart är valår. Det är ganska skarpa formuleringar. Självklart ska ett departement och en regering kunna föra en dialog med myndigheter, men den dialogen ska präglas av information och informationsutbyte och inte av styrning. Att man säger att det är omöjligt att driva frågan med hänsyn till att det är valår har vi i ett enigt KU landat i är olämpligt.

Ja, det var statssekreteraren som sa detta. Men det är statsrådet Helene Hellmark Knutsson som är ansvarig för myndighetsdialogen, så när en statssekreterare hör av sig och för en myndighetsdialog sker det under statsrådets ansvar. Därför är det inte konstigt att rektorn för Blekinge tekniska högskola tog detta för att vara regeringens ståndpunkt. Det är så vi måste tolka det.

Slutligen skulle jag vilja säga en annan sak som vi poängterar i det här ärendet. Det är egentligen en sak som jag inte heller hade tänkt ta upp, men med tanke på de ord som sas tidigare i debatten om Transportstyrelsen tycker jag att det är lämpligt. Det var ganska hårda ord då, om hur viktigt det är att få fullständiga svar från tidigare statsråd.

I detta ärende konstaterar vi också att det är otroligt viktigt att vi får fullständiga svar av sittande, arbetande statsråd på departementen och i regeringen. Det fick vi inte inledningsvis i denna granskning. Vi brukar inte ställa frågor direkt till en myndighet, som vi gjorde i detta fall. Men om vi inte gjort det hade vi inte kunnat lägga fram denna kritik.

När ofullständiga svar ges blir frågan: Om man säger halva sanningen, är det då sanningen? Eller vad är det? Så ja, det är viktigt att alla, framför allt sittande regering, ger fullständiga svar. Annars kan vi inte fullgöra vårt uppdrag i KU.

(Applåder)

Vissa frågor om statsråds tjänsteutövning m.m. (kapitel 4)

Anf. 50 VERONICA LINDHOLM (S):

Herr talman! Jag vill specifikt för detta block lyfta fram den anmälan som gäller hur utskottet har granskat hanteringen av vissa uppgifter i samband med utfrågningen av statsministern i konstitutionsutskottet under förra årets granskning av säkerhetsråds kampanjen.

Det gäller en handling med uppgifter om deltagarländer vid en klimatkonferens i Stockholm i augusti 2015, som den 12 april och den 27 april 2016 sekretessprövades i samband med ärenden om utlämnande av allmän handling. I det svar som utskottet fått från tjänstemannasidan angavs att uppgifterna om deltagarländerna omfattades av sekretess enligt 15 kap. 1 § offentlighets- och sekretesslagen.

Enligt utskottet fanns det inga formella hinder för att statsministern i samband med utfrågningen gjorde en egen bedömning av huruvida de aktuella uppgifterna omfattades av sekretess. Statsministerns nu givna beskrivning av hur han bedömde sekretessen under förra årets utfrågning skiljer sig enligt utskottet från den bedömning han då gav uttryck för inför utskottet. Utskottet förutsätter dock att statsministern gjorde ett aktivt och medvetet ställningstagande när han lämnade de aktuella uppgifterna under utfrågningen förra året.

Sammanfattningsvis fanns det alltså inga hinder för att statsministern i samband med utfrågningen gjorde den egna sekretessbedömningen. Precis som Dag Klackenbergs tidigare har nämnt framhåller utskottet också vikten av tydlighet i frågor av detta slag och betonar att det är viktigt att Utrikesdepartementet noggrant överväger behovet av sekretessmarkeringar samt att man strävar efter att göra en noggrann bedömning av om uppgifter omfattas av sekretess eller inte. Detta är en väldigt viktig aspekt som vi vill skicka med i det framåtsyftande arbetet.

Med detta, herr talman, vill jag att skrivelsen läggs till handlingarna.

Avslutningsvis vill även jag passa på att tacka för ett fint samarbete under denna mandatperiod och önska alla – talman, kansli och ledamöter – en fin sommar, då detta är mitt sista anförande här i riksdagen som ledamot för S i Västerbotten.

(Applåder)

Prot. 2017/18:134

18 juni

*Gransknings-
betänkande*

Vissa frågor om regeringens ansvar för förvaltningen (kapitel 3)

Vissa frågor om statsråds tjänsteutövning m.m. (kapitel 4)

Anf. 51 JONAS MILLARD (SD):

Herr talman! Då har vi kommit fram till årets sista ämne i granskningsbetänkandet. Jag noterade i morse, när jag satt och sammanställde mitt talmanus, att – oj då! – det var 17 sidor långt, formulerat med kloka ord, tyckte jag. Jag noterade sedan när jag kom till kammaren att jag skrivit upp mig för sex minuters talartid. Som ledamot av konstitutionsutskottet bör man såklart föregå med gott exempel och inte dra över tiden med 100 procent, så jag kommer därför att korta detta anförande med ungefär 80 procent.

Vi har som sagt kommit fram till det sista ämnet i granskningsbetänkandet. Jag tycker att Veronica Lindholm gjorde en bra sammanfattning.

Förrförra året omfattade denna punkt, Statsråds tjänsteutövning, tio ärenden. Mandatperiodens första granskning omfattade åtta, och förra årets punkt, som hette Vissa frågor om statsråds tjänsteutövning med mera, omfattade hela tretton ärenden. I år har vi faktiskt bara fem. Jag vet inte, men kanske vågar man hoppas på att KU:s granskning faktiskt gör skillnad.

Herr talman! Det ämne jag tänkte tala om är att statsrådet Morgan Johansson i ett meningsutbyte på Twitter har påstått att arbetslösheten bland utrikesfödda inte ökat, trots 2015 års stora invandring. Detta har han sedan illustrerat med en bild från Arbetsmarknadsdepartementet över arbetslöshetens utveckling. Det finns måhända inget att säga om bildens förenlighet med sanningen, men lejonparten av de asylsökande som kom 2015 ingick inte bland de arbetslösa som presenterades i diagrammet på bilden, sannolikt eftersom de väntade på beslut om uppehållstillstånd eller deltog i ett etableringsprogram.

I detta fall har det alltså klarlagts att den av Morgan Johansson återpublicerade statistiken inte, mer än i möjligtvis begränsad utsträckning, inbegrep den grupp varom uttalandet handlade. Uttalandet gav därmed en missvisande bild av verkligheten. Eller, ännu enklare uttryckt, statsrådet för med osanning.

Ett statsråd är ju statsråd även när denne uttalar sig i sociala medier som Twitter. Bara för att man trycker på sändknappen upphör inte ministerförordnandet automatiskt och magiskt under den tid det tar för meddelandet att laddas upp på webben. Man omfattas alltså av samma lagar och regler som gäller för ens tjänsteutövning i övrigt.

Konstitutionsutskottet får tyvärr tämligen ofta orsak att granska olika uttalanden av statsråd. Utskottet har landat i den självklara slutsatsen att statsråd, i likhet med alla andra medborgare, har rätt att göra uttalanden i olika sammanhang. Ett statsråds uttalanden kan till och med vara tillspetsade och polemiska. Om ett statsråd inte skulle få göra tillspetsade uttalanden är det klart att det skulle vara svårt att delta i den politiska debatten på samma villkor som vi andra. Men en viktig utgångspunkt är att uttalanden måste vara korrekta. I detta fall kan KU konstatera att den tweet som Morgan Johansson publicerade gav en missvisande bild, vilket inte var korrekt.

Anf. 52 PER-INGVAR JOHNSON (C):

Herr talman! Lite kort om två ärenden. Det ena handlar om statsministerns uttalanden när det gällde brottet vid synagogan i Göteborg förra året. Statsministern uttalade att det är viktigt att de som är skyldiga får rejäla straff. Detta ledde till en anmälan till KU.

Som har sagts i debatten här är det rimligt att man som statsminister eller statsråd får göra denna typ av uttalanden. Han sa inte att det var de som då var anhängna och misstänkta för detta som skulle få rejäla straff, utan de skyldiga. Detta är en väldigt tydlig skillnad. KU anser att man får uttrycka sig som statsministern gjorde i fråga om den värdering han lade i detta gällande brottets straffvärde. Detta ledde alltså inte till någon kritik. Samtidigt tycker jag att det är viktigt att kommentera även detta positiva uttalande från konstitutionsutskottet i förhållande till statsministerns uttalande.

Jag vill dock ta upp ett annat uttalande av statsministern, där KU riktar viss kritik. Det gäller statsministerns uttalande om bristen på poliser. I en frågestund i riksdagen i februari 2017 sa statsministern att det inte var budgetmedel till Polismyndigheten som saknades och orsakade brist på poliser. Han uttalade att det som skapade problem var att det inte gick att rekrytera poliser, alltså att det inte fanns poliser att få tag i.

Några dagar efter debatten besökte jag själv polisen i Kristianstad och talade med kommunpolisen där. Då uppgav man att det fanns ett anställningsstopp för poliser, som var infört av Polisregion syd, vilket gjorde att man inte fick möjlighet att anställa poliser. Det är klart att min reflektion då blev att det faktiskt var just budgetmedel som fattades. Man sa att det fanns poliser som gick att rekrytera, men man fick inte rekrytera dem till polisen i Kristianstad.

Samma svar fick jag några veckor senare, när jag besökte polisen i Karlskrona. Där uppgav man att det fanns poliser som var beredda att jobba där. De ville inte jobba i Malmö, där de skulle kunna få anställning. Men i Karlskrona hade man fått budgetrestriktioner genom anställningsstoppet.

Det är klart att detta påverkade möjligheterna för polisen i sydöstra Sverige att fullgöra sina uppdrag. Från konstitutionsutskottet ställde vi frågor till Regeringskansliet om detta och fick ett icke-svar. Men konstitutionsutskottet gick vidare och frågade Polisregion syd om detta, och där bekräftade man anställningsstoppet och menade att det visst kunde ha varit möjligt att rekrytera en del poliser.

I detta ärende finns en kritik av Regeringskansliet för de missvisande uppgifter som man lämnat till KU om möjligheten att rekrytera poliser. Jag vill lyfta fram detta. Här var det alltså så att statsministerns uttalande kom att bli felaktigt, som jag ser det, men det som KU kritiserar är att Regeringskansliet lämnade felaktiga uppgifter till KU.

Anf. 53 TUVE SKÅNBERG (KD):

Herr talman! Det går mot slutet. Jag vill bara göra noteringar i två ärenden i det här kapitlet. Det första handlar om ett Twittermeddelande av Morgan Johansson om att arbetslösheten bland utrikesfödda inte har ökat. Vi i utskottet konstaterar att det när vi har utrett frågan framgår att statsrådet i sitt uttalande om arbetslösheten bland utrikesfödda redovisade statistik som i bara begränsad omfattning inkluderade den grupp som uttalandet avsåg. Uttalandet gav därmed en missvisande bild. Det är utskottets slutsats. Justitie- och migrationsministern ansvarar för sina uttalanden och därmed även för att de uppgifter som han lämnar är korrekta.

Det sista ärendet handlar om statsministern och är egentligen väldigt märkligt. Precis som nu var vi i utskottet ganska trötta efter en lång utfrågning, och frågan är om inte statsministern själv var ganska trött efter utfrågningen. Då, mitt under denna utfrågning för drygt ett år sedan, började statsministern läsa upp ur vad utskottet hade fått uppgift om var hemliga handlingar. Utskottets ordförande, Andreas Norlén, frågade statsministern när han fick tillfälle: Vi har fått uppgift om att detta är hemliga handlingar från UD. Har statsministern en annan uppfattning? Då svarade statsministern: ”I grunden är det inte annorlunda än att det är sekretess.”

Nu har vi funderat på detta ärende i ett år, och statsministern har kommit tillbaka och förklarat hur situationen har uppkommit. Nu har statsministern vid en utfrågning tidigare i år uppgett att han bedömde att uppgifterna inte omfattades av sekretess.

Från UD:s sida meddelades inför utfrågningen av statsministern den 8 maj 2017 att sekretessmarkeringen fortfarande gällde. Statsministerns beskrivning av hur han bedömde sekretessen under förra årets utfrågning skiljer sig alltså från den bedömning han då gav uttryck för.

Utskottet skriver: ”Utskottet förutsätter dock att statsministern gjorde ett aktivt och medvetet ställningstagande i frågan om sekretess.” Något annat hade varit att påstå att statsministern *inte* gjorde ett aktivt och medvetet ställningstagande när han själv har sagt att han gjorde det. Det är ju otänkbart när det handlar om en statsminister inför KU. Därför utgår vi från detta.

Vi vill också peka på att det under förra årets granskning rådde en diskrepans mellan statsministerns och UD:s bedömningar i sekretessfrågan. Det är otillfredsställande när utskottet med kort tids intervall får motstridiga besked i frågor om handlingsoffentlighet och sekretess. KU vill därför framhålla vikten av tydlighet i frågor av detta slag. Vi vill också betona att det är viktigt att UD noggrant överväger behovet av sekretessmarkeringar samt att departementet, när frågan uppkommer, strävar efter att göra en noggrann bedömning av om uppgifter omfattas av sekretess.

Anf. 54 ANDREAS NORLÉN (M):

Herr talman! Jag skulle egentligen inte ha talat under det här avsnittet, men en kollega från Moderaterna behövde stryka sig, och därför valde jag att ansluta mig till debatten här på slutet för att något kommentera det ärende som gäller utfrågningen av statsministern i KU förra våren.

Det är en ovanlig historia. Statsministern var på utfrågning i KU om säkerhetsrådskampanjen. KU hade inför utfrågningen fått del av en mängd handlingar från Utrikesdepartementet. Många av dem hade sekretessmarkeringar, bland annat en förteckning över deltagare i en viss konferens som Sverige hade bjudit in till. UD menade att KU inte borde lämna ut dessa uppgifter offentligt.

Under utfrågningen läste statsministern upp namnen på några av deltagarländerna. Jag ställde då frågan om inte uppgiften om deltagande länder var hemlig. Statsministern svarade som vi fick höra citeras här nyss: ”I grunden är det inte annorlunda än att det är sekretess.”

Detta är onekligen ett svar som ger upphov till en del frågor. Hur ska man förstå det svar som statsministern gav i relation till den sekretessmarkering som handlingarna hade fått hos KU utifrån UD:s önskemål? Hade statsministern lämnat hemliga uppgifter i en direktsänd KU-utfrågning?

Vi bad statsministern att komma till oss den här våren. Då gav han uppgiften att hans bedömning vid den aktuella tidpunkten förra våren var att uppgifterna om de länder vars namn han nämnde inte omfattades av sekretess vid tidpunkten för utfrågningen.

KU konstaterar att den beskrivning som statsministern gav nu, våren 2018, av hur han bedömde sekretessen under förra årets utfrågning skiljer sig från den bedömning han gav uttryck för på våren 2017, men utskottet förutsätter att statsministern gjorde ett aktivt och medvetet ställningstagande i frågan om sekretess när han lämnade dessa uppgifter förra året. Som statsråd och chef för Regeringskansliet har han rätt att göra en prövning av om uppgifter kan lämnas ut eller inte. Han hade alltså rättsligt stöd för att göra en sådan bedömning som han nu säger att han då gjorde. Därmed finns det inte grund för utskottet att rikta formell kritik.

Däremot pekar utskottet på att den diskrepans som rådde mellan å ena sidan statsministerns besked och agerande under utfrågningen 2017 och å andra sidan UD:s information till utskottet 2017 är otillfredsställande. Det är inte lämpligt att KU med kort tids intervall får motstridiga besked i frågor om handlingsoffentlighet och sekretess.

KU framhåller att UD noggrant bör överväga behovet av sekretessmarkeringar och sträva efter att göra en noggrann bedömning av om uppgifter omfattas av sekretess. I detta avseende kan man säga att UD får ett påpekande i en fråga som ganska mycket liknar den som vi har diskuterat tidigare om hanteringen av handlingar i säkerhetsråds kampanjen. Hur bedömer man frågor som gäller handlingsoffentlighet och sekretess i utrikesförvaltningen? Det är bekymmersamt, tycker jag, att den frågan dyker upp i flera olika ärenden över tid i KU och i två ärenden bara i år. Det visar just det vi sa i den tidigare debatten, nämligen att det är viktigt att man ser över detta inom Utrikesdepartementet.

Det här blir det sista inlägget, såvitt jag förstår, i årets granskningsdebatt. Jag vill tacka ledamöterna för en konstruktiv och informativ debatt och för ett utmärkt samarbete i granskningen.
(Applåder)

Överläggningen var härmed avslutad.
Utskottets anmälan lades till handlingarna.

§ 9 Ett enhetligt regionalt utvecklingsansvar

*Ett enhetligt regionalt
utvecklingsansvar*

Konstitutionsutskottets betänkande 2017/18:KU46
Ett enhetligt regionalt utvecklingsansvar (prop. 2017/18:206)
föredrogs.

Anf. 55 ANDREAS NORLÉN (M):

Herr talman! Vi lämnar nu KU:s granskningsarbete och övergår till några ärenden där vi i korthet ska diskutera sakpolitik inom konstitutionsutskottets beredningsområde. Vi brukar vara ganska överens även i dessa ärenden, men i just detta ärende har Moderaterna en reservation som jag yrkar bifall till.

Tidigare under mandatperioden diskuterades den så kallade regionfrågan flitigt här i riksdagen och i medier runt om i landet. Med regionfrågan

menar jag då frågan om ifall län och landsting skulle slås samman till storlän och storregioner. Den frågan föll, som bekant, på grund av bristande parlamentariskt stöd.

Det vi nu har framför oss, alltså regeringens proposition *Ett enhetligt regionalt utvecklingsansvar*, handlar om en mycket mindre fråga. Den handlar enbart om ansvaret för just den regionala utvecklingen och de regionala planerna för transportinfrastruktur.

Under flera år har det pågått en utveckling där fler och fler landsting har tagit över ansvaret för dessa båda frågor från länsstyrelserna. I dagsläget är det 14 landsting som har det ansvaret. I de 7 återstående länen innehas ansvaret antingen av regionala samverkansorgan eller fortsatt av staten i form av länsstyrelsen. Det är inte så lyckat att ansvaret är olika fördelat i olika delar av landet. Även vi moderater kan därför godta regeringens förslag att ansvaret ska överföras till landsting, där det inte är så redan i dag, med ett undantag som jag strax återkommer till.

Vi godtar alltså att denna överföring sker av det regionala utvecklingsansvaret och ansvaret för regional infrastrukturplanering från länsstyrelserna till landstingen. Men det är samtidigt viktigt att säga att staten inte får lämna frågorna om regional utveckling. Det är viktigt att staten är närvarande och en aktiv part i alla delar av landet. Jag tycker att det vore olyckligt om staten i form av länsstyrelsen enbart skulle ha rollen av att vara tillsynsmyndighet och en instans för överprövning av vissa beslut, för då skulle staten bara komma med pekpinnar.

Jag tycker att staten ska vara en aktiv part när det gäller utvecklingen av Sverige i hela Sverige. Jag tycker också att det som man får höra från en del håll är bekymmersamt: att det uppkommer prestigekamp och revirstrider mellan länsstyrelsen och landstingen eller regionerna i olika delar av Sverige. Jag tycker att det är viktigt att säga att båda parter – både länsstyrelsen och landstingen eller regionerna – har ett ansvar för att så inte blir fallet. Även efter att det regionala utvecklingsansvaret är generellt överflyttat handlar det om att ta ett gemensamt ansvar för att samverka och verka för en god utveckling och att inte markera revir och prestige.

När det gäller den reservation som Moderaterna har anser vi inte att det regionala utvecklingsansvaret, och särskilt inte ansvaret för regional infrastrukturplanering, bör överföras till landstinget i Stockholm.

Stockholms län har en särskilt viktig ställning ur ett totalförsvarsperspektiv. I Stockholm finns den centrala statsledningen, ledningen för Försvarsmakten, finansiella centrum och huvudkontoret för stora medieföretag – för att ta några exempel. Länsstyrelsen är länets högsta civila totalförsvarsmyndighet och har god kompetens och förmåga att tillvarata totalförsvarsintressena inom sitt ansvarsområde.

Både när det gäller att bedöma vilka infrastrukturprojekt som bör prioriteras och när man utformar olika infrastrukturprojekt är det viktigt att totalförsvarsintressena beaktas. Ska man vara väldigt konkret kan det handla om allt från att trupptransporter ska kunna ske till att Stockholm ska kunna utrymmas. En viktig fråga som rör utformningen av ett projekt är robusthet. Till exempel avgör en bros bärighet hur många tunga fordon som samtidigt kan passera över bron.

För att de nationella totalförsvarsintressena i Stockholmsregionen ska kunna tillvaratas på bästa sätt är det bättre att ansvaret för den regionala

infrastrukturplaneringen även i fortsättningen hanteras av länsstyrelsen i Stockholm.

Härutöver kan man notera att regeringens tillvägagångssätt framstår som en smula bakvänt. Man tänker sig att först överföra ansvaret för dessa frågor till landstinget och sedan göra en bedömning av vilken som är den lämpliga ansvarsfördelningen ur ett totalförsvarsperspektiv. Man har ju tillsatt utredningar som ska se över just hur ansvaret ska fördelas i totalförsvarsarbetet. Då hade det varit rimligt att först låta det utredningsarbetet ha sin gång och därefter göra ställningstaganden.

Slutligen kan man också notera att det inte finns en bred förankring i Stockholmsregionen för att genomföra en sådan här förändring, såvitt jag förstår, i motsats till vad som gäller i övriga delar av landet. Särskilt kan man notera att Stockholms kommun, den i särklass största kommunen i länet, motsätter sig förslaget. Men det finns – så uppfattar jag det – inte en bred förankring i övrigt heller, även om Stockholms läns landsting har skickat in en ansökan om att få överta detta ansvar.

Jag yrkar bifall till propositionen utom i den del som rör Stockholms läns landsting.

Anf. 56 HANS EKSTRÖM (S):

Herr talman! Ja, den regionala röran har det talats väldigt mycket om. Den regionala röran har flera olika betydelser. En handlar om den länsindelning vi har som styr landstingen, kollektivtrafiken i landet och länsstyrelsernas indelning. Den frågan har, som Andreas Norlén var inne på, diskuterats inte bara under denna mandatperiod utan under de senaste 30–40 åren. Man har insett att 1634 års länsindelning kanske inte svarar mot de behov som finns i dagens samhälle.

Jag brukar uttrycka det på detta vis: Jag bor i den församling där Axel Oxenstierna är begravd, nämligen i Kafjärdens församling i Sörmland. Jag åker förbi hans grav varje gång jag ska hem. Trots det tycker jag inte att han har rätt att sätta busspriset, men det är faktiskt det han gör. Det är klart att jag har försökt göra någonting åt detta, men det verkar politiskt omöjligt att komma fram. Det är liksom så att de som för tillfället är i opposition inte tycker att en sittande regering, oavsett färg, ska få den triumfen: att göra någonting åt Axel Oxenstiernas värv. Vi får alltså leva med hans länsindelning.

När jag nu tar upp röran handlar det mer om den administrativa utformningen: hur den regionala makten ska utövas. Vi har en länsstyrelse som har blivit alltmer urvattnad, med en landshövding som i dag inte är hövding över mycket mer än ett hundratal tjänstemän som egentligen i huvudsak har granskande funktioner. Vi har landsting som mest har ägnat sig åt sjukvård. På sina håll i landet har vi haft regionförbund som har varit samverkansförbund mellan landsting och kommuner, som har fått en del makt från landstingen och länsstyrelsen. Vi har haft länstrafikbolag som formellt ofta har legat under landstinget men de facto varit kommunalrådets egen lekstuga. Vi har haft kommunalförbund för samverkan inom olika delar, allt detta i samma geografiska enheter. Det är den regionala röran.

Jag tycker att det är väldigt bra att vi nu får en symmetrisk indelning över landet av hur ansvaret ska vara. Det är väldigt förvirrande att ansvarsfördelningen i vissa län ser ut på ett vis och i andra län på ett annat vis. Jag

Prot. 2017/18:134

18 juni

*Ett enhetligt regionalt
utvecklingsansvar*

tycker att steget att samordna det här och att lägga det regionala utvecklingsansvaret huvudsakligen under det folkvalda organet är rimligt.

Det argument som Andreas Norlén, som en sann konservativ, använder är ju argumenten som man hade för Överståthållarämbetet: Huvudstaden är speciell, och kungen och regeringen måste särskilt övervaka den. Jag tycker att stockholmarna ska ha samma demokratiska rätt som övriga landet till makten över var gator och vägar byggs i deras områden. Gotland har också en särskilt betydelse för totalförsvaret, så de argument för totalförsvaret som finns kan nog användas runt Kalixlinjen lika väl som för Gotlands försvar. Jag menar att argumenten för att göra en symmetrisk ansvarsfördelning över hela landet väger över.

Däremot delar jag Andreas Norléns oro över länsstyrelsernas alltmer anorektiska situation och menar att staten borde överväga om de här gigantiska myndigheterna som täcker hela landet alltid är bäst utformade för att sköta samhällsangelägenheter. På 70-talet hade Centerpartiet slagits för decentralisering och att staten skulle lägga ut makten mer regionalt. Jag får väl vara en 70-talscenterpartist och säga: Krossa en del av de statliga jättemyndigheterna, och lägg ut makten på länsstyrelserna! Jag tror att den offentliga makten på det viset bättre skulle utformas på ett sätt som passar varje län och region.

Jag yrkar bifall till konstitutionsutskottets förslag.

Jag vill, lite okonventionellt, avsluta med att säga att jag vet att om inte Stockholms väljare ger mitt parti oerhört många röster och dessutom kryssar Björn von Sydow väldigt mycket finns det en risk för att Björn von Sydows nästa anförande blir hans sista här i kammaren. Jag vill säga att det har varit en stor förmån att arbeta tillsammans med dig, Björn – en person som har varit både statsråd, talman och annat. Tack så mycket!
(Applåder)

Anf. 57 AGNETA BÖRJESSON (MP):

Herr talman! Så står jag då här i min allra sista riksdagsdebatt. Det känns nästan som om cirkeln är sluten, eftersom det är *Ett enhetligt regionalt utvecklingsansvar*, KU46, som debatteras, och jag vill yrka bifall till utskottets förslag i betänkandet.

Jag kom in i landstingsfullmäktige i Halland 1988. Det är nästan 30 år sedan. Regionfrågan hade redan då utretts flera gånger och fanns återkommande på dagordningen.

Jag kommer från Kungsbacka. Det är en kommun som tillhör Halland men som har ett omfattande samarbete med Göteborg och Göteborgsregionens olika kommuner. Den regionala röran ned på individnivå är påtaglig. På den tiden när telefonkatalogen gavs ut av Televerket fanns inte ens telefonnumret till vår egen länsstyrelse i telefonkatalogen.

I dag är det medierna man funderar över. Nästan alla sändningar slutar strax söder om Kungsbacka. Radiomasterna sträcker sig bara till halva kommunen, liksom de lokala tv-sändningarna. I övrigt är det Göteborgs-sändningar vi har.

Vi reser till Göteborg med Göteborgs lokaltrafik, och vi söker sjukvård i Göteborg ganska ofta – nästan lika ofta som vi söker sjukvård i Halland.

Under den här mandatperioden har regeringen försökt strama upp den regionala nivån. Man tillsatte Indelningskommittén, som fick väldigt många ute i regionerna att hoppas på större förändringar. Dessvärre gick

det inte att få stöd för en större förändring, så nu gör regeringen det som kan göras och ser till att samtliga landstingsfullmäktige, som de ändå lagstiftningsvis kallas även om en del vill kalla sig regionfullmäktige, får ett liknande regionalt utvecklingsansvar.

Det är bra, och parallellt jobbar regeringen för att strama upp också den statliga nivån så att de statliga myndigheterna åtminstone inte ska bidra till ännu mer förvirring genom konstiga geografiska indelningar. Själv hoppas jag att regionfrågan kommer att komma upp så där som den brukar göra om några år igen, för det här är en långkörare.

Så kommer jag till tackandet. Ni är många här i kammaren som har gjort arbetet i riksdagen till något alldeles särskilt trevligt. Ett stort tack, kära KU-kollegor, för gott samarbete och förvånande ofta humor och glada skratt, vilket kan vara väldigt förlösande när vi hanterar allvarliga frågor.

Ett extra tack vill jag rikta till KU-kansliet för kompetens, klokskap, lojalitet och en nästan ofattbar förmåga att formulera i alla fall mina, tror jag att en del av mina kollegor håller med om, yviga diskussioner till något stringent och KU-mässigt.

Jag vill också säga tack till övriga på kammarkansliet, till talmannen och så vidare. Jag hoppas att ni alla får en riktigt skön sommar och en riktigt spännande valrörelse!

(Applåder)

Anf. 58 PER-INGVAR JOHNSON (C):

Herr talman! Jag har liksom Agneta Börjesson varit landstingspolitiker. Jag började redan 1973, och det hann bli elva mandatperioder.

Jag var med om att bilda Region Skåne, som ju kom till för att ta ett regionalt utvecklingsansvar för det som tidigare varit två landsting – Kristianstad och Malmöhus – och Malmö stad.

Det regionala utvecklingsansvaret blev, menar jag, en framgång för Region Skåne. Däremot kan man ha synpunkter på hur det har blivit när det gäller organisationen av sjukvården. Här har det varit större bekymmer. Men just delen med ett regionalt ansvar för utvecklingen i länen har blivit bra.

Jag vill tacka Hans Ekström och även företrädare för alla övriga partier som här har uttryckt stöd för det regionala utvecklingsansvaret.

Som Hans Ekström sa har detta varit en viktig politisk fråga för Centerpartiet ända sedan 70-talet, en fråga som delvis får sin lösning i detta. Det är inte någon fullständig lösning, men det är ett steg på vägen. I alla län bildas nu förutsättningar för att invånarna ska komma närmare ansvaret för den regionala utvecklingen, och det tycker jag är bra.

Vissa frågor har väckts i en motion. Det gäller totalförsvarsverksamheten. Jag bedömer att det förslag som regeringen har lagt fram om att detta får lösas i en särskild utredning blir bra. Jag yrkar bifall till konstitutionsutskottets förslag.

(Applåder)

Överläggningen var härmed avslutad.

(Beslut skulle fattas den 19 juni.)

§ 10 Indelning i utgiftsområden och en sammanhållen budgetprocess

Konstitutionsutskottets betänkande 2017/18:KU40
Indelning i utgiftsområden och en sammanhållen budgetprocess (prop.
2017/18:100 delvis)
föredrogs.

Anf. 59 ANDREAS NORLÉN (M):

Herr talman! Konstitutionsutskottet har, som många har vittnat om i dag, under hela mandatperioden strävat efter att uppnå bred enighet i många frågor i granskningen och i sakpolitiken. Nu har vi kommit till ett ärende som rör politikens spelregler där denna KU-anda och KU-strävan hade behövts redan i den parlamentariska utredning som ligger till grund för regeringens förslag.

Regeringens förslag rör reglerna om budgetprocessen, och det innebär att lagförslag som har tydlig budgetpåverkan ska behandlas i något av besluten om statens budget. Det är ett bra förslag. Det minskar risken för motstridiga beslut om å ena sidan budgeten och å andra sidan lagstiftningen. Det kan ju uppstå, som alla förstår, en diskrepans mellan de anslagsnivåer som beslutas och den lagstiftning som gäller om man inte kalibrerar lagstiftningen så att man får det utfall av skatter, bidrag och annat som man har räknat med i budgeten.

Bakgrunden till att utredningen tillsattes och arbetade under våren 2017 var ytterst de hårda motsättningar som uppkom om budgetprocessen hösten 2013, den så kallade brytpunktsstriden. Som många kommer ihåg revs en bit av budgeten i efterhand upp genom ett utskottsinitiativ.

Efter förhandlingar under den här mandatperioden mellan regeringspartierna och allianspartierna nåddes enighet om en ny budgetprocessutredning för att hitta vägar att utveckla budgetprocessen så att den blir stramare och tydligare så att man minskar risken för motstridiga beslut. Jag var en av ledamöterna i utredningen, och min förhoppning var att det skulle gå att nå enighet om alla de tre ämnen som fanns med i utredningens direktiv. Det handlade för det första om lagstiftningen i budgetprocessen, för det andra om hanteringen av budgetrelaterade tillkännagivanden och för det tredje om initiativ inom riksdagen i budgetrelaterade frågor, framför allt utskottsinitiativ.

Under utredningens gång blev det åter stark konfrontation om budgeten. Den här gången våren 2017 handlade den, som många säkert minns, om den statliga inkomstskatten, flygskatten och fåmansbolagsbeskattningen. De konfrontationer som då ägde rum ledde till att regeringspartierna i protest agerade så att alla konstruktiva samtal i utredningen upphörde, och de vägrade gå med på att skriva ett enda nytt ord om budgetrelaterade tillkännagivanden och initiativ inom riksdagen i budgetrelaterade frågor. Det som gick att gå fram med i nära nog enighet i utredningen var den del som handlade om lagstiftningen i budgetprocessen eftersom man hade bestämt långt innan mellan Alliansen och regeringspartierna att ny lag skulle stiftas där. Men de övriga frågorna blockerades till följd av de motsättningar som uppkom.

Jag beklagar verkligen att det blev så. Jag hade mycket gärna sett att det hade gått att i bred enighet gå fram med utvecklade regler också när det gäller de två andra frågorna om tillkännagivanden och utskottsinitiativ. Jag tror att vår budgetprocess hade mått bra av det, och jag tror att det hade bidragit till att skapa ytterligare stabilitet och trovärdighet för budgetprocessen. Den har tjänat oss väl under de ungefär 20 år som den har funnits. Vidare har den lett till att det har varit en sammanhållen budgetprocess som har skapat en stabilitet och trovärdighet för vår budgetpolitik i landet, oavsett vem som har styrt. Jag hade välkomnat en bred uppgörelse också på de utestående områdena.

Jag menar att om vi i konstitutionsutskottet fått gripa oss an frågorna med den anda och det förtroende som har byggts upp under mandatperioden hade vi kunnat lösa de svåra frågorna och hitta kompromisser och en minsta gemensam nämnare som hade fört frågorna framåt, kanske inte så långt som respektive sida hade önskat men i varje fall en bit på vägen i stället för den totala blockering som nu blev fallet.

Det är därför som vi från allianspartierna har en reservation, som jag yrkar bifall till, där vi helt enkelt vill uppmana regeringen att ta initiativ till nya överläggningar mellan partierna för att försöka uppnå enighet om ytterligare utvecklade regler som rör budgetprocessen. Vi tror att det vore bra och värdefullt för Sverige om vi kunde komma förbi de olika blockeringar och motsättningar som har rått när det gäller budgetreglerna.

Man kan säga att hösten 2013 fick alliansregeringen ett rejält tjuvnyp i budgetprocessen. Våren 2017 var det den rödgröna regeringens tur att få ett tjuvnyp. Vi kan säga att vi har gett varandra var sitt tjuvnyp inom ramen för budgetarbetet och att vi då skulle kunna låta udda vara jämnt och i stället försöka lägga detta bakom oss och hitta gemensamma regelverk för framtiden. Jag skulle önska att det vore möjligt, och det är bakgrunden till den reservation jag yrkar bifall till.

Avslutningsvis vill jag göra samma iakttagelse som Hans Ekström gjorde i föregående debatt, nämligen att det inlägg som Björn von Sydow strax ska göra förmodligen blir hans sista i denna kammare. Jag vill tacka Björn von Sydow också på det här sättet för de år vi har arbetat tillsammans i KU:s presidium. Det har varit en glädje och en ära att lära känna en parlamentariker, vetenskapsman och gentleman som har arbetat hårt och konstruktivt för att föra konstitutionsutskottet framåt. Jag är glad och stolt över att ha fått arbeta med dig, Björn. Varmt tack!

(Applåder)

Anf. 60 JONAS MILLARD (SD):

Herr talman! Jag kommer att begränsa anförandet till frågor om en sammanhållen budgetprocess.

KU föreslår att riksdagen antar regeringens förslag till omändring i riksdagsordningen. Lagändringen innebär att det i riksdagsordningens huvudbestämmelse ska regleras att lagförslag som har en tydlig anknytning till statens budget och som lämnas i eller i anslutning till en proposition om statens budget ska ingå i något av besluten om statens budget. Det kommer därmed att bli lättare för en minoritetsregering att få igenom sina förslag gentemot riksdagsmajoriteten genom att hävda att dessa är budgetanknutna.

SD vill att riksdagen avslår regeringens lagförslag. En samlad, ordnad och reglerad budgetprocess är en viktig princip, och nuvarande ordning fungerar på det stora hela väl. Att förstärka, fördjupa och förtydliga denna princip genom konstitutionella ändringar kan tyckas logiskt utifrån ett ordning-och-reda-perspektiv men måste vägas mot tyngre principer.

Grundförutsättningen för regeringens förslag är att Sverige nödvändigtvis styrs och kommer att styras av minoritetsregeringar och att man därför ska underlätta för minoritetsregeringar att styra. Vi motsätter oss den grundförutsättningen, inte för att vi är emot den negativa parlamentarismen så som den framgår av regeringsformen utan för att vi menar att det normala bör vara att riksdagen samlas efter val och att de ingående parterna faktiskt försöker bilda en regering som har stöd för sin politik av en riksdagsmajoritet.

Av olika skäl har detta inte lyckats i Sverige. Att på olika sätt skydda den parlamentariska minoriteten från majoriteten är problematiskt ur flera aspekter – inte minst den demokratiska. Hur konstiga uttryck sådana politiska lösningar kan ta sig såg vi senast under decemberöverenskommelsen. Det är få medborgare som önskar att decemberöverenskommelsen återtogs ännu en gång.

Jag yrkar bifall till reservation 1.

Anf. 61 BJÖRN VON SYDOW (S):

Herr talman! Betänkande KU40, *Indelning i utgiftsområden och en sammanhållen budgetprocess*, innehåller dessutom ett förslag om att vi ska göra ett tillkännagivande om att riksdagsstyrelsen ska se över bestämmelser om säkerhetsskydd i riksdagen. Jag yrkar bifall till förslaget i betänkandet.

Herr talman! Det som ändå är lite belysande i de debattinlägg som har gjorts hittills är att Sverigedemokraterna yrkar avslag på förslaget i betänkandet medan Alliansen önskar ett tillkännagivande om överläggningar om budgetprocessen. Jag uttrycker mig nu lite tillspetsat, herr talman: Man skulle kunna säga att Sverigedemokraterna agerar mot minoritetsregeringar och för en majoritetsregering medan Alliansen, kan man säga, agerar för att ge minoritetsregeringar en ställning som vore de majoritetsregeringar. Det där tål att tänka på.

Min gamle lärare – eller mentor, ska jag säga – i statsvetenskap, Nils Stjernquist, var även den som har gjort många av våra grundlagskommentarer. Han hade disputerat på finansmakten i 1809 års regeringsform, och han var en ganska praktiskt sinnad statsvetare. Jag minns samtal med honom där han sa att man bör hålla just finansmakten i regeringsformen ganska öppen. Anledningen var att han såg att finanspolitikens regler inte har evig levnad. Jag tycker mig minnas att han någon gång sa att en finanspolitisk doktrin, typ guldmyntfoten och stabiliseringsmål av olika slag, brukar ha en levnadssaga på 30–40 år. Han menade att det i finansmakten ska finnas öppningar och inte bara stängningar för innovationer.

Ser man tillbaka kan man se att vi har haft en cykel på 30–40 år, och vem vet – kanske är vi inne i en cykel som faktiskt också har ett slut en gång i tiden och där det kan behövas möjligheter att göra förändringar? Det gör att jag tycker att det som Alliansen och regeringspartierna är överens om i den här situationen är en bra sak. Det är bra att man knyter förslag, som ordföranden har sagt, kring statens budget och ser till att de verkligen

dyker upp i budgeten och inte separat. Det kan dock vara klokt att inte nu ytterligare låsa in budgetprocessen i detaljer.

Vår ordförande sa att om vi i KU hade fått det här i händerna kanske det hade blivit annorlunda. Ja, men kanske hade det varit möjligt att förhandla i sakfrågorna och inte alltid falla tillbaka på regler i de här frågorna. Kanske hade det varit möjligt att tänka på att finanspolitiken faktiskt inte är riktigt lika evig som andra betydelsefulla värden i vårt politiska – ja, samhällsliga – liv. Jag vill därför säga att jag tycker att det är bra att riksdagen kan gå på det som en majoritet menar i båda beslutspunkterna, det vill säga att bifalla ändringen i riksdagsordningen och avstyrka förslaget till ett tillkännagivande i den mening Alliansen har velat ge det.

Herr talman! Låt mig också få ta tillfället i akt att framföra ett varmt tack och min uppskattning bland annat för de vänliga inlägg som har gjorts till mig.

Herr ordföranden i vårt utskott var mycket vänlig, och jag tycker att herr ordföranden verkligen har bidragit med något som har väckt mitt gillande och som jag tycker har gjort det ganska lätt att arbeta med den samförståndsinriktning vi är överens om. Där kan jag för övrigt säga om den socialdemokratiska riksdagsgruppen, såväl i KU som i stort: Nog har vi förankrat detta förhållningssätt på det sättet! Det gäller även Miljöpartiet. Ordföranden säger att det är med en juridisk metod vi ska nå de beslut vi kan nå – och de är ju till sin karaktär ändå politiska. Regeringsformen öppnar för en juridisk metod i beredningsarbetet, men slutligen handlar det såklart om ett politiskt beslut. Jag hoppas att vi kan stå på det. Det har lett till mycket arbete, men det har det verkligen varit värt.

Jag vill också framföra ett varmt tack till kansliet, som aldrig är uttrötat utan ständigt konstruktivt. Varje meddelande om att kansliet har vantolkat våra tankar är fel; det är vi som har tänkt dåligt.

Herr talman! Jag vill även framföra ett varmt tack till talmanskollegiet, till kammarkansliet och till övriga som servar vår kammare på bästa sätt även i den besvärliga tid vi befinner oss i nu, med minoritetsparlamentarismen ställd på sin spets. Det kan bli ännu mer skarpt läge efter valet, när väljarna bestämmer – och så ska det ju vara i en demokrati.

(Applåder)

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 19 juni.)

§ 11 Uppskov med behandlingen av vissa ärenden

Konstitutionsutskottets betänkande 2017/18:KU47
Uppskov med behandlingen av vissa ärenden
föredrogs.

Andre vice talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.
(Beslut skulle fattas den 19 juni.)

§ 12 Subsidiaritetsprövning av kommissionens förslag till direktiv om skydd för personer som rapporterar om överträdelse av unionsrätten

Konstitutionsutskottets utlåtande 2017/18:KU48

Subsidiaritetsprövning av kommissionens förslag till direktiv om skydd för personer som rapporterar om överträdelse av unionsrätten (KOM(2018) 218)

föredrogs.

Anf. 62 ANDREAS NORLÉN (M):

Herr talman! Konstitutionsutskottets sista debatt i dag rör en subsidiaritetsprövning av kommissionens förslag till direktiv om skydd för det vi lite förenklat kan kalla visselblåsare.

Detta är i grunden ett bra och viktigt förslag. Det är viktigt att den som upplever och upptäcker fel eller oegentligheter i tillämpningen av i det här fallet unionsrätten har olika vägar och möjligheter att slå larm om och skapa uppmärksamhet kring det utan att själv behöva frukta olika former av repressalier. Det är alltså en god sak. Det finns skäl för gemensamma EU-regler när det gäller att slå larm om överträdelse av unionsrätten, så konstitutionsutskottet ifrågasätter inte i och för sig behovet av en förbättrad reglering på EU-nivå när det gäller dessa frågor.

Däremot vänder sig konstitutionsutskottet mot den detaljeringsgrad med vilken kommissionen har gripit sig an arbetet, eller rättare sagt den detaljeringsgrad de förslag som kommissionen har utvecklat befinner sig på. Det handlar nämligen om mycket detaljerade föreskrifter för hur myndigheter och företag i medlemsstaterna ska inrätta rapporteringsvägar för visselblåsandet, hur det ska vara organiserat och hur det ska fungera. Vi menar att det inte är rätt att på EU-nivå och i den omfattningen reglera de frågorna, utan där ifrågasätter konstitutionsutskottet förslagets förenlighet med subsidiaritetsprincipen.

Vi menar att man på nationell nivå mycket väl kan reglera hur rapporteringsmöjligheten i detalj ska organiseras. Vi påminner i ställningstagandet bland annat om att vi i Sverige har meddelarskydd för personer som vill lämna uppgifter till medierna om missförhållanden och korruption. Man kan också på andra sätt, genom nationell lagstiftning, skapa skyddade rapporteringsvägar och skydd för personer som vill slå larm om olika missförhållanden.

Från början förde vi en diskussion i utskottet om huruvida detta innebar att vi enbart utgick från proportionalitetsprincipen när vi prövade detta ärende. Då kan man nämligen på principiella grunder ifrågasätta om det verkligen finns formell grund för att göra ett så kallat motiverat yttrande i subsidiaritetsprocessen.

Min uppfattning är dock att KU genom att peka just på att ett antal av förslagen i kommissionens utkast till direktiv ligger på en för hög detaljeringsnivå och innebär en för långtgående bindning av medlemsstaterna visar att man kan åberopa subsidiaritetsprincipen och säga att detta inte bör hanteras och regleras på EU-nivå i den utsträckning som kommissionen föreslår. Då finns det som jag ser det ett subsidiaritetsperspektiv i frågan, vilket gör att det är rimligt att göra ett motiverat yttrande.

Mot den bakgrunden anser utskottet att förslaget inte i alla delar är förenligt med subsidiaritetsprincipen och föreslår att riksdagen lämnar ett motiverat yttrande till Europaparlamentets, rådets och kommissionens ordförande. Jag yrkar med det bifall till förslaget i utlåtandet, herr talman.

Eftersom KU snart har upptagit sex timmar av kammarens tid i dag är det väl bara att säga som i *Hamlet*: Vad övrigt är, är tystnad.

Anf. 63 EMANUEL ÖZ (S):

Herr talman! Andreas Norlén har på ett föredömligt sätt redovisat ärendets karaktär.

Det är mycket riktigt så att alla partier står bakom det ställningstagande vi nu har kommit fram till, och det är viktigt att vi har kunnat göra det i det här skedet. Vi har gått igenom ärendet och kunnat acceptera det som har sagts där och nått en överenskommelse. Sedan ska vi också lägga till att det, för vår del i alla fall, har underlättats av omständigheten att den fakta-promemoria som vi har fått från regeringen väl överensstämmer med det ställningstagande som vi till slut har lyckats nå i de delar som ifrågasätter detaljstyrningen i det här ärendet.

Vi har sagt, och det tycker jag är viktigt, att själva huvudfrågan är en unionell fråga som regleras bäst på EU-nivå. Sedan har vi, som Andreas Norlén har redogjort för, uttryckt att när det gäller detaljriktigheten har vi där utnyttjat det proportionalitetskriterium som finns inom subsidiaritetsprövningen och då kommit fram till det här ställningstagandet.

Herr talman! Jag har länge tyckt att konstitutionsutskottet är, i riksdagen i alla fall, subsidiaritetsprincipens väktare. Vi ser till att värna och upprätthålla den här principen. Vi följer varje år upp tillämpningen av subsidiaritets- och proportionalitetsprincipen, och vi ser till att våra kollegor i andra utskott gör vad de kan för att subsidiaritetspröva i så stor utsträckning som möjligt.

Vi följer de här frågorna med stort intresse, inte bara när det gäller sakfrågorna i varje enskilt ärende utan när det gäller frågan som princip. Vi har också stöd av bestämmelser. Vi har EU-fördraget, Lissabonfördraget och också i viss mån riksdagsordningen som reglerar hur vi ska efterleva subsidiaritetsprincipen. Sedan har det med tiden inom praxis dels i EU-domstolen, dels i konstitutionsutskottet utvecklats ett visst proportionalitetskriterium inom subsidiaritetsprövningen. Det är det vi också har utnyttjat i just det här specifika ärendet. Vi har gjort det en gång tidigare, som jag förstår det, när vi skulle bedöma EU:s valrättsakt som då dök upp på vårt bord. Vi ansåg att det såklart är lämpligt att frågan om EU:s valrättsakt regleras på EU-nivå, men när vi tittade närmare på detaljerna i ärendet utnyttjade vi den möjlighet vi har till en proportionalitetsbedömning för att anse att det här strider mot subsidiaritetsprincipen. Vi har alltså gjort det en gång tidigare. Sedan vet jag också att finansutskottet har lämnat ett önskemål om lite bredare proportionalitetsbedömningar i de här sammanhangen.

I det här fallet är KU lite mer våghalsigt och tar steget lite längre och lite tydligare när det gäller proportionalitetsbedömningen inom subsidiaritetsbedömningen. Vi har på så sätt skapat vad jag skulle vilja kalla för ett någorlunda historiskt ögonblick inom KU när det gäller det här ställningstagandet och samtidigt skapat en viss praxis när det gäller hur vi ska hantera proportionalitetskriteriet inom den här prövningen. Det gör att jag

också, på samma sätt som jag gjorde inom utskottet, vill göra ett medskick till nästa sammansättning av KU. Efter valet kommer nya, kloka ledamöter att hantera de här frågorna. Vi hoppas att de då också förstår att den praxis som nu bildas mer syftar till ett undantag. Det är en exceptionell situation som gör att vi landar i det här ställningstagandet snarare än att vi skapar väg för en ny huvudregel. Det är det medskick som jag skulle vilja göra.

Vi förväntar oss att under hösten och framöver kunna reglera frågan mer i detalj med överläggningar mellan utskottet och regeringen men också när det gäller förhandlingar med EU-nämnden.

Herr talman! Med detta känner jag att jag är nöjd och trygg i det här ställningstagandet och att vi kan vara stolta över att vi har nått det här på det sätt som vi har gjort och ändå med stor respekt för de principer som vi har lyckats manövrera på ett, tycker jag, rätt så klokt sätt.

Jag yrkar bifall till förslaget i det här utlåtandet och vill som så många andra här redan har gjort också tacka ledamöterna i utskottet, kansliet och talmanskollegiet för den här mandatperioden. Det har minst sagt varit ett privilegium att kunna delta i arbetet tillsammans med er. Jag vill också önska alla här och alla som följer oss hemifrån en riktigt trevlig sommar – en VM-sommar där vi tillsammans ska försöka applådera fram vårt svenska landslag till nya framgångar. Innan jag gick upp för att hålla det här talet ledde vi med 1–0, och vi får hoppas att det står sig.
(Applåder)

Anf. 64 PER-INGVAR JOHNSON (C):

Herr talman! Tack för VM-rapporten, Emanuel! Vi hoppas.

I konstitutionsutskottet har jag framfört en tydlig kritik mot det här förslaget till en stor och byråkratisk visselblåsarorganisation som EU-kommissionen vill skapa till, som jag uppfattar det, mycket höga kostnader som skulle drabba företag och offentlig verksamhet i Sverige och Europa i övrigt.

Utskottet ifrågasätter nu inte att det kan behövas en reglering på EU-nivå när det gäller överträdelser av unionsrätten, men utskottet påminner om att Sverige har ett meddelarskydd för personer som lämnar uppgifter till medier om missförhållanden och korruption. Det finns också möjligheter att överväga annan lagstiftning om rapportering av missförhållanden, korruption och överträdelser av unionsrätten.

KU ifrågasätter om det är rimligt med den här detaljerade regleringen som EU föreslår. Vi menar att de närmare detaljerna borde kunna beslutas på nationell nivå. Det finns delar av kommissionens förslag när det gäller just det här med interna och externa rapporteringskanaler som går väldigt långt – och som också bidrar till de mycket höga kostnaderna – som jag är övertygad om skulle leda till en väldigt omfattande kritik, inte minst från företagssidan, om att man åläggs en dyrbar byråkrati. Just visselblåsar-system har ofta effekten att det fungerar ett tag, men efter ett tag finns inte effekterna kvar utan bara kostnaderna och byråkratin.

Mot den här bakgrunden delar inte utskottet i alla delar synen på det här förslaget. Jag tycker för min del att vi är något tuffare från KU:s sida än vad regeringen var när det gäller det här förslaget, och det tycker jag är bra. Det blir ett motiverat yttrande som jag tycker är relativt tydligt och skarpt.

Det här är mitt sista debattinlägg under mina åtta år i riksdagen. Jag vill just när det gäller det här motiverade yttrandet tacka för det stöd som uppkom från alla partier för det, men naturligtvis vill jag alldeles särskilt tacka presidiet, övriga KU-ledamöter och KU:s kansli för de gemensamma ansträngningar och det samarbete vi har haft för att stärka demokratin i vårt land, inte minst mot bakgrund av de problem för demokratin som finns i många länder på grund av nationalistiska organisationer och att det finns länder som har uppenbara problem med demokratin. Jag tycker att det är viktigt att vi i KU är tydliga och arbetar för en stärkt demokrati i vårt land. (Applåder)

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 19 juni.)

§ 13 Verksamheten i Europeiska unionen under 2017

*Verksamheten i Euro-
peiska unionen under
2017*

Utrikesutskottets betänkande 2017/18:UU10
Verksamheten i Europeiska unionen under 2017 (skr. 2017/18:118)
föredrogs.

Anf. 65 JOHAN NISSINEN (SD):

Herr talman! Vi ska i dag debattera utrikesutskottets betänkande *Verksamheten i Europeiska unionen under 2017*.

Sverigedemokraterna är ett tydligt EU-kritiskt parti. Vi anser att EU har utvecklats från att vara ett mellanstatligt ekonomiskt samarbete med en inre marknad till att bli en kostsam ineffektiv byråkratisk koloss med för stor makt. Det avtal som svenska folket röstade för 1994 har därmed ändrats så pass mycket att en omförhandling är nödvändig.

Ska en kund vara nöjd med ett avtal och aldrig omförhandla det, trots att både marknaden och avtalet har förändrats? Nej, självklart inte. Det samma gäller EU. Det är inte en rimlig ståndpunkt att aldrig någonsin omförhandla ett avtal som påverkar vårt land och våra medborgare i en sådan omfattning som EU-medlemskapet. Sverigedemokraterna anser att Sverige, likt Storbritannien, ska kräva bättre medlemsvillkor och sedan låta folket folkomrösta. Det är dags för ett svexit.

Till dess kommer vi att jobba för att begränsa EU:s inflytande. Vi kommer att motarbeta överstatlighet, och vi kommer att jobba för att hålla Sverige utanför EMU. Vi kommer också att arbeta för svenska intressen i EU.

Frankrikes president Emmanuel Macron höll tidigare i vår ett tal på Sorbonne, universitetet i Paris. Han uppmanade Europas folk att anta utmaningen att överge nationalismen, och han presenterade sin vision för EU. Överge nationalismen! På det sättet kunde det låta från Josef Stalin 1922 när Sovjetunionen bildades. När budskapet upprepas nästan 100 år senare tas det emot med bara en axelryckning. Macron tillkännager att EU är ett europeiskt mirakel, en unik modell i världen som man till varje pris ska hålla vid liv. Priset vi betalar i år har stigit till 39,5 miljarder kronor, vilket motsvarar nästan hela det svenska rättsväsendet. Jag upprepar: nästan hela det svenska rättsväsendet.

Till skillnad från Macron tror Sverigedemokraterna på en suverän stat där alla medborgare ges möjlighet att påverka den politiska utvecklingen. I stället för överstatlighet vill vi återgå till ett bilateralt samarbete där den inre marknaden och den fria rörligheten för varor, tjänster och kapital är i fokus. Bara genom att återupprätta vår suveränitet kan vi återupprätta folkstyret och ta tillbaka makten från imperiebyggare såsom Jean-Claude Juncker och Emmanuel Macron.

Vi tror inte heller på Macrons vision om

- en gemensam försvarsbudget till 2020 och ett gemensamt försvar
- en gemensam asylbyrå
- ett EU-program för integration
- att medlemsländernas skattesystem och sociala välfärdssystem ska föras närmare varandra
- en europeisk minimilön, vilken skulle hota den svenska modellen där arbetsmarknadens parter kommer överens
- att utvidga EU genom att de i dag 73 brittiska EU-parlamentarikernas mandat blir en gemensam vallista i stället för att försvinna.

När Storbritannien lämnar ska antalet ledamöter i unionen självklart minska med antalet ledamöter som Storbritannien har haft.

Herr talman! Sverigedemokraterna är starkt kritiska till att vissa länder betalar hög medlemsavgift medan andra i stort bara får ta emot pengar nästan utan några som helst motkrav.

Sverige har varit den tredje största nettobetalaren till EU mellan 2000 och 2015. Sveriges EU-avgift var 2017 närmare 30 miljarder kronor medan återflödet från EU:s budget var endast 11 miljarder kronor. I år är EU-avgiften 39,5 miljarder kronor, som jag nämnde tidigare. År 2021 beräknas vi betala 53 miljarder kronor, vilket motsvarar hela den svenska försvarsbudgeten – ja precis, hela den svenska försvarsbudgeten! Mellanskillnaden på tiotals miljarder kronor kommer aldrig att komma de svenska skattebetalarna till del.

Sverigedemokraterna kräver att svenska skattebetalares medel ska användas för utveckling av Sverige i stället för av Central- och Östeuropa.

Sverigedemokraterna har vid flera tillfällen lyft upp att EU kan banta sin budget i stället för att hitta nya intäkter och lägga beskattningsrätten på federal nivå. Visst saknar EU enligt fördraget beskattningsrätt i dag, men EU-kommissionen har redan hittat vägar för att kringgå detta i form av en gemensam bolagsskattebas.

EU avser inte att spara några pengar utan försöker hela tiden hitta nya finansieringsmöjligheter. EU-kommissionen utvecklar konceptet om egna medel. Det handlar om att ge EU beskattningsrätt. Bland dessa förslag förekommer de EU-skatter som EU-kommissionen vill ska ersätta EU-avgiften.

Sverigedemokraterna har sagt nej till varje EU-initiativ gällande egna medel. Vi tycker att frågan ska beslutas på nationell nivå för att vi ska behålla beskattningsrätten i Sverige.

Sverigedemokraterna tycker att det är anmärkningsvärt att EU:s och kommissionens direkta oförmåga att hantera budgetmedel aldrig har lyfts upp i större uträkning än vad som görs i dag. År efter år återfinns felmarginaler som aldrig skulle accepteras på svensk nivå. Felmarginerna på 3,3 procent 2017, 3,8 procent 2015 och 4,4 procent 2014 visar på avsevärt högre felmarginer än EU:s eget krav på 2 procent. Detta visar på en trend med osunda finanser, vilket aldrig bör accepteras.

Herr talman! Sveriges jordbruk är världsunikt med hög djurvälstånd, låg antibiotikaanvändning och miljövänlig livsmedelsproduktion. Vi i Sverigedemokraterna motsätter oss inte frihandel, men vi anser att det är en viktig princip att i så hög grad som möjligt behålla kontrollen över vår egen livsmedelsproduktion. Det är när maten produceras i Sverige som vi har som allra bäst insyn i produktionsförhållandena. Man bör också ifrågasätta orimligt långa transporter som kan bli resultatet av import.

I spåren av brexit vill kommissionen minska EU:s jordbruksstöd. Men nedskärningarna kommer att slå särskilt hårt mot svenska bönder. Enligt Lantbrukarnas Riksförbund, LRF, kan Sveriges stöd minska med mellan 10 och 15 procent. 2 000 svenska gårdar kan drabbas. Anledningen är att de största nedskärningarna ska ske inom landsbygdsprogrammet där Sverige och några andra länder har haft stora program. Det betyder att återbetalningen av Sveriges EU-avgift kommer att minska avsevärt samtidigt som den svenska EU-avgiften ökar.

Herr talman! Ännu ett steg i federal riktning togs i april förra året då den sociala pelaren initierades av EU-kommissionen. Redan i oktober förra året inrättades denna pelare med ett svagt stöd från riksdagen.

Den sociala pelaren är enligt vår mening en helt onödig åtgärd. Den skär dessutom igenom den svenska arbetsmarknadsmodellen. Med denna utveckling kommer de tider då facket och arbetsgivaren gjorde upp om villkoren på arbetsmarknaden att bli historia. Den svenska modellen kommer på sikt att ersättas av EU-lagstiftning. Förutom det kommer regelverket inom den sociala pelaren att leda till mer regelkrångel för företag, minskad tillväxt och färre arbetstillfällen i EU och Sverige.

Herr talman! Med detta yrkar jag bifall till Sverigedemokraternas reservation 2.

Anf. 66 KERSTIN LUNDGREN (C):

Herr talman! Välkommen till debatten, ministern! Det är alltid gott att kunna föra en debatt om ett betänkande med ansvarig minister närvarande.

Herr talman! Den här debatten kommer lägligt. Vi befinner oss i en tid då EU behövs mer än någonsin. Det är ett EU som bygger på värderingar, som står upp för sina värderingar och som driver på utvecklingen för att lösa frågor som bara kan lösas gemensamt.

Vi ska inte bygga ett EU med murar. Vi ska inte stänga EU. Det är viktigt att vi fortsätter att arbeta med det som har burit EU framåt, nämligen tron på att vi kan mer tillsammans, viljan att göra mer tillsammans och tron på att de fyra friheterna berikar oss alla, hela EU.

I morse kunde vi höra att EU står inför nya förhandlingar om frihandelsavtal med Australien och Nya Zeeland. Det är klart att när vi samtidigt har upplevt att frihandeln hotas av tullar, av protektionism och av nationalism är det viktigt att vi som har lärt av historien och försöker att välja en

annan väg framåt står upp för utvecklingen tillsammans med andra lika-sinnade länder.

Herr talman! Det här innebär givetvis inte att EU är utan bekymmer. EU står inför stora utmaningar under de kommande åren. Det handlar om brexit, budget, migration, klimatfrågor och om att vi ska kunna lösa de inre osäkerheter som skapas till följd av att vissa länder väljer bort de värderingar som man har skrivet under på. Där måste EU ha förmågan, viljan och orken att stå upp för att hävda dessa värden.

Demokrati, frihet och en liberal världsordning är vad EU har som grund. Det gäller också mänskliga rättigheter. Jag hoppas naturligtvis också att man i en morgondag ska vilja ansluta sig till Europakonventionen för mänskliga rättigheter. Det ingår i fördraget, men vi är ännu inte där, herr talman. Men i tider när länder och även partier talar om att lämna Europakonventionen blir det än viktigare att stärka den gemensamma rättsliga grunden för mänskliga rättigheter.

Vi har en roll också för våra grannar. I en alliansgemensam reservation har vi markerat vikten av det östliga partnerskapet. Det är en linje som vi har drivit länge och som Sverige tillsammans har stått upp för. Här är det viktigt att vi inte bara pratar utan att vi också vidtar åtgärder som stärker det östliga partnerskapet. Det är bra att vi har klarat viseringsfrågor, men det finns fortfarande länder som är i krig: Ukraina, där Ryssland fortfarande är närvarande. Georgien har stora delar av sitt territorium fortfarande ockuperat.

Det finns utmaningar i det östliga partnerskapet som vi måste stå upp för att möta. Vi ska göra det på ett trovärdigt sätt, så att man inte hamnar i limbo och känner att man på grund av rädsans makt måste följa den stora östra grannen. Det är många som känner av det oket från förr och hoppas att EU ska ha förmåga och ork att stå emot och erbjuda den väg framåt som många söker.

Mot den bakgrunden vill jag yrka bifall till den gemensamma reservationen nr 11. Jag står självklart bakom samtliga mina reservationer, men för tids vinnande väljer jag att yrka bifall bara till den reservationen.

Vi från vår sida har markerat vikten av att man fortsätter att utveckla EU på ett sätt som inte tvingar länder att välja bort, utan vi vill skapa möjligheter. EU behöver utvecklas djupare. Det ska inte finnas något krav på att alla länder alltid måste vara med. Vi kan tänka oss ett EU-medlemskap i lite olika hastigheter.

Däremot är det viktigt att de fyra friheterna och den inre marknaden inte kan väljas bort. Det går inte heller att förhandla bort ingångna avtal; det är också viktigt. Utgångspunkten är att vi ska gå framåt, inte bakåt.

Herr talman! Till sist vill jag bara beröra sanktionspolitik. Vi har ju markerat vikten av att man verkligen ger kraft åt orden när Ryssland inte agerar mot sina egna brott mot till exempel mänskliga rättigheter. Magnitskijlagstiftning är på gång i flera länder. Vi tycker att det är viktigt att EU – precis som i andra sammanhang – har förmågan att införa egna sanktioner mot personer som har begått grova övergrepp och som i dag går straffria.

Den diskussionen förs i reservation 19. Här har vi ställt oss bakom delar av motioner, bland annat från mig och Centerpartiet, att man också i Sverige ska utreda att införa den typen av lagstiftning i det fall att EU blockeras av till exempel länder som står Ryssland nära. Vi måste ha den

förmågan och kraften. Det är viktigt att regeringen kommer i gång med en sådan utredning.

Jag ändrar mig, herr talman. Även denna reservation vill jag yrka bifall till, alltså till reservation 19 vid punkt 7. Jag står naturligtvis bakom alla de reservationer som jag har skrivit under på.

Herr talman! Tack för den här mandatperioden! Det här var mitt sista anförande.

Anf. 67 YASMINE POSIO NILSSON (V):

Herr talman! Det finns många frågetecken kring EU nu när brexit ska genomföras och ny budget ska antas i efterdyningarna av detta. Nu är det oerhört viktigt att vi är tydliga med vilket EU vi vill se.

Många av EU:s medborgare vänder sig mot en ökad överstatlighet och mot unionens sätt att hantera de djupa ekonomiska kriserna i flera medlemsstater.

EU:s inriktning att låta medborgarna bära kostnaderna för bankernas spekulation och att spara sig ur krisen har i grunden misslyckats. EU:s krispolitik har inte bara slagit sönder välfärd och trygghetssystem i ett flertal EU-länder. Arbetslösheten biter sig fast, de ekonomiska klyftorna ökar och i krisens spår ökar främlingsfientlighet och rasism. Det militära samarbetet inom Pesco slår mot vår militära alliansfrihet och bidrar till en negativ upprustningsspiral inom unionen.

I grunden handlar behoven av förändring om att reformera unionen så att beslutsfattandet flyttar närmare medborgarna, att beslut fattas i demokratiskt valda församlingar och att medborgarna får en verklig möjlighet att påverka och inkluderas i de beslut som fattas.

Så länge Sverige är medlem i EU bör vi verka för att makt flyttas tillbaka till medlemsstaterna och att vi ska få ett bindande undantag från EMU samt från den gemensamma jordbrukspolitikerna.

Det finns mycket att lyfta men jag kommer att fokusera på de motioner som Vänsterpartiet väckt och som behandlas i detta betänkande.

Sedan början av 2000-talet har EU förhandlat ett antal ekonomiska avtal med AVS-länderna – Afrika, Västindien, Stilla havet – och med flera länder i Latinamerika. Avtalen har sedan förhandlingarna inleddes fått massiv kritik från civilsamhälle, småbrukare, näringsliv och politiker både i AVS-länderna, Latinamerika och EU eftersom avtalen framför allt gynnar EU:s intressen.

Handelsstrategin slår bland annat fast att handelspolitiken ska underlätta för europeiska företag att konkurrera på världsmarknaden och säkra tillgången till råvaror. Därför tar EU i förhandlingarna mycket liten hänsyn till fattiga människors behov. I stället ligger tyngdpunkten på att stärka europeiska storföretags intressen på bekostnad av länders handlingsutrymme att välja sin egen politik för att bekämpa hunger och fattigdom. Avtalen riskerar att försämra möjligheterna att bekämpa fattigdom och ökar riskerna för att småbönder slås ut och naturtillgångar exploateras på ett ohållbart sätt, så som vi har gjort under lång tid. Vi i Vänsterpartiet menar att Sverige ska verka för att den här typen av handelsavtal ska ta sin utgångspunkt i Agenda 2030 och en samstämmig utvecklingspolitik.

Herr talman! EU-kommissionen är världens fjärde största biståndsgivare, och Sverige kanaliserar årligen drygt 2 miljarder kronor av den nationella biståndsbudgeten genom EU. Det pågår ett antal olika processer inom EU:s utvecklingspolitik som kommer att medföra omfattande förändringar, och i detta arbete bör Sverige delta aktivt. EU:s utvecklingspolitik har flera brister och står inför en rad utmaningar. När till exempel unionens handels-, jordbruks- och fiskeripolitik utformas utifrån medlemsländers behov kan detta försvåra, och i vissa fall helt slå sönder, förutsättningarna för att biståndet ska få resultat. Ytterligare en stor utmaning för EU:s utvecklingspolitik är att vissa medlemsstater har kunnat blockera mycket av arbetet med sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter i unionens bistånd.

Det finns också ett behov av att tydliggöra det civila samhällets roll i EU:s utvecklingspolitik, så att civilsamhället får delta i beslutsprocesser och finansieringen av civilsamhällets verksamhet ökar. Sverige bör verka för en ökad samstämmighet och effektivitet i EU:s utvecklingspolitik.

Förra sommaren öppnade EU-kommissionen för att biståndspengar ska kunna användas till militär verksamhet. Denna användning av biståndsmedel strider tydligt mot principer enligt Dacs kriterier och EU:s fördrag. Vänsterpartiet är mycket kritiskt till denna utveckling och menar att Sverige inom EU bör verka för att stoppa förslaget att biståndsmedel ska kunna användas till militär verksamhet.

Sedan hösten 2015 har EU arbetat intensivt med att sluta pakter med en rad länder i Afrika och Mellanöstern för att hindra flyktingar från att komma till Europa. Pakterna innehåller löften om bistånd och handelsavtal i utbyte mot att migrationen kontrolleras och stoppas. EU har också etablerat en förvaltningsfond på omkring 3,1 miljarder euro som ska finansiera insatser för att stoppa migrationen från afrikanska länder. Majoriteten av medlen i fonden är biståndspengar. Sverige är i egenskap av stor givare till fonden medlem i dess styrelse och borde ha någonting att säga till om detta.

Några av de mer uppmärksammade exemplen på hur EU använt bistånd för att stoppa migration finns i Turkiet, Afghanistan och Libyen.

När EU våren 2016 slöt avtal med Turkiet om att stoppa människor från att ta sig till kontinenten var det med ekonomiska löften, till stor del finansierade genom bistånd. Vi i Vänsterpartiet menade att detta skulle innebära ett tyst medgivande till Erdoğans alltmer auktoritära linje. Nu ser vi resultatet, med över 40 000 personer som satts i fängelse för att de ska ha kopplingar till Fethullah Gülen eller för att de är i opposition. Tusentals aktivister från partiet HDP sitter fängslade, och deras presidentkandidat Selahattin Demirtaş riskerar över 500 år i fängelse. Mängder av medier har stängts ned. Turkiet har gått in i Afrin, och på söndag ska det hållas val över ett år tidigare än planerat, då Erdoğan vill säkerställa makten.

När Afghanistan hösten 2016 ingick ett återtagandeavtal med EU skedde det efter hot om att EU skulle dra in biståndet till landet – detta helt enligt läckta dokument från The Guardian och rapporter från Amnesty.

Sommaren 2017 utökade EU stödet till Libyens kustbevakning med 46 miljoner euro, pengar som förmedlas från en av EU:s biståndsfonder, trots situationen i Libyen och vetskapen om de övergrepp som begås av just kustbevakningen. Amnesty, Human Rights Watch och FN har sedan

en tid tillbaka rapporterat om kränkningar och grova övergrepp som begås av miliser i Libyen.

Det är uppenbart att mänskliga rättigheter väger väldigt lätt mot ambitionerna att stoppa flyktingar från att komma till Europa. Att den svenska regeringen har stått bakom samtliga dessa beslut är obegripligt.

Därmed, herr talman, yrkar jag bifall till reservation nr 10.

Jag vill dessutom i denna vår sista debatt passa på att tacka för detta fantastiska år sedan jag kom in i riksdagen och utrikesutskottet. Visst tycker vi emellanåt väldigt olika och har ibland tuffa debatter. Men klimatet i utskottet har ändå varit väldigt välkomnande. Dessutom vill jag rikta ett stort tack till utskottskansliet, som är varmt tillmötesgående och som på ett professionellt sätt har svarat på mängder av frågor som jag har haft under detta mitt första år och uppmärksammat mig på aktuella saker. Det samma gäller kammarkansliet. Jag vill önska er alla en riktigt trevlig sommar. Till mina motståndare: Vi ses i valrörelsen!

Anf. 68 SOFIA DAMM (KD):

Herr talman! I dag debatterar vi verksamheten i Europeiska unionen under 2017 – ytterligare ett år då det europeiska samarbetet ställts inför stora prövningar, med fortsatt instabilitet och oro i vår omvärld, nya terrorattentat och en olöst migrationssituation.

Utskottet har utifrån motionsyrkandenas innehåll valt att behandla tolv olika områden i detta betänkande. Jag kommer inte att beröra samtliga utan fokusera på de områden där vi har reserverat oss och som är utrikesutskottets direkta ansvarsområden: EU:s grannskapspolitik och EU:s säkerhets- och utrikespolitik i ett bredare perspektiv.

Herr talman! Utvidgningen förblir ett av unionens viktiga verktyg för säkerhet och stabilitet. I linje med mer för mer-principen ska det finnas ett tydligt medlemskapsperspektiv för de partnerländer som är geografiskt belägna i Europa och som genomför politiska och ekonomiska reformer. En sådan ansats förutsätter att EU:s engagemang för reformer är långsiktigt och att EU erbjuder ett omfattande stöd för de partnerländer som vill närma sig EU.

Jag önskar att Sveriges utrikespolitik hade varit än mer fokuserad på just EU:s närområde, för vi ser hur mänskliga fri- och rättigheter kränks i land efter land. Krigshandlingar tillåts ske i Ukraina, bara 180 mil härifrån. På Balkan är det åter konflikter.

Antingen exporterar vi stabilitet eller så importerar vi instabilitet, sa utvidgningskommissionär Johannes Hahn när EU-kommissionens strategi för västra Balkan presenterades i februari i år.

Svaret på dessa utmaningar är ett handlingskraftigt EU och ett enat politiskt ledarskap med en gemensam utrikes- och säkerhetspolitik värd namnet. Svaret på EU:s utmaningar, herr talman, är inte en social pelare där föräldraförsäkring och minimilöner ska regleras på EU-nivå. Svaret på EU:s utmaningar är inte en budget som fortsätter att bara svälla.

År 2008 presenterade Sverige och Polen idén om ett fördjupat samarbete med EU:s östliga grannar. Tio år senare har en hel del positivt hänt gällande det östliga partnerskapet. EU har fördjupade handelsavtal och visumfritt resande för Georgien, Moldavien och Ukraina. Men vi har ett Ryssland som ser dessa länders EU-närmande som ett hot snarare än en

möjlighet för regionen i stort. Ryssland är av åsikten att små stater ska underställas och vill därmed också styra dessa länders framtidsval.

Herr talman! Jag yrkar bifall till den gemensamma alliansreservationen nr 11 under punkt 5, EU:s grannskapspolitik. Där betonar vi bland annat vikten av att Sverige nu stärker samarbetet med länderna inom det östliga partnerskapet för att föra processen vidare i enlighet med de mål som sattes upp vid bildandet av partnerskapet. Mycket står på spel i regionen. Möjligen har framsteg för det östliga partnerskapet aldrig varit viktigare än nu. Ett fritt och lugnt grannskap gynnar inte bara våra grannländer utav även oss. Som sagt: Antingen exporterar vi stabilitet eller så importerar vi instabilitet.

Alliansen har ytterligare en gemensam reservation i detta betänkande. Den rör att regeringen ska utreda möjligheten för Sverige att införa en nationell Magnitskijlagstiftning. Detta är viktigt. Det är ett sätt att komma åt att straffa personer eller förhindra brott mot mänskliga rättigheter i länder som saknar demokratiska institutioner. Sverige ska inte erbjuda en fristad till kriminella. Det handlar alltså om att utvidga sanktionsverktyget. Det är principer för lagstiftning som kan införas i enskilda EU-länder och har införts i enskilda EU-länder. Det är dags också för Sverige att ta steg framåt. Jag yrkar bifall även till reservation 19.

Inga förhandlingar om medlemskap pågår de facto med Turkiet. Så ska det vara. Utvecklingen i Turkiet går i helt fel riktning när det gäller mänskliga fri- och rättigheter och respekten för rättsstatens principer. Däremot behöver EU finna vägar för att stötta de demokratiska krafter som under stor press verkar i landet.

Herr talman! När det gäller det södra grannskapet har hoppet som tändes i Nordafrika och Mellanöstern under den arabiska våren som vi alla vet omvandlats till turbulens. Tunisien är dock det land som klarat sig bäst ur tumultet. Det har genomfört demokratiska förändringar och har numera en demokratisk konstitution. Men terrorism hotar säkerheten och utvecklingen i landet, och Tunisien är i stort behov av stöd.

En nyckel för grannskapspolitiken i söder är att EU fortsätter att spela en aktiv roll som politisk och inte minst ekonomisk partner. Det gäller också att man ger kraftfullt stöd för att kunna stärka arbetet mot terrorism med fokus på antiradikalisering.

När vi sedan tittar på EU i ett vidare utrikespolitiskt fokus är det alldeles uppenbart att det inte uppstår något vakuum när varken EU, FN eller för den delen USA agerar. Det visar sig inte minst i Mellanöstern. Ryssland, Kina, Iran och Turkiet med andra stater har i stället tagit tillfället att flytta fram sina positioner.

Kristdemokraterna vill se en mer aktiv, samstämmig och slagkraftig europeisk utrikespolitik. Detta är kanske viktigare nu än någonsin tidigare. Signalerna från en del av EU:s medlemsstater tyder tyvärr på något annat. Rösten som står upp för mänskliga rättigheter har försvagats. Det har vi sett tydliga tecken på när det gäller EU:s politik gentemot länder såsom Kuba, Iran och Vitryssland, där frågor och krav om demokrati och mänskliga rättigheter tydligt har fått stå tillbaka.

Avslutningsvis, herr talman, står jag självklart bakom samtliga kristdemokratiska reservationer. Men för tids vinnande nöjer jag mig med att yrka bifall endast till de tidigare aviserade reservationerna nr 11 och 19. Tack så mycket för debatten. Jag önskar er en trevlig sommar.

Anf. 69 PYRY NIEMI (S):

Herr talman! Det är både oroliga men också möjligen mer hoppfulla tider i dag. Vi ser att det fruktansvärda kriget i Syrien trappas ned. Även om striderna fortgår finns det tydliga tecken på att det kan uppnås någon sorts fred. Den lösningen måste grundas i politiskt samförstånd. Alla inblandade länder bör med kraft samlas kring en långsiktig lösning för Syrien.

Det är helt oacceptabelt att Syrien har blivit en krigsskådeplats för flera länders tidigare och nuvarande konflikter. Här har EU en oerhört viktig roll att spela. Det handlar om att tydligt markera och agera med *en* EU-röst för att stödja den pågående fredsprocessen men också fortsatt vara en stark och pålitlig biståndsgivare humanitärt i den framtida uppbyggnaden av Syrien.

EU är för närvarande den viktigaste och mest balanserade aktören inom utrikes- och säkerhetspolitiken. När USA successivt minskar sitt globala engagemang och isolerar landet alltmer är det tur att Twitter finns så att resten av världen vet hur de resonerar. I ett sådant läge måste EU agera än mer proaktivt för att verka för en positiv utveckling av den globala säkerhetsordningen.

Herr talman! Även om Trump och Kim har träffats och skrivit något slags letter of intent länderna emellan är det bara ett första myrstege i rätt riktning. Vägen är väldigt lång, eftersom Trump har långt ifrån vare sig kongressens eller senatens fullständiga stöd för sina gärningar i Singapore.

Symbolpolitik har sitt värde. Jag hoppas att det leder till konstruktiv innehåll. Låt oss skåda utvecklingen med positiv syn men med grundskettisk inställning. Kina, Japan, Sydkorea och Ryssland kommer också att vilja säkerställa sina intressen i den framtida processen. Det kommer säkerligen att vara olika önskemål kring Koreahalvön och därmed en process där EU kan vara den balanserade aktören med inget självintresse och ett engagemang för hela områdets säkerhet.

Dessvärre måste jag konstatera att Trump kommer upp på min agenda igen. När USA valde att lämna kärnteknikavtalet med Iran rubbades cirkulerna återigen. Det är ett till steg bakåt för en fredligare värld. Det är förvisso inte förvånande. Trumpadministrationen har ju markerat sitt stöd för Israel. Det är ingen hemlighet att Israel och Iran är ärkefiender. Med detta i bagaget är inte Trumps agerande ologiskt. På samma sätt skapade ambassadflytten ytterligare våldsam turbulens i regionen. Tack och lov fördömde FN Israel efter det eskalerande och oproportionerliga våldet i Gaza.

Men USA är inte någon pålitlig och objektiv förhandlingspart med vare sig Iran eller Israel och Palestina. Det finns alltför många amerikanska särintressen att hantera. Republikanerna har en agenda som dessvärre leder till instabilitet i regionen. USA har nu förstärkt en redan multiinfekterad konflikt. Här måste EU och FN visa mod, tålamod och uthållighet för att balansera situationen och göra sitt yttersta för att upprätthålla en rimligt konstruktiv dialog med såväl Iran som Israel och Palestina.

Herr talman! Utvidgningen av EU är viktig. Den är viktig för att skapa mer balans och harmoni i Europa. Den är viktig för fred och säkerhet, för fri rörlighet, för bra handelsmöjligheter mellan länderna, för att främja demokrati- och välbefindandesutveckling och så vidare. Ett alltmer integrerat EU skapar även välbefindande för Sverige. Det är bra att kommissionen och regeringarna satt ned foten för att komma vidare i flera viktiga förhandlingar.

Prot. 2017/18:134

18 juni

Verksamheten i Europeiska unionen under 2017

Det senaste steget är viktigt. Det nya Nordmakedonien är ett stort steg i en infekterad process mellan dåvarande Makedonien och Grekland. Det har varit ett hinder för ett framtida EU-inträde, och det är bra att det hindret är borttaget.

Jag har besökt Nordmakedonien ett antal gånger och på plats följt den positiva demokratiutvecklingen efter den förra premiärministern Gruevskis korrupta regeringstid och inte minst efter trotsandet av konstitutionen och attentatet mot parlamentet när huliganer stormade in och misshandlade ledamöter från nuvarande regering. Det var en skam.

Det är en bra och ny tid i Nordmakedonien. Jag är glad att ha goda kontakter med premiärminister Zaev och hans regering. Den socialdemokratiskt ledda regeringen är synnerligen progressiv och genomför kontinuerligt nya välfärdsreformer med syftet att skapa de bästa förutsättningarna för landets medborgare inför ett framtida EU-inträde. Det är dock en lång väg att vandra. Förhoppningar måste mötas med tydlighet och tålmod men också med välvilja när Nordmakedonien uppfyller nödvändiga villkor.

Herr talman! Jag och Lars Mejern Larsson hade förmånen att besöka Serbien i våras. Det var en bra och värdefull resa. Huvudsyftet var att utvärdera hur långt Serbien kommit i medlemskapsförhandlingarna med EU. Vi hade många bra samtal med politiker och företrädare från civilsamhället. Den samlade bilden blev ganska klar. Serbien måste hantera Kosovo-konflikten.

Det krävs stora steg från båda parter för att nå fram till en lösning och inte minst en progressivitet i att lämna gamla oförrätter och blicka in i en mer positiv framtid. Den viktigaste frågan handlade dock om demokratiutveckling och tillit till politiker och myndigheter.

Den fullständigt lagvidriga rivningen av bostadsområdet Savamala, där massor av boende blev av med sina lägenheter för att lämna plats till ett shoppingcentrum, var ett exempel på korruption som minskat tilliten och framför allt gjort att Serbien hamnat längre ned på Transparency Internationals lista. Inga förövare har hittills ställts inför rätta. Det är ytterst anmärkningsvärt.

Med detta sagt måste Serbien ta rejäla krafttag för att motverka korruptionen i samhället, både inom lagstiftning, i handling och även inom medier. Serbien behövs i EU eftersom landet har en viktig roll inom Balkan. Men bara Serbien självt kan bestämma om det vill in i EU. Av det vi såg och hörde vet vi att viljan finns. Men många fler steg måste tas för att skapa rätt förutsättningar inför ett framtida EU-medlemskap. Jag är säker på att politikerna har hört sammat detta och agerar med detta i sikte inför ett framtida EU-medlemskap.

Herr talman! Jag vill slutligen yrka bifall till utskottets förslag i betänkandet och avslag på samtliga reservationer.
(Applåder)

Anf. 70 Statsrådet ANN LINDE (S):

Herr talman! Ärade ledamöter! Det känns väldigt roligt att få vara här igen och diskutera EU. I dag ska vi hantera skrivelsen angående EU:s verksamhet under 2017.

För mig som socialdemokrat kommer jobben alltid först. Därför vill jag börja med jobben.

Det är lätt att ta EU för självklart, men 1,4 miljoner svenskar går till jobbet tack vare exporten – och över 70 procent av exporten går till EU. Genom vår handel kan vi bygga ett starkare samhälle och ett tryggare Sverige.

Trots de möjligheter som en gemensam marknad skapar finns det många hinder för företag och människor som vill arbeta och röra sig över gränserna. Vi måste fortsätta att främja handel och få bort hinder på den inre marknaden. Därför har regeringen de senaste tre åren drivit på för att genomföra den inre marknadsstrategin för varor och tjänster och inte minst den digitala inre marknadsstrategin.

För att släppa lös digitaliseringens potential i Europa tog jag initiativ till att starta en grupp, den så kallade D9, med de nio mest digitaliserade länderna för att driva på arbetet i EU. Vi sågs senast i Dublin för en månad sedan och talade då mycket om artificiell intelligens.

Arbetet med digitalisering i EU har lett till att roamingavgifterna har avskaffats så att man kan surfa på mobilen till samma kostnad i EU som i Sverige, att en portabilitetsförordning har införts som gör att man kan titta på sina favoritserier utomlands och att geoblockering har avskaffats så att man inte längre kan diskrimineras om man handlar online – till exempel så här i semestertider, när man bokar hotell och hyrbil på nätet.

Det är med stolthet jag kan säga att svensk export slår rekord. Vi har aldrig exporterat mer än vi gör nu. Förra året ökade varuexporten med 10 procent!

Som svensk socialdemokrat vet jag att frihandel och export till omvärlden är en av grundpelarna för vår välfärd och trygghet. Under de senaste åren har EU framgångsrikt förhandlat frihandelsavtal med bland annat Kanada, Japan, Vietnam och Singapore. Avtal med Mercosur, Australien och Nya Zeeland är på gång. Vår kommissionär Cecilia Malmström är där just nu för att inleda de förhandlingarna.

Ärade ledamöter! Låt mig vara uppriktig här i kammaren. Jag är otroligt frustrerad, och nu ska jag berätta varför.

När jag tillträdde som EU- och handelsminister förhandlade EU med USA om ett nytt omfattande handelsavtal. Det var ett av de första stora mötena jag hade mellan EU-kommissionen och USA. Vi hade det faktiskt i LO-borgen. Avtalet skulle ta bort tullar och tariffer och onödiga skillnader i standardisering. Nu, två år senare, är det helt andra tongångar. President Trump inför tullar på stål och aluminium och hotar med att införa tullar på bilar. USA lägger också veto mot domare i WTO och äventyrar därmed hela överprövningsmekanismen. I stället för att diskutera hur vi kan utveckla världshandeln diskuterar vi nu hur vi kan komma undan ett handelskrig. Det hotar jobben här i Sverige och den ekonomiska utvecklingen i hela världen. Nu är det allvar. När andra vacklar måste vi i EU stå upp för öppen och fri handel – och, ärligt talat, för sunt förnuft!

Som socialdemokrat vet jag betydelsen av ekonomisk trygghet, av vetenskapen att man själv och ens familj har så att det räcker. Jag vet också hur otroligt viktigt det är att ha ett tryggt jobb, att inte ständigt behöva oroa sig för att bli av med sin inkomst. Trygga människor känner tilltro och räds inte framtiden. Men runt om i Europa upplever allt fler människor oro inför framtiden. Vi socialdemokrater förstår varför. Många har lämnats efter eller glömts bort, och inkomstklyftorna har vidgats.

Det är därför regeringen sedan mandatperiodens början arbetat för att sätta de sociala frågorna högre på EU:s dagordning. Tillsammans med kommissionen var vi värdar för toppmötet i Göteborg i november om rättvisa jobb och tillväxt. Där undertecknades den europeiska pelaren för sociala rättigheter. Jag hoppas att detta bidrar till en förbättrad utveckling som EU:s medborgare kommer att märka av. När de sociala klyftorna ökar minskar legitimiteten och förtroendet för samarbete och politiska lösningar.

Ett annat viktigt framsteg på det sociala området gjordes i april, när EU kom överens om nya utstationeringsregler som gör att principen lika lön för lika arbete ska gälla i alla medlemsländer. Efter ett hårt socialdemokratiskt arbete kan vi nu säga: Lika lön för lika arbete ska gälla!

Herr talman! EU ska fokusera på frågor som bäst löses på europeisk nivå, frågor där det finns ett europeiskt mervärde. Det kan vara stora frågor som klimatet eller små frågor som mobilens roamingavgifter.

Klimatfrågorna kan enskilda länder inte lösa på egen hand. Därför är jag glad att viktiga framsteg på klimatområdet har gjorts inom EU under denna mandatperiod. Sverige har varit ett av de länder som drivit på mest för att EU ska genomföra Parisavtalet. Vi arbetar hårt för ambitiösa mål för energieffektivisering och förnybara energikällor.

Migration är av sin natur en fråga som bäst hanteras gemensamt. Regeringen har drivit på för ett gemensamt asylsystem och utökat migrationsarbete inom EU. För Sverige är det självklart att alla medlemsstater ska ta ett gemensamt ansvar för människor som flyr till Europa, men så är tyvärr inte fallet. Regeringen har lagt stort fokus på att utarbeta gemensamma och starkare instrument inom EU för att hantera framtida migrationsutmaningar. Vi har lyft fram vikten av solidaritet, medverkat i EU-insatser och gett stöd till transit- och ursprungsländer. EU:s yttre gräns har också blivit mer robust. EU:s gemensamma asyl- och migrationssystem måste fungera, och vi kommer att fortsätta driva detta.

Sverige ska vara tryggt. Vår trygghet och utveckling är beroende av samarbeten med omvärlden, inte minst i Europa, och vi vet ju att vi lever i en alltmer orolig värld. Det märker vi inte minst i krigets Syrien och i Ukraina.

Därför har regeringen drivit på EU-arbetet på flera områden när det gäller säkerhet. Vi har initierat och drivit på arbetet mot terrorism och med EU:s globala strategi för utrikes- och säkerhetspolitik, bland annat för att stärka EU:s krishanteringsförmåga såväl civilt som militärt genom till exempel det permanenta strukturerade samarbetet, PESCO.

Förra veckan var jag i Kristinehamn och invigde det nya EU-lagret för civil krishantering som MSB ska ansvara för. Det skapar jobb i Värmland och förutsättningar för medmänsklighet i världen – en riktigt bra kombo!

Herr talman! Det är djupt oroande att det finns medlemsstater som både ifrågasätter och utmanar våra gemensamma värderingar. Jag är särskilt orolig över utvecklingen i Ungern och i Polen.

Respekt för rättsstatens principer och EU:s andra grundläggande värden är avgörande för unionens möjligheter att utvecklas ekonomiskt och socialt. När det brister hotas både individers rättigheter och i förlängningen sammanhållningen och säkerheten på vår kontinent.

EU är ingen bankomat där länder bara kan hämta ut pengar. Här gäller gemensamma värderingar och ansvarstagande för gemensamt fattade beslut. I EU:s långtidsbudget kan vi få se ett förslag om konditionalitet kopplad till medlemsstaternas efterlevnad av rättsstatens principer.

Den 2 maj presenterade kommissionen sitt förslag till en ny flerårig budgetram för perioden 2021–2027. Förhandlingarna om den fleråriga budgetramen kommer att bli långa och tuffa.

Regeringen anser att den föreslagna totala utgiftsvolymen är för stor och att den bör ligga kvar på samma nivå som nu, det vill säga 1 procent av EU:s totala bni. Vi accepterar inte heller att de rabatter som Sverige hittills haft på avgiften fasas ut. Det skulle innebära en stor ökning av den svenska avgiften och en orimlig finansieringsbörda för Sverige. Avgiften måste vara rimlig och rättvis.

Det finns också positiva element i kommissionens förslag, till exempel ett villkorande av EU-medel kopplat till efterlevnaden av rättsstatsprincipen. Regeringen har drivit på för att detta ska inkluderas i den nya budgetramen. För mig är det självklart att medlemsstaterna måste följa EU:s gemensamma värdegrund för att få ta del av EU:s medel.

Det är också viktigt att budgeten moderniseras. Här är kommissionen inne på rätt spår med mer medel till bland annat forskning och klimatåtgärder. Men det behövs ytterligare neddragningar i de traditionellt stora budgetposterna: jordbrukspolitiken och sammanhållningspolitiken.

En av de faktorer som påverkar budgetförhandlingarna mest är Storbritanniens utträde ur EU. Brexit innebär att förutsättningarna för EU-samarbetet förändras, särskilt för Sverige som länge haft Storbritannien som en nära samarbetspartner i många viktiga frågor.

I förhandlingarna om Storbritanniens utträde är en viktig svensk prioritering att säkra en ansvarsfull och förutsägbar process. Betydande framgång har gjorts i den riktningen. Men ännu återstår svåra utträdesfrågor, framför allt frågan om gränsen mellan Irland och Nordirland.

Herr talman! Jag vill avsluta med att säga några ord om en fråga som jag som EU-minister brinner särskilt för: att stärka delaktigheten i EU-arbetet här hemma i Sverige. Just nu pågår en viktig debatt om EU:s framtid. Regeringen har under mandatperioden tagit flera initiativ för att stärka möjligheterna att påverka beslut på EU-nivå, fördjupa förståelsen för EU och bredda EU-debatten i det svenska samhället.

De senaste åren har regeringen bjudit in civilsamhällets organisationer, arbetsmarknadens parter och andra aktörer till så kallade EU-sakråd. Där har de kunnat framföra sina synpunkter på aktuella EU-frågor.

Genom EU-handslag har regeringen kunnat engagera fler i arbetet för att öka delaktigheten. Sammanlagt deltar 77 organisationer, inte minst kommuner och landsting, från hela landet i arbetet. De har, i och med handslagen, åtagit sig att stärka ambitionsnivån i sitt EU-relaterade arbete. Det handlar exempelvis om att inkludera fler i utformandet av EU-politiken, bättre informera om EU-relaterat arbete och verka för att öka kunskapen om EU. Intresset och engagemanget imponerar verkligen.

Som en sista midsommarhälsning kan jag tipsa alla ledamöter om att ta del av skriften *Ökad delaktighet i EU*, där vi berättar om alla de förslag vi har lagt fram och nämner alla de 77 aktörerna vid namn. Trevlig midsommar, allihop!

(Applåder)

Anf. 71 KERSTIN LUNDGREN (C) replik:

Herr talman! Det är välkommet att vi nu har en EU-minister. Vi startade denna mandatperiod utan EU-minister, och det var naturligtvis en brist som vi var många som förvånades över och påtalade. Det är desto roligare att det nu finns en EU-minister när vi avslutar perioden.

Jag är också glad för den starka frihandelsröst jag hörde från ministern. Detta är en bild av att många av de regler vi har utgör hinder för jobb och tillväxt – en hållning som man också kan se i Sverige, herr talman. Det finns alltså skäl att se denna frihandelsambition också när vi ska öppna upp och göra det möjligt för fler jobb i landet.

Men jag begärde ordet framför allt för att understryka vikten av att EU har klarat att upprätthålla sanktionerna mot Ryssland till följd av den olagliga annekteringen av Krim och kriget i Ukraina. Det är naturligtvis viktigt att vi håller ihop och inte backar här. Det var också viktigt att vi var många som markerade efter Skripalattacken i Storbritannien. Detta visar att vi ändå kan stå upp gemensamt när det gäller.

Visst vore det bra om vi också kunde ha en gemensam Magnitskijlagstiftning på EU-nivå, men nu är vi inte riktigt där. Vilka åtgärder har EU-ministern vidtagit för att försöka driva på för att nå en sådan lagstiftning på EU-nivå? Det finns ju många EU-länder som ändå har valt att gå den vägen, så visst borde det vara möjligt att göra också från svensk sida.

Anf. 72 Statsrådet ANN LINDE (S) replik:

Herr talman! Tack, ledamoten Kerstin Lundgren, för frågan!

Jag tycker också att det är bra att vi har en EU-minister! Jag lovar att hålla flaggan högt för frihandel även fortsättningsvis.

När det gäller sanktionerna mot Ryssland och införandet av de så kallade Magnitskijlagarna har regeringen inte något emot att skärpa sanktionerna mot Ryssland. Men vi anser inte att enskilda länders införande av Magnitskijlagar får tillräcklig effekt. Sverige har inte några egna, nationellt beslutade sanktioner. Alla våra sanktioner är FN- eller EU-sanktioner.

Regeringens bedömning är att sanktionerna, för att vara riktigt verkningfulla, bör vara EU-gemensamma. Detta minskar också risken för att EU-kretsen blir splittrad i avgörande frågor och att eventuella motåtgärder förstärker en sådan splittring. Vi anser alltså att införande av EU-sanktioner kräver enhällighet.

Anf. 73 KERSTIN LUNDGREN (C) replik:

Herr talman! Men enskilda EU-länder har infört Magnitskijlagstiftningar. Kanada, som vi har frihandel med, har valt den vägen, liksom USA. Det vi föreslår och vill se är ett agerande från svensk sida om man inte kommer fram, och vi vet att detta blockeras av länder som står nära det ryska narrativet. Detta gör att vi måste vara beredda att inte låta oss dras ned, utan tillsammans med andra like-minded våga gå framåt – kroka arm med Storbritannien, Holland och Danmark, som utreder, och med våra baltiska grannar, för att försöka bygga ett starkare case och göra det tydligt att vi står upp för mänskliga rättigheter och inte tolererar att MR-personer eller politiska aktörer dödas utan konsekvenser med straffrihet som följd.

Vi har möjlighet att göra detta, för det handlar om en situation där vi inte sitter och snickrar på detta själva i Sverige utan gör det tillsammans med andra länder i EU och försöker samordna oss. Detta är vägen framåt. För att utveckla EU måste man också vara beredd att gå vidare tillsammans. Det är inte alltid alla står bakom, utan det är viktigt att också gå före.

Med detta, herr talman, vill jag avslutningsvis tacka kamraterna i utskottet, talmannen och talmanskansliet och naturligtvis också hela utrikesutskottets kansli och önska alla en fin sommar, inklusive regeringens företrädare här i dag.

Anf. 74 Statsrådet ANN LINDE (S) replik:

Herr talman! Som jag sa innan har vi inget emot att diskutera denna fråga. Vi vet att enskilda länder har infört sanktioner, men vi tror inte att detta är det bästa sättet. Vi tror att vi om vi inför sanktioner själva bidrar till splittringen i stället för till sammanhållningen.

I dag är vi glada, för vi har vunnit vår första gruppmatch i fotbolls-VM. Men vi visade också solidaritet med Storbritannien med anledning av nervgiftsattentatet i Salisbury genom att inte delta i invigningen av fotbolls-VM. Jag tycker alltså att regeringen, både när det gäller symbolhandlingar och verkligt kraftfulla saker, som konditionalitet och artikel 7-förfarandet gällande Polen och Ungern, är tydlig i dessa frågor.

Jag vill också tacka Kerstin Lundgren för bra debatter och diskussioner flera gånger här i kammaren.

Anf. 75 JOHAN NISSINEN (SD) replik:

Herr talman och EU-minister Ann Linde! Förra året initierade EU-kommissionen den sociala pelaren, vilket syftade till att skapa ett enhetligt system för välfungerande och rättvisa arbetsmarknader och välfärdssystem. Detta kamoufleras som ett frivilligt projekt, och precis som alla frivilliga projekt riskerar det att utvecklas så att det skapas nya institutioner och myndigheter på EU-nivå. Vi kan redan se detta i form av en arbetsmarknadsmyndighet på EU-nivå.

Socialdemokraterna har tidigare sagt att man ville titta på förslaget först. Avser Socialdemokraterna att stoppa den nya byrån, eller kommer Socialdemokraterna steg för steg att lämna över svensk arbetsmarknadspolitik till EU?

Anf. 76 Statsrådet ANN LINDE (S) replik:

Herr talman! Tack, ledamoten Nissinen! Vi har inte något stöd i riksdagen för en arbetsmarknadsmyndighet. Därför kommer regeringen naturligtvis inte att föra fram det förslaget.

När det gäller den sociala pelaren har vi hela tiden sagt att vi inte anser att det ska vara någon skillnad i kompetens mellan EU-kommissionen och de olika länderna. Jag ser inte rädslan för att detta ska ske.

Anf. 77 JOHAN NISSINEN (SD) replik:

Herr talman! Den sociala pelaren har enligt vår mening varit en onödig åtgärd som dessutom skär genom den svenska arbetsmarknadsmodellen. Med denna utveckling kommer de tider då facket och arbetsgivaren gjorde

upp om villkoren på arbetsmarknaden att vara historia. Den svenska modellen kommer på sikt att ersättas med EU-lagstiftning, förutom att regelverket i den sociala pelaren kommer att leda till mer regelkrångel för företag, minskad tillväxt och färre arbetstillfällen i Sverige och EU.

Som jag tolkar EU-ministern nu kommer Socialdemokraterna alltså inte vidare att stödja den sociala pelaren.

Anf. 78 Statsrådet ANN LINDE (S) replik:

Herr talman! Det finns ingen som kan anklaga Socialdemokraterna för att inte stå upp för den svenska modellen. Däremot har arbetsmarknadsfrågorna och de sociala frågorna länge fått stå i bakgrunden i EU. Detta gjorde att det var absolut nödvändigt att ta initiativ för att få upp dessa frågor så att man sätter människorna före marknaden, som vi kanske lite sloganmässigt brukar säga.

Samtidigt är det ju inte konstigt att kommissionen använder sin initiativrätt och lägger fram förslag inom ramen för det som fördraget ger. Det har skett sedan EU bildades. Det har handlat om rätt till semester, till ett visst antal sovtimmar och så vidare. Det är faktiskt bara positivt. Det betyder inte att kommissionen ska ta över de befogenheter som vi har på nationell nivå.

Jag ser det alltså inte på samma sätt. Jag tror att man härmed har fört upp frågorna så att de prioriteras bättre i EU.

Anf. 79 SOFIA DAMM (KD) replik:

Herr talman! Efter brexit och efter oförmågan att gemensamt hantera migrationen kom kommissionens ordförande Jean-Claude Juncker att tala om en existentiell kris och började skissa på olika scenarier som vi skulle diskutera runt om i Europa för att komma fram till en ny vision för Europa.

I EU-ministerns anförande nämndes hur diskussionen har kommit igång i Sverige och att EU-ministern såg väldigt positivt på det gensvar man har fått. Det är jättebra med diskussioner, men någonstans måste vi komma med konkreta förslag och höja vår röst inom EU-samarbetet.

Utrikesutskottet har under våren besökt några olika europeiska huvudstäder just för att se lite hur diskussionerna har gått och vilka visioner som finns för ett framtida EU-samarbete. Vi besökte bland annat Wien, Berlin, Paris, Köpenhamn och London. Jag var med i den delegation som var i Paris. Där har man kommit väldigt långt och tagit många steg framåt när det gäller vad man vill åstadkomma med det gemensamma EU-samarbetet.

Det är jättebra med diskussionerna här hemma, men de tycks inte riktigt ha hörts ned till kontinenten. Man efterfrågar hur vi i Sverige ser på Europas framtid och vilka stora saker som vi kämpar för. Man undrar varför det inte hörs en nordisk röst, så att vi kan ta större plats i diskussionen.

Min fråga är helt enkelt: Har diskussionerna resulterat i något som konkret har kunnat föras in, eller är det fortsatt en diskussionsklubb?

Anf. 80 Statsrådet ANN LINDE (S) replik:

Herr talman! Tack för frågan, ledamoten Damm! I Paris tycker de nog att vi är lite tradiga. Vi har inte de stora visionerna om att vi alla ska gå mot federalism och så vidare. Vi ser mer på de praktiska resultaten och att vi steg för steg går framåt. Detta är också vad vi kan se i de EU-sakråd

som vi har haft om de sex förslag – ett huvudförslag och fem diskussionsförslag – som kommissionen har lagt fram när det gäller hur man ska utveckla EU-politiken.

För att sammanfatta det kan man säga att vi är ganska nöjda med hur det är. Vi vill inte ge mer befogenheter till kommissionen, men vi vill heller inte dra tillbaka det hela så att vi blir en inre marknad som bara sysslar med ekonomi. Vi vill ha det ungefär som det är nu men vill lägga fram konkreta förslag på områden som spelar roll för människor.

Vi kanske inte har samma uppfattning här, men jag tycker verkligen att när vi på det sociala toppmötet satte de sociala frågorna på agendan faktiskt flyttade fram positionerna. Det är många som har sagt detta. På mötena hör jag hela tiden att vi nu har satt de sociala frågorna på agendan på ett sätt som man inte har gjort på kanske 10–15 år.

Svaret är alltså: Nej, vi har inga stora visioner som Macron. Vi vill fortsätta med vårt pragmatiska arbete för att se att det händer saker som förändrar verkligheten för människor steg för steg.

Anf. 81 SOFIA DAMM (KD) replik:

Herr talman! Tack, statsrådet, för svaret! Jag tycker att man borde kunna kombinera stora visioner med praktiska steg framåt. Det ska inte stanna vid visionära anföranden, utan givetvis ska vi ta praktiska steg.

Men någonstans måste vi också ha en strategi. Vi kommer ju att förlora en allierad i och med att Storbritannien lämnar EU. Vill vi närma oss Paris eller Berlin, eller vilka ser vi som våra allierade? Vi måste ha någon form av vision för hur vi ser framtiden och var vi kan finnas i den gemensamma EU-framtiden. Detta får statsrådet gärna utveckla något.

Jag vill gärna passa på att ställa en annan fråga när jag nu har handelsministern här. I mitt anförande nämnde jag att EU:s röst när det gäller mänskliga fri- och rättigheter inte är lika stark längre. Jag nämnde avtalen med Iran och Kuba som exempel. Därför vill jag fråga EU- och handelsministern hur Sveriges regering har säkerställt att vi stärker upp arbetet med mänskliga fri- och rättigheter specifikt när det gäller Kuba och Iran, eftersom de dimensionerna inte finns med i avtalen.

Anf. 82 Statsrådet ANN LINDE (S) replik:

Herr talman! Tack, ledamoten, för frågan! Det kanske helt enkelt är så att vi ser olika saker som visioner och som pragmatiskt arbete. Givetvis har vi frågor som ligger högst bland våra prioriteringar. Det är jobb, klimat, migration och säkerhetsfrågor. Vi vill inte gå mot mer federalism. Vi har varit med och exempelvis stoppat transnationella listor i Europaparlamentet och så vidare. Inom de olika områdena ser vi hela tiden vad som inte funkar och var vi behöver driva på.

En sak som inte funkar tillfredsställande är, som jag nämnde innan, den digitala inre marknaden. Så sent som i morse kunde vi läsa att Sverige rankas högt när det gäller digitaliseringen medan ett land som Tyskland rankas väldigt lågt. Detta påverkar möjligheterna till handel, tillväxt och jobb. Vi försöker ta tag i detta och säger att vi måste gå in och skjuta på på olika sätt.

Frågan om allierade ser jag som en av mina viktigaste. I och med att Storbritannien försvinner förlorar vi, som ledamoten sa, kanske vår viktigaste allierade i alla frågor utom social- och arbetsmarknadsfrågor. Därför

har jag väldigt medvetet försökt se till att till exempel Tyskland ska vara en av våra viktigaste allierade.

Så sent som i förra veckan hade jag bilateralt besök i Berlin med min motsvarighet. Jag passade naturligtvis också på att vara på handelsministeriet. Han har varit här. Vi har gjort en massa utspel tillsammans. Vi har drivit frågor om konditionalitet tillsammans. Frankrike försöker vi också jobba med. Vi har inte riktigt lika mycket gemensamma åsikter där, men eftersom det är ett stort land är det väldigt viktigt att ha med dem. Vi jobbar naturligtvis även med våra nordiska grannländer.

Anf. 83 SOFIA ARKELSTEN (M):

Herr talman! Det har varit lite stökigt i talarlistan. Det är alltså inte fotbollsrelaterat – det är viktigt att få fram det. Min kollega Margareta Cederfelt kommer att föredra det breda och stora visionära inlägget om EU från Moderaternas sida.

Detta betänkande är både stort och bakåtblickande, men vi kan använda det för att ta sats framåt.

Det finns olyckligtvis väldigt mycket att tala om vad gäller EU:s bilaterala och regionala förbindelser, som att den ryska aggressionen är det mest allvarliga hotet mot den europeiska säkerhetsordningen sedan kalla krigets slut. Om detta är vi överens i utskottet.

Sverige har varit ett av de drivande länderna vad gäller sanktioner mot Ryssland med anledning av den illegala annekteringen av Krim. EU har agerat tillsammans och visat styrka. I Moderaternas partimotion står också att vi anser att Sverige ska driva på inom EU för utvidgade sanktioner mot Ryssland. Sanktioner är möjligen inte alltid särskilt effektiva. De är väldigt trubbiga. Men när vi är många som samarbetar får de effekt. Fast det går också att göra sanktioner skarpare.

Herr talman! År 2016 införde USA en Magnitskijlagstiftning. Den heter så till minne av Sergej Magnitskij, som dödades i fängelse. Hans berättelse och hans återupprättelse drivs med kraft av Bill Browder, som beskriver detta i sin bok men som också har besökt Sveriges riksdag och talat på seminarier.

Lagstiftningen är en möjlighet att besluta om sanktioner som riktar sig mot enskilda människor som är inblandade i brott mot mänskliga rättigheter. Flera andra länder har infört liknande lagstiftning, till exempel Storbritannien, Kanada, Estland och Litauen. Idén är att slå till rakt där det gör ont – i pengarna. Det ska inte löna sig att begå allvarliga brott mot mänskliga rättigheter.

Jag uppskattar det konstruktiva samarbetsklimatet i utrikesutskottet och är väldigt glad åt att utskottets texter om Magnitskijlagstiftningen blev så bra. Jag riktar ett särskilt tack till Pyry Niemi från Socialdemokraterna.

Herr talman! Det är klart att det blir bäst effekt när EU gör saker tillsammans. Men Sverige ska driva på för att sanktionerna ska utvidgas så att personer som kränker mänskliga rättigheter, som förföljer, torterar och dödar ryska demokrati- och civilsamhällesaktivister och som lever på korruption kan bli föremål för ytterligare sanktioner. Dessa principer kan införas i enskilda EU-länder.

Det är viktigt med svensk enighet om vart vi är på väg och om principerna. Nu vet Sveriges riksdag vad vi vill, och det är en start.

Det finns en reservation från Alliansen som är något skarpare, men den börjar med att beskriva att vi delar utskottets bedömning i sak. Det som skiljer är formen. Det är komplicerat att rättssäkert lagstifta på detta sätt, och det behöver utredas av regeringen. Det är verkligen inte omöjligt. Andra länder har ju lyckats införa en sådan lagstiftning.

Herr talman! Naturligtvis yrkar jag bifall till denna reservation, nr 19 under beslutspunkt 7, som går lite längre i fråga om hur detta ska införas. Men det viktiga här är den övergripande enigheten. Sverige står upp för rättsstatens principer. Tillsammans gör vi skillnad för mänskliga rättigheter.

Jag vill så här i mandatperiodens sista utrikesutskottsdebatt ta tillfället i akt och tacka kollegorna i utskottet. Vi har ett väldigt fint samarbete. Det är väldigt ofta som själva fienden inte är i rummet. Jag uppskattar att vi har högt i tak och en konstruktiv samtalston. Det är väldigt roligt att jobba ihop med er. Jag önskar några av er lycka till i valet och andra inte så jättemycket lycka till.

Anf. 84 KENT HÄRSTEDT (S):

Herr talman! Jag vill börja med att yrka bifall till utskottets förslag i betänkande 2017/18:UU10.

Det är ingen som kan undvika att känna av Europas utmaningar i dag. Migrationsströmmarna de senaste åren har bidragit till att släppa loss krafter och idéer inom Europeiska unionen som vi hoppas lägga långt bakom oss. I dag ser vi hur högerpopulistiska krafter är på frammarsch. I många länder, inte så långt från oss, ger det skäl till oro. För inte så länge sedan besökte jag Polen. Jag hade samtal med deras MR-ombudsman. Han beskrev hur både rättssäkerheten och mediefriheten nu beskärs i vårt nära grannland.

I flera medlemsstater inom Europeiska unionen ser man hur olika regimer stärker sitt inflytande i rättssystemen och hur civila samhällens möjligheter att arbeta beskärs. Det finns stor oro för hur vi långsiktigt ska hålla ihop detta. Ändå är det precis det vi måste göra. Vi måste kämpa för de demokratiska krafterna och stå upp för det civila samhället och för det som skapar kittet i den europeiska gemenskapen.

Vår union bygger nämligen på gemensamma, grundläggande värden, som vi tillsammans har formulerat. Det handlar om grundläggande värden som demokrati, mänskliga rättigheter och rättsstatens principer – helt i enlighet med artikel 2 i EU:s fördrag.

Vi måste lita på att alla medlemsstater lever upp till de kriterier som vi gemensamt har ställt oss bakom.

När jag blickar framåt känner jag en oro för hur dessa demokratiska kriterier utmanas. Utanför EU andas många auktoritära regimer och diktaturer i dag morgonluft. När EU på olika sätt försvagas minskar demokratiens röst i världen.

Jag kan se tillbaka på mina 20 år här i riksdagen. Kampen för de grundläggande demokratiska värdena och för mänskliga rättigheter har inte varit så angelägen vid något tillfälle som just nu. Jag tänker på Rysslands övergrepp på sina grannar, den illegala annekteringen av Krim och aggressionen i östra Ukraina. Till det kommer Kinas ökande självkänsla och makroplaner för Belt and Road världen över. Och till detta kommer ett USA

som i dag utmanar många av de grundläggande spelregler som gjort oss framgångsrika tillsammans – EU och USA.

Dessa makrotrender understryker bara behovet av ett starkare regionalt samarbete inom Europeiska unionen men också med våra nära grannar inom den nordiska gemenskapen.

Herr talman! Med det sagt vill jag, då detta med all sannolikhet är de sista ord jag säger i denna talarstol, säga några avslutande ord.

I 20 år har jag haft äran, förtroendet och ansvaret att vara riksdagsledamot. Det har på många sätt varit både lärorikt och spännande, men det har också varit en slitsam resa.

År 1998, när jag kom in i Sveriges riksdag, var jag en av de tolv första som blev personvalda. Jag blev helt enkelt inkryssad i riksdagen. Jag är stolt över att jag också nu, när jag har valt att inte längre kandidera till riksdagen, fortfarande är personkryssad och personvald.

Att ha nära kontakt med min väljarbas är någonting som jag har hållit väldigt högt. Jag tror att det är så demokratin hålls levande. Det har förtusatt en nära och intensiv närvaro i valkretsen mellan alla utrikesresor som jag faktiskt också har företagit mig dessa år. För en grabb sprungen ur en statarsläkt från Österlen och en arbetarfamilj från Helsingborg har det varit en stor ära att vara här.

Vi är många folkvalda som inte är från Stockholm, och vi lever ett delat liv. Vi har vår familj på en plats i landet och vår arbetsplats här i Stockholm eller för den delen ute i världen.

Själv har jag vid flera tillfällen fått känna glädje på avstånd. När min son Joel föddes 2001 hann jag precis hem. När min mamma gick bort hann jag inte hem. Så är det när man delar livet mellan familjen och att vara folkvald och ha sin plats i riksdagen.

När man blickar tillbaka är det inte så lätt att veta om man har prioriterat sin tid rätt som folkvald. Själv har jag försökt att ägna humanitära frågor, mänskliga rättigheter, demokrati och internationella relationer mitt engagemang under dessa år.

Jag vill avsluta med att tacka väljarna i min valkrets, mitt parti Socialdemokraterna och min familj och mina vänner för deras tålamod. Att vara demokrat som jag är förutsätter också pluralism, och därför vill jag också framföra mitt tack till alla mina politiska motståndare. Utan er hade det varit ganska tråkigt att vara riksdagsledamot.

Till Riksdagsförvaltningen och all dess lojala och kompetenta personal vill jag framföra mitt varma tack!
(Applåder)

Anf. 85 MARGARETA CEDERFELT (M):

Herr talman! Jag vill inleda med att säga att mitt anförande kommer något sent på talarlistan, eftersom Karin Enström, som skulle ha företrätt oss moderater, fick förhinder.

Regeringens skrivelse om verksamheten i Europeiska unionen under 2017 ger en god, heltäckande bild över vilka frågor som har behandlats här i Sverige och hur riksdagen har agerat i sina ställningstaganden. Att debattera retroaktiva frågor är inte alltid det mest intressanta. Samtidigt, herr talman, vill jag säga att det är väldigt viktigt, för det som hände tidigare påverkar politik och ställningstaganden framöver.

Betänkandet är också en dokumentation över vad regeringen har gjort och dess ställningstaganden när det gäller EU-politiken. För att inte missa det vill jag redan här säga att jag yrkar bifall till reservation 5. Jag står självfallet bakom samtliga reservationer, men i vanlig ordning yrkar jag för tids vinnande inte bifall till dessa.

Jag vill börja med att understryka att utrikesutskottet i stora delar har relativt mycket gemensamt när det handlar om EU-politiken, men det finns också skillnader, något som har framkommit tidigare i debatten.

Jag vill också understryka att EU i dag är det verktyg som vi känner bäst när det gäller att arbeta för fred, demokrati och säkerhet. Så har det varit sedan efter andra världskriget när EU bildades.

Vi moderater säger att EU ska vara relevant. Det handlar inte om att EU ska vara smalt, utan det handlar om att EU ska vara relevant – att de beslut som fattas på EU-nivå ska vara relevanta för unionen, för dess medlemsstater och för dess medborgare. Grunden för Europas samarbete inom EU är mötet mellan människor, insikten om ett ömsesidigt beroende och att den gemensamma politiken har betydelse. Som jag nämnde är det viktigaste som EU gör i dag att främja de fyra friheterna: fri rörlighet för människor, fri rörlighet för varor, fri rörlighet för tjänster och fri rörlighet för kapital.

EU-lagstiftning beskylls ofta för att ta lång tid. Men lagstiftning som omfattar 27 medlemsländer måste få ta tid. Forcerade beslut blir sällan bra utan riskerar att undergräva förtroendet för Europeiska unionen.

Just förtroendet är väldigt centralt för att värna medborgarnas förtroende för Europasamarbetet så att unionen ska kunna leva upp till de löften som medlemsländerna har avgett vid sitt medlemskap i unionen. Det är också viktigt att komma ihåg att samarbetet utgår från 27 suveräna stater och att det som vägleder samarbetet är fördragen och viljan, förmågan, att nå kompromisser.

Vi behöver en klar uppfattning här i Sverige om vad vi vill prioritera, och Sverige bör fortsätta att vara en ledande nation inom EU som arbetar för att medborgarna i medlemsländerna ska få god valuta för medlemskapet. Här vill jag säga att jag inte är helt övertygad om att regeringen har lagt fokus på rätt frågor för att medborgarna ska få just valuta för medlemskapet. Jag tänker på den sociala pelaren, som regeringen har drivit på för att Sverige ska skriva under. Detta är någonting helt nytt som påverkar hur parterna i Sverige ska samarbeta med varandra, och det påverkar också den lagstiftning som finns.

Jag vet att jag har anmält fem minuter, men eftersom Karin Enström inte är närvarande, herr talman, kommer jag att överskrida min tid om inte talmannen avbryter mig.

(TALMANNEN: Du har all rätt att tala.)

Tack, herr talman! Utöver den sociala pelaren och arbetsmarknadens parter finns det en annan viktig fråga som regeringen skulle kunna arbeta mer för, och det är ett ökat nordiskt samarbete. De nordiska länderna och de baltiska länderna ligger nära varandra i väldigt många frågor, och efter brexit är den nordisk-baltiska regionen den fjärde största inom unionen. Vi skulle kunna vara mer aktiva än vad vi är, och det är en fråga som ankommer på regeringen.

Migrationspolitiken är en annan fråga där vi moderater säger att hela EU måste samarbeta. Europa ska kunna ta emot flyktingar, det är självklart, men det måste också finnas ett samarbete mellan länderna.

Andra frågor som är viktiga är miljö- och klimatpolitiken liksom försvars- och säkerhetspolitiken.

Jag vill i detta sammanhang även lyfta upp att det EU som vi känner sedan tidigare, med fasta allianser, är under förändring. Här är det viktigt att de demokratiska krafter som finns fortsätter att samarbeta och hitta vägar framåt för att vi ska ha en union där medborgarnas vilja står i fokus.

Precis som tidigare har lyfts fram av mina kollegor vill även jag lyfta fram det östliga partnerskapet som en oerhört viktig del. Sverige har varit drivande för det östliga partnerskapet och måste fortsätta att vara det. I mina kontakter med länder som inte är medlemmar i EU men som omfattas av det östliga partnerskapet ser jag regelbundet hur viktigt partnerskapet är. Vad som ofta lyfts fram är hur partnerskapet utvecklar demokratin och främjar en utveckling av en lagstiftning som inte bara reglerar landets lagstiftning i sig utan också hur regering och riksdag i länderna ska arbeta och öka ekonomin. Det finns nämligen med som en viktig del, och här kan Sverige göra oerhört mycket.

Jag vill också säga något om sanktionerna. Här får Sverige inte tappa fotfästet, utan det gäller att fortsätta att arbeta på för att de sanktioner som EU har beslutat om ska vara kraftfulla och drabba där de ska.

Tyvärr finns brexit på dagordningen. Här är det viktigt att vi i Sverige är förnuftiga och fortsätter att arbeta för att det ska finnas ett samarbete med Storbritannien. Det är ett grannland!

Herr talman! Jag vill även lyfta fram en annan oerhört angelägen fråga, nämligen hur samråden mellan regering och riksdag ska se ut framöver. Det har funnits en lång tradition i Sverige där regeringen inför deltagande i EU:s toppmöten alltid har samrått med riksdagen. Nu har det under senare tid förekommit informella toppmöten. Det beror bland annat på brexit. Tyvärr har regeringen här inte samrått på samma sätt som tidigare, utan det har handlat om informationstillfällen.

Om EU ska fortsätta att ha en positiv förankring är det viktigt att riksdagen också står bakom regeringen. Att riksdagen ibland har en avvikande mening – så är det i en demokrati. Och det är angeläget att det kan fortsätta. Men regeringen kan också se riksdagens ställningstagande som något som ger styrka i diskussionen med andra EU-länder. Att kunna säga att riksdagen står bakom ett ställningstagande är en tillgång.

Därför vill jag göra ett medskick i denna fråga. För att vi ska ha ett förankrat EU i Sveriges riksdag och hos Sveriges befolkning får de samråd som det finns en tradition att hålla inte avvecklas, utan de måste stärkas. Det är angeläget att riksdagen fortsätter att hantera EU-frågor enligt demokratiska principer.

Anf. 86 ANNA HAGWALL (-):

Herr talman! Först vill jag yrka bifall till motion 4041. Det är en motion där vi i 18 punkter förklarar hur Alternativ för Sverige ser på EU.

Det EU vi röstade för 1994 är inte det EU som finns i dag. Det har muterat till något annat, som vi inte skulle rösta för i dag. Vi förutsatte att medlemskapet i EU var positivt för Europas folk. I dag skulle de flesta av oss säga nej till EU och ja till svexit vid en folkomröstning.

Inte nog med att vi undan för undan förlorar vår självständighet; projektet kostar ofantliga summor, och vi får lite tillbaka. Att folk inte ser att EU är det nya Sovjet går över mitt förstånd. Det måste bero på historielös-
het och brist på kunskap om förra seklets historia och politik. Sovjets främsta syfte var att krossa nationalstaterna, blanda befolkningen, kalla alla för sovjet, i vårt fall européer – med en ny historia. Ingenstans var det större etniska konflikter än i Sovjet. Låter det bekant?

EU styrs av tusentals människor som vi inte har röstat för, och EU:s lagar är överordnade. Det är en utmärkt situation för våra egna makthavare, som inte behöver ta ansvar och bestämma något. Statsminister Stefan Löfven tar med detta in absurdum i debatter. Vid varje het fråga hänvisar han till EU.

Inför inträdet i EU handlade det i hög grad om att vi inte skulle ge upp vår självständighet och handlingsfrihet som nation. Många var skeptiska och rädda för att i förlängningen förlora nationen Sverige – att den skulle försvagas och rent av upplösas. Detta har över tid mer och mer besannats. Vi gav upp stora delar av vår nationella frihet, men det blev ökade svårigheter och en ökad sårbarhet. Sverige har förvandlats till ett helt nytt land som medborgarna inte känner igen och inte önskar.

Varje nyhetsändring fylls med negativa effekter från helt okontrollerade samhällsförändringar. Det sker i hur många led som helst. En gång i tiden storslagen EU-vision visar alltmer upp sitt rätta ansikte. Den lilla människan får hela tiden stå tillbaka som förlorare i sitt eget vardagsliv, medan komplexet med tjänstemannakadror och olika typer av byråkrati växer. De växer och frodas i sina maktambitioner. Makt vill gärna ha mer makt – och även säkra den. De gör så på de enskilda ländernas bekostnad. Ju mer makt i EU, desto mindre makt till enskilda nationer. Ju fler bindande avtal, desto mer bakbundna blir vi.

Människor har i alla tider strävat efter makt. Makt göder maktambitioner. Får människor möjlighet att utöka makten tar de chansen. Men makt har en förmåga att koncentreras och hamna i allt färre händer. Då är det farligt.

Om det finns för mycket förmåner och för lite insyn sväller organisationen snabbt till en självgående maktapparat som är till för sin egen skull och där man håller varandra om ryggen.

Borde vi inte ha lärt oss hur vi odlar gräs på tomten? Efter en tid blir det vildvuxet och svämmar över. Det finns ingen gräns för hur mycket en byråkrati kan växa om man inte ser till att hålla den nere. Det är ett självstyrande monster som tenderar att suga upp all näring som finns.

Sverige hyllas ofta i EU eftersom Sverige förmodligen är den bästa lydstaten. Sverige inför på största allvar allt vad de hittar på, medan andra länder ofta säger ja och sedan ignorerar EU:s lagar.

En nation har alltid yttre gränser. Det har EU också, men skillnaden mot tidigare är att vi i Sverige själva hade militär, tull, polis och kustbevakning som på olika vis markerade, patrullerade och försvarade denna yttre gräns. Inom EU har försvaret inte följt med. Vi står nu med en mycket större geografisk yta och en allt längre yttre gemensam gräns. Dessa gränser klarar inte EU att försvara och därmed inte heller de ingående nationernas gränser.

Det är lättare att ha storslagna visioner om framtiden, men det är betydligt svårare att backa utvecklingen. Människan vill helst se framåt, fylld av framtidstro och hopp. Det är först bakom henne misslyckandena har radats upp och blivit synliga. Men då är det för sent. Vägvalen är gjorda.

Heder åt Storbritannien, som hade mod och kurage att hoppa av EU-projektet. Heder åt de forna öststater med Ungern som ledande nation som törs bromsa en pådyvlad och destruktiv toppstyrd migration. De ser vad som har hänt i länder som Sverige, Tyskland och Frankrike och drar sina slutsatser. Att erkänna misslyckanden är sällan lätt, speciellt från den styrande toppen. Därför ropas det full fart framåt, trots att alla innerst inne vet att Europas försök till ännu mer öppna gränser redan är ett stort och katastrofalt misslyckande. Misslyckandena förgiftar svensk inrikespolitik, och valet anas bli mycket fult. Man vågar inte erkänna sina misstag. Den havererade migrationspolitiken och även andra misslyckanden radas upp.

De ansvariga politikerna vet inte var bromspedalen sitter; än mindre använder de den. Att backa är väl för mycket att begära. Jag anser att EU-projektet är bortom all räddning i nuvarande form. Det har mindre och mindre folklig förankring. Modellen och styret är så illa därän att det skulle behövas en storstädning eller något helt annat, mindre enheter, till exempel Visegrådgruppen, eller för Sveriges del en nordisk samarbetsunion. En union för hela Europa med länder som har fundamentalt olika förutsättningar, och med ett maktfullkomligt elitiskt styre som tappat kontakten med verkligheten, är dömd att misslyckas.

Herr talman! Missnöjet har ökat med politikerna, med EU och med en hänsynslös globalisering tack vare att folk numera kan söka och hitta opartisk information på internet. Även makthavarna har snappat upp det folkliga missnöjet som människor har ventilerat i sociala medier och inom alternativa medier. Det verkar som att lösningen de tänker sig inte är att förändra utvecklingen och normalisera politiken utan att förbjuda diskussioner och förbjuda beskrivningen av verkligheten som den är.

Jag skulle härmed vilja uppmärksamma er på ett direktiv om upphovsrätt som kommer att avgöras i Europeiska parlamentets utskott för juridiska frågor den 21 juni. Går lagen igenom kommer internet som vi känner det nu att förändras helt – till det sämre. Lagen innebär att en avgift kommer att införas för att länka till upphovsrättsskyddat material. Dessutom kommer man att införa automatisk filtrering för att stoppa uppladdning av upphovsskyddad information som text, bild, video, ljud och kod. Konsekvenserna kan bli dramatiska och leda till många oförutsedda och oönskade konsekvenser.

EU:s nya upphovsrättsdirektiv går emot folkets intressen. Jag uppmanar er att göra allt ni kan för att stoppa lagen. Rädda internet från EU:s länkskatt och nätcensur!

Anf. 87 JEFF AHL (-):

Herr talman! Låt mig börja med några ord från Martin Schulz, tidigare talman i Europaparlamentet:

The British have violated the rules. It is not the EU philosophy that the crowd can decide its fate. På svenska: Britterna har brutit mot reglerna. Det är inte EU:s filosofi att pöbeln kan forma sitt eget öde.

Detta antidemokratiska och folkföraktande uttalande levererades av Martin Schulz efter att britterna hade röstat för brexit. EU skapades av och för icke folkvalda byråkrater, och det styrs också av icke folkvalda byråkrater. EU utgör i dag den viktigaste motorn för globalisternas strävan efter att ta makten från tidigare fria folk och lägga den i händerna på en liten, globalistisk och icke folkvald elit.

Ni i sjuklövern och det övriga etablissemang har stulit friheten från svenska folket. Ni har sålt ut svenskarnas frihet till utländska intressen. Ni förvägrade till exempel svenskarna att folkomrösta om Lissabonfördraget, den största omdaning av det svenska samhället i modern tid. Ni förvägrade folket denna folkomröstning eftersom ni visste att det hade blivit ett rungande nej, precis som det blev vid EMU-folkomröstningen.

Sjuklövern och det övriga politiskt korrekta etablissemang gör allt för att tysta och forma debatten om EU efter sina egna agendor. Medierna granskar knappt EU, och i etablissemang lyfter man inte ett finger – trots allt vad man säger – för att bredda debatten kring EU. Det ni har genomfört är en byråkratisk kupp bakom ryggen på det svenska folket. Hela etablissemang håller ihop kring denna fråga, men liksom när lögnen om massinvandringens och det mångkulturella samhällets goda intentioner och goda verkan för vårt samhälle brakade samman kommer även era lögner om EU att kollapsa.

Globalisterna sprider gärna skrämselfpropaganda om vad som händer om vi lämnar EU. Bland annat får vi ständigt höra hur beroende vi är av EU vad gäller vår handel. Sanningen är den att vi i Sverige i dag är förbjudna att sluta egna handelsavtal så länge vi är med i EU. I stället ska vi kompromissa med alla andra i EU ingående länder innan ett handelsavtal kan slutas. Alla med någon form av logisk förmåga att tänka förstår ju att Sveriges inflytande då blir minimalt. Island klarar sig väl utanför EU, och Schweiz klarar sig väl utanför EU. Island slöt till exempel ett handelsavtal med Kina 2013. Sverige har också slutit otaliga handelsavtal innan vi gick med i EU. Ett exportberoende land som Sverige mår bäst av att sluta sina egna handelsavtal.

Andra myter vi matas med är att det kommer att bli svårt att resa, studera och arbeta i Europa om vi lämnar EU. Låt mig påminna om att till exempel USA och Australien, som är väldigt populära när det gäller just studier och arbete, är två länder som mig veterligen inte är med i EU. Här arbetar och studerar alltså svenskar. Ett av de främsta turistmålen för svenskar är Thailand. Mig veterligen är Thailand inte med i EU. Lämnar vi EU kommer det självfallet att utformas någon form av avtal för att reglera till exempel studier mellan Sverige och övriga EU-länder.

På grund av de nedmonterade gränser EU har inneburit flödar lönedumpare, knark, vapen, bidragsinvandrare och kriminella ligor fritt över svenskarnas tidigare säkra gränser. Massinvandringsvågen 2015 hade kunnat stoppas betydligt effektivare och snabbare och hade antagligen inte nått den omfattning den gjorde om EU aldrig hade funnits. Det är faktiskt värt att visa passet någon gång per år för att slippa dessa negativa konsekvenser.

Herr talman! Det vi nu däremot ser i land efter land i Europa är frihetens vindomslag. Ni globalister håller nämligen på att förlora, och vi nationalister – som hela tiden har slagits för våra folks rätt till demokrati och frihet, trots det spott, spe och hån vi konstant blir utsatta för – kommer att

vinna. Ni försöker censurera oss genom att till exempel bygga upp institutioner på EU-nivå för att förhindra det fria ordet. Bland annat finns det förslag om lagstiftning på nationell nivå i Sverige. Ni försöker hota oss med hjälp av antidemokratiska gatuhuliganer, men ni kommer aldrig att tysta oss.

Era lögnare om vad som skulle hända med britterna om de röstade för brexit infriades såklart inte. Ni påstod att deras ekonomi skulle krascha strax efter att de röstade för brexit, och trots den domedagsretorik som fördes kan vi iskallt konstatera att britternas ekonomi fortfarande står stark. Samma experter menade att Sverige skulle gå med i EMU. Hade Sverige gått med i EMU hade finanskrisen 2008 kunnat sluta i en veritabel katastrof. Samma experter ljuger också om att Sverige skulle missgynnas av att lämna EU. Sverige skulle gynnas både ekonomiskt och socialt om vi lämnade EU. Tryggheten skulle stärkas i olika samhällssegment, och de kriminella skulle kunna bekämpas betydligt mer effektivt om vi fick tillbaka kontrollen över våra egna gränser.

Herr talman! Den byråkratiska kupp som genomförts kommer nu att mötas av ett folkligt nationalistiskt uppvaknande, vilket vi har sett i övriga länder i Europa. Svenska folket börjar förstå att de har blivit lurade inte bara vad gäller massinvandring och mångkultur utan även vad gäller EU. De förstår att de har blivit lurade av de politiskt korrekta politiker vars lojalitet ligger hos utländska byråkrater och utländska intressen. Svenska folket börjar inse att det är vi nationalisterna som har haft rätt hela tiden.

När fler och fler inser att de har blivit lurade kommer också fler och fler av de politiskt korrekta partierna i sjuklövern att trilla ur riksdagen. Vi kommer återigen att få ett parlament som domineras av partier med en nationalistisk grundsyn som värnar det svenska folket. Tiden när lönedumpare, kriminella och bidragsinvandrare fritt korsar gränserna är snart över. Tiden när seriösa och miljömedvetna svenska företag ska tvingas konkurrera på skeva villkor med oseriösa utländska företag är snart över.

Jag är stolt över att tillhöra den nationalistiska folkrörelse som slåss för demokrati och frihet och som slåss mot antidemokratiska, liberala och socialistiska krafter. Jag är glad att tillhöra Alternativ för Sverige, som med omedelbar verkan vill sluta betala EU:s medlemsavgift med hänvisning till de brutna avtal som flera länder i EU har gjort sig skyldiga till. Jag är glad att leva i en tid som markerar slutet på globalismen och början på en era där folket återigen får makten, där det mångkulturella samhället avvecklas och där alla de bidragsinvandrare ni har importerat kommer att skickas hem.

Herr talman! Alternativ för Sverige kommer att kräva att Sverige omedelbart slutar betala EU-avgiften på närmare 40 miljarder om vi får inflytande efter valet. Alternativ för Sverige kommer att kräva att vi lämnar EU så snart som möjligt om vi får inflytande efter valet. Det är dags för svenskarna att ta tillbaka rätten att forma sitt eget öde. Sverige åt svenskarna, svenskarna åt Sverige!

Anf. 88 MIKAEL JANSSON (-):

Herr talman! Jag yrkar bifall till motion 4041.

Samarbete mellan nationer är nödvändigt. Den nation som inte är beredd till samarbete är dömd till att släpa efter ekonomiskt och kulturellt. Det är troligen därför som man nu för tiden aldrig hör någon tala sig varm

för isolation. Alla vi här inne är ense om detta. Men ändå behövs det en debatt, och debatten är viktig.

Vi minns alla Socialdemokraternas helomvändning i EU-frågan och folkomröstningen 1994 om medlemskap i EU. Vi minns hur anhängarna gjorde gällande att EU bara rörde sig om ett samarbete. Tiden före folkomröstningen var jag lokal centerpartist i Örebro. Jag läste tidningen Riksdag & Departement och letade i öppna EU-källor för att se vad det egentligen handlade om, och det var redan då tydligt att EU hade överstatliga tendenser och därmed inte bara var ett samarbete. Bland EU-anhängarna fanns säkert både de som inte förstod hur EU skulle utvecklas och de som förstod men som gillade utvecklingen med en överstat som sakta utvecklades bakom kulisserna av att bara vara ett samarbete.

Det är känt för alla och envar hur EU har utvecklats i realiteten sedan dess. Jag tillhör i dag Alternativ för Sverige och kan konstatera att formerna för en ny monsterstat har börjat bli allt tydligare och att beslutanderätten sakta, steg för steg, har flyttats från huvudstäderna till Bryssel. Bryssel har utvecklats till ett maktcenter frigit från medlemsländerna. Brysselbyråkratin har i dag en egen röst och ser ned på medlemsländerna. Subsidiaritetsprincipen skänker inget självbestämmande utan visar endast på befälsordningen. EU-rätten står över medlemsländernas grundlagar. Det handlar inte bara om en EU-nationalpsång, en EU-flagga och en gemensam yttre gräns utan inre gränser, utan det handlar också om tankar om kommande beskattningsrätt och en EU-krigsmakt.

EU är en stat i vardande, och det är en utveckling av ondo. Europas styrka är mångfasetteringen, inte likriktningen. Jag brukar jämföra med konkurrenslagstiftningen. Vi vill inte ha monopolbildningar i det fria näringslivet, och därför har vi konkurrenslagstiftning. Ett liknande förhållande gäller nationernas Europa. Låter vi byråkraterna hållas kommer de att stöpa makten i sin egen form. Europas nationer kan endast bevaras för framtiden om vi kämpar för det och slår vakt om de nödvändiga instituten. Min dröm är att alla européer tillsammans skulle slå vakt om nationernas Europa.

Steg för steg, sakta och bit för bit utvecklas monsterstaten. Men vi ser i dag också en annan utveckling. Vi ser att EU-kolossen vacklar. Brexit är ett exempel. Britterna har folkomröstat för att lämna EU. EU glupar över för mycket. Utvecklingen med det östliga partnerskapet och det södra grannskapet gör inte EU bredare och stabilare, utan tvärtom initierar det EU:s undergång.

På denna punkt minns jag att mitt första parti, Centern, gjorde en logisk kullerbytta. Centern, som på papperet slogs för lokalt självbestämmande, ursäktade sig med att det är positivt att EU växer med fler medlemsländer. Men ju fler medlemsländer, desto mer likriktning blir det i själva verket. Konkurrensen mellan länder är det enda som kan hålla liv i demokratin. Demokratin är överlägsen som styrelsemetod men hotas alltid av centralmaktens förmåga att dominera. Låt oss göra som britterna och lämna EU. Låt oss finnas på samma villkor som Norge och Schweiz.

Jag kommer nu att lyfta fram två allvarliga aspekter av EU:s aktuella utveckling: planerna på EU:s gemensamma försvar och EDF, European Defence Fund.

Efter det att EU-kommissionens ordförande, Jean-Claude Juncker, kommit med visioner om EU:s framtida säkerhet har nu EU-kommissionen lagt ett konkret förslag till att militarisera EU. Det gäller såväl i operativ mening genom ett EU-försvaret som en strategi för att ta kontroll över medlemsstaternas försvarsindustrier.

Naturligtvis motsätter sig Alternativ för Sverige en militarisering av EU. Det säkerhetspolitiska alternativ vi har nu och lever med är bättre än EU-alternativet. USA och Nato balanserar i dag stormakterna Kina och Ryssland. Sverige är inte med i Nato men har en egen roll. Vi bygger en tröskeleffekt samtidigt som vi bidrar till avspänning i Östersjöområdet. Sverige söker regionala samarbeten, främst med Finland.

EU parlamentet röstade den 22 november 2016 för ett gemensamt EU-försvaret med siffrorna 369 mot 255. Ledamöterna från de svenska allianspartierna röstade då för ett gemensamt EU-försvaret. Dessbättre äger inte EU-parlamentet frågan. Men det visar en oroväckande tendens.

Allianspartierna i Sverige vill inte kännas vid hur de egna EU-parlamentsledamöterna har röstat. EU:s övertagande av makt är allt som oftast dolt i dimridåer. Det sägs nu att EU:s försvarsfunktioner inte kommer att vara duplicerande mot befintliga strukturer. Naturligtvis är detta nonsens. Lika alarmerande som planerna på EU:s gemensamma krigsmakt är ambitionerna att EU:s försvarsbyrå ska ta politisk kontroll över medlemsländernas försvarsindustrier. Försvarsupphandlingsdirektivet medger att medlemsländerna direktupphandlar försvarsmateriel från egen industri.

Regeringarna Reinfeldt I och II använde inte denna möjlighet trots att övriga EU-länder skyddade sina försvarsindustrier. Nu har EU ändrat strategi och vill politisera villkoren för försvarsindustrin på EU-nivå. På kommissionens förslag upprättas nu programmet för utveckling av försvarsindustrin. Materielsamarbeten ska initieras politiskt och utsedda industrier gynnas. För ändamålet planeras European Defence Fund. Plötsligt är den fria marknaden inte längre målet. EU-kommissionen har ett märkligt resonemang som underlag. De menar att det produceras färre försvarsmaterielsystem i USA än i EU och att den europeiska försvarsindustrin måste konsolideras.

Problemet med jämförelsen är att den är endimensionell. Ja, USA tillverkar betydligt färre system, men de är ofta av lägre kvalitet och nästan alltid mycket dyrare. Exemplet håller inte. Utvecklingskostnaden för JAS 39 Gripen var exempelvis bara 7 ½ procent av kostnaden för utvecklingen av F-35 Joint Strike Fighter.

Det var tur för Sverige att riksdagen 1982 med rösterna 176 mot 167 röstade för regeringen Fälldins förslag om ett svenskt stridsflygplan. Skulle Sverige ha köpt amerikanska F-16 eller F-18 hade vi stått med en ren kostnad. I stället fick vi JAS 39 Gripen, som blivit en vinst för Sverige och vår samhällsekonomi.

Internationella materielsamarbeten är i dag en nyckel när det gäller att lyckas för försvarsindustrin. Svensk försvarsindustri hittar samarbetspartner effektivt på egen hand. Väl att märka är att många strategiska partnerländer inte är EU-länder. Att bunta samman framgångsrika och inte framgångsrika försvarsindustrier och sätta EU som koncernledning vore en katastrof. Kan man köpa förstklassiga försvarsmaterielsystem från inhemsk industri är det ekonomiskt mycket gynnsamt. USA gör det med vetskapen

att pengarna går in i den amerikanska ekonomin och dessutom skapar en massa spillover-effekter. Därtill gynnas exporten.

Sverige borde göra samma sak, det vill säga öka beställningar på inhemsk försvarsmateriel som Gripen, stridsfordon, ubåtar med mera.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 19 juni.)

Prot. 2017/18:134
18 juni

*Verksamheten i Euro-
peiska unionen under
2017*

§ 14 Subsidiaritetsprövning av kommissionens förslag till direktiv om grupp-talan och om revidering av fyra konsumenträttsdirektiv

Civilutskottets utlåtande 2017/18:CU33

Subsidiaritetsprövning av kommissionens förslag till direktiv om grupp-talan och om revidering av fyra konsumenträttsdirektiv (COM(2018) 184 och COM(2018) 185)

föredrogs.

Talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.
(Beslut skulle fattas den 19 juni.)

§ 15 Riksrevisionens rapport om tillsynen av ställföreträdare och överförmyndare

Civilutskottets betänkande 2017/18:CU35

Riksrevisionens rapport om tillsynen av ställföreträdare och överförmyndare (skr. 2017/18:128)

föredrogs.

Talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.
(Beslut skulle fattas den 19 juni.)

§ 16 Strategi för Levande städer – Politik för en hållbar stadsutveckling

Civilutskottets betänkande 2017/18:CU39

Strategi för Levande städer – Politik för en hållbar stadsutveckling (skr. 2017/18:230)

föredrogs.

*Strategi för Levande
städer – Politik för en
hållbar stadsutveckling*

Anf. 89 CARL-OSKAR BOHLIN (M):

Herr talman! Det senaste halvåret har jag många gånger fått den retoriska frågan om inte vi här i Sveriges riksdag har viktigare saker för oss än att diskutera det så kallade vedspisförbudet. Jag önskar att jag kunde ge svaret: Jo, det borde vi verkligen ha. Men när vi har en regering som uppdrar till sina myndigheter, i det här fallet Boverket, att ta fram ett nytt regelverk som i praktiken förbjuder nyinstallation och återinstallation av beagnade spisar och vedspisar måste vi reagera.

Det är symptomatiskt för vår tid. När man har en massa stora problem framför sig börjar man, i stället för att ta hand om och försöka hantera problemen, ägna sig åt att uppfinna problem som inte existerar i grunden. Jag skulle vilja säga att det så kallade vedspisförbudet – förbudet mot att återinstallera rumsvärmare och kaminer – är ett typexempel på ett konstruerat problem som egentligen inte existerar i någon större utsträckning. Det här har regeringen genom sin myndighet Boverket lagt mycket tid och energi på, i ett läge då Sverige står inför många betydligt större och allvarligare utmaningar.

Därför är det glädjande att ett enigt utskott i dag slår regeringen och Boverket på fingrarna. Låt mig citera ur utskottets betänkande: "Utskottet konstaterar att de skärpta regler för byggnader med rumsvärmare som beslutades av Boverket ... inte är nödvändiga för att uppfylla EU:s ekodesignkrav." Både Boverket och regeringen har tidigare, genom miljöministern i den här kammaren, med emfas och envishet, hävdat att de nya reglerna var nödvändiga för att implementera ekodesigndirektivet.

Som vi alla vet gäller ekodesigndirektivet bara nya produkter. Det betyder att det i ekodesigndirektivet inte finns fog för att införa en reglering av gamla produkter som redan finns på marknaden och som det handlas med i begränsad omfattning. Just det är ju fallet med begagnade vedspisar och kaminer i Sverige i dag.

Utskottet konstaterar vidare att regeländringen riskerar att leda till ekonomiska förluster för enskilda. Den riskerar också att äventyra kulturhistoriska värden när kaminer och spisar inte längre kan återinstalleras. Och den försvagar civilsamhällets robusthet. I tider av kris är det viktigt att civilsamhället har möjlighet att använda till exempel alternativa uppvärmningsformer.

Det är olyckligt att Sverige har en regering som har låtit det här ske. Den har låtit Boverket ägna sig åt att ta fram ett regelverk som inte behövs och som på alla tre punkterna försvagar samhället.

Därför är det glädjande att även regeringspartierna i den här kammaren har insett vad klockan är slagen och att de inte har valt att reservera sig mot Alliansens förslag i frågan. Vi ska komma ihåg att om Alliansen inte hade uppmärksammat och drivit den här frågan hade Boverkets regler blivit permanenta.

Nu står vi inför en situation där vi har ett ovanligt skarpt tillkännagivande till den sittande regeringen. Utskottet konstaterar att regeringen omgående bör vidta åtgärder som innebär att vi permanent går tillbaka till de gamla reglerna, det vill säga de som gällde före 2017, då Boverket genomförde det nya regelverket.

Herr talman! Omgående betyder inte om ett år eller ens om ett kvartal, utan det betyder att regeringen behöver börja arbeta med detta redan nu.

Jag har tyvärr begränsade förhoppningar på nuvarande regering i det avseendet, givet att det är den här regeringen som genom sina direktiv har uppdragit åt Boverket att ta fram det regelverk som vi nu trilskas med. Men låt mig vara ytterligt tydlig med att en ny regering garanterat kommer att se till att Boverket tvingas riva upp det här regelverket.

Boverket har hittills agerat lyhört på det sättet att man har skjutit fram det permanenta ikraftträdandedatumet för regleringen. Man har alltså varit politiskt lyhörd. Jag hoppas att man är lyhörd också för den debatt som vi har här i dag.

Utskottet konstaterar helt enkelt att den reglering som har föreslagits inte är nödvändig för att upprätthålla ekodesigndirektivet.

Herr talman! I övrigt yrkar jag bifall till den moderata reservationen.

Anf. 90 ROGER HEDLUND (SD):

Herr talman! I dag ska vi debattera skrivelsen *Strategi för Levande städer – politik för en hållbar stadsutveckling*, som regeringen har tagit fram för diskussion i riksdagen. Den handlar om miljö i allmänhet och boendemiljön i synnerhet. Det handlar bland annat om vilka möjligheter som ska finnas för att gynna alternativa transportmedel till bland annat bilen, för att skapa bättre förutsättningar för bättre luft och för miljön på det stora hela.

På det här området är det viktigt med framförhållning i samhällsplaneringen. Det är något som Sverigedemokraterna trycker på ofta i de här debatterna. Det är viktigt för att kunna skapa förutsättningar för ett miljövänligt samhälle och ett miljövänligt resande.

Det är också viktigt att diskutera bostäders livslängd. Regeringen och Alliansen pressar gemensamt fram nya bostäder, bland annat genom den anvisningslag som har tvingat kommunerna att ordna fram bostäder till nyanlända invandrare. De tvingas ta fram modulhus och liknande bostäder i snabb takt för att kunna ordna fram boenden. Det gynnar såklart inte den strategi som regeringen har lagt fram och som riksdagen debatterar i dag.

Vi behöver motivera och möjliggöra för fler miljövänliga transportmedel. Och vi behöver möjliggöra för effektivare kollektivtrafik. Det kan bland annat ske genom ökad förtätning av våra städer. På så vis utnyttjar fler personer den kollektivtrafik som samhället erbjuder i dag.

Förtätning innebär samtidigt ökad trygghet för medborgarna. Ju fler personer som bor på en mindre geografisk yta, desto fler rör på sig och är ute på kvällar och helger samt dagtid.

Det här ökar tryggheten. Det är många viktiga aspekter som kan lyftas fram för att motivera en ökad kollektivtrafik och en ökad förtätning av dagens boendemiljöer.

Regeringen pratar om att underlätta för cykling. Man ska främja cykling i städerna. Vi menar att det samtidigt inte får innebära att man försvårar för människor som är bilburna. Vi har en stor glesbygd, landsbygd och ytterområden där man är beroende av bil för att transportera sig i sin vardag. Man är beroende av infrastruktur och av parkeringsmöjligheter. För att främja cykling får det samtidigt inte försämra för personer som är beroende av sin bil.

Däremot ställer sig Sverigedemokraterna – som jag antar att de flesta partier gör – bakom att skapa bättre förutsättningar för att använda sig av miljövänliga alternativ som till exempel kollektivtrafik, cykling och andra fordon för att ta sig fram på ett miljövänligt sätt. I den frågan finns det inte någon större konflikt. Däremot handlar det om att alla ska kunna leva utifrån sina egna förutsättningar.

Regeringen lägger fram förslag om att det ska bli möjligt för kommunerna att införa miljözoner. Sverigedemokraterna ställer sig väldigt kritiska till det. Vi menar att det i många avseenden skulle försvåra för möjligheterna för dem som bedriver näringsverksamhet och även för dem som

är beroende av bilen i sin vardag. Det är fel väg att gå. Dagens teknikutveckling gynnar större förutsättningar för en bättre luft och miljö i storstäderna.

När det gäller miljözoner och andra förslag som ingår i skrivelsen från regeringen är det viktigt för Sverigedemokraterna att lyfta fram det kommunala självstyret. Det här får inte innebära att regeringen kör över kommunerna och deras samhällsplanering, framförhållning och metoder för att skapa förutsättningar för en bra luft och miljö. Det gäller också förutsättningar att vistas i parker och liknande. Här är det viktigt att bevara det kommunala självstyret. Vi tror att det är det bästa sättet för kommunerna att kunna jobba med dessa frågor.

Vidare är det viktigt med det medborgerliga inflytandet. Det är viktigt med medborgardialoger och andra förutsättningar för att involvera fler personer att diskutera de här frågorna men även frågor om boendemiljö, trygghetsfrågor och estetiken i samhället, alltså hur man ska bygga samhällen, boendemiljöer och bostäder så att det blir vackra, fridfulla och trevliga områden att bo i. Det gynnar både miljön i allmänhet och i det stora hela.

Herr talman! Jag vill avsluta detta anförande med att yrka bifall till reservation 2 från Sverigedemokraterna.

Anf. 91 CLASGÖRAN CARLSSON (S):

Herr talman! Låt mig börja med en förklaring till att det är jag och inte Leif Nysmed som står i talarstolen. Leif Nysmed har fått förhinder på grund av tråkiga omständigheter i familjen. Mina tankar är egentligen mer hos honom och hans familj än här i kammaren just nu.

Civilutskottets betänkande 39 *Strategi för Levande städer* innehåller övergripande mål för hållbara städer och nya etappmål i miljömålssystemet tillsammans med prioriteringar och nya insatser med tyngdpunkt på miljömässigt hållbar stadsutveckling.

Strategin bidrar bland annat till att uppnå de nationella miljömålen, men också nationella mål inom alla andra politikområden samt FN:s hållbarhetsmål Agenda 2030, och då särskilt målet om hållbara städer.

Herr talman! Regeringen vill stärka kommunernas förutsättningar för att utveckla gröna, hälsosamma och trygga städer där människor möts och innovationer skapas.

Vi menar att städer behöver utvecklas så att alla dimensioner av hållbar utveckling – miljömässiga, ekonomiska och sociala – tas till vara.

I städerna finns enligt regeringen möjligheter att klara av många av klimat- och miljöutmaningarna. Arbetet för en hållbar stadsutveckling är viktigt för att uppnå miljömålen.

Det ökade bostadsbyggandet innebär möjligheter men också utmaningar på vägen till en hållbar stadsutveckling.

Hållbara städer kan vara inkluderande och tillgängliga stadsmiljöer som erbjuder alla människor en attraktiv och grön livsmiljö med en närhet som gör det enkelt att leva sitt

vardagsliv och till exempel ta sig fram på ett betydligt mer hållbart sätt, varför inte till fots eller med cykel.

Helhetssyn i planeringen tillsammans med smarta lösningar bidrar till städer där människor kan leva klimatsmart, hälsosamt och tryggt.

Regeringen presenterade det nya delmålet för hållbara städer i budgetpropositionen för 2017, och pekar bland annat ut att hållbara, levande och jämställt utformade städer är en framtidsfråga. Städer behöver vara attraktiva och trygga. Städer behöver planeras för människor utifrån olika behov och förutsättningar, inte minst vad gäller gång-, cykel- och kollektivtrafik.

Men det är viktigt att understryka att många av de här lösningarna finns lokalt. De finns i våra kommuner runt om i landet.

Herr talman! Stadsplaneringen ska också styra mot hållbara stadsstrukturer med en effektiv markanvändning. Det är viktigt att främja gång, cykling och kollektivtrafik framför personbilstrafik. De är viktiga utgångspunkter för den framtida planeringen av städer.

Genom en överflyttning av resor från personbil till gång, cykel och kollektivtrafik minskas resandets miljöpåverkan och klimatpåverkan.

Det är viktigt att transportinfrastrukturen planeras så att en fungerande grön infrastruktur som binder ihop stadens naturområden bibehålls. Det är också viktigt att bebyggelseutvecklingen planeras så att goda förutsättningar för hållbara transporter skapas.

Sverige ska ställa om från fossila drivmedel till 100 procent förnybart, och Sverige ska bli världens första fossilfria välfärdsland. Riksdagen har beslutat att Sverige senast 2045 inte ska ha några nettoutsläpp av växthusgaser till atmosfären för att därefter uppnå negativa utsläpp. Då är det viktigt att vi fattar beslut här och nu och inte skjuter det framför oss.

Herr talman! Med detta yrkar jag bifall till utskottets förslag i betänkandet och avslag på reservationerna.
(Applåder)

Anf. 92 LORENTZ TOVATT (MP):

Herr talman! Låt mig börja denna spännande debatt med bakgrunden till detta betänkande och denna skrivelse från regeringen.

Bakgrunden är naturligtvis att vi sedan 40- och 50-talet började planera städerna utifrån bilen som norm. Man skulle ge bilen maximal plats. Det var ganska medvetet från politikerna på den tiden. Man skickade helt enkelt forskare till USA som tittade på hur man hade gjort där. Sedan tog man med sig det till Sverige och implementerade bilsamhället här i bred skala. Man rev stora delar av de svenska städerna, byggde om dem på ett sätt som gav maximal plats för bilen samtidigt som man minskade utrymmet för människor och verksamheter i staden.

Detta har fått ganska långtgående konsekvenser. De två stora konsekvenserna är att klimatutmaningen blir svårare och svårare att hantera. Det andra är att det har blivit tråkigare och mindre attraktiva städer.

Låt oss börja med klimatet som har blivit en konsekvens av implementeringen av bilsamhället i Sverige. Trafikverket är tydligt med att om vi ska klara de klimatmål som de flesta av oss i den här kammaren är överens om behöver vi dra ned på bilresandet.

Som representant för ett grönt parti utgår jag från fakta och tar till mig dem, resonerar och tar fram politik för var och hur minskningen ska ske.

Där kan vi verkligen konstatera att det finns två olika sätt att hantera den här utmaningen. Vi vet att vi behöver minska biltrafiken i Sverige. Vi väljer att lägga fram politik för att minska den i stadsmiljö. Andra partier kommer att välja att inte lyssna på dessa fakta utan i stället bara låtsas som att det här inte är någon utmaning. Men vi vet som sagt att transporterna

med bil behöver minska i Sverige. Då är det en utmärkt idé att göra det just i stadsmiljö.

Den andra konsekvensen av implementeringen av bilsamhället i Sverige är rent fysisk och trivselmässig. Vi har fått sämre stadsmiljöer. Vi har fått utarmad cityhandel som en följd av det här.

Det säger sig självt att ett transportmedel som är så ytineffektivt som bilen passar väldigt bra till exempel i glesbygd, där man behöver sådana transportmedel, medan ytineffektivitet i städer, där yta är en bristvara, är det sämsta man kan komma på.

Följden är att bilar tar upp kanske 80 procent av gatuutrymmet i våra städer. Men den yta som används hade kunnat användas på många andra sätt. Ta bara en parkeringsplats som exempel! Den kostar i dag inte så mycket jämfört med den alternativvinst som hade kunnat uppstå om man i stället hade haft en verksamhet på platsen, till exempel en uteservering.

Bilen står ju still 97 procent av tiden. Den är dåligt nyttjad. I genomsnitt sitter det 1,2 personer i bilen. Den har också andra negativa effekter på stadsmiljön, inte minst på vår luft.

Det här är en rad konsekvenser av det bilsamhälle som vi har och som vi har byggt upp i våra städer. Först och främst är klimatet väldigt alarmerande. Det andra är det rent fysiska – gatuutrymmet och trivseln i våra städer. En bra stad är naturligtvis en stad som har grönska och som man kan cykla i och känna sig trygg i, en stad där en 8-åring och en 80-åring kan promenera eller välja att cykla och där man hör barnens skratt från grönskan. Det är det vi vill ha när vi pratar om städer, men det är det vi inte får om vi har ett för utbrett bilsamhälle.

Det var bakgrunden. Låt oss då kika lite mer på politiken!

Det första som är väldigt glädjande är att vi äntligen får ett stadsmiljömål. Det innebär en ökning av gång-, cykel- och kollektivtrafiken med 25 procent till 2025. Det görs också en hänvisning till att vi på sikt bör fördubbla andelen gång-, cykel- och kollektivtrafik. Det här behövs helt enkelt för att vi ska klara de utmaningar som vi nyss pratade om. Det blir mer plats för alla om fler väljer att gå och cykla. Effektiviteten i transportsystemet ökar markant om fler väljer att ta kollektivtrafiken i stället för att sätta sig i sin bil.

För att uppnå stadsmiljömålet jobbar regeringen bland annat med stadsmiljöavtal. Regeringen har infört ett nytt statsstöd som nu ligger permanent i den nationella planen med 12 miljarder kronor över tolv år. Det här är ett stöd som har en väldigt finurlig utformning. Staten kan gå in som medfinansiär och vara med och delta i investeringar såvida kommunen väljer att rusta upp sin stadsmiljö och göra den attraktivare. Ett exempel är att vi nu bygger en ny spårvagnslinje i Lund. Runt om i hela landet sker det investeringar i kollektivtrafik, gång och cykel. Det är ett väldigt stort grönt genomslag i politiken.

Nummer två är miljözoner. Som jag sa tidigare förvärrar biltrafiken med nuvarande bilflotta luftkvaliteten radikalt och gör luften direkt farlig. Jag tycker att det är väldigt beklämmande att vi inte har ett större stöd i den här kammaren för att introducera miljözoner eller öppna för att kommuner ska kunna införa sådana. Någonstans väljer man – framför allt Moderaterna men även andra partier – att ta dieselbilsförarnas perspektiv här i stället för att ta barnens perspektiv. Det är barn och gamla som drabbas hårdast av de dieselavgaser som släpps ut i våra städer. Det är fråga om

barn som helt enkelt inte kan andas luften utan att riskera att bli sjuka. Den prioriteringen, herr talman, är helt obegriplig för mig. Jag kan inte för allt i världen förstå att man kan ta bilförarnas perspektiv snarare än att prioritera barnens hälsa. Öppna alltså för miljözoner! Det är sedan kommunerna själva som bestämmer. Om man nu är så rädd för miljözoner, varför väljer man då inte att stoppa dem på kommunal nivå i stället?

Det tredje område som jag vill nämna inom politiken är de olika statsstöd som regeringen nu jobbar med och som får effekt runt om i vårt land. Klimatklivet är helt centralt för elektrifieringen av transporterna. 17 000 laddpunkter på tre och ett halvt år – jämför det med alliansregeringens åtta år, när vi fick 2 000 nya laddpunkter. Det är en otrolig investeringstakt nu i elektrifieringen av transportsystemet.

Elcykelpremien tror jag är en väldigt central del för att bli av med onödigt bilism i stadsmiljö. Det har redan på bara några månader inkommit över 30 000 ansökningar för elcyklar. Här finns en jättepoteential. Vi kan ta Stockholm som exempel. 110 000 personer bor med ett pendlingsavstånd som gör att de kan ta cykeln på under 30 minuter men tar i dag bilen. Det finns en enorm poteential i att flytta över onödig bilpendlingstrafik till cykel.

Sist men inte minst har vi nu på plats nya stöd som handlar om att ta till vara de otroligt viktiga ekosystemtjänster som finns i stadsmiljö och i nära tätbebyggelse. Det här handlar om att ta till vara det som redan finns, utveckla det och göra så att det blir trevligare och trivsammare. Inte minst handlar det om att ta till vara till exempel en ökad nederbörd, som vi vet nu kommer med ett varmare klimat.

Slutligen skulle jag bara vilja nämna några saker som vi behöver göra mer framöver. Vi behöver ha ett ökat fokus på cykel och cykelinfrastruktur. Vi behöver ha fler investeringar från statligt håll. Vi behöver öppna för möjligheten för kommuner och regioner att ha tillgång till marken för att kunna bygga mer cykelinfrastruktur. Vi behöver också inse att trafik- och transportpolitiken ska syfta till att effektivisera och dra ned på antalet transporter med bil. Vi har nu introducerat flygskatten, som är helt central för att dra ned på flygandet. Men vi behöver jobba mer med åtgärder för att dra ned på även biltrafiken.

Herr talman! Med det yrkar jag bifall till förslaget i betänkandet och avslag på reservationerna.

Anf. 93 CARL-OSKAR BOHLIN (M) replik:

Herr talman! Södermalm har talat!

Jag skulle vilja ställa ett par frågor till Lorentz Tovatt. Den första är vad han tror att politiken från det parti han representerar gör för enskilda människors plånböcker.

Lorentz Tovatt pratar här om att förbjuda dieselbilar. Det är minsann inget problem över huvud taget. Nej, det kanske det inte är om man bara rör sig på cykel i Stockholms innerstad. Men Sverige är ju större än Stockholms innerstad.

På grund av politiska styrmedel är nu en majoritet av alla bilar som säljs i Sverige miljövänliga dieselbilar. Men genom ett alexanderhugg med Miljöpartiets politik skulle de här dieselbilarna förmodligen förlora en stor del av eller nästan hela sitt värde i och med att de blir omöjliga att använda i Sveriges största städer.

Bara de två största kreditgivarna på privatbilsmarknaden lånar årligen ut 60 miljarder kronor till svenska familjer som gör det största inköpet vid sidan av bostaden – bilen – för att kunna skjutsa sina barn och ta sig till arbetet. Det är en investering som med Miljöpartiets politik riskerar att bli helt värdelös, helt enkelt därför att ni ska kunna upprätthålla idealismen och visionen om att kunna cykla runt i Sveriges stora städer. Är det en ansvarsfull politik?

Och är det ansvarsfullt att därutöver lägga 1,7 miljarder kronor på elcykelsubventioner? Er regeringskoalitionspartner brukar ju sifferätta satsningar i form av undersköterskelöner, Lorentz Tovatt. 4 000 undersköterskor eller 1,7 miljarder till elcykelpremien? Så hade sossarna sagt.

Anf. 94 LORENTZ TOVATT (MP) replik:

Herr talman! Tack för frågan, Carl-Oskar Bohlin! Jag tror nästan att jag hörde fel. Jag tror att Carl-Oskar Bohlin nämnde miljövänliga dieselmotorer. Då blir det nästan märkligt, eftersom jag mitt anförande talade om vilka ofantliga problem som vi får till följd av dieselmotorer i stadsmiljö.

Här talar vi om människor som får astma. De får KOL. Det är 5 000 människor per år som dör i förtid. Det är människor som vi här inne. Det är människor som drabbas av att dieselmotorer ska ha rätten att köra på alla gator i Sverige.

Miljözonerna handlar om att ge kommunerna möjligheten att stänga undan och ta bort dieselmotorer från vissa gator i staden. Carl-Oskar Bohlin väljer att uttrycka det som ett generellt dieselmotorförbud. Det stämmer naturligtvis inte. Det är en populistisk retorik att säga att det är ett generellt dieselmotorförbud.

Det handlar helt enkelt om att människor drabbas. Människor blir sjuka, barn blir sjuka och äldre blir sjuka. De människor som dör i förtid väljer Carl-Oskar Bohlin att strunta i för att i stället gå billobbyn till mötes och prioritera dem som sitter och kör dieselmotorer i stadsmiljö.

Den prioriteringen är obegriplig, herr talman, att dieselmotorförarnas rätt att köra på varenda liten gata i varje stad i Sverige går före barns lungor och människors välmående. Den är obegriplig.

Anf. 95 CARL-OSKAR BOHLIN (M) replik:

Herr talman! Man kan tycka att det är något anmärkningsvärt att jag av Lorentz Tovatt blir anklagad för att ha en populistisk retorik när han själv står i talarstolen och försöker att få det att låta som att jag på något vis inte skulle bry mig om människor som har oturen att dö i förtid. Det är oanständigt och ovärdigt talarstolen.

Låt mig konstatera att samtidigt som man hör den häftiga retoriken från Miljöpartiet har vi av en lång rad undersökningar konstaterat att de skadliga partikelnivåerna i Stockholm går ned. Det är tvärt emot vad den miljöpartistiska retoriken gör gällande.

Det förslag som ditt eget parti har skissat på i Stockholms stadshus skulle i praktiken innebära ett förbud innanför tullarna. Det är inte någon enskild gata vi talar om. Det är ett förbud innanför tullarna.

Det gör att även människor som bor på andra håll runt om i Sverige får en bil som är värdelös eftersom ingen på andrahandsmarknaden vill köpa en bil som man inte kan åka till Stockholm med. Det är den enkla sanningen, och det är vad ni blundar för.

Lorentz Tovatt glömde också att svara på frågan: Hur är det ställt med prioriteringarna i en regering som lägger 1,7 miljarder kronor på lyxkonsumtion? Det är cyklar som i genomsnitt kostar 20 000 kronor. Det är ett bidrag som utnyttjas uteslutande av människor som bor i storstäder. Har ni över huvud taget övervägt fördelningsprofilen i stödet?

Man kan konstatera att elcyklar i och för sig är bra. Det är väl ingen här inne som tycker att elcyklar är dåliga. Försäljningen av elcyklar har de senaste åren ökat med flera hundra procent. Vi behöver inte lägga skattepengar på att subventionera elcyklar. Nej till elcykelvinst utanför välfärden! skulle man lite retoriskt kunna säga.

Anf. 96 LORENTZ TOVATT (MP) replik:

Herr talman! Låt oss börja med elcykelpremien. Här blir det väldigt spännande. Det parti som Carl-Oskar Bohlin representerar valde under åtta år att kraftigt subventionera lyxkonsumtion i form av dieselbilar. Det är precis vad det är. Man hade en miljöbilspremie som gick till dieselbilar.

Jag tror att Carl-Oskar Bohlin har blivit lurad av bilbranschen när det gäller dieselbilarnas miljövänlighet. Han står här och talar om miljövänliga dieselbilar. Men, okej, man valde att med mångmiljardbelopp subventionera dieselbilar.

Det får som följd att luften nu är farlig att andas i våra städer. Det är konsekvensen. Det är inte hittepå. Det är inte jag som har tagit fram siffran på 5 000 personer som dör i förtid, utan det är fakta.

Man valde helt enkelt det. Nu när vi i mycket mindre utsträckning vill subventionera elcyklar som inte påverkar vår luftkvalitet, utan tvärtom bidrar till en mer hälsosam luftkvalitet så att våra barn slipper bli sjuka, är det fel enligt Carl-Oskar Bohlin.

Subventionera gärna dieselbilar, enligt Carl-Oskar Bohlin. Men subventionera inte det som faktiskt är bra för miljön, enligt Carl-Oskar Bohlin.

Jag vill avsluta med det som sagts om Södermalm. Vi gör från regeringens sida i skrivelsen skillnad på städer och landsbygden. Det är därför vi tar fram en skrivelse. Vi vill kunna påverka i rätt riktning just vad gäller städerna, så att människor utanför städerna kan fortsätta att köra bil.

Det är vad det handlar om. Om vi ska dra ned på bilismen, vilket vi behöver enligt alla mätningar, behöver vi dra ned den där det är som effektivast att dra ned, det vill säga i stadsmiljöer. Där är dessutom också en elcykel alldeles utmärkt.

Sedan stämmer det inte alls att man söker mer premier för elcyklar i storstäderna, utan tvärtom. Er egen ledamot har beställt en utredning som visar att de som bor på landsbygden beställer premien oftare.

Anf. 97 OLA JOHANSSON (C):

Herr talman! Innan jag inleder mitt anförande vill jag nog kommentera det som sades senast. Det är häpnadsväckande. Här får vi höra en ledamot från Miljöpartiet säga att det är skillnad. Det här är en skrivelse som inte handlar om hela Sverige. Det är en skrivelse som handlar om Södermalm och Storstockholm. Jag blir så arg att jag inte vet vart jag ska ta vägen! Vi talar om elcykelpremie. Den är väl lika tillgänglig på landsbygden i så fall. Men nu lugnar vi oss.

Klimatfrågan, spridningen av gifter i näringskedjorna, minskningen av den biologiska mångfalden och mikroplasterna är allvarliga hot mot livsvillkoren på vår planet. Det innebär förstås i förlängningen de största hoten mot vårt gemensamma välbefinnande. Livsstil och socioekonomiska faktorer har i dag en större påverkan på människors individuella hälsa och livslängd än vad tidigare bostads- och arbetsmiljöer hade. När vi talar om hållbara och levande städer kommer vi nära och påverkar människors vardag direkt.

Hållbarhet brukar ju indelas i tre delområden: ekonomiskt, ekologiskt och socialt. Det är svårt att kort fånga in alla aspekter och samtidigt hålla i huvudet det jag sa tidigare, nämligen att Sverige är större än storstaden. En effektiv och praktisk miljö- och klimatpolitik ska beakta hela landet och inte ställa olika människors behov och intressen i vägen för varandra.

Tyvärr ser vi olika exempel på det. När regeringen inför flygskatter är det ett hot mot möjligheterna att resa i hela landet, och hotet om att införa en kilometerskatt är ett annat sådant hot.

Vi reagerar starkt när ett förbud mot vedspisar, som kan vara hälso-skadliga vid bruk i städer, innebär att det också blir förbjudet att installera äldre kaminer i nya hus och murstockar i resten av landet på det sätt som beskrevs i Boverkets förslag till förordning. En del av kritiken mot förslaget byggde på antaganden och var säkert överdriven. Men precis som när det gäller andra förbud, som exempelvis mot det att bygga strandnära, eller bygga ut sitt lilla vattenkraftverk, upplevs det som att landsbygdens intressen får ge vika för storstadens.

Att det sker en miljöpåverkan är inte uppenbart för alla, utan det uppfattas många gånger som en klåfingrighet. Den sortens konflikter som skapas med exempelvis vedspisförbudet bygger inte förtroende och gemenskap kring de miljöåtgärder som är nödvändiga för att vi ska klara planeten, den biologiska mångfalden och livsförutsättningarna för alla som bebodde vår planet. Förtroende, dialog och lokal förankring är alltid att eftersträva.

Samtliga allianspartier har valt att kommentera regeringens skrivelse *Strategi för Levande städer – Politik för en hållbar stadsutveckling*. Vi har liknande utgångspunkter men gör delvis olika prioriteringar.

Klimatarbetet måste vara högt prioriterat och överordnat, men det är resultatet som räknas. Tyvärr måste vi konstatera att klimatutsläppen ökar med Socialdemokraterna och Miljöpartiet vid makten medan de minskade med 19 procent när allianspartierna hade ansvaret. Trots vad Isabella Lövin påstår stämmer det!

Det är skillnaden mellan stora ord och verkningsfulla åtgärder, mellan rödgrön symbolpolitik och närodlad politik, som ger resultat. Med en ny regering och ett starkt centerparti bibehåller vi ambitionerna, men vi lovar att förbättra resultaten.

Att öka kollektivtrafikens tillgänglighet hänger väl samman med hur vi bygger regioner och landsändar starka. Det är därför olyckligt att regeringen inte kan ge besked om vare sig hur man definierar höghastighetståg eller hur man tänker sig att finansiera dem. Stadsmiljöavtal må vara viktiga för några städer, men i den politik som vi ser föras när det gäller höghastighetstågen verkar hela Sverigeförhandlingen gå i kvav. Den osäkerhet som finns om en för landet så viktig satsning på bostäder och miljö sänker

trovärdigheten för regeringens klimatpolitik rejält. För mig som tågpendlare mellan västkusten och huvudstaden är kraftiga förseningar och inställda tåg snarare regel än undantag.

Det finns också skäl att kritisera den ensidiga vurmen för järnhjul och räls i förhållande till vägtransporter som sker på gummi. Kilometerskatten slår blint mot alla transporter, också de miljövänliga. Det i sin tur drabbar dem som både i tätorter och utanför städerna reser, driver företag, bygger hus och försöker bedriva kommunal verksamhet över stora geografiska avstånd.

Jag har personligen som centerpartistiskt kommunalråd i Kungsbacka tagit initiativ till en samordnad varudistribution till kommunens verksamheter som är upphandlad med fossilfria drivmedel och med ett centralt lager som allt som ska till kommunens verksamheter kan levereras till. Det minskar miljöpåverkan och ökar säkerheten genom färre transporter. Som bonus ger det bättre förutsättningar för närproducerade varor i skolors, förskolors och äldreboendens kök.

Centerpartiet värnar det kommunala självstyret och har inget att invända mot att kommunerna själva får inrätta miljözoner med förbud mot dubbdäck och fossildrivna fordon, men vi vill understryka att besluten ska fattas lokalt och med hänsyn till dem som har att efterleva dem.

Vi är till och med kritiska till det socialdemokratiska styret i Stockholms stad, som tvekar att införa miljözoner. Vi tror inte att ett kommunalt förbud mot exempelvis vissa typer av äldre dieselfordon i stadskärnor skulle vara negativt för invånare i andra delar av landet. Däremot skulle det vara bra för stockholmarna.

Nyttjande av bilpooler borde vara ett alternativ för den som vill använda bil under begränsad tid på en plats där man inte vistas så länge. Men det saknas tyvärr en definition av begreppet bilpooler, vilket gör det svårt att bygga vidare på de verksamheter som finns upphandlade kommunalt eller som nyutvecklade tjänster i en delningsekonomi.

Att antalet laddstolpar ökar, som påstods i ett tidigare anförande, är väl snarare ett resultat av att det är fler som köper bilarna, det vill säga att resultatet är marknadsstyrt.

Cyklern är också på frammarsch, och det är marknaden som driver den utvecklingen. Elcykelsubventionen på 1,7 miljarder kronor är ett tydligt exempel på missriktad symbolpolitik. Det finns en naturlig efterfrågan på olika former av cyklar. Det är inte en följd av att man ges ett bidrag, utan det är för att förutsättningarna för att cykla förbättras och att cyklarna i sig förbättras.

Med cykeln som ett femte transportslag finns det möjligheter att på ett bättre sätt väga in den i ett transportpolitiskt sammanhang så att man kan få ut mer i form av bytesmöjligheter, bättre vägar och leder för cyklar och ökat utrymme för cykeln i nationella och regionala planer, inte bara för turism utan för pendling och som ett hälsosamt alternativ till bilens ytkrävande närvaro i stadskärnorna.

Herr talman! Parkeringsplatser upptar stor yta i de för bostäder och centrumutveckling mest attraktiva delarna. Det ska vara möjligt att bygga tätare städer med fler människor, större variation mellan upplåtelseformer och en bättre blandning av människor med olika bakgrund och ekonomiska förutsättningar. Från Centerpartiets sida ser vi gärna en förtätning – men

det ska inte ske på bekostnad av grönområden, stadsodling, mötesplatser som torg och lekplatser eller ytor för idrott och motion.

Platssamverkan med en svensk modell av så kallade BID, business improvement districts, är något som Centerpartiet är drivande för. Vi skulle vilja se en utredning som tar sikte på att förbättra möjligheterna för fastighetsägare, hyresgäster och boende att tillsammans med kommunerna öka attraktiviteten, tryggheten och gemenskapen i stadsdelar och centrum som i dag kämpar med utanförskap, missbruk, småbrott och skadegörelse. Vi i Centerpartiet ser hellre en utveckling som innebär omställning till förnybart än generella förbud och kostnadshöjningar som endast drabbar dem som inte har något alternativ.

Vi står bakom vårt särskilda yttrande men har i övrigt inget att invända mot den skrivelse som ligger till grund för beslut.

Vi välkomnar att det i detta betänkande fattas beslut om att dra tillbaka föreskrifterna som förbjuder att vissa typer av äldre vedspisar nyinstalleras vid ombyggnader och konstaterar att det är ett enhälligt utskott som föreslår detta.

Anf. 98 LORENTZ TOVATT (MP) replik:

Herr talman! För det första vill jag bara rätta Ola Johansson vad gäller att de svenska klimatutsläppen minskar. Det gör de faktiskt. Naturvårdsverket, den myndighet som är ansvarig för att följa upp svenska klimatmål, pekar tydligt på att vi håller på att minska utsläppsgapet och att utsläppen minskar.

För det andra tror jag att Ola Johansson missförstod en del av det jag sa tidigare. Jag tycker att det är väldigt konstigt att inte förstå att landsbygden och städerna har olika förutsättningar. Det är vad det handlar om här. Vi måste inse att man till exempel som glesbygdso är i större behov av bil än man är i stadsmiljö. Det hoppas jag att Ola Johansson och jag har samsyn kring. Det vore ju ganska bisarrt att tro att det råder exakt samma förutsättningar på landsbygden som det gör i stadsmiljö.

Samma sak med elcykelpremien – den söks inte mer av stadsbor än av glesbygdso. Det är helt okej och bra, tycker jag. Men det är klart att det finns olika förutsättningar, och det ska man utgå från.

Sedan har jag en fråga till Ola Johansson. Centerpartiets politik blir ofta mycket ”allt åt alla”. Man har väldigt stor tilltro till att biodrivmedlen, kemikalierna, ska räcka till flyget, till bilarna, till lastbilarna, till sjöfarten och så vidare. Samtidigt vet vi att Trafikverket är tydligt med att vi måste minska bilismen i Sverige för att klara klimatmålen. Det är fakta. Beroende på vad Ola Johansson svarar på den första frågan om differentierad politik och olika förutsättningar är frågan: Var vill Ola Johansson minska bilismen?

Anf. 99 OLA JOHANSSON (C) replik:

Herr talman! Vi kan käbbla om fakta när det gäller utsläppsminskningar. Isabella Lövins påstående att klimatutsläppen ökar med en ny regering är överbevisat. Låt oss återkomma till den frågan. Vi har rätt; hon har fel.

Ett annat begrepp som jag vänder mig mot i Lorentz Tovatts inlägg är glesbygd. Han upprepar ordet glesbygd. I min värld kan glesbygd vara en företeelse, en benämning på någonting. Men jag väljer att använda ordet

landsbygd, för människor som bor på landsbygd är också samhällsmedborgare. Människor som bor på landsbygd besöker också tätorten eller storstaden emellanåt – förhållandevis ofta. Att göra den typen av distinktioner och göra skillnad på stadspolitik och politik för hela landet känns för mig främmande eftersom människor flyttar. Människor rör på sig. Människor ska ha möjlighet att göra sina ärenden och använda de sätt att resa som gör att också staden blir tillgänglig.

”Allt åt alla” var en klyscha som slängdes fram om Centerpartiet. Man skulle kunna vända på det och påstå att Miljöpartiets politik innebär lite åt några. Jag tror inte att det är den framgångsrika vägen här.

Anf. 100 LORENTZ TOVATT (MP) replik:

Herr talman! Jag tror inte att jag egentligen fick så mycket svar. Det första jag kan konstatera är att Ola Johansson verkar tycka att det på något sätt råder samma förutsättningar om man bor i en citykärna som om man bor på landsbygd eller i glesbygd – kalla det vad du vill.

Jag har en annan uppfattning, nämligen att man, om man bor glest och till exempel har längre till sitt jobb, är i större behov av en bil. Det hoppas och tror jag att vi är överens med centerpartister om; det har vi i alla fall varit tidigare. Det är därför vi vill differentiera reseavdraget: för att vi inser att det hos många människor finns ett behov av att ha bil. Om Centerpartiet har ändrat sig i den frågan vore det naturligtvis väldigt spännande för debatten.

Jag har en fråga. Annie Lööf sa i slutet av förra valrörelsen att man väljer att inte gå fram med ett bonus–malus-system för bilar, för att Volvo hade ringt henne och sagt att de inte ville ha ett sådant. Nu återkommer vi till detta med dieselbilar, luft, hälsa och sådant. Alliansen valde under en massa år att subventionera bilköp kraftigt. Det gällde inte bara de mest hållbara bilarna, utan man valde att subventionera dieselbilar, som ju skadar våra barns och våra äldres lungor.

Nu gör Centerpartiet en stor scen av att regeringen i mycket mindre utsträckning väljer att subventionera något som är helt rent, det vill säga elcyklar. Hur går detta ihop? Varför vill Centerpartiet subventionera dieselbilar? Det gör ni till och med i ert förslag om bonus–malus – ni lägger subvention på dieselbilar. Och varför skulle man vilja stryka hela subventionen till elcyklar, som vi vet är så bra för människors hälsa och för luftkvaliteten i städer? Det är jättemärkligt. Jag förstår faktiskt inte hur detta går ihop.

Anf. 101 OLA JOHANSSON (C) replik:

Herr talman! Tack, Lorentz Tovatt! I förra replikskiftet med Carl-Oskar Bohlin verkade det som att det var en dödssynd att, i ett skede när vi hade många väldigt smutsiga dieselbilar, införa ett bonus–malus-system som innebar att dessa smutsiga dieselbilar i större utsträckning byttes ut mot mindre smutsiga dieselbilar.

Nu börjar Lorentz Tovatt med att kritisera ett återtagande av ett bonus–malus-system som han i andra sammanhang förespråkar. Det finns ingen logik i resonemanget. Ett bonus–malus-system kan vara ett positivt incitament när det gäller att ställa om från en miljöskadlig till en mindre miljöskadlig verksamhet inom transportsektorn.

Men vad är det som säger att det är miljöskadligt att cykeltrampa med endast muskelkraft? Vad är det för miljöproblem vi löser genom att införa elcyklar, när vi har cyklar som inte är särskilt fossilberoende i sin normala användning? Det tycker jag faktiskt är en berättigad fråga.

Vi kan också konstatera att bilberoendet ser olika ut beroende på var man bor någonstans; det är helt klart. Det finns också skäl att, vilket jag också gjorde i mitt anförande, kritisera att det är mängden parkeringsytor som ständigt ligger till grund för nya bostadsprojekt i städer. Jag ser detta också på hemmaplan. Här krävs en omställning där vi använder oss av olika former av bilpoolssystem, för att inte göra oss beroende av den där parkeringsplatsen.

Men det innebär också att vi, oavsett om vi befinner oss i städer eller på landsbygd, under olika förutsättningar och vid olika tillfällen kan finnas ett behov av att använda bilen. Det är inte samma sak, menar jag, som att ständigt motverka användandet av bil på det sätt som Lorentz Tovatt gör med sin politik.

Anf. 102 NOOSHI DADGOSTAR (V):

Herr talman! Ett hem är inte bara bostaden du bor i. Det är inte bara taken och väggarna. Det är hela trapphuset, grannarna, livet mellan husen, hela grannskapet. Det är solen som vilar på balkongen, centrumet med butiker, gym och systembolag. Och det är barnen, som kan leka på gårdarna, cykla och springa runt i bostadsområdet utan att riskera att krocka med en bil.

Det handlar också om vilken möjlighet du har att röra dig därifrån och sedan tillbaka. Vänsterpartiet har till exempel fått igenom att ungdomar ska få åka gratis i kollektivtrafiken den här sommaren. Det ger frihet att röra sig och besöka områden utanför det egna bostadsområdet.

Vi värdesätter rörelsefriheten för de små, men också för cyklisten och fotgängaren. Det ska vara enkelt att cykla till jobbet, och det är särskilt viktigt att förtäta runt våra kollektivtrafikållplatser så att vi inte bygger in oss själva i ett ännu större beroende av bilar – bilar som står still den absolut största delen av tiden och som kräver mer och mer plats i städerna.

Jag tänker på mina egna föräldrar, som alltid har haft bil men för ett tag sedan gick över till att använda bilpoolen i stället. De var otroligt nöjda med detta. Jag har aldrig sett dem så glada. Det är billigare och mindre krångligt. Bilen är förstås mycket modernare och bättre. Det skapar en mycket större frihet för dem i livet. Detta funkar naturligtvis inte för alla, men visst kan fler använda sig av bilpooler i stället för att ha egen bil.

Vi vill se en stadsplanering som är ekologiskt hållbar och som prioriterar cykel och gång. Men det är också viktigt *vad* vi bygger, när det gäller både bostäder och samhällsfastigheter. Det finns i dag ett överflöd av dåligt byggmaterial på marknaden. Det finns bolag som finns på marknaden bara för att göra snabba pengar och sedan lämna över fastigheten till en bostadsrättsförening, som naturligtvis inte kan vara expert.

Detta är en kombination som medför ett stort behov av kontroller och tydliga regler för vad vi bygger in i våra hus. I dag är det i stor utsträckning byggaktören som kontrollerar sig själv och sitt eget byggande. Jag hade önskat att regeringen uppmärksammade detta mer i denna skrivelse. Det är verkligen upplagt för jäv och mindre noggranna undersökningar när

man kontrollerar sig själv. Det är i grunden ett rätt dåligt system; det måste vi hålla med om. Kanske behöver man titta närmare på detta.

Hur många gånger har jag inte träffat personer som till exempel köpt nya bostäder där saker och ting lätt går sönder eller det saknas ljusinsläpp? I ett projekt som jag såg för några månader sedan stod hela huset i fel vinkel, och regnet gick rakt in lägenheten.

Frågan är: Bygger vi verkligen på rätt sätt när så många i dag köper en nyproducerad bostad och sedan blåser ut hela bostaden och trycker in nya saker? Och är det hållbart att vi har så stora skattesubventioner för detta? Bör vi inte i stället noggrannare ta reda på hur folk vill bo så att vi slipper denna typ av omgörningar, som jag menar inte är hållbara på sikt?

Det är viktigt med information och vägledning till kommunerna. Vänsterpartiet har varit med och inrättat Informationscentrum för hållbart byggande, till exempel. Men kom ihåg att den grund detta ska stå på är kommunernas verktyg för att kunna styra stadsplaneringen genom detaljplanen och till exempel kunna föreskriva upplåtelseform i den. Det måste finnas en markpolitik och lagar och regler som underlättar kommunernas markpolitik. Det gör det inte i dag. Kommunerna är den aktör i Sverige i dag som behöver betala mer för marken än alla andra aktörer.

Kom ihåg att det i grunden viktigaste är att det finns verktyg som gör att kommunen kan styra och kontrollera byggandet i förväg – inte i efterhand, när det väl är byggt. Detaljplan, styrning i stadsplanering och alla de bygglovsmöjligheter som finns är alltså viktiga för att kommunen ska kunna styra. Detta är, menar jag, det viktiga som skrivelsen bör stå på. Där bör kanske regeringen gå fram med ytterligare förslag.

Levande städer handlar också om demokrati och frihet. Vi har alla rätt till hela staden. Det är inte bara en besöksrätt, utan också en rätt att kunna bo och leva i hela staden. Detta är en rättighet som behöver underhållas hela tiden, genom att vi bygger prisvärda bostäder överallt. Det spelar egentligen ingen roll om det handlar om undersköterskor, förskollärare, busschaufförer, mäklare eller ekonomer – alla behöver någonstans att bo.

Detta är min åsikt. Kanske kunde man tro att alla skulle hålla med om detta, men vi är inte överens. Det finns grundläggande värderingsskillnader i denna kammare när det gäller om människor ska få bo överallt.

Bromma heter ett av Stockholms mest välbärgade områden. Den vänsterstyrda kommunen har för några veckor sedan föreslagit att man ska bygga hundratals hyresrätter i området, som i dag är präglad av dyra villor. Men se, det var inte alla överens om. De borgerliga partierna och olyckligtvis också Miljöpartiet har lyckats stoppa detta projekt.

Jag antar att man tänker att välbärgade Brommabor inte ska behöva beblanda sig med vanligt folk. Hur skulle det se ut om det byggdes hyresrätter för normalinkomsttagare, som då kanske skulle kunna få bo bredvid en företagsledare?

De borgerliga har alltså satt stopp för byggande av nya hyresrätter i Stockholm samtidigt som de kräver fler utbildningar till bostadsrätter. Det är inte första gången de borgerliga tillsammans med Miljöpartiet stoppar byggandet av bostäder i Bromma. Senast handlade det om 300 bostäder längs med Västerled.

Vi som kunde läsa lokaltidningen Stockholm Direkt kunde se att Liberalernas ordförande i Bromma reagerade direkt på det som hon uppfattade

som ett hot, alltså att man skulle bygga hyresrätter. Hon sa att Socialdemokraterna ville bygga nya bostäder där ”för att S inte har någon väljarbas i den här delen av Bromma” och att det finns en stadsplanering sedan mer än 100 år som under inga omständigheter kan ändras.

Moderaternas representant menade att detta med att bygga hyresrätter i villaområden tyvärr hade blivit ett mönster hos Socialdemokraterna, något han naturligtvis motsatte sig.

Det kanske sorgligaste i den här historien är att socialdemokraten Stefan Hansson på frågan om fler exploateringsförslag ska läggas fram i området svarar: Jag utesluter ingenting, men jag tänker inte heller säga att vi kommer att fortsätta i det här området.

Herr talman! Det är sorgligt att välbärgade och bakåtsträvande ”nimbyister” åter lyckas hindra att vi bygger bort bostadsbristen. Det handlar om att bygga så att alla har rätt att besöka, bo och leva i hela staden. Där är det inte plånbok och familjeärv som är viktigt utan personlighet och intressen. Man har lyckats hindra även framtida byggande.

Jag menar att vi solidariskt kan hjälpas åt att bygga ihop våra städer och göra dem mer levande. Där finns det plats för både barnen och de äldre. Där ska tjejer inte hela tiden behöva bli matade med kommersiella budskap om att de inte duger. Där är det enkelt att flytta hemifrån i 20-årsåldern. Men detta kräver också att vi ser vilka hinder och problem som finns där ute för att vi ska kunna modernisera stadsplaneringen.

Anf. 103 MATS GREEN (M):

Herr talman! Låt mig inleda med att yrka bifall till reservation 1.

Vi moderater ser det som en självklarhet att stadsplanering ska ske på ett hållbart sätt, både ur ett ekonomiskt, socialt och ekologiskt perspektiv. Historiskt sett har stadsutvecklingen följt de paradigmen som har styrt ekonomisk politik. Under efterkrigstiden tog dock utvecklingen en annan riktning: Städerna delades upp i renodlade funktioner utifrån en fysisk planeekonomi där centralbyråkrater dirigerade innehållet.

Med inspiration från USA utvecklades en förortsmodell med bostäder, arbetsplatser och centrum som var åtskilda från varandra. Hyresregleringens införande 1942 i kombination med en akut bostadsbrist ledde till genomförandet av miljonprogrammet, vilket gav ytterligare förorter och i förlängningen ledde fram till den segregation vi ser i dag.

En politik för hållbar stadsutveckling måste därför utgå från såväl miljöaspekter som sociala aspekter. Det handlar om hur vi kan förtäta och bygga nya stadsdelar med blandade upplåtelseformer, tillräcklig samhällsservice och trivsamma offentliga rum – allt i syfte att minska segregation och otrygghet.

Jag är den förste att skriva under på vikten av att städer tar till vara och integrerar stadsgrönnska i stadsplaneringen. Men detta kan rimligen inte vara ytterligare ett regelkrav från staten utan måste bygga på ett frivilligt åtagande hos kommunerna. Det är kommunerna som själva bäst känner till hur de kan och bör använda sina markresurser på bästa och mest effektiva sätt.

Rent fysiskt är stadens struktur grundläggande för dess hållbarhet. Enligt forskningen innebär detta inte minst en tät stad där avstånden är korta. Närhet innebär täthet även i bemärkelsen att man ska hushålla med begrän-

sade markarealer. Men det innebär samtidigt att det måste finnas en långsiktig strategi för vilka grönområden som ska sparas och för vilka platser som exempelvis en ny stadspark ska anläggas på.

Herr talman! Regeringen har gett Boverket i uppdrag att komma med förslag på en utvecklad metod för stadsgrönka och ekosystemtjänster i urbana miljöer. Vi förutsätter dock att en sådan metod i allt väsentligt inte inskränker det kommunala självstyret, liksom att det inte försvårar eller fördyrar kommunernas möjligheter till stadsutveckling.

Regeringen nämner hållbara transporter. Det tycker jag är bra, inte bara för att jag själv saknar körkort och är helt beroende av kollektivtrafik. Men tyvärr väljer regeringen att politisera frågan, och det tycker jag är dåligt. Kollektivtrafik är det enda som nämns i det övergripande målet – bilen nämns inte alls. Regeringen lyfter även fram samt sitt, som jag vill kalla det, ansvarslösa förslag till miljözoner som något slags generallösning, trots att de i praktiken innebär ett förbud mot dieslbilar, vilket, som Carl-Oskar Bohlin var inne på, kommer att drabba 1,3 miljoner bilägare: En av deras största investeringar blir helt värdelös.

Herr talman! Det är lätt att få uppfattningen att regeringens politik för hållbara städer enbart utgår från ett Stockholmsperspektiv, där kollektivtrafik i större utsträckning än i mindre städer, som mitt eget Gränna, möjliggör för människor att ställa bilen. Utanför Stockholms innerstad är bilen många gånger en förutsättning för att man ska få vardagen att gå ihop. Därför är det anmärkningsvärt att regeringen så tydligt missar att föreslå åtgärder som kan underlätta för en omställning för att göra bilen till ett mer hållbart transportslag.

I skrivelsen nämner regeringen propositionen *Politik för gestaltad livsmiljö*. Där föreslås att ”arkitektur, form och design ska bidra till ett hållbart, jämlikt och mindre segregerat samhälle med omsorgsfullt gestaltade livsmiljöer, där alla ges goda förutsättningar att påverka utvecklingen av den gemensamma miljön.” Detta är tyvärr problematiskt, som vi har kunnat konstatera tidigare i behandlingen av just den propositionen.

Som mål inom samhällsbyggnadsområdet är det alltför komplext och öppet för tolkningar. Det riskerar att ytterligare försvåra en redan i dag dåligt fungerande plan- och byggprocess. Det den svenska byggsektorn *inte* behöver är fler politiska mål och inriktningar att ta hänsyn till, oaktat hur vällovliga dessa är.

Herr talman! Låt mig avsluta med att konstatera att regeringens politik för hållbara städer och för ett snabbare och effektivare bostadsbyggande inte är mycket mer än ett luftslott. Ambitionen må vara lovvärd, men de olika delmålen kommer att leda till svårigheter hos kommunerna när det gäller hur dessa ska tolkas och om något ska prioriteras före något annat.

Tyvärr har det varit fyra förlorade år med den här regeringen. Jag vet inte hur många gånger vi har stått här i kammaren och debatterat bostadspolitiska förslag som snarare leder till mer statlig inblandning och fler pålagor än till fler bostäder och bättre stadsstrukturer.

Den skrivelse som vi nu debatterar, *Strategi för Levande städer – Politik för en hållbar stadsutveckling*, är tyvärr bara ytterligare ett exempel på detta. Vi ser dock fram emot, herr talman, att ta del av resultatet av de pågående utredningar som regeringen hänvisar till i sin skrivelse. Vår förhoppning är att delar av dessa trots allt kan leda till en blocköverskridande överenskommelse för en långsiktigt hållbar utveckling av landets städer,

dessutom, som jag hoppas, under ledning av en moderatledd alliansregering.

(Applåder)

Anf. 104 LORENTZ TOVATT (MP) replik:

Herr talman! Först och främst vill jag naturligtvis berömma Mats Green för delar av hans anförande, inte minst början. Historiskt är den bild som Mats Green ger korrekt, det vill säga av implementeringen av bilsamhället i Sverige. På den tiden stod faktiskt Mats Greens parti på vår sida, tillsammans med dem som senare startade Miljöpartiet. Mats Greens parti stod på samma sida som vi i kampen mot bilsamhället i innerstäderna. På andra sidan stod socialdemokrater och liberaler som rev hus och byggde motorvägar i stadsmiljö.

Det som skulle kunna invändas mot Mats Greens bild nu är naturligtvis att hans parti sedan länge har lämnat den linjen. Nu står man i stället på bilens sida i byggandet av våra städer, där man vill bygga nya motorvägar i stadsmiljö.

Nåväl, jag fick inga kloka svar senast när jag frågade Mats Greens partikollega om miljözonerna. Mats Green var nu själv inne på det kommunala självstyret. Det är intressant att Mats Green först säger att han tycker att det kommunala självstyret är väldigt viktigt och att han bara en halv minut senare är väldigt emot att öppna möjligheten för kommunerna att i större utsträckning själva bestämma över sina gator.

Den logiken tycker jag blir märklig, för detta handlar i grund och botten om att kommuner nog själva vet om det är orimligt att vissa gator har så farlig luft att man inte kan andas in den utan att riskera att bli sjuk. Att ge kommunerna detta verktyg borde rimma med Mats Greens värnande av det kommunala självstyret eller åtminstone kommunernas möjlighet att själva ta beslut i viktiga frågor.

Varför vara emot detta?

Anf. 105 MATS GREEN (M) replik:

Herr talman! Först gäller det några kommentarer om bilen. Vi säger: Hata bensinen men älska bilen! Oavsett vad man tycker om bilen ska man inte förneka att den är helt avgörande för ett fungerande samhälle. Det gäller både de delar av Sverige som inte ligger i en storstad och de delar som ligger i en storstad.

Regeringen straffar människor och straffar familjer, i största utsträckning barnfamiljer, som är helt beroende av bilen. Dessutom är kanske bilen deras största investering efter boendet. Detta kommer alltså inte att innebära någon miljönytta över huvud taget.

Sedan kommer jag till Lorentz Tovatts fråga som handlar om miljözoner. Det är väl klart att vi alltid slår vakt om ett kommunalt självstyre. Men framför allt slår vi vakt om möjligheter för människor, enskilda individer, i Sverige att få en fungerande tillvaro på alla sätt. I en avvägning mellan att se till att människor får så goda förutsättningar i sin vardag som möjligt och omsorgen om statliga eller kommunala regelverk är det naturligtvis den enskilde individens behov och de enskilda familjernas behov som kommer i första rummet för oss moderater.

Om vi ska ha en avvägning mellan statliga regleringar och kommunala regleringar kan jag väl säga att jag som gammalt kommunalråd kanske har

en viss förkärlek för det kommunala självstyret. Men om man ska ge ytterligare möjligheter att införa svårigheter för medborgare i Sverige och för städernas möjlighet att växa, utvecklas och få tillväxt är det klart att vår avvägning är klockren. Där går vi på enskilda individers och familjers perspektiv.

Anf. 106 LORENTZ TOVATT (MP) replik:

Herr talman! Tack för svaret, Mats Green! Det har nu nämnts en siffra: att det är 1,3 miljoner bilar eller personer som blir drabbade. Någonstans måste vi ändå få detta tydligt för oss. Detta är inte ett dieselförbud. Det är inte så att regeringen med miljözonerna förbjuder dieselbilar – tvärtom.

Det första som sker är att man öppnar för att kommunerna ska kunna göra en bedömning. På en gata där de har väldigt farlig luft ska de kunna stänga ute bilarna – de kan få köra i övriga stan. Det kan vara en gata där det finns vissa fysiska problem, till exempel att husen står nära varandra, vilket gör att emissionerna behålls på själva gatan. Det kan vara så att det inte finns någon annan utväg än att faktiskt stoppa bilarna för att luften ska kunna gå att andas in.

Är det då ett problem, enligt Mats Green, att 1,3 miljoner bilägare inte ska få köra på just den gatan? De kan få köra på en parallellgata. Slår det mot alla 1,3 miljoner dieselbilar? Det gör det naturligtvis inte. Det är nästan ett bisarrt påstående att det skulle slå mot dessa 1,3 miljoner dieselbilar.

Sedan skorrar det faktiskt falskt när Mats Green pratar om barnfamiljer, för det är barnen som drabbas hårdast av dieselutsläppen. Det är kanske dessutom deras farmor eller mormor som dör i förtid på grund av de emissioner som de utsätts för.

Jag kommer tillbaka till frågan som handlar om prioriteringar. Vad är det man prioriterar? Är det dieselbilsförarnas rätt att köra på varenda gata i hela Sverige, eller är det barnens och de gamlas lungor?

Anf. 107 MATS GREEN (M) replik:

Herr talman! När det gäller diskussioner om diesel och totalt förbud är det väl bara Miljöpartiet som har fört sådana diskussioner. Jag vet inte hur många miljöpartister jag har hört på både nationell nivå och kommunal nivå som säger: Men egentligen ska man förbjuda diesel så snabbt som det bara är möjligt.

Det kanske du inte står och säger i riksdagens talarstol. Men det finns ett antal andra ledamöter som formellt sett ännu ingår i Miljöpartiets riksdagsgrupp, även om ni kanske önskar att de inte skulle göra det, och som säger rakt ut att detta ska förbjudas så snabbt som möjligt.

Då säger vi: Nej, det är ett helt orimligt resonemang. Man måste alltid ge människor en omställningstid likaväl som man måste ge landet som helhet en omställningstid. Om man nu tycker att Miljöpartiet blir missuppfattat i denna fråga har man nog bara att titta sig själv i spegeln och se vad det är man själv säger. Vad är det för signal man egentligen vill skicka ut?

Återigen: Sluta bestraffa enskilda människor och enskilda familjer för något som kanske är en av deras största investeringar i livet! Och återigen: Älska bilen men hata bensinen!

Överläggningen var härmed avslutad.

(Beslut skulle fattas den 19 juni.)

§ 17 En ny lag om försäkringsdistribution

Finansutskottets betänkande 2017/18:FiU45
En ny lag om försäkringsdistribution (prop. 2017/18:216 och prop.
2017/18:220 delvis)
föredrogs.

Andre vice talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.
(Beslut skulle fattas den 19 juni.)

§ 18 Uppskov med behandlingen av vissa ärenden

Finansutskottets betänkande 2017/18:FiU50
Uppskov med behandlingen av vissa ärenden
föredrogs.

Andre vice talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.
(Beslut skulle fattas den 19 juni.)

§ 19 Bordläggning och beslut om förlängd motionstid

Följande dokument anmäldes och bordlades:
Framställning
2017/18:RS8 EU-arbetet i riksdagen

Kammaren biföll talmannens förslag att motionstiden för ovanstående
framställning skulle förlängas till och med *måndagen den 1 oktober*.

EU-dokument

COM(2018) 225 Förslag till Europaparlamentets och rådets förordning om
europeiska utlämnandeorder och bevarandeorder för elektroniska bevis
i straffrättsliga förfaranden

COM(2018) 226 Förslag till Europaparlamentets och rådets direktiv om
fastställande av harmoniserade bestämmelser för utseende av rättsliga
företrädare för insamling av bevisning i straffrättsliga förfaranden

COM(2018) 275 Förslag till Europaparlamentets och rådets beslut om
ändring av rådets direktiv 96/53/EG vad gäller tidsfristen för att införa
särskilda regler om största tillåtna längd när fordonets förarhytt ger
bättre aerodynamiska prestanda, energieffektivitet och säkerhetspre-
standa

COM(2018) 317 Förslag till Europaparlamentets och rådets förordning om
ändring av förordning (EG) nr 469/2009 om tilläggsskydd för läkeme-
del

COM(2018) 337 Förslag till Europaparlamentets och rådets förordning om
minimikrav för återanvändning av vatten

- COM(2018) 366 Förslag till Europaparlamentets och rådets förordning om inrättande av programmet Kreativa Europa (2021–2027) och om upphävande av förordning (EU) nr 1295/2013
- COM(2018) 369 Förslag till Europaparlamentets och rådets förordning om inrättande av ett program för utbyte, stöd och utbildning för att skydda euron mot förfalskning under perioden 2021–2027 (Perikles IV-programmet)
- COM(2018) 375 Förslag till Europaparlamentets och rådets förordning om gemensamma bestämmelser för Europeiska regionala utvecklingsfonden, Europeiska socialfonden+, Sammanhållningsfonden samt Europeiska havs- och fiskerifonden, och om finansiella regler för dessa fonder och för Asyl- och migrationsfonden, Fonden för inre säkerhet samt instrumentet för gränsförvaltning och visering
- COM(2018) 383 Förslag till Europaparlamentets och rådets förordning om inrättande av programmet för rättigheter och värden
- COM(2018) 384 Förslag till Europaparlamentets och rådets förordning om inrättande av programmet för rättsliga frågor
- COM(2018) 386 Förslag till Europaparlamentets och rådets förordning om inrättande av EU-programmet för bedrägeribekämpning
- COM(2018) 390 Förslag till Europaparlamentets och rådets förordning om Europeiska havs- och fiskerifonden och om upphävande av Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 508/2014
- COM(2018) 436 Förslag till Europaparlamentets och rådets beslut om inrättande av det särskilda programmet för genomförande av Horisont Europa – ramprogrammet för forskning och innovation
- COM(2018) 438 Förslag till Europaparlamentets och rådets förordning om inrättande av Fonden för ett sammanlänkat Europa och om upphävande av förordningarna (EU) nr 1316/2013 och (EU) nr 283/2014
- COM(2018) 442 Förslag till Europaparlamentets och rådets förordning om inrättande av ett tullprogram för samarbete i tullfrågor
- COM(2018) 443 Förslag till Europaparlamentets och rådets förordning om inrättande av Fiscalisprogrammet för samarbete på beskattningsområdet
- COM(2018) 447 Förslag till Europaparlamentets och rådets förordning om inrättande av unionens rymdprogram och Europeiska unionens rymdprogrambyrå och om upphävande av förordningarna (EU) nr 912/2010, (EU) nr 1285/2013, (EU) nr 377/2014 och beslut 541/2014/EU

§ 20 Anmälan om interpellation

Följande interpellation hade framställts:

den 15 juni

2017/18:592 Utländsk finansiering av moskéer

av *Richard Jomshof* (SD)

till kultur- och demokratiminister *Alice Bah Kuhnke* (MP)

Följande frågor för skriftliga svar hade framställts:

den 15 juni

2017/18:1494 Politiska samtal på jobbet i statliga bolag
av *Ali Esbati* (V)

till närings- och innovationsminister Mikael Damberg (S)

2017/18:1495 Betalningstider

av *Peter Persson* (S)

till närings- och innovationsminister Mikael Damberg (S)

2017/18:1496 Jakt- och viltmyndighet

av *Christian Holm Barenfeld* (M)

till statsrådet Sven-Erik Bucht (S)

2017/18:1497 Utfodring av betesdjur

av *Isabella Hökmark* (M)

till statsrådet Sven-Erik Bucht (S)

2017/18:1498 Fler filminspelningar i Sverige

av *Cecilia Magnusson* (M)

till kultur- och demokratiminister Alice Bah Kuhnke (MP)

2017/18:1499 Åtgärder för barn och unga som rekryterats till kriminella gäng

av *Tomas Tobé* (M)

till justitie- och inrikesminister Morgan Johansson (S)

2017/18:1500 Straffen för narkotikaförsäljning

av *Tomas Tobé* (M)

till justitie- och inrikesminister Morgan Johansson (S)

2017/18:1501 Ett nationellt exitprogram för kriminella

av *Tomas Tobé* (M)

till justitie- och inrikesminister Morgan Johansson (S)

2017/18:1502 LIS-område och detaljplan

av *Betty Malmberg* (M)

till statsrådet Peter Eriksson (MP)

2017/18:1503 Underlättande av skärvård i skärgård

av *Betty Malmberg* (M)

till statsrådet Sven-Erik Bucht (S)

2017/18:1504 Tillgång till regionala flygplatser för civilförsvaret

av *Lotta Olsson* (M)

till justitie- och inrikesminister Morgan Johansson (S)

2017/18:1505 Släpbussar

av *Karin Svensson Smith* (MP)

till statsrådet Tomas Eneroth (S)

2017/18:1506 Sekretessbelagda dokument om Raoul Wallenberg

av *Mikael Oscarsson* (KD)

till utrikesminister Margot Wallström (S)

2017/18:1507 En särskild straffskärpningsgrund för gängrelaterad brottslighet

av *Tomas Tobé* (M)

till justitie- och inrikesminister Morgan Johansson (S)

2017/18:1508 Vistelseförbud – en ny form av påföljd
av *Tomas Tobé* (M)
till justitie- och inrikesminister Morgan Johansson (S)
2017/18:1509 Sänkt gräns för obligatorisk häktning
av *Tomas Tobé* (M)
till justitie- och inrikesminister Morgan Johansson (S)
2017/18:1510 Hemliga tvångsmedel
av *Tomas Tobé* (M)
till justitie- och inrikesminister Morgan Johansson (S)
2017/18:1511 Turkiskt underrättelsearbete i Sverige
av *Markus Wiechel* (SD)
till utrikesminister Margot Wallström (S)

Prot. 2017/18:134
18 juni

§ 22 Anmälan om skriftliga svar på frågor

Skriftliga svar på följande frågor hade kommit in:

den 15 juni

2017/18:1446 Visitering av besökare på Migrationsverkets förvar
av *Lotta Finstorp* (M)
till statsrådet Heléne Fritzon (S)
2017/18:1447 Krav på id-handling vid besök hos Migrationsverkets förvar
av *Lotta Finstorp* (M)
till statsrådet Heléne Fritzon (S)

§ 23 Kammaren åtskildes kl. 19.18.

Sammanträdet leddes
av andre vice talmannen från dess början till och med § 8 anf. 21 (delvis),
av talmannen därefter till och med § 8 anf. 40 (delvis),
av andre vice talmannen därefter till och med § 12 anf. 64 (delvis),
av talmannen därefter till och med § 16 anf. 89 (delvis) och
av andre vice talmannen därefter till dess slut.

Vid protokollet

ANNA ASPEGREN

/Olof Pilo

Innehållsförteckning

§ 1 Val till Nämnden för prövning av statsråds och statssekreterares övergångsrestriktioner	1
Anf. 1 ANDREAS NORLÉN (M)	1
§ 2 Justering av protokoll	3
§ 3 Anmälan om subsidiaritetsprövning	3
§ 4 Anmälan om uteblivna svar på interpellationer	3
§ 5 Anmälan om faktapromemorior	5
§ 6 Anmälan om granskningsrapport	5
§ 7 Ärenden för bordläggning	5
§ 8 Granskningsbetänkande	6
Konstitutionsutskottets betänkande 2017/18:KU20	6
<i>Inledning</i>	6
Anf. 2 ANDREAS NORLÉN (M)	6
Anf. 3 BJÖRN VON SYDOW (S).....	9
Anf. 4 JONAS MILLARD (SD)	11
Anf. 5 AGNETA BÖRJESSON (MP)	13
Anf. 6 PER-INGVAR JOHNSSON (C).....	15
Anf. 7 BJÖRN VON SYDOW (S) replik.....	16
Anf. 8 PER-INGVAR JOHNSSON (C) replik.....	16
Anf. 9 BJÖRN VON SYDOW (S) replik.....	17
Anf. 10 PER-INGVAR JOHNSSON (C) replik.....	17
Anf. 11 MIA SYDOW MÖLLEBY (V)	17
Anf. 12 TINA ACKETOFT (L).....	19
Anf. 13 TUVE SKÅNBERG (KD)	20
<i>Vissa frågor rörande Transportstyrelsens outsourcing m.m. (kapitel 5)</i>	21
Anf. 14 PER-INGVAR JOHNSSON (C).....	21
Anf. 15 ANDREAS NORLÉN (M)	23
Anf. 16 HANS EKSTRÖM (S).....	26
Anf. 17 FREDRIK ERIKSSON (SD)	27
Anf. 18 AGNETA BÖRJESSON (MP)	29
Anf. 19 MIA SYDOW MÖLLEBY (V)	31
Anf. 20 TINA ACKETOFT (L)	33
Anf. 21 TUVE SKÅNBERG (KD)	35
Anf. 22 LAILA NARAGHI (S)	37
<i>Vissa frågor om regeringens förhållande till riksdagen (kapitel 1)</i>	40
Anf. 23 JONAS GUNNARSSON (S)	40
Anf. 24 ANNICKA ENGBLOM (M)	41
Anf. 25 JONAS MILLARD (SD)	43
Anf. 26 AGNETA BÖRJESSON (MP)	45
Anf. 27 PER-INGVAR JOHNSSON (C).....	45
Anf. 28 TINA ACKETOFT (L)	46
Anf. 29 TUVE SKÅNBERG (KD)	47
<i>Handläggning av vissa regeringsärenden m.m. (kapitel 2)</i>	48
Anf. 30 VERONICA LINDHOLM (S).....	48
Anf. 31 DAG KLACKENBERG (M)	49
Anf. 32 FREDRIK ERIKSSON (SD)	51

Anf. 33	AGNETA BÖRJESSON (MP)	53
Anf. 34	PER-INGVAR JOHNSON (C)	53
Anf. 35	MIA SYDOW MÖLLEBY (V)	54
Anf. 36	TINA ACKETOFT (L)	55
Anf. 37	TUVE SKÅNBERG (KD)	56
Anf. 38	HANS EKSTRÖM (S)	58
Anf. 39	ANNICKA ENGBLOM (M)	58
Anf. 40	IDA DROUGGE (M)	60
<i>Vissa frågor om regeringens ansvar för förvaltningen (kapitel 3)</i>		61
Anf. 41	EVA-LENA GUSTAVSSON (S)	61
Anf. 42	DAG KLACKENBERG (M)	63
Anf. 43	JONAS MILLARD (SD)	64
Anf. 44	PER-INGVAR JOHNSON (C)	67
Anf. 45	MIA SYDOW MÖLLEBY (V)	68
Anf. 46	TINA ACKETOFT (L)	68
Anf. 47	TUVE SKÅNBERG (KD)	70
Anf. 48	LISBETH SUNDÉN ANDERSSON (M)	71
Anf. 49	IDA DROUGGE (M)	72
<i>Vissa frågor om statsråds tjänsteutövning m.m. (kapitel 4)</i>		73
Anf. 50	VERONICA LINDHOLM (S)	73
Anf. 51	JONAS MILLARD (SD)	74
Anf. 52	PER-INGVAR JOHNSON (C)	74
Anf. 53	TUVE SKÅNBERG (KD)	75
Anf. 54	ANDREAS NORLÉN (M)	76
§ 9	Ett enhetligt regionalt utvecklingsansvar	77
	Konstitutionsutskottets betänkande 2017/18:KU46	77
Anf. 55	ANDREAS NORLÉN (M)	77
Anf. 56	HANS EKSTRÖM (S)	79
Anf. 57	AGNETA BÖRJESSON (MP)	80
Anf. 58	PER-INGVAR JOHNSON (C)	81
	(Beslut skulle fattas den 19 juni.)	81
§ 10	Indelning i utgiftsområden och en sammanhållen budgetprocess	82
	Konstitutionsutskottets betänkande 2017/18:KU40	82
Anf. 59	ANDREAS NORLÉN (M)	82
Anf. 60	JONAS MILLARD (SD)	83
Anf. 61	BJÖRN VON SYDOW (S)	84
	(Beslut skulle fattas den 19 juni.)	85
§ 11	Uppskov med behandlingen av vissa ärenden	85
	Konstitutionsutskottets betänkande 2017/18:KU47	85
	(Beslut skulle fattas den 19 juni.)	85
§ 12	Subsidiaritetsprövning av kommissionens förslag till direktiv om skydd för personer som rapporterar om överträdelser av unionsrätten	86
	Konstitutionsutskottets utlåtande 2017/18:KU48	86
Anf. 62	ANDREAS NORLÉN (M)	86
Anf. 63	EMANUEL ÖZ (S)	87
Anf. 64	PER-INGVAR JOHNSON (C)	88
	(Beslut skulle fattas den 19 juni.)	89
§ 13	Verksamheten i Europeiska unionen under 2017	89

Utrikesutskottets betänkande 2017/18:UU10.....	89
Anf. 65 JOHAN NISSINEN (SD).....	89
Anf. 66 KERSTIN LUNDGREN (C).....	91
Anf. 67 YASMINE POSIO NILSSON (V).....	93
Anf. 68 SOFIA DAMM (KD).....	95
Anf. 69 PYRY NIEMI (S).....	97
Anf. 70 Statsrådet ANN LINDE (S)	98
Anf. 71 KERSTIN LUNDGREN (C) replik	102
Anf. 72 Statsrådet ANN LINDE (S) replik	102
Anf. 73 KERSTIN LUNDGREN (C) replik	102
Anf. 74 Statsrådet ANN LINDE (S) replik	103
Anf. 75 JOHAN NISSINEN (SD) replik	103
Anf. 76 Statsrådet ANN LINDE (S) replik	103
Anf. 77 JOHAN NISSINEN (SD) replik	103
Anf. 78 Statsrådet ANN LINDE (S) replik	104
Anf. 79 SOFIA DAMM (KD) replik.....	104
Anf. 80 Statsrådet ANN LINDE (S) replik	104
Anf. 81 SOFIA DAMM (KD) replik.....	105
Anf. 82 Statsrådet ANN LINDE (S) replik	105
Anf. 83 SOFIA ARKELSTEN (M).....	106
Anf. 84 KENT HÅRSTEDT (S)	107
Anf. 85 MARGARETA CEDERFELT (M).....	108
Anf. 86 ANNA HAGWALL (-).....	110
Anf. 87 JEFF AHL (-).....	112
Anf. 88 MIKAEL JANSSON (-).....	114
(Beslut skulle fattas den 19 juni.).....	117
§ 14 Subsidiaritetprövning av kommissionens förslag till direktiv om grupptalan och om revidering av fyra konsumenträttsdirektiv	117
Civilutskottets utlåtande 2017/18:CU33	117
(Beslut skulle fattas den 19 juni.).....	117
§ 15 Riksrevisionens rapport om tillsynen av ställföreträdare och överförmyndare	117
Civilutskottets betänkande 2017/18:CU35.....	117
(Beslut skulle fattas den 19 juni.).....	117
§ 16 Strategi för Levande städer – Politik för en hållbar stadsutveckling.....	117
Civilutskottets betänkande 2017/18:CU39.....	117
Anf. 89 CARL-OSKAR BOHLIN (M).....	117
Anf. 90 ROGER HEDLUND (SD)	119
Anf. 91 CLASGÖRAN CARLSSON (S).....	120
Anf. 92 LORENTZ TOVATT (MP).....	121
Anf. 93 CARL-OSKAR BOHLIN (M) replik.....	123
Anf. 94 LORENTZ TOVATT (MP) replik.....	124
Anf. 95 CARL-OSKAR BOHLIN (M) replik.....	124
Anf. 96 LORENTZ TOVATT (MP) replik.....	125
Anf. 97 OLA JOHANSSON (C).....	125
Anf. 98 LORENTZ TOVATT (MP) replik	128
Anf. 99 OLA JOHANSSON (C) replik.....	128
Anf. 100 LORENTZ TOVATT (MP) replik.....	129

Anf. 101 OLA JOHANSSON (C) replik	129	Prot. 2017/18:134
Anf. 102 NOOSHI DADGOSTAR (V)	130	18 juni
Anf. 103 MATS GREEN (M)	132	-----
Anf. 104 LORENTZ TOVATT (MP) replik	134	
Anf. 105 MATS GREEN (M) replik	134	
Anf. 106 LORENTZ TOVATT (MP) replik	135	
Anf. 107 MATS GREEN (M) replik	135	
(Beslut skulle fattas den 19 juni.)	135	
§ 17 En ny lag om försäkringsdistribution	136	
Finansutskottets betänkande 2017/18:FiU45	136	
(Beslut skulle fattas den 19 juni.)	136	
§ 18 Uppskov med behandlingen av vissa ärenden	136	
Finansutskottets betänkande 2017/18:FiU50	136	
(Beslut skulle fattas den 19 juni.)	136	
§ 19 Bordläggning och beslut om förlängd motionstid	136	
§ 20 Anmälan om interpellation	137	
§ 21 Anmälan om frågor för skriftliga svar	138	
§ 22 Anmälan om skriftliga svar på frågor	139	
§ 23 Kammaren åtskildes kl. 19.18	139	